

К. Р. Лазур, Т. М. Олійник

ШВЕЙНЕ ВИРОБНИЦТВО ТА МАТЕРІАЛОЗНАВСТВО

СЛОВНИК

Рекомендовано Міністерством освіти і науки,
молоді та спорту України

Львів
«Новий Світ – 2000»
2012

УДК 658(03)
ББК 37.24я2
Л 17

*Розповсюдження та тиражування
без офіційного дозволу видавництва
заборонено.*

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
(лист № 1/11-1681 від 07.02.2012 р.)*

Рецензенти:

Н. Д. Креденець – к.т.н., директор Львівського коледжу легкої промисловості
Київського національного університету технологій та дизайну;

О. Я. Федина – кандидат мистецвознавства, доцент кафедри дизайну
костюма Львівської національної академії мистецтв;

І. П. Задорожна – методист НМЦПТО у Львівській області.

ISBN 978-966-418-211-6

Л 17 Лазур К.Р., Олійник Т.М.

Швейне виробництво та матеріалознавство [Текст] : словник / К. Р. Лазур, Т. М. Олійник. – Львів : Новий Світ – 2000, 2012. – 246 [2] с.

Словник містить терміни, які вживаються у текстильній, швейній, трикотажній, галантерейній промисловості та в товарознавстві. В словнику подано переклад термінів російською мовою.

Терміни наведено в словнику в їх початковій формі – іменники у називному відмінку однини. В називному відмінку множини іменники наведено тільки: якщо вони в однині не використовуються (штани, криси, пачоси); якщо в множині іменники використовуються ширше, ніж в однині (нитки швейні).

Усталені словосполучення в словнику подано в алфавітній послідовності, до іменника в називному відмінку долучено прикметник (полотно ткацьке, шов настрочний).

Терміни, запозичені з інших мов, зазвичай доповнено короткою етимологічною довідкою, наприклад: «Аплікація (від лат. *applicatio* – прикладання)».

Словник розрахований для використання студентами, учнями, викладачами професійно-технічної освіти, вищих навчальних закладів, фахівцями легкої промисловості, а також широким колом читачів.

УДК 658(03)
ББК 37.24я2
Л 17

ISBN 978-966-418-211-6

© Лазур К.Р., Олійник Т.М., 2012
© «Новий Світ – 2000», 2012

Передмова

Сьогодні на підприємствах легкої промисловості відбуваються процеси структурної перебудови, змінюються методи управління та форми власності, вдосконалюються організація та технологія виробництва, розширюється асортимент товарів, покращується маркетингова діяльність, якість та дизайн виготовлення продукції. Вирішення завдань щодо успішного розвитку швейного виробництва безпосередньо пов'язане з вдосконаленням технічної термінології, яка стосується передусім найменувань нових видів сировини, обладнання чи готової продукції.

Відсутність спеціальної довідкової літератури, яка б містила стислу за обсягом та змістовну інформацію щодо термінів і визначень основних понять швейного виробництва, обумовила необхідність видання словника «Швейне виробництво та матеріалознавство».

У словнику зібрано та розтлумачено найважливіші і найбільш застосовані терміни, що стосуються швейного виробництва та матеріалознавства, а також суміжних з ними процесів (ткацтва, фарбування, моделювання, конструювання). Термінологія швейного виробництва та матеріалознавства подається українською та російською мовами, а також розглядається етимологія окремих слів запозичених з інших мов. Єдиний підхід до формування термінів дасть змогу уникнути неточних, штучно створених термінів, позбутися труднощів, з якими стикаються працівники швейної галузі.

В словнику використані не тільки вживані раніше терміни, але й наведена характеристика нових понять, пов'язаних із впровадженням у швейне виробництво новітніх технологій, появою сучасних видів швейних матеріалів та виробів. При підготовці словника використовувались сучасні літературні та нормативні документи, матеріал викладено доступно, лаконічно, в алфавітному порядку. Всі слова подані в початковій формі, а саме: іменники – в називному відмінку однини; іменники, які не ма-

ють однини – в називному відмінку множини; прикметники – в називному відмінку однини чоловічого роду; дієслова у неозначеній формі доконаного та недоконаного виду. Терміни, які складаються з двох або кількох слів і є лексичними або усталеними словосполученнями, подані у словнику зі збереженням звичайного прямого порядку слів в алфавітному порядку за початковою літерою першого слова. Основні слова, що підлягають тлумаченню, набрані півжирним шрифтом. Терміни – синоніми подані в алфавітному порядку. Тлумачення термінів супроводжуються прикладами зі спеціальної літератури. Деякі терміни для наочності супроводжуються рисунками. Наприкінці словника подано список використаних джерел.

Термінологія швейних виробів, обладнання, конструювання, моделювання, що міститься у словнику, полегшить вивчення предметів, сприятиме підвищенню рівня знань майбутніх фахівців швейної галузі.

А

Абака, *абака* (від ісп. *abaca*) – манільське прядиво; багаторічна рослина роду бананових, з якої виготовляють корабельні канати, мотузки, снопов'язальний шпагат, зокрема манільський.

Абола, *абола* (лат. *abola* – зимовий щільний плащ) – давньоримський чоловічий короткий плащ, подібний до хламиди, який накидали на ліве плече й закріплювали верхніми кінцями обох сторін на правому плечі за допомогою застібки.

Абразивне ушкодження, *абразивное повреждение* (лат. *abrasif*, від *abrasio* – зішкрябування) – механічне ушкодження текстильних матеріалів і забарвлення внаслідок інтенсивного тертя поверхні матеріалу.

Абрис, *абрис* (від нім. *abris* – креслення) – контурний рисунок предмета, що показує його форму в загальних рисах без деталей та подробиць. У швейній промисловості будують абрис фігури людини загалом або якоїсь її частини. Абрис може відображати вид спереду, збоку та ззаду.

Абсорбент, *абсорбент* (від лат. *absorbens* – той, що поглинає) – речовини, що має здатність вбирати, всмоктувати інші речовини. До них належать силікагель, активоване вугілля, алюмогель тощо.

Абсорбція, *абсорбція* (від лат. *absorbeo* – поглинання) – вбирання газів, пару, рідини, або світла, звуку всім об'ємом рідини чи твердого тіла.

Авансовий розкрій, *авансовый раскрой* – розкроювання настилів з максимальною, технічно допустимою висотою для виготовлення подальших серій певного виробу.

Авізент, *авизент* – щільна бавовняна тканина полотняного переплетення із гребінної однопіткової пряжі по основі та скрученої пряжі по пітканню. Використовують для оснащення парашутів.

Автобім, *автобим* – плівкове полівінілхлоридне покриття з лицевої сторони тканини, яке закриває рисунок переплетення тканини.

Автомат, *автомат* (від грец. *avtomatog* – самочинний) – пристрій, що виконує певний процес без посередньої участі людини.

Автоматизована система управління виробництвом (АСУВ), *автоматизированная система управления производством (АСУП)* – призначена для автоматизації роботи і взаємодії усіх виробничих підрозділів. За допомогою АСУВ здійснюють управління всім процесом підготовки виробництва: від моменту одержання сировини до виходу

готової продукції. Програми управління виробництвом дають можливість організувати планування, облік сировини, попередній розрахунок потреби в матеріалах і фурнітурі, опрацювати технологію пошиття виробу, попередньо визначити його собівартість. Програми управління виробництвом прискорюють роботу відділу технологів у чотири рази.

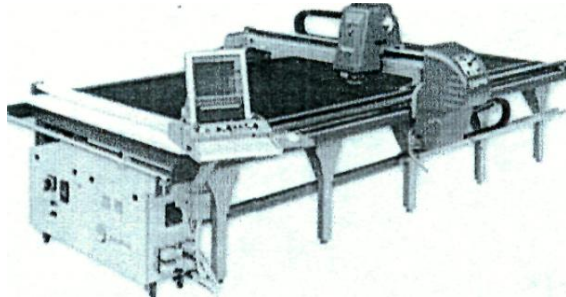

Рис. 1. Автоматизований настільно-розкрійний комплекс

Автоматизований настільно-розкрійний комплекс, *автоматизированный настольно-раскройный комплекс* – обладнання, яке застосовують для автоматизованого настилу та розкрою тканини або аналогічних матеріалів за заданими шаблонами за допомогою спеціального різального інструменту. Забезпечує виконання операцій, отриманих з будь-якої ЕВМ (рис. 1).

Автоматика, *автоматика* (від грец. *avtomatos* – самочинний) – сукупність механізмів і пристроїв, що діють без участі людини.

Агава, *agava* (від грец. *agaios* – гідний подиву) – декоративна рослина родини амарилісових. Культивують у тропічних і субтропічних країнах, з деяких видів одержують грубе волокно – сизаль.

Аграмант, *аграмант* (від франц. *agrement* – прикраси) – плетіння зі шнура, використовуються для оздоблення штор та м'яких меблів.

Агрегатний потік, *агрегатный поток* – одна з форм організації поточного виробництва в швейній промисловості.

Агрегатний розрахунок, *агрегатный расчет* – документ, у якому фіксують квартальний і річний випуски продукції із зазначенням затрат часу й кількості робітників на потоках. Агрегатний розрахунок ведуть по всіх потоках кожного цеху, а потім по всій фабриці.

Адамашка, *адамашка* (від назви м. Дамаск, де було вироблено тканину) – шовкова, напівшовкова декоративна тканина атласного переплетення, іноді лляна або бавовняна, гладкофарбована, двобічна з матовим візерунком на блискучому тлі або навпаки.

Адгезія, адгезия (від лат. *adhaesio* – прилипання) – взаємне злипання двох різнорідних твердих тіл або рідин при їхньому контакті.

Адипінова кислота, адипиновая кислота (від лат. *adeps* – жир) – органічна кислота, безбарвні кристали. Найважливіший напівпродукт у виробництві синтетичного волокна – нейлону.

Адрас, адрас – вибивна бавовняна тканина полотняного переплетення з характерним східним малюнком в яскравих кольорах у вигляді розірваних смужок, штрихів тощо. Використовується переважно в країнах Середньої Азії та Закавказзя для пошиття ковдр, халатів, пошивок.

Адресування виробів, адресация изделий – система постачання партій деталей за допомогою транспортерів, механічних люльок, візків на дільниці потоку для завантаження робочих місць напівфабрикатами.

Адріатин, адриатин – бавовняна гладкофарбована тканина, отримана з кардної пряжі саржевим (2/2) переплетенням, з високим вмістом апрету (3 – 7%). Використовується для виготовлення спідниць, жакетів, дитячого одягу.

Адрія, адрия – бавовняна гладкофарбована тканина з характерним діагональним рубчиком. Використовують для виготовлення жіночого, чоловічого одягу.

Адсорбент, адсорбент – (від лат. *ad* – до, в, при; *sorbent, sorbentic* – той, що поглинає) – поверхня, яка поглинає, вбирає з оточення частину газу або окремі складові частини розчину.

Адсорбція, адсорбция (від лат. *ad* – до, в, при; *sorbeo* – поглинаю) – вбирання газів або рідин поверхневим шаром (на відміну від абсорбції) твердого тіла.

Аеро, аэро (від грец. *aer* – повітря) – повітря.

Аерограф, аэрограф (від грец. *aer* – повітря і граф) – пневматичний прилад, яким розпилюють фарбу, наносячи її на папір, тканину та інші поверхні.

Аерографія, аэрография – графічна техніка нанесення тонкого шару фарби на папір, тканину аерографом за допомогою стиснутого повітря.

Аерографічне вибивання, аэрографическое печатание – розпилення фарби на текстильне полотно, крізь отвори в шаблоні.

Аеродинамічний спосіб формування настилу, аэродинамический способ формирования полотна (від аеро... і динаміка) – хаотичне формування волокнистого полотна повітряним потоком.

Аерон, *аэрон* – високооб’ємна малорозтяжна нитка, що має петельну структуру, отримана аеродинамічним методом текстурування. Застосовують при виготовленні трикотажних виробів тканин. Аналогічні назви: таслан (США), роделія (Франція), тасуран (Японія).

Ажур, *ажур* (від франц. *ajour*, *ajourer* – робити наскрізним) – 1. Тонке мереживо. 2. Витончена, майстерно виконана робота (переносно).

Ажурний, *ажурный* – прозирчастий, наскрізний, прорізний.

Азбест, *асбест* (від лат. *asbestos* – той, що горить; грец. *asbestos* – негашене вапно) – гірський льон, натуральне волокно мінерального походження. Використовують для виробництва вогнетривких тканин, у будівництві.

Азбестит, *асбестит* – теплоізоляційний матеріал із азбестового волокна, застосовується у теплотехніці.

Аїда, *аида* – тканина для вишивання. Канва Аїда – фірми «Zweigart» – поширена для вишивання хрестом, виготовлена із бавовни; буває крупна й дрібна, залежно від кількості квадратів на один дюйм (1 дюйм = 2,54 см). Аїда №18 (з 18 нитками в дюймі) підходить для більш відпрацьованих схем вишивання.

Акон, *акон* – ацетатно-капронова об’ємна нитка, подібна до камелану, але отримана так званім «класичним методом», за яким процес скручування, термообробки та розкручування виконують окремо. Має підвищену об’ємність та кращу формостійкість.

Акрил, *акрил* – синтетичне волокно, виготовлене з поліакрилонітрилу або його похідних.

Акрилан, *акрилан* – торгова назва поліакрилонітрильного волокна у США; те саме, що акрил.

Акрилонітрил, *акрилонитрил* (від лат. *acer*, ж.р. *acris* – гострий і нітрил) – органічна сполука, безбарвна рідина з характерним запахом, отруйна. Акрилонітрил – вихідна речовина для виробництва волокон нітрону, акрилатних пластмас та олій – і теплостійких каучуків.

Аксельбант, *аксельбант* (від нім. *Achselband*, від *Achsel* – плече і *Band* – стрічка, тасьма) – 1. Наплічний шнур із металевим наконечником; нині аксельбант носять офіцери у деяких іноземних арміях, військові музиканти. 2. Наплічна нашивка на вбранні лакеїв, швейцарів.

Аксесуар, *аксессуары* (від франц. *accessoire* – допоміжний, другорядний) – 1. Невід’ємна частина чого-небудь. 2. Різноманітні доповнення

до костюма: краватка, шарф, сумка, пояс тощо. 3. Допоміжні деталі в художньому зображенні. Аксесуари є необхідними доповненнями до костюма. Розрізняють аксесуари функціональні (шарфи, головні убори, хустки); декоративні (браслети, намисто); функціонально-декоративні (рукавиці, рукавички, краватки, пояси, сумки).

Акцент, акцент (від лат. *accentus* – наголос) – виділення будь-якого елемента одягу за рахунок конструктивних особливостей.

Алача, алача (з тюрк. *alaca* – різнобарвний, строкатий) – бавовняна шовкова тканина полотняного переплетення з яскравим східним малюнком, з широких і середніх суцільних жовтих та чорних смуг, має муарове оздоблення, нанесене за допомогою сріблястого каландра.

Алерген, аллерген (*алергія і ген*) – фактори навколишнього середовища (хімічні речовини, мікроби, харчові продукти, запахи тощо), які викликають алергію.

Алтабас, алтабас (від турец. *altynbas*) – щільна шовкова тканина з орнаментом або тлом із золотої чи позолоченої нитки, різновид парчі.

Алюніт, алюніт – срібляста металева стрічка шириною 0,2–1,5 мм, отримана з фольги, алюмінію або міді та їх сплавів, вкрита кольоровими лаками.

Альба, альба (від лат. *albus* – білий) – компонент убрання католицького духовництва середньовічної Європи: довга біла туніка з вузькими рукавами і стоячим відкладним коміром.

Альмавіва, альмавіва (від ісп. *almaviva* – пелерина) – іспанський короткий плащ.

Альпак, альпак – тонка легка тканина жакардового переплетення із віскозних комплексних ниток по основі і ацетатних по підканню, яка має рослинний або геометричний орнамент. Використовують для пошиття національного одягу в Середній Азії і для підкладки верхнього одягу.

Альпака, альпака (від ісп. *alpaca* – гірська коза в Андах) – 1. Ссавець роду лам родини верблюдових, свійська тварина, яка дає цінну вовну; розводять у Перу й Болівії. 2. Легка тканина з вовни лам.

Амазонка, амазонка (з грец. *tazon* – груди, безгруда) – жіноча довга сукня спеціального крою для їзди верхи (від назви міфічного войовничого жіночого племені).

Американська пройма, американская пройма – дуже відкрита пройма; моделюється в літніх блузах і сукнях без рукавів, коли плечі залишаються відкритими приблизно до лінії крою рукава реглан.

Амілан, амилан – різновид синтетичного волокна з поліамідів (Японія).

Амінокислоти, аминокислоты – органічні кислоти, що містять одну або кілька аміногруп. Входять до складу всіх білкових речовин, багатьох ферментів, гормонів, вітамінів. Застосовують переважно в медицині й мікробіології.

Амінопласти, аминопласти – пластмаси на основі термореактивних синтетичних смол, з яких виготовляють електроізоляційні матеріали, клеї.

Ампір, ампир (від. франц. *empire* – імперія) – стиль пізнього класицизму в західноєвропейській архітектурі та прикладному мистецтві. Костюм стилю ампір характеризується статичністю, блиском, наявністю декоративних елементів: мережива, вишивок, оборок (рис. 2).

Рис. 2. Ампір

Ангора, ангора (від колишньої назви столиці Туреччини – Анкари) 1. Біла блискуча міцна вовна кози ангорської породи. 2. Вовна пухової породи кролів. 3. Вовняна тканина, м'яка на дотик, з характерним ніжним ворсом.

Андарак, андарак (від нім. *underrok* – нижня спідниця) – народний поясний жіночий одяг Північної України; переважно червоного кольору з широкою смугою на подолі, вишитою орнаментом. Спереду додавали полотнище з іншим візерунком.

Анід, анид – різновид синтетичного волокна з поліамідів. Застосовують для виробництва тонких тканин, штучного хутра тощо. Характеризується високою міцністю, еластичністю.

Анорак, анорак – національний верхній плечовий одяг народів Півночі, що дав назву сучасним спортивним і звичайним водонепроникним курткам з каптуром (відлогою), вдягають через голову (рис. 3).

Рис. 3. Анорак

Ансамбль, ансамбль (від франц. *ensemble* – разом) – комплект одягу; костюм, створений за

єдиним задумом дизайнера. Ансамбль складається з кількох елементів і включає одяг, взуття, головний убір. Для ансамблю характерна багатошаровість і обов'язковість одночасного носіння усіх частин.

Антара, *антара* – шовкова синтетична тканина, яка характеризується антистатичною й тефлоновою обробкою. Стійка до тертя, використовується для оббивки меблів.

Антикорозійний, *антикоррозийный* – стійкий до хімічного або електрохімічного впливу зовнішнього середовища.

Антимінс, *антиминс* (від грец. *antimensium* – замість престольника) – художньо оформлений чотирикутний шматок тканини, що використовують при відправі літургії чи для освячення новозбудованих церков.

Антипірени, *антипирены* (від грец. *anti* – протилежний і *pur* – вогонь) – речовини, що знижують горючість і надають тканинам вогнестійкості (бура, рідке скло тощо).

Антистатика, *антистатика* (від грец. *anti* – протилежний і *statos* – стоячий, нерухомий) – препарати, що знижують нагромадження статичної електрики на текстильних матеріалах. В якості антистатиків використовують поверхнево активні речовини, неорганічні й органічні солі, багатоатомні спирти.

Антрахінон, *антрахинон* – органічна сполука, світло-жовті кристали якої застосовують у виробництві антрахінонових барвників.

Антроп, *антроп* (від грец. *antropos* – людина) – перша частина складних слів, що вказує на зв'язок поняття з людиною, людством.

Антропологія, *антропология* (від грец. *antropos* – людина, *logos* – наука, поняття, учення) – наука про людину, яка вивчає її тілесну природу, походження і подальший розвиток.

Антропометр, *антропометр* – інструмент для вимірювання висоти антропометричних точок над рівнем підлоги.

Антропометрія, *антропометрия* (від грец. *antropos* – людина і *метрія*) – один із методів антропологічного дослідження, що полягає у різноманітних вимірюваннях частин людського тіла.

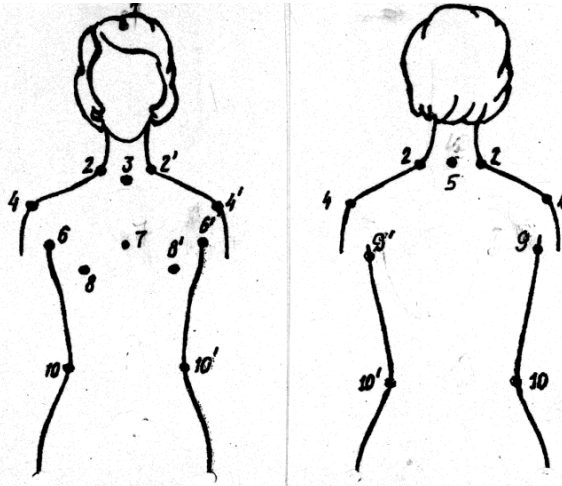

Рис. 4. Основні антропометричні точки:

1 – верхівкова; 2 – 2' – основи ший; 3 – верхньогрудинна; 4 – 4' – плечові; 5 – шийна; 6 – 6' – передні кути пахвових западин; 7 – середньогрудинна; 8 – 8' – соскові точки; 9 – 9' – задні кути пахвових западин; 10 – 10' – точки висоти лінії талії

Антропометричні точки, антропометрические точки – чітко виражені й легко промацувані утворення скелета людини (кінці відростків, нерівності, горби) або рельєфно окреслені межі м'яких тканин на тілі. Антропометричні точки є орієнтирами при визначенні розмірних ознак фігури (рис. 4).

Точка верхівкова, точка верхушечная – верхня точка тім'я при горизонтальному розташуванні в одній площині козелка вуха й нижнього краю очної ямки.

Точка верхньогрудинна, точка верхнегрудинная – точка в заглибленні яремної виїмки грудної клітки.

Точка висоти лінії талії, точка высоты линии талии – найбільш вдавнена ділянка бічної поверхні тулуба.

Точка колінна, точка коленная – центр колінної чашечки.

Точка основи ший, точка основания шеи – точка на перетині лінії обхвату ший з вертикальною площиною, яка умовно поділяє плечовий схил наполовину.

Точка плечова, точка плечевая – точка на кінці плечового відростка лопатки. Висоту плеча косу вимірюють від точки перетину лінії обхвату талії з хребтом через лопатки до плечової точки.

Точка середньогрудинна, точка среднегрудинная – точка, розміщена по осі симетрії переду на рівні з'єднання четвертих ребер з грудною кісткою.

Точка сіднична, *точка ягодичная* – точка сідниць, що найбільш виступає.

Точка соскова, *точка сосковая* – точка грудної залози, що найбільш випинається.

Точка шийна, *точка шейная* – точка, що відповідає вершині остистого відростка сьомого шийного хребця. Для характеристики умовно типової фігури використовують низку вимірювань, для яких шийна точка є вихідною. Довжину спинки до талії вимірюють від шийної точки (сьомого шийного хребця) до талії.

Апарат, *аппарат* – обладнання, що здійснює технологію обробки матеріалів, наприклад декатирувальний для зняття усадки деталей крою зі швейних матеріалів під час волого-теплової обробки.

Аплікація, *апликация* (від лат. *applicatio* – наклеювання, прикладання) – спосіб створення художніх зображень шляхом наклеювання, нашивання на тканину, трикотаж різнокольорових кусочків якого-небудь матеріалу.

Апарат-обкантовувач, *аппарат-окантовыватель* – те саме, що й обкантовувач.

Апаш, *апаш* (від франц. *apache* – хуліган) – форма коміра, який вільно лягає на плечі та груди, при цьому шия залишається відкритою.

Апретура, *аппретура* (від франц. *apprêter* – обробляти) – речовини (крохмаль, мило, жирові речовини, ефіри целюлози тощо), які наносять при обробленні на тканини та пряжу для надання їм необхідних якостей (певної еластичності, блиску, шорсткості тощо).

Апретурник, *аппретурищик* – робітник, що займається апретурою.

Арабеска, *арабеска* – вид орнаменту з геометричних фігур, стилізованого листа, квітів тощо, який поширився в Європі під впливом арабського мистецтва.

Арамідні волокна, *арамидные волокна* – волокна на основі ароматичних поліамідів, більш термостійкі, мають низьку горючість. Використовують для виготовлення костюмів пілотів, космонавтів.

Арлекін, *арлекин* – вид рисунка на тканинах у вигляді яскравих контрастних ромбів. Тканини можуть бути пістрявотканими і вибивними.

Армована нитка (пряжа), *армированная нить (пряжа)* – текстильно кручена нитка, що складається зі стержньової (каркасної) нитки, обвитої по всій довжині волокнами або нитками іншого виду.

Армовані матеріали, *армированные материалы* – матеріали, підсилені ниткою або тканиною для підвищення їх механічної міцності.

Армюр, *армюр* – гладкофарбована тканина, дрібновізерунчастого переплетення, шовково-бавовняна, вовняна. Використовують для виробництва сорочок, суконь.

Армяк, *армяк* – верхній розстібний каптан у вигляді халата з грубої вовняної тканини (армячини) або сукна. Селянський одяг у Росії та Україні в XIX ст.

Армячина, *армячина* – різновид тканини із верблюжої вовни. Використовують тюркомовні народи для національного одягу.

Артикул одягу, *артикул одягу* – умовно-цифрове позначення в асортименті за преїскурантами швейних виробів виду одягу, який відзначається складністю й фасоном, а також групою тканини, використуваної для його виготовлення.

Асортимент, *ассортимент* (від франц. *assortiment* – набір, комплект) – перелік видів продукції і товарів, що відрізняються певними показниками і характеристиками.

Асортимент типорозмір-зростовий, *ассортимент типорозмер-ростовочный* – те саме, що й шкала розмірів, повнот і зростів.

Аста, *аста* – вибивна бавовняна тканина полотняного переплетення з кардної однострочкової пряжі підвищеного кручення, апретована. Використовують для виробництва жіночих літніх суконь.

Ательє, *ателье* (від франц. *atelier* – майстерня, студія) – майстерня митця, фотографа. Ательє мод – салон індивідуального пошиття одягу.

Атлас, *атлас* (від араб. *atlas*, букв. – гладенький) – шовкова або напівшовкова тканина з блискучою лицьовою поверхнею. Виготовлена атласним переплетенням.

Атласистий, *атласистый* – схожий на атлас, гладенький, блискучий, гляансуватий.

Атлас-корд, *атлас-корд* – тканина дрібновізерунчастого комбінованого переплетення. Виготовляють в основі з пологих ниток, а в підканні – з крепових ниток віскозного шовку. Використовується для виробництва суконь, блузок.

Атлас-креш, *атлас-креш* – текстильна тканина, різновид атласу, блискуча з тиснутим ефектом. Для виробництва блузок, суконь.

Атлас-стрейч, *атлас-стрейч* – текстильна тканина, різновид атласу, характеризується підвищеною еластичністю. Використовують для виробництва блузок, суконь, костюмів.

Ацетилцелюлоза, *ацетилцеллюлоза* (від лат. *acetum* – оцет і *целю-*

лоза) – оцтовокислі ефіри целюлози, біла аморфна маса. Застосовують у виробництві штучного волокна, вогнетривкої кіноплівки, лаків.

Б

Бавниця, бавниця – 1. Жіночий головний убір, поширений на Львівщині у XIX на поч. XX ст. 2. Червоні вовняні нитки.

Бавовна, хлопок – 1. Те саме, що бавовник. 2. Волокно бавовни, з якого виробляють пряжу та ін. 3. Тканина. 4. Нитка з цього волокна, поширена назва cotton.

Бавовник, хлопчатник – рослина з насінням, вкритим пухнастим волокном, з якого виробляють пряжу.

Бавовниковий, хлопковий – виготовлений з бавовнику.

Бавовництво, хлопкопроизводство – вирощування бавовнику.

Бавовнянка, хлопчатка – бавовняна тканина.

Бавовна-сирець, хлопок-сырец – волокно бавовни разом із насінням, залишками коробочок та іншими домішками.

Бавовна-стрейч, хлопок-стрейч – текстильна тканина, щільна, легка, з додаванням еластичних волокон. Використовують для виготовлення суконь, блуз, костюмів.

Бавовняний пух, хлопчатобумажный пух – непрядивні відходи у вигляді засміченого та пропиленого пуху, що мають вигляд закручених у жмутки коротких волокон.

Багатошаровість, многослойность – принцип поєднання кількох предметів одягу в єдиний ансамбль, що дає змогу змінювати їх призначення залежно від ситуації та сезону.

Багровий, багровий – густо-червоний, пурпуровий одяг.

Багряниця, багряница – довгий верхній одяг із дорогої тканини багряного кольору, який у старовину носили монархи.

Базисна сітка, базисная сетка – сукупність допоміжних вертикальних і горизонтальних ліній, які визначають загальні розміри основних частин будь-якого виду одягу. Відстань між горизонталями й вертикалями базисної сітки визначається розмірами фігури та прибавками на вільне облягання (рис. 5).

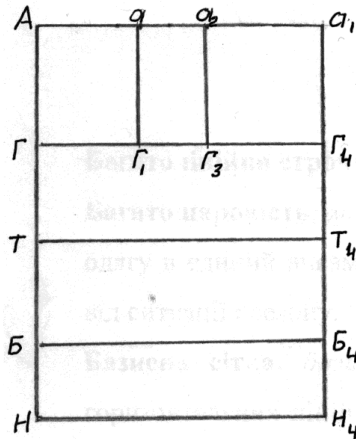

Рис. 5. Базисна сітка плечового виробу

АН – вертикаль середини спинки; *aГ1* – вертикаль ширини спинки; *a2Г3* – вертикаль ширини пілочки; *a1H4* – вертикаль середини пілочки; *Aa1* – лінія ростка; *ГГ4* – лінія глибини пройми; *ТТ4* – лінія талії; *ББ4* – лінія стегон; *НН4* – лінія низу

Базова основа конструкції, *базовая основа конструкции* – раціональна конструкція основних деталей одягу (спинки, пілочки, рукавів і т. д.). Створюється з урахуванням сучасних даних розмірної типології населення і напрямку моди. Базову основу конструкції розробляють по кожному виду одягу, підрозділяючи по силуетах, покроях, статево-вікових і розміро-повнотних групах, а також видах текстильних матеріалів (тканина, трикотаж і т. д.).

Байбарак, *байбарак* – теплий чоловічий або жіночий сукняний одяг або козушок, оброблений шнурковим гаптуванням, вишивками, аплікаціями з кольорової шкіри тощо.

Байка, *байка* (від гол. *baai*, франц. *baie* – вовняна матерія, лат. *badius* – каштановий) – 1. М'яка бавовняна тканина з густим начісним ворсом з обох боків, 2. Густа, важка, грубосуконна тканина з начісним ворсом з лицьового боку.

Баланс виробу, *баланс изделия* (від франц. *balance* – терези – рівновага) – система відрізків на кресленні конструкції, що визначає співвідношення певних точок на площині креслення. Поняття балансу пов'язане із задовільним розміщенням виробу по фігурі. При цьому вважається, що баланс задовільний, коли після з'єднання бічних та

плечових зрізів виріб розташовується на фігурі вертикально без заломів, перекосів деталей, лінія глибини пройми і пілочки створюють одну кругову лінію, а лінії талії, стегон та низу виробу залишаються горизонтальними.

Баланс передньо-задній, *баланс передне-задний* – критерій посадки, що визначає рівновагу передньої та задньої частин виробу по фігурі; визначається як різниця між рівнем найвищої точки пілочки і рівнем лінії горловини спинки. Тобто його доцільно розглядати як різницю між рівнем положення точки основи шиї на пілочки і шийної точки на спинці (рис. 6).

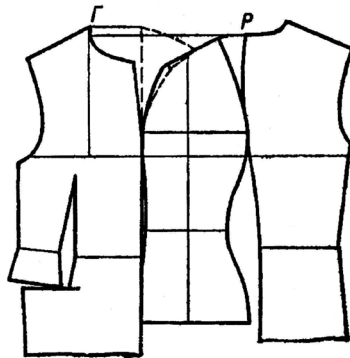

Рис. 6. Баланс передньо-задній

Баланс бічний, *баланс боковой* – критерій, що визначає співвідношення центральних, бічних частин виробу; визначається співвідношенням положення плечової точки фігури на площині і спинки відносно лінії талії.

Баланс опорний, *баланс опорный* – співвідношення рівнів горловини пілочки і спинки; визначають його зміщенням вершини горловини відносно середньої лінії з урахуванням ширини горловини.

Баланс поясних виробів, *баланс поясных изделий* – різниця між довжинами посередині задньої й передньої частин поясних виробів від талії до стегон, яка забезпечує рівноважне положення виробу на фігурі. Баланс поясних виробів залежить від розмірних характеристик фігури.

Балахон, *балахон* – 1. Просторий і довгий одяг, що надягається поверх усього для захисту від пилу. 2. Маскувальний одяг. 3. Широкий не підігнутий по фігурі одяг.

Балдахін, *балдахин* (від італ. *baldacchino* – шовкова тканина з Багдада) – навіс із тканини на жердинах або стовпах (нерухомий або переносний).

Балтекс, *балтекс* – текстильна тканина зі змішаної пряжі, яка містить 35% бавовни, 65% поліестеру з водовідштовхувальною обробкою. Використовується для виробництва спецодягу.

Балтекс-камуфляж, *балтекс-камуфляж* – текстильна тканина, різновид балтексу з чотириколірним візерунком НАТО. Сировинний склад: 35% бавовни, 65% поліестеру. Використовується для виробництва спецодягу.

Бамбак, *бамбак* – 1. Невибілена бавовняна пряжа промислового виробництва. 2. Тонке полотно, на якому в ХІХ ст. вишивали широм (срібна нитка скручена з чорною, золота з червоною).

Бандана, *бандана* – головний убір неформалів – хусточка, що зав'язується особливим чином навколо голови.

Бандаж, *бандаж* – (франц. *bandage*, від *bande* – пов'язка, стрічка) – еластична пов'язка або спеціальний пояс для підтримання стінок живота та інших частин тіла.

Банлон, *банлон* – м'який трикотаж із тонких синтетичних ниток і виріб із такого полотна.

Бант, *бант* – 1. Прикраса у вигляді вузла із стрічки, тасьми, тканини з вільно випущеними петлями. 2. Зріз передньої половинки штанів.

Барва, *разноцвет* – 1. Колір, забарвлення. 2. Характер, тон, колорит, манера, відтінок викладу, виконання. 3. Зрідка те саме, що фарба.

Барвистий, *разноцветный* – забарвлення у різні кольори, різнокольоровий. Квітчастий, яскравий, кольористий – багатий, різноманітний.

Барвник, *краситель* – натуральна чи синтетична сполука, яка сорбується текстильними волокнами, здатна отримуватися внутрішньою поверхнею елементарних волокон, надаючи їм забарвлення.

Бареж, *бареж* – легка прозора тканина сітчастого візерунка з крученої бавовняної, шовкової, вовняної пряжі. Від назви м. Барежа у Франції. Використовують для виготовлення блуз, суконь, оздоблення.

Бароко, *барокко* (від італ. *barocco* – вибагливий, химерний) – стиль європейського мистецтва і архітектури ХVІІ – ХVІІІ ст., що характеризувався примхливістю форм і декоративною пишністю. У ньому поєдналися, здавалося б, несумісні поняття: класицизм і романтизм. В орнаментальному мистецтві художники бароко використовували елементи раковини, оканта (елемент орнаменту у вигляді листа рослини). Все це знайшло своє відображення в костюмі.

Бардотка, *бардотка* (франц.) – блузка, зменшена до розмірів бюст-гальтера, назва походить від прізвища французької актриси Бриджит Бардо.

Бархат, *бархат* – те саме, що оксамит.

Бархат амурський, *бархат амурський* – амурське карликове дерево.

Бархатистий, *бархатистий* – подібний до бархату на вигляд або на дотик, м'який, приємний.

Баска, *баска* – оздоблювальна деталь жіночого й дитячого вбрання у вигляді розкльошеної широкої оборки, пришитої по лінії талії до ліфа сукні, блузи або пояса сукні. Обрізний край баски обробляють зигзаго-подібною строчкою, обкантовкою, тасьмою, бейкою.

Басон, *басон* (від франц. *pasement* – тасьма) – плетені шнури, тасьма, бахрома, китиці для оздоблення одягу, меблів тощо.

Батан, *батан* (від франц. *battant* – що б'є) – один з основних механізмів ткацького верстата. Слугує для просування (прибою) пітканної нитки до опушки тканини і напряду човника, що вводить піткання у тканину.

Батист, *батист* (від франц. *batiste*) – тонка легка бавовняна або лляна тканина для пошиття білизни або плаття, від прізвища фламандського ткача XIII ст. Ф. Батіста.

Батик, *батик* – 1. Техніка ручного розпису. 2. Вид багатоколірної тканини і кожний колір наносять на тканину, звільняючи її для цього від прошарку воску. Виробництво батика популярне у народів Індонезії.

Батник, *батник* (від англ. *buttondown* – «гудзики до низу») – жіноча блузка, яка нагадує чоловічу сорочку із заціпкою на гудзики зверху донизу. Виробляють його з тканин або тонкого трикотажного полотна.

Бахили, *бахилы* – виріб, який одягається поверх поясного одягу, для захисту гомілок і ступнів від забруднень чи предметів праці від різних шкідливих чинників.

Бахрома, *бахрома* – суцільний ряд ниток, шнурків, що вільно звисають. Тасьма з таким рядом ниток або шнурків.

Безбарвний, *бесцветный* – 1. Який не має кольору, забарвлення, позбавлений барв. 2. Який не має яскраво виявлених рис, нічим не примітний, невиразний.

Безкозирка, *бескозырка* – кашкет без козирка і зі стрічкою по околиці, який носять військові моряки.

Безниткове з'єднання, *безниточное соединение* – з'єднання деталей швейних виробів за допомогою клею або зварювання. Безниткове

з'єднання виключає затрати часу на зміну шпулі котушки, ліквідацію обривів і обрізування кінців ниток.

Бейка, *бейка* – оздоблювальна деталь у вигляді одинарної або складеної удвоє смужки тканини, яку вшивають між деталями або настрочують на них. Настрочувати бейку можна з двох боків з попереднім підгинанням і заправовуванням її країв. Бейку можна з'єднувати з основною деталлю настрочуванням одного краю по намічених лініях або пришиванням обрізних країв з подальшим настрочуванням вільного краю на деталь.

Бейка вшивна, *бейка втачная* – бейка у вигляді смужки тканини, декоративної тасьми, з'єднуваної з частинами основної деталі зшивними швами. Вшивну бейку складають з основною деталлю лицьовими боками всередину й зшивають спочатку з одного боку, а потім з іншого.

Бейка настрочна, *бейка настрочная* – бейка у вигляді смужки тканини, з'єднуваної з основними деталями настрочним швом. З'єднання настрочної бейки з деталями виробу виконують після попереднього підгинання й заправовування її країв.

Бейка одинарна, *бейка одинарная* – бейка у вигляді смужки тканини, з'єднуваної з основними деталями виробу зшивним або настрочним швом. Одинарну бейку накладають на деталь за наміченою лінією й пришивають, а потім настрочують до іншого краю з підгинанням обрізаного краю всередину.

Бейка подвійна, *бейка двойная* – бейка у вигляді складеної удвоє смужки з обробленим або заправованим краєм, з'єднуваної з основною деталлю однією або двома строчками. Смужку тканини для подвійної бейки зшивають, складаючи лицем усередину, або одночасно вивертають за допомогою спеціального пристрою.

Бекасаб, *бекасаб* – напівшовкова або бавовняна тканина з муаровою обробкою. Виготовлена полотняним переплетенням. Напівшовковий бекасаб містить в основі натуральний шовк у пітканні бавовняну, віскозну пряжу. Використовують для виготовлення національних середньоазіатських халатів.

Бекеша, *бекеша* (від пол. *bekieszka*) – тип верхнього чоловічого одягу на хутрі XVII – XIX ст. За кроєм складається з верхньої частини – ліфа і нижньої спідниці зі зборками, з'єднаних по лінії талії. Назва походить від імені угорського полководця Каспара Бекеша.

Бенгалін, бенгалин (від франц. *bengaline*) – шовкова тонка прозора тканина, яка подібна до органзи. Використовується для оздоблення, легкого одягу.

Бердо, бердо – деталь ткацького верстата, що нагадує гребінь у рамці.

Берет, берет (франц. *beret* – баскська шапка) – жіночий або чоловічий головний убір, з м'якої тканини (або плетений) без окола і козирка, круглої або овальної форми. В західноєвропейському костюмі берет відомий з XVI ст. (головний убір заміжніх жінок, шили його з бархату або шовку). Берет прикрашали заколками, брошками, шпильками, пряжками.

Бербері, бербери – чоловічий плащ з високоякісного габардину, який виготовляє англійська фірма «*Burberry*».

Бермет, бермет – стародавня назва бавовняної тканини бязь.

Бермуди, бермуды – 1. Видовжені шорти з кльошем, які вперше почали носити на Бермудських островах. 2. Жіночі широкі штани до колін зі стрілками, іноді з манжетами або відворотами.

Берни, берны – верхній довгий розстібний жіночий одяг із плечовими пелеринами і прорізами для рук, який носили в XVI ст. у Франції, Іспанії, Нідерландах.

Бешмет, бешмет – верхній чоловічий одяг у татар і кавказьких народів, напівкаптан, схожий на чумарку.

Бинт, бинт (нім. *binde* – пов'язка, стрічка) – стрічка з марлі або іншої тканини для перев'язування ран.

Бігунок, бигунок – деталь, що забезпечує сполучення процесів крутіння й намотування нитки на кільце прядильних і кільце крутильних машин.

Біжутерія, бижутерия (від франц. *bijouterie* – ювелірні вироби) – жіночі прикраси, які, на відміну від ювелірних виробів, виготовлені не з коштовних металів, а з інших матеріалів, дерева, пластмаси тощо.

Бікіні, бикини – жіночий купальний костюм, що складається з відкритого бюстгальтера і маленьких трусиків, що представляють собою вузьку смужку тканини або трикотажу. Вперше купальник бікіні був продемонстрований 1945 р. Будинком моди Christian Dior. Назву купальник отримав на честь острова Бікіні із архіпелагу Мармоллових островів, на якому США проводило випробування ядерної зброї. Модельєр розраховував, що представлена ним модель викличе в суспільстві такий ефект, як вибух ядерної бомби.

Білизна, бельє – вироби з тканин, матеріалів для одягання на тіло або для побутових потреб (на постіль і ін.).

Біретто, биретто – головний убір католицького духівництва в епоху відродження, який складався із чотирьох твердих частин, округлений догори. Біретто носили члени магістрату, вчені Італії, він став прототипом сучасного берета.

Бісер, бисер (від араб. *бусра* – стеклярус) – дрібні намистинки з прозорого чи кольорового скла (іноді з металу) з отворами для нанизування.

Бісес, бисес (лат.) – волокно, видавлене моллюсками *Pinna nobiles*.

Бісу, бісус (єгип.) – тонка прозора лляна тканина, в яку в епоху фараонів єгиптяни загортали мумії, а також жіноча вуаль з цієї тканини.

Бігельна машина, бительная машина (від англ. *beetlemachine*) – машина з товкачами, якими обробляють бавовняні і лляні тканини, надаючи їм м'якості й шовковистого блиску.

Блейзер, блейзер (від англ. *blazer*, від *blazer* – блищати, яскравіти) – 1. Клубний англійський піджак. (подібний піджак з логотипом клубу, школи або команди, до якої належить власник, є своєрідною формою його членів). 2. Прилеглий піджак спортивного крою з тонкого сукна або габардину, найчастіше синього, коричневого, темно-червоного кольору з металевими гудзиками і накладними кишнями. На поч. 60-х рр. XX ст. увійшов у чоловічу моду (згодом у жіночу) як одяг для відпочинку (рис. 7).

Рис. 7. Блейзер

Близна, близна – дефект тканини у вигляді поздовжньої прорідженої смужки, яка утворюється внаслідок обриву однієї або кількох ниток основи. На закритих частинах виробу – підбортах, підкомірах – близну не враховують.

Блискучий, блестящий – 1. Який дає блиск, блищить, сяючий. Дуже ясний, яскравий, сонячний. 2. Дуже гарний, пишний, розкішний. Розкішно вбраний, з вишуканими манерами. 3. Дуже розумний, дотепний, досконалий формою і змістом.

Блонди, блонды (від франц. *blonde* – золотий, рудуватий, русявий, білявий) – ниткове мереживо з квітковим малюнком західноєвропейського типу з шовку – сирцю золотаво-жовтого кольору, що забезпечило йому назву. Використовують для оздоблення і для виготовлення окремих деталей (хустинок, комірів тощо).

Блуза, *блуза* (від франц. *blous*, від лат. *pelusia* – пелузький одяг, від назви єгипетського міста Pelusium) – верхній легкий чоловічий та жіночий одяг сорочкового типу. Для неї характерні прямий силует, прямокутні форми крою, вільне облягання фігури людини, великі накладні кишені.

Блузка-топ, *блузка-топ* (від англ. *top* – вершина, верхня частина будь-чого) – коротка відкрита жіноча блузка без рукавів, на бретелях (рис. 8).

Рис. 8. Блузка-топ

Блуза індійська, *блуза індійська* – коротка (вище лінії талії) блузка з тонкої тканини з овальним вирізом і рукавами до ліктів, яка щільно облягає ліф.

Блузка, *блузка* – плечовий верхній жіночий одяг, який одягають на білизняний виріб і вкривають тулуб до поясної частини або тулуб і частково стегна.

Блузон, *блузон* (від франц. *blousson* – куртка, блузочка, кофточка) – коротка куртка, знизу зібрана на притачний пояс, трикотажну гумку чи шнур, просмикнутий у куліску, які призбирують спинку і пілочки. Низ рукавів оформляють манжетами зі застібкою.

Боа, *боа* (від франц. *boa*, від лат. *boa* – змія) – довгий, вузький жіночий шарф з хутра, пір'я, мережива тощо. Використовують у святковому одязі у оздобленні театральних костюмів. Назву отримав від королівських удавів (*boa constrictor* – змія душитель).

Бобіна, *бобина* (від франц. *bobine* – катушка) – барабан або катушка, на які намотують пряжу, нитки, дріт, паперові та інші стрічки.

Бобрік, *бобрік* – щільна, жорстка, вовняна тканина з коротким стоячим ворсом з лицьового боку. З нього шиють зимовий верхній одяг.

Боді-шорт, *комбідрес*, *боді-шорт*, *комбидрес* (англ. *body* – тіло *short*, *combi* – *dress*) – цілнокроєна і сполучена з трусиками трикотажна блузка, майка чи кофточка з ластовицею спереду, яка застібається на кнопки або гачки (рис. 9).

Рис. 9. Боді-шорт

Болеро, *болеро* (від франц. *bolero*, ісп. *bolero*) – 1. У жіночому костюмі – жилетка, коротка куртка з рукавами, яка не сковує рухів (рис. 10). 2. У чоловічому костюмі XIX ст. – головний убір у вигляді циліндра із загнутими догори крисами.

Болонья, *болонья* (від назви італійського м. Болонья) – 1. Капронова плащова тканина з одностороннім водонепроникним покриттям. 2. Плащ, пошитий з такої тканини.

Бондинг, *бондинг* – текстильний матеріал, отриманий шляхом з'єднання тканини з дублюючими матеріалами, такими як трикотажне полотно або малошідльна тканина. Має пружну, щільну будову з хорошими теплозахисними властивостями, проходить водовідштовхувальну обробку. Шують зимовий одяг.

Бордюр, *бордюр* (від франц. *bordure*, від *bord* – край, межа) – облямівка, смужка по краях килима, гобелена з самостійним орнаментом.

Борт, *борт* – передній край розпашного одягу, оброблений різними способами – обкантовуванням, обметуванням, обшиванням, підгинанням, обв'язуванням. Борти виметують після їх обшивання, розпрасування й вивертання. Обробку бортів здійснюють оздоблювальною строчкою або спущуванням (потайною строчкою, клейовою плівкою).

Бортівка, *бортовка* – щільна напівплляна або бавовняна апретована тканина полотняного переплетення. Використовується як прокладний матеріал для збереження форми деталей одягу.

Бостон, *бостон* (від англ. *boston*) – високоякісна вовняна тканина, від назви м. Бостон у США. Виготовляється з гребінної пряжі саржевим переплетенням, фарбується в темні кольори. Шують костюми, жіночі зимові пальта.

Бочок, *бочок* – відрізна частина пілочки, спинки що вкриває бічну поверхню тулуба в плечових виробах. Бочок і основну частину пілочки з'єднують шивним, настрочним швом або швом іншого виду.

Рис. 10. Болеро

Брак, *брак* (від старонім. *brack*) – зіпсована або неякісно виготовлена продукція.

Брезент, *брезент* (від голл. *presenning*) – щільна лляна, напівлляна або бавовняна тканина, має водонепроникну, протигнільну обробку. Використовують для виготовлення тентів, спецодягу, взуття.

Бретель, *бретель* (від франц. *bretelle*) – деталь швейного виробу, яка виготовляється з основної або оздоблювальної тканини, тасьми або стрічки й призначається для підтримування виробу на плечах.

Бригада, *бригада* (від нім. *brigade*, від італ. *brigata*) – товариство, загін. Група людей, які виконують спільне завдання і спільно відповідають за наслідки роботи.

Бригадир, *бригадир* (від франц. *brigadier*, від франц./ – *brigada*) – керівник виробничої бригади.

Бриджі, *бриджи* (від англ. *breeches* – широкі штани) – штани для верхової їзди, особливого крою, що заправляються у халяви чобіт.

Бриль, *шляпа* (від пол. *brel*, від лат. *ombrello* – капелюх, парасоля) – літній чоловічий головний убір із широкими крисами.

Брокат, *брокат* (від нім. *Brokat* – парча, з італ. *broccatto*, від лат. *brocchus* – випуклий, виступаючий) – важка шовкова, або напівшовкова тканина з яскраво вираженим візерунком завдяки різнокольоровим блискучим ниткам (золотим або срібним).

Брокатель, *брокатель* – легка, витончена шовкова тканина з невеликими золотими, срібними букетами, відтіненими кольоровими нитками.

Броше, *броше* (від франц. *broche* – ткати золотом) – шовкові напівшовкові тканини, візерунки яких нагадують вишивку. Використовують для виготовлення шарфів, суконь, хусток.

Брунатний, *брунатний* (від лат. *brunneus* – брудний) – коричневий, темно-жовтий колір.

Будова тіла людини, *строение тела человека* – сукупність особливостей будови, форми, величини і пропорцій окремих частин тіла, а також особливостей розвитку кісткової, жирової та м'язової тканин. Синонімами до терміна «будова тіла» є статура, тип фігури людини, фігура людини.

Букле, *букле* (франц.) – вовняна, бавовняна тканина з фасонної пряжі, завдяки якій на поверхні виникають петельки, вузлики. Використовують для верхнього одягу, головних уборів.

Бумазея, *бумазея* (від франц. *bombasin*, від італ. *bambagino* – бавовняний, бавовна) – м'яка теплозахисна тканина з одностороннім (ви-

ворітним) начесаним ворсом, здебільшого бавовняна або бавовняно-віскозна. Використовується для пошиття теплої білизни, суконь, дитячого одягу.

Бурдесуа, *бурдесуа* (франц.) – шовкова сировина низької якості, одержувана з ушкоджених коконів шовкопряду; шовкові клоччя.

Бурет, *бурет* (франц. *bourrette*, від *bourrer* – набивати, начиняти) – короткі шовкові волокна (пачоси), що їх використовують при виготовленні низькосортних ниток.

Бурка, *бурка* – повстяний безрукавний плащ або накидка з козячої вовни (переважно на Кавказі).

Бурки, *бурки* – теплі чоботи з повсті або фетру, які носять з калошами.

Бурнус, *бурнус* (від франц. *bournous*, з араб *бурнус* – широкий плащ). 1. У арабів – грубий вовняний плащ. 2. Вид жіночого верхнього одягу – пальто – з широкими рукавами.

Бутоньєрка, *бутоньєрка* (від франц. *butonnire* – петлиця) – букетик квітів, який приколують до святкового одягу або просовують у петлицю.

Буф-муслін, *буф-муслін* – бавовняна тканина, різновид кісеї. Тканина особливо тонка, напівпрозора, гладкофарбована, вишита. Шіють літній жіночий одяг.

Буфи, *буфы* (від франц. *bouffer* – надуватися) – конструктивно-оздоблювальний елемент одягу, необхідний для досягнення об'ємної форми у вигляді ділянок деталей різної форми, стягнутих складками, зборками; пишні складки на рукавах жіночого одягу.

Буфи вафельні, *буфы вафельные* – різновидність буф, у яких шахове розміщення стягнутих ділянок утворює об'ємну поверхню з вафельним рисунком. При виготовленні вафельних буф намічають місця їх розміщення з лицьового боку деталі поздовжніми й поперечними лініями або точками й скріплюють за розміткою ручними стібками.

Бушлат, *бушлат* (від нім. *buscheruh* – робоча блуза) – двобортна матроска, сукняна куртка з відкладним коміром та в бічними кишенями.

Бюст, *бюст* (від франц. *buste*) – жіночі груди. Величина бюста визначає розхил нагрудної виточки в жіночому вбранні.

Бюстгалтер, *бюстгальтер* – корсетний виріб жіночий або для дівчаток для формування та підтримування грудних залоз.

Бюстгалтер балконет, *бюстгальтер балконет* (від франц. *balconet*) – бюстгалтер з напівчашкою і широко розташованими бретелями (рис. 11).

Рис. 11. Бюстгалтер балконет

Рис. 12. Бюстгалтер вондербра

Бюстгалтер вондербра, *бюстгальтер вондербра* (від англ. wonder – чудо) – бюстгалтер з поролоновими або силіконовими знімними прокладками в нижній і бічній частині чашок (рис. 12).

Бюстгалтер стреплес бра, *бюстгальтер стреплес бра* – бюстгалтер зі знімними бретелями.

Бюстьє, *бюстьє* (франц.) – відкрита коротка жіноча блузка, за конструктивним рішенням подібна до бюстгалтера; різновидом бюстьє є бюстьє-корсаж – прилегла блузка із застібною на гудзики або зі шнурівкою та бретелями.

Бязь, *бязь* (від тур. *bazz* – полотно для вітрил) – бавовняна щільна тканина полотняного переплетення з кардної пряжі. Випускають сировою, вибіленою, гладкофарбованою і вибивною. Шиють постільну білизну, спецодяг.

В

Вагове шмаття, *весовое тряпье* – поворотні відходи у вигляді відрізків сирових і готових тканин довжиною до 0,7 м, які утворюються в ткацькому й обробному виробництвах.

Валансьєн, *валансьєн* – тонке мереживо. Від назви французького м. Валансьєн, де почали його виготовлення.

Валка, *валка* – процес, у результаті якого волокна вовни, що формують початковий продукт, починають переплутуватися одне з одним, поступово утворюючи ущільнений, стійкий, злитий продукт.

Валькрилон, *валькрилон* – різновид синтетичного волокна з поліакрилонітрилу (ПАН) у Німеччині.

Вальці, *вальцы* (від нім. *Walze* – валок, коток) – робочі частини (валки, циліндри, конуси) дробильних, штампувальних та інших машин або й самі машини.

Вага, вата (нім. *watte*) – пухнаста маса переплених очищених від домішок різних за природою (рослинних, тваринних, мінеральних, хімічних) волокон. Застосовують при пошитті одягу як звуко- і теплоізоляційний матеріал.

Ватилін, ватилін – ватний пласт, проклеєний з однієї або двох сторін клеєвою емульсією, яка при висиханні утворює тонку еластичну плівку.

Ватин, ватин – трикотаже або неткане прошивне полотно, яке використовують для утеплення одягу.

Ватин голкопробивний, ватин иглопробивной – різновид ватину синтетичного, напіввовняного, отриманого нетканим способом, товщиною 3-5 мм.

Ватин каркасний (вбивний), ватин каркасный (вбивной) – виготовляють із малоцільної тканини, між переплетенням якої вбиванням пропускають пучки волокон вовни.

Ватник, ватник – півпальто або куртка, стьобана на ваті.

Вачеги, вачеги – виріб для захисту кистей рук та передпліччя від опіків під час праці у гарячих цехах.

Ватянка, ватянка – 1. Плечовий жіночий одяг, підбитий ватою на грудях, вишитий чорними нитками. 2. Коротка фуфайка на ваті.

Величина прогину, величина прогиба – допоміжний розмір при конструюванні одягу, який визначається відстанню між прямою, що стягує кінці криволінійної ділянки деталі, і контуром останньої. Величина прогину середнього зрізу спинки залежить від будови фігури й ступеня прилягання одягу по лінії талії.

Велюр, велюр (франц. *velours* – оксамит, від лат. *villosus* – волохатий) – 1. Назва кращих сортів тканин (драп, оксамит, плюш) з м'якою ворсованою лицьовою поверхнею. 2. М'яка шкіра хромового дублення, схожа на замшу.

Велюр-жакардовий, велюр-жаккардовый – текстильна ворсова меблева тканина, різновид велюру. Використовується для оббивки м'яких меблів.

Вельвет, вельвет (від англ. *velvet* – оксамит) – міцна тканина з бавовняним ворсом, схожа на оксамит. Шиють верхній одяг (куртки, штани, костюми тощо)

Вельвет-корд, вельвет-корд – тканина складного пітканноворсового переплетення, в основі з кардної крученої пряжі в пітканні з одиничної. Має широкий ворсовий закатаний рубчик (до 5 мм).

Вельвет-рубчик, *вельвет-рубчик* – виготовляють із гребінної крученої пряжі в основі та одиначної пряжі в пітканні, має вузький ворсовий закатаний рубчик (2–3 мм.)

Вельвет-фасонний, *вельвет-фасонный* – текстильна тканина, різновид вельвету ворсового переплетення із скрученої пряжі в основі та одиначної кардної в пітканні. Має візерунок, що складається з комбінації гладкої і ворсової поверхонь.

Вельветон, *вельветон* (від англ. *velvet*) – міцна, щільна, гладкофарбована тканина, з м'яким густим бархатистим ворсом з лицьового боку, подібна до замші. Шиють верхній спортивний одяг.

Венгерка, *венгерка* – 1. Куртка з високою талією і нашитими впоперек шнурами. 2. Бальний танець і музика до нього, створені на основі угорських народних танців і мелодії – чардаша.

Верета, *полотно* (те саме, що рядно) – 1. Одяг із грубої тканини, з ряднини. 2. Оберемок, купа чого-небудь, що вміщується в одному рядні. 3. Різнокольоровий килим із грубої вовни.

Веретено, *веретено* – 1. Обертовий стрижень, на який насаджується патрон, шпуля, катушка. 2. Основний робочий орган прядильних, прядильно-крутильних, крутильних машин. Використовується для скручування пряжі ниток та утворення пакування визначеної форми.

Верстат, *станок* – 1. Примітивне дерев'яне устаткування для виготовлення виробів ручним способом полотна, килимів і інше. 2. Машинка для виробництва різних тканин.

Верстат розбракувальний, *станок розбраковочный* – верстат для візуального контролю якості матеріалів, механічно переміщуваних на похилій площині. Розбракувальний верстат виконує вимірювання довжини, яка реєструється лічильником і ширини і записом даних на стрічці.

Вертикаль середини переду, *вертикаль середины переда* – лінія базисної сітки, віддалена від вертикалі середини спинки на половину ширини виробу (рис. 5). Положення вертикалі середини переду знаходять, відкладаючи по лінії грудей або лінії ростка величину, яка дорівнює сумі мірки півобхвату грудей і загальної прибавки по лінії грудей.

Вертикаль середини спинки, *вертикаль середины спинки* – вихідна вертикальна лінія базисної сітки для побудови середньої лінії спинки й решти вертикалей (рис. 5). Перетин вертикалі середини спинки з верхньою горизонталлю відповідає положенню сьомого шийного хребця.

Вертикаль ширини переду, вертикаль ширини переда – лінія базисної сітки, віддалена від вертикалі середини переду на відстань, яка дорівнює ширині пілочки (рис. 5). Положення вертикалі ширини переду знаходять за міркою ширини грудей і прибавкою до ширини пілочки по лінії грудей.

Вертикаль ширини спинки, вертикаль ширини спинки – лінія базисної сітки, віддалена від вихідної вертикалі на відстань, яка дорівнює ширині спинки (рис. 5).

Вертикальний ніж, вертикальний нож – робочий орган пересувної електророзкрійної машини, яка здійснює зворотно – поступальний рух у вертикальній площині.

Верхівкова точка, верхушечная точка – див. антропометричні точки.

Верхня сорочка, верхня рубашка – швейний або трикотажний плечовий чоловічий або для хлопчиків одяг з рукавами, застібками, воротом, що покриває тулуб і частково стегна.

Верхньогрудинна точка, верхнегрудинная точка – див. антропометричні точки.

Рис. 13. Креслення основи штанів:

Т – вершина банта;
ТЯ – бантовий зріз

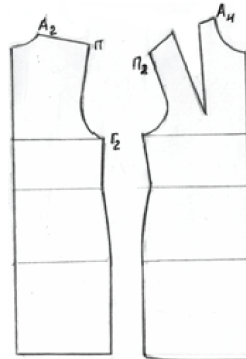

Рис. 14. Креслення основи плечового виробу:

Г2 – вершина бічного зрізу; А2 – вершина горловини спинки; П – вершина пройми спинки; П2 – вершина пройми пілочки; А4 – вершина горловини пілочки.

Вершина банта, вершина банта – точка перетину на кресленні лінії талії й бантового зрізу брюк (рис. 13).

Вершина бічного зрізу, вершина бокового среза – точка перетину на кресленні ліній пройми і бічного зрізу спинки (пілочки) (рис. 14). Вершина бічного зрізу піджака віддалена від вертикалі, яка визначає ширину спини, на відстань 0,5-1,5 см.

Вершина горловини пілочки, вершина горловины полочки – точка перетину на кресленні ліній горловини й плечового зрізу пілочки (рис. 14). Побудову креслення пілочки починають з визначення положення вершини горловини відносно горизонтальної лінії ростка.

Вершина горловини спинки, вершина горловины спинки – точка перетину на кресленні ліній горловини спинки і плечового зрізу спинки (рис. 14).

Вершина ліктьового зрізу, вершина локтевого среза – точка перетину на кресленні ліній окату й ліктьового зрізу верхньої і нижньої половинок рукава (рис. 15). Положення вершини ліктьового зрізу рукава залежить від моделі й виду одягу (чоловічого, жіночого).

Вершина переднього зрізу, вершина переднего среза – точка перетину на кресленні ліній окату і переднього зрізу верхньої й нижньої половинок рукава (рис. 15).

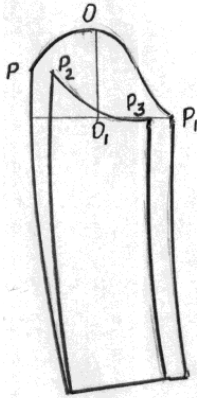

Рис. 15. Креслення рукава
P; P2 – вершини ліктьового зрізу; P1; P3 – вершини переднього зрізу; OO1 – висота окату

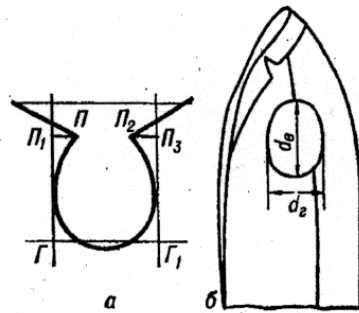

Рис. 16. Пройма:
а – відкрита; б – закрита;
dв – вертикальний діаметр; dг – горизонтальний діаметр

Вершина плечового зрізу спинки, вершина плечевого среза спинки – точка перетину на кресленні ліній пройми і плечового зрізу спинки (рис. 14). При визначенні положення вершини плечового зрізу спинки слід враховувати вид виробу.

Вершина пройми, вершина проймы – точка перетину на кресленні ліній пройми і плечового зрізу (рис. 14). Зовнішній кінець плечового зрізу є одночасно вершиною пройми.

Ветош, ветошь – сурова бавовняна тканина полотняного переплетення, більш розріджена ніж марля. Використовується у швейному виробництві, при виготовленні деталей зимового одягу.

Взірець, образец – 1. Зразок якого-небудь виробу, матеріалу і інше, що дає уявлення про інші подібні вироби, матеріали тощо. На взірець – за зразком, так, як що-небудь, подібно до чогось. 2. Те саме намальоване або вишите, візерунок. 3. Те, що може бути наочним прикладом чого-небудь, щось типове. 4. Те, що варте наслідування, видатний приклад чого-небудь. 5. Нове художнє і конструктивне вирішення зовнішнього вигляду виробу. Існує у вигляді готової моделі або малюнка.

Вибивання, печатание – одержання одно – чи багатоколірного малюнка шляхом нанесення на задані ділянки текстильного матеріалу, фарби, речовини, що забезпечує фіксацію чи руйнування барвника.

Вибивний, набивной – 1. Текст, який має спеціальним способом нанесений малюнок. 2. Вибивні тканини. 3. Призначені для нанесення малюнків на тканину. 4. Вибивний цех.

Вибілювання, отбеливание – 1. Підвищення білості текстильного матеріалу обробленням оптичними вибілювачами і хімікатами, які знебарвлюють супровідні речовини природних і хімічних волокон. 2. Технологічний процес, за допомогою якого шляхом видалення або руйнації барвних речовин підвищують ступінь білості матеріалу.

Вибілювати, отбеливать – піддаючи дії сонця, повітря і води, робити що-небудь білим, позбавляючи природного забарвлення (тканину, пряжу й інше), робити білим. Піддаючи хімічній або фізичній обробці, робити білим.

Виворіт, изнанка – 1. Внутрішній бік матеріалу, деталі, виробу. 2. Виворітний бік.

Виган, выган (франц.) – грубе сукно, що спочатку вироблялось у французькому м. Виган.

Вигляд, вид – сукупність зовнішніх ознак.

Видавлювання, выдавливание – надання деталям швейних виробів опуклої форми або рельєфних ліній за допомогою металевих пластинок або подушки фальцпреса. Краї деталей з білизняних і бавовняних тканин запрасовують з попереднім видавлюванням ліній загинання.

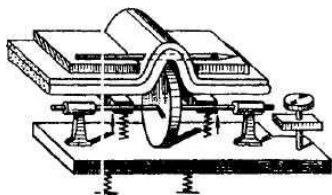

Рис. 17. Видавлювач

Видавлювач, *выдавливатель* – деталь швейної машини, яка здійснює прогинання тканини в отвір голкової пластинки при утворенні потайного стібка. За конструкцією видавлювачі бувають дискові й стержневі (рис. 17).

Видовження, *удлинение* – збільшення довжини матеріалу або виробу під час розтягування під дією зовнішнього зусилля, виражене у відсотках від затислої довжини елементарної проби.

Видра, *выдра* – 1. Хижий ссавець із цінним хутром темно-бурого кольору. 2. Хутро цієї тварини. Відносна зносостійкість становить 100%, строк носіння виробів до 20 сезонів.

Виймка галії, *выемка галии* – див. **проекційний розмір**.

Викрійка, *выкройка* – вирізана з паперу або накреслена на ньому деталь виробу для розкроювання в індивідуальному виробництві одягу.

Викроювання, *выкраивание* – заготовка деталей одягу вирізуванням або вирубуванням з одного або кількох шарів матеріалу відповідно до фасону й розмірів виробу. Викроювання великих деталей (пілочки, спинки) з настилів виконують пересувними розкрійними машинами.

Виліт машини, *вылет машины* – розмір рукава швейної машини, який визначається відстанню від голки до основи рукава. Машина одниткового ланцюжкового стібка для шиття головних уборів мають виліт 15 – 20 мм.

Вилога, *лацкан* – відігнутий випрасуваний верхній бортовий край на грудях одягу.

Виметування, *выметывание* – закріплення тимчасовими машинними або ручними стібками обшитих і вивернутих на лицьовий бік країв деталей перед подальшою обробкою їх.

Вимір розмірів тіла людини, *измерение размеров тела человека* – процес зняття розмірних ознак з поверхні тіла людини, результатом якого є її параметризація

Вимпел, *вымпел* – вузький і довгий (часто трикутний) прапор, що є відмітним знаком.

Випади, *выпады* – поворотні та неповоротні відходи текстильних виробництв, які утворюються під час переробки матеріалів у різних технологічних переходах.

Випрасувати, *утутюжить* – див. **відпрасування**.

Виріб, *изделие* – річ, предмет для вжитку, одиниця готової продукції, кількість якої обчислюють у штуках (екземплярах).

Виріб корсетний, *изделие корсетное* – швейний або трикотажний виріб, який одягають безпосередньо на тіло для формування і підтримки окремих частин тіла.

Вироби панчішно-шкарпеткові, *изделия чулочно-носочные* – трикотажні вироби, які одягаються безпосередньо на тіло, вкриваючи нижню частину тулуба і ноги (кожну окремо) включаючи ступні.

Виріб білизняний, *изделие бельевое* – швейні або трикотажні вироби для створення необхідних гігієнічних умов тіла і побуту. До білизняних виробів відносять: натільну, постільну і столову білизну.

Вироби трикотажні, *изделия трикотажные* – вироби, виготовлені в умовах трикотажного виробництва з трикотажного полотна або суцільнов'язаний виріб.

Виріб-аналог, *изделие-аналог* – найтиповіший, найосвоєніший виріб на підприємстві, з яким порівнюють об'єкт нормування для встановлення витрат матеріалів.

Виріб швейний, *изделие швейное* – виріб, виготовлений в умовах швейного виробництва з усіх видів матеріалів, призначених для одягу і білизняних виробів.

Виріб двобортний, *изделие двубортное* – виріб, який має зміщену бортову застібку і по одному ряду гудзиків на обох бортах.

Виріб бахромчастий, *изделие бахромчатое* – тканина чи в'язана текстильна стрічка, один край якої є сукупністю паралельних, не зв'язаних між собою вільних ниток.

Вироби гардинно-тюлеві, *изделия гардинно-тюлевые* – поштучні вироби з гардинного полотна, що використовуються як накидки, занавіски, покривала та інше.

Вироби штучні мереживні, *изделия поштучные кружевные* – манжети, серветки, скатертини, покривала, накидки, доріжки. До них належить також мереживо–мотиви (невеликі за розмірами завершені вироби круглої, овальної, квадратної та ромбоподібної форми, які використовуються для обробки жіночої та дитячої білизни).

Вироби плечові, *изделия плечевые* – види одягу, для яких опорною поверхнею слугує верхня частина плечей, спини і грудей (пальто, піджак, жакет, сорочка, сукня тощо).

Вироби поясні, *изделия поясные* – види одягу, для яких опорною поверхнею є лінія талії, верхня частина стегон та живота (штани, спідниця, шорти, труси тощо).

Вироби рукавичні, *изделия рукавичные* – швейні або трикотажні вироби, які вкривають нижню частину руки і передпліччя.

Вироби розстібні, *изделия распахные* – види одягу із застібною по всій довжині виробу (пальто, піджак, жакет, халат тощо). У розстібних виробах застібка може бути розміщена спереду, ззаду, збоку.

Вироби хустково-шарфові, *изделия платочно-шарфовые* – швейні або трикотажні вироби, які вкривають голову і шию.

Виробництво ткацьке, *производство ткацкое* – сукупність технологічних процесів, необхідних для виготовлення сурових (необроблених) текстильних тканин. Залежно від виду сировини, що переробляється (волокон, ниток), розрізняють бавовноткацтво, вовноткацтво, шовкоткацтво й льоноткацтво. Іноді ткацьке виробництво називають ткацтвом.

Виробництво, *производство* – процес, у ході якого люди створюють матеріальні блага.

Вирубати, вирубувати, *вырубить, вырубить* – заготовити деталі одягу з одного або кількох шарів матеріалу видавлюванням контурів спеціальним різальним інструментом (різаком) на вирубувальних пресах. Доцільно вирубувати на пресах деталі невеликих виробів, наприклад пілочки, кашкети та ін.

Вирубання, *вырубание* – 1. Заготовка деталей одягу з одного або кількох шарів матеріалу видавлюванням контурів спеціальним різальним інструментом (різаком) на вирубувальних пресах. Щоб підвищити продуктивність праці, використовують вирубування деталей різакми на пресовому устаткуванні. 2. Вирубка.

Висікання, *высекание* – 1. Вирізування, видалення частини матеріалу по краях або в середині лекала, деталі, виробу, полотнища тканини. 2. Висічка.

Висікти, висікати, *высечь, высекать* – видалити частину матеріалу по краях деталі, виробу, полотнища тканини. Після обшивання клапана підкладкою необхідно висікти зайвину тканини в ріжках.

Висота грудей, *висота груди* – див. **розмірна ознака**.

Висота настилу, *висота настила* – відстань по вертикалі від площини настільного стола до верхнього полотна настилу. Максимально технічно можлива висота настилу визначається конструкцією й габаритними розмірами робочих органів закрійних машин, видом тканини та її властивостями.

Висота окату рукава, *висота оката рукава* – відстань від найвищої точки верхнього зрізу рукава до лінії основи округлості (рис. 15).

Висота плеча коса, *висота плеча косая* – див. **розмірна ознака**.

Висота плеча, *висота плеча* – див. **проекційний розмір**.

Висота пройми позаду, *висота проймы сзади* – див. **розмірна ознака**.

Висота сидіння, *висота сидения* – див. **розмірна ознака**.

Вистьобування, *выстегивание* – з'єднання шарів матеріалу наскрізними або потайними стібками для ущільнення й надання жорсткості, а іноді й для оздоблення виробу.

Витіпувати, *витипати, трепать* – тіпаючи, очищати в процесі тіпання (про волокно льону, конопель тощо).

Виточка, *вытачка* – конструктивний елемент у вигляді зшитой на нівець складки трикутної або ромбовидної форми. Слугує для надання об'ємної форми деталям одягу з плаского матеріалу.

Вибивання витравне, *печать вытравная* – вибивання попередньо пофарбованого текстильного полотна сполукою, яка руйнує забарвлення в місцях нанесення.

Витравний, *вытравной* – 1. Спеціально стосується до витравлювання малюнка, візерунка, напису на тканині, металі й інше. 2. Витравний розчин.

Вишиванка, *вышиванка* – вишита сорочка, розміщення вишивки на якій пов'язано з кроєм, технікою та орнаментальними мотивами, традиційними для певного регіону.

Вишивання (золотом, сріблом – **гаптування**), *вышивка* – оздоблення швейних виробів шитвом, іноді із застосуванням бісеру, стеклярусу, сутажу та інших прикрас, виконуване ручним або машинним способом. Види вишивання, як ручного, так і машинного, дуже різноманітні: гладь, гладь з мережкою, прорізна гладь, вишивання хрестом, тіньове вишивання, вишивання з аплікаціями, ришельє, вишивання сутажем, вишивання монограм.

Вігонь, вигонь (франц. *vigogne*, від ісп. *vicina* – тварина роду лама) – 1. Високоякісна м'яка довга вовна цієї тварини. 2. Тонка, м'яка тканина з вовни вігоні або її імітації.

Відварені тканини, отваренные ткани – тканини, що мають гідрофільні та сорбційні властивості внаслідок відварювання їх у лужному розчині.

Відкладний, отложной – відігнутий, що лежить на основній деталі. За конструкцією коміри верхнього одягу можуть бути відкладними і зі стояком, з уступами й без них.

Відкосок, откосок – права деталь потайної застібки чоловічих штанів, на яку кріплять гудзики, кнопки, блискавку.

Відліт, отлет – вільний край, відкладна частина коміра, підкоміра, розміщена вище верхньої лінії стійки.

Відлітний, отлетный – вільна, непришита ділянка одягу або прикріплена тільки частково, не по всьому периметру деталь. Відлітний край шліци може бути оздоблений гудзиками.

Відлога, каптур, капюшон – частина одягу для захисту голови в негодю; коли немає потреби, її відкидають за спину.

Відокремлювач, отделитель – машина для відділення волокон бавовни від насіння. Принцип машини полягає в тому, що міцність прикріплення волокон бавовни до насіння у 2–4 рази менше міцності волокон.

Відпарка, отпарка – 1. Те саме, що й відпарювання. 2. Зволожувана, змочувана водою прокладка з лляної, бавовняної тканини, яка прокладається між виробом і верхньою подушкою преса.

Відпарювання, отпаривание – 1. Обробка виробу, деталі, тканини паром з метою видалення лас, які виникли після прасування або в процесі експлуатації виробу. Відпарювання виконують одночасно з пресуванням деталей на парових пресах або як самостійну операцію із застосуванням відпарювачів. 2. Відпарка.

Відпарювач, отпариватель – механічний пристрій, який складається з камери для підсушування пари (сухопарника) і власне відпарювача у вигляді щітки з паропровідними трубками.

Відпрасування, отутюживание – 1. Волого-теплова обробка деталі, вузла виробу праскою або на пресі з метою видалення складок, заминів, лас і закріплення їх форми. 2. Відпрасовка.

Відстань від лінії талії до коліна, расстояние от линии талии до колена – див. **розмірна ознака**.

Відстань від сьомого шийного хребця до коліна, *расстояние от седьмого шейного позвонка до колена* – див. **розмірна ознака**.

Відстань між виступними точками лопаток, *расстояние между выступающими точками лопаток* – див. **розмірна ознака**.

Відстань між сосковими точками, *расстояние между выступающими точками грудных желез* – див. **розмірна ознака**.

Відтінок, *оттенок* – 1. Один із різновидів відповідного кольору, барви, який відрізняється від основного кольору та його інших різновидів ступенем яскравості й густоти. 2. Додаткове забарвлення, що виступає на тлі основного.

Відтягнути, відтягувати, *оттянуть, оттягивать* – видовжити край, збільшити ділянку за допомогою волого-теплової обробки. Відтягнути задні половинки штанів по середніх зрізах можна вручну праскою або на спеціальному пресі.

Відтягування, *оттягивание* – 1. Видовження краю, збільшення ділянки деталі за допомогою волого-теплової обробки. 2. Відтяжка.

Візерунок, *узор* – малюнок із різних ліній, кольорів, відтінків тощо, мереживо.

Візерунчастий, *узорчастый* – 1. Оздоблений візерунками. 2. Який має вигляд візерунка.

Візитка, *визитка* (від англ. *visit* – візит) – одnobортний чоловічий піджак на один гудзик, з бортами, які від лінії талії поступово звужуються до низу. Заду довжина візитки досягає рівня колін. Носять з комір–метеликом, жилетом.

Вікалон, *викалон* – віскозно-капронова високооб’ємна нитка, яку отримують безперервним методом, скручуючи віскозні комплексні нитки з профільованими капроновими моноволокнами.

Вінол, *винол* – це найдешевше гігроскопічне полівінілспиртове синтетичне волокно. Іноземні назви: Летілан (Росія), Віналь (США), Синтофіл (Німеччина), Родовіал (Франція), Вулон, Куралон, Солврон (Японія), Вінолон (Китай).

Віскоза, *вискоза* (від лат. *viscosus* – клейкий, в’язкий, від *viscum* – клей) – концентрований розчин ксантогенату целюлози (продукту хімічної обробки деревної целюлози) в розведеному розчині їдкого натру. Застосовують для одержання віскозного волокна, штучної шкіри, целофану.

Віскоза-шифон, *вискоза-шифон* – віскозна легка, напівпрозора тка-

нина з матовим блиском, «акварельним» візерунком, шовковистою будовою. Використовують для виготовлення жіночих блуз, суконь.

Вітростійка прокладка, *ветростойкая прокладка* – див. **прокладка**.

Віцмундир, *вицмундир* (від лат. *vice* – на зразок і мундир) – формений сюртук чиновників Російської імперії.

Вічко, *глазок* – круглий отвір у голковій пластинці або в притискній лапці швейної машини для проходу голки. Величина вічка в голковій пластинці впливає на процес петлеутворення.

Вішалка, *вешалка* – 1. Деталь швейного виробу з матеріалу або стрічки, прикріплювана до обрізних країв горловини виробу з боку спинки для його підвішування. 2. Пристрій, який призначається для вішання на нього виробів різних видів.

Віши, *виши* (від назви французького м. Віши) – бавовняна парусина в клітинку або смужку для виготовлення штор, скатертин, фольклорного одягу.

Вметування, *вметывание* – скріплення тимчасовою строчкою обрізного краю однієї деталі з фігурним вирізом іншої. У масовому виробництві рукави вшивають у пройми без попереднього вметування на спеціальній машині.

Властивості гігієнічні, *свойства гигиенические* – властивості текстильних матеріалів, які впливають на самопочуття людини та визначають комфортність умов її життєдіяльності.

Вовна, *шерсть* (від – *wool*) – натуральне волокно, що отримують від тварин методом стриження (овеча, козяча, верблюжа вовна).

Вовна заводська, *шерсть заводская* – вовна, що знімається зі шкур тварин за допомогою хімічних, бактеріологічних і ферментативних засобів.

Вовна мериносова, *шерсть мериносовая* – вовна, яку зістригають з чистопородних тонкорунних мериносових овець, що складається з тонких, дрібнозвитих пухових та перехідних волокон.

Вовна кросбертна, *шерсть кросбертная* – вовна, яку зістригають з довгововняних м'ясної породи овець, що складається із волокон ості, середньої та великої звитості.

Вовна регенерована, *шерсть регенированная* – волокно, одержане з ношених вовняних виробів, шматків полотен шляхом розрубання.

Вовна тонка, *шерсть тонкая* – однорідна вовна товщиною до 25 мкм включно.

Вогнестійкість, *огнестойкость* – стійкість матеріалу до відкритого полум'я й оцінюється часом займання (сек).

Водотривкість, водоупорність – стійкість текстильних матеріалів до проникнення води.

Волан, волан (франц. *volant*, від *voler* – літати) – оздоблювальна деталь швейного виробу у вигляді широкої або вузької смуги, викроєної по колу або по косій лінії відносно напрямку нитки основи так, щоб при з'єднанні її з основною деталлю утворився хвилеподібний край.

Волічка, волічка – нитка з високоякісної вовни.

Вологість текстильних матеріалів, вологість текстильних матеріалів – кількість вологи в текстильних матеріалах, яка визначається процентним відношенням ваги води, що міститься в них при певній температурі й вологості повітря, до ваги сухого матеріалу.

Вологовіддача, влагоотдача – здатність матеріалів віддавати вологу в навколишнє середовища з певною швидкістю. Матеріали, застосовані для виготовлення білизни, повинні мати високу вологовіддачу.

Вологість унормована, вологість унормированная – вологість, внормоване значення якої встановлюють у нормативній документації на конкретний вид матеріалу або виробу.

Волого-теплова обробка (ВТО), влажно-тепловая обработка (ВТО) – комплекс теплофізичних процесів (тепловіддача, зволоження, сушіння матеріалу, сорбція й десорбція пари води, охолодження), які відбуваються протягом певного проміжку часу в матеріалі при одночасній тепловій, вологісній і механічній дії на нього, застосовуваний для досягнення стійкої деформації оброблюваного матеріалу. Види волого-теплової обробки: прасування, пресування, відпарювання. Виконують волого-теплову обробку на прасувальних і загинальних пресах, пароповітряних манекенах, відпарювачах, прасками вручну.

Волокно альгінатне, волокно альгинатное – штучне волокно, одержане з солі альгінової кислоти.

Волокно ацетатцелюлозне, волокно ацетатцеллюлозное (ацетатні і триацетатні) (від лат. *acetum* – оцет) – виготовляють з бавовняної целюлози. Використовують для виготовлення тканин, трикотажного полотна. Поширені назви: Арлен, Ацел, Істрон Селаперм (США), Дайсел (Великобританія), Целафот (Німеччина), Альбен, Родіа, Ронель (Франція), Каралон, Соалон, Естера (Японія), Арнел (Бельгія).

Волокно базальтове, волокно базальтовое (від лат. *basaltes*, від грец. *basanos* – пробний камінь) – мінеральне волокно, одержане з розплавів базальту, магнію, кальцію і заліза.

Волокно біокомпонентне, *волокно биокмпонентное* – хімічне волокно, одержане формуванням двох або більшої кількості полімерів, близьких за хімічним складом і будовою.

Волокно звите, *волокно витое* – волокно, яке має природню звитість або звитість, набуту за методом механічної теплової або теплової обробки.

Волокна вовни остові, *волокна шерсти остевые* – прямі еластичні волокна, грубі, жорсткі, що мають безперервний серцевинний канал.

Волокна вовни пухові, *волокна шерсти пуховые* – тонкі, м'які найцінніші волокна що не мають серцевинного каналу.

Волокна вовни, мертвий волос, *волокна шерсти, мертвый волос* – грубі, позбавлені еластичності та міцності волокна, непридатні для переробки в текстильному виробництві.

Волокна хімічні, *волокна химические* – це волокна, які отримують з природних або синтетичних високомолекулярних речовин, що одержані різанням чи розривом комплексу елементарних ниток або іншим способом.

Волокно віскозне, *волокно вискозное (viscose fibre)* – отримують з деревинної маси ялини або сосни, які містять у своєму складі значну частину целюлози. Іноземні назви: Авіско, Рейон, Супренка (США), Деластра, Файбро (Великобританія), Реган, Флоксан (Німеччина), Астер Дилен, Корден (Італія), Корона, Асахі, Дайвабо (Японія), Аргона,Текстра (Польща), Декора (Швейцарія).

Волокно віскозне високомодульне (ВВВ), *волокно вискозное высокомодульное (ВВВ)* – фізично модифіковане віскозне волокно, яке є хорошим, економічно вигідним замінником середньоволокнистої бавовни. Іноземні назви: Сиблон (Росія), Авріл, Ньюпрон (США), Вінсел (Великобританія), Кольвера (Німеччина), Айрон (Італія).

Волокно вуглецеве, *волокно угольное* – волокно, одержане з матеріалів, що мають масову частку вуглецю не менше як 90%, графітову або графітоподібну структуру різного ступеня досконалості.

Волокно еластодієнове, *волокно эластодиеновое* – волокно з синтетичного поліізопрену, що складається з одного або більше дієнів, полімеризованих із використанням (або без нього) одного чи більше вінілових мономерів.

Волокно казеїнове, *волокно казеиновое* (від лат. *caseus* – сир) – штучні волокна з білка казеїну. Використовують у медицині.

Волокно кварцове, *волокно кварцевое* (нім. *Quarz* – кварц) – скляне волокно, отримане з кварцу. Має високі термостійкі та діелектричні властивості. Використовують для технічних цілей.

Волокно лляне, *волокно льняное (flox fibre)* – отримують з однорічної рослини льону, яку культивують у країнах з помірним вологим кліматом. Буває льон-кучерявець, льон-довгунець.

Волокно металізоване, *волокно металлизированное* – виробляють у вигляді ниток перерваної довжини з поліетилентерефталатних плівок, бувають різних кольорів. Використовують для виробництва ошатних тканин.

Волокно металеве, *волокно металлическое* – одержують у вигляді металевих ниток круглого та плоского перерізу з алюмінієвої фольги, міді, її сплавів, срібла, золота та інших металів.

Волокно мідно-амоніачне, *волокно медно-амониачное* – отримують з бавовняної целюлози з допомогою мідно-амоніачних реактивів. Використовують для виготовлення тонких трикотажних полотен. Поширені назви Купреза, Реганзайде (Німеччина), Кюплон, Бемсілки (Японія).

Волокно мінерального походження, *волокно минерального происхождения* – волокно отримують з порід, які мають волокнисту структуру і містять силікати.

Волокно натуральне, *волокно натуральное* – волокно рослинного, тваринного чи мінерального походження, сформоване за природних умов.

Волокно полівінілхлоридне, *волокно поливинилхлоридное (ПВХ)* – синтетичне волокно з полімерів вінілових сполук; використовують для виготовлення штучного хутра, шовкових тканин. Поширені назви: Хлорин (Україна, Росія), Дайнел, Вінйон (США), Повіацид (Німеччина), Мовіль, Тернель (Італія), Ровіль, Термовіль (Франція), Куралон, Вулон (Японія).

Волокно поліакрилонітрильне, *волокно полиакрилонитрильное* (ПАН, нітрон) – синтетичне волокно з полімерів, що має масову частку 85% або більше акрилонітрилу, використовують для виготовлення трикотажних виробів, тканин. Поширені назви: Нітрон, ПАН (Росія, Україна), Орлон, Акрилан, Зефран (США), Куртель (Великобританія), Прелан, Дралон, Волкрилон (Німеччина), Макріл, Кріліон (Італія), Крилор (Франція), Кашмілон, Еколан, Беолон (Японія), Анілана (Польща), Такрил (Швеція).

Волокно поліамідне, *волокно полиамидное* (ПА, капрон) – синтетичне волокно з полімерів, що мають масову частку не менше ніж 85% лактамів або лінійних макромолекул на основі дикарбонових кислот. Використовують для виготовлення тканин, трикотажу, панчішно-шкарпеткових виробів. Поширена назва: Капрон (Росія, Україна), Нейлон (США, Великобританія), Дедерон, Перлон (Німеччина), Лаліон (Італія), Грілон, Амілан (Японія), Стилон (Польща), Силон (Чехія), Ефілон (Угорщина).

Волокно поліефірне, *волокно полиэфирное* (ПЕФ, лавсан) – синтетичне волокно, отримане шляхом поліконденсації терефталової кислоти та етиленгліколю. Виготовляють швейні нитки, мереживо, штучне хутро, окремі види тканин. Поширені назви: Лавсан, Поліестер (Росія, Україна), Дакрон, Амірол (США), Терілен (Великобританія), Ланон, Діолен (Німеччина), Терітел (Італія), Тергаль (Франція), Тетерон, Естер (Японія), Елана (Польща), Тесил (Чехія).

Волокно поліетиленове, *волокно полиэтиленовое* – текстильне, хімічне волокно, яке одержують з полімерів, що мають масову частку 85% або більше ланок етилену.

Волокно полівінілспиртове, *волокно поливинилспиртовое* – синтетичне волокно, виготовлене з полівінілового спирту. Найбільш відомі назви: Вінол, Летілан (Росія, Україна), Віналь, Ельванол (США), Синтофіл (Німеччина), Родовіал (Франція), Куралон (Японія), Вінолон (Китай).

Волокно поліуретанове, *волокно полиуретановое* (спандекс) – отримують під час взаємодії діізоціанатів з гліколями. Використовують для виготовлення еластичних тканин, трикотажу. Поширені назви: Спандекс (Росія, Україна), Лайкра, Лікра (США, Великобританія, Італія), Фрезер, Дорластан (Німеччина), Еспа, Опелон (Японія).

Волокно поліолефінове, *волокно полиолефиновое* – синтетичне поліетиленове та поліпропіленове волокно, об'ємна вага якого менше одиниці. Виготовляють комплексні нитки, канати, декоративні тканини. Поширені назви: Поліпропіленове (Україна, Росія), Марвес, Ламбет (США), Курнова, Ньюфіл (Великобританія), Вестолен, Хостолен (Німеччина), Мераклон (Італія), Курлен (Франція), Пайлен, Поліпро (Японія), Певлен (Чехія).

Волокно полінозне, *волокно полинозное* – фізично модифіковане віскозне волокно, яке замінює тонковолокнисту бавовну при виготовленні сорочкових, білизняних тканин, трикотажного полотна. Пошире-

ні назви: Нюпрон, Авріль, Лірел (США), Вінсел-28 (Великобританія), Данулон, Кольвера СП (Німеччина), Айрон, Коплон (Італія), Медіфіль Мерил (Франція), Тафсіл, Поліно (Японія), Віскона (Польща).

Волокно профільоване, *волокно профилированное* – хімічне волокно із заданим фігурним поперечним перерізом.

Волокно поліпропіленове, *волокно полипропиленовое* (ВПП) – синтетичне волокно з полімерів, що мають масову частку 85% або більше ланок пропілену. Використовують для виготовлення канатів.

Волокно пухове, *волокно пуховое* – 1. Вовняне волокно тонкістю до 30 мкм, що складається із двох прошарків – лусочкового, зовнішнього з тонких зроговілих клітин, і коркового, внутрішнього.

Волокно скляне, *волокно стеклянное* – отримують розплавленням силікатного скла при температурі 1370°C. Використовують для виробництва декоративних тканин, а також як теплоізоляційний матеріал на будівництві.

Волокно синтетичне, *волокно синтетическое* – 1. Одержують із синтетичних полімерів, які формуються або з розплаву полімерів (поліаміду, полієфіру, поліолефіну), або з розчину полімеру (поліакрилонітрилу, полівінілхлориду, полівінілового спирту) за рахунок сухого чи мокрого методів. Має високу міцність, водостійкість, зносостійкість, еластичність і стійкість до дії хімічних реагентів. 2. Класифікаційний розподіл тканин за способом отримання хімічної вихідної сировини.

Волокно рослинного походження, *волокно растительного происхождения*. 1. Волокно, яке отримують із поверхні насіння, з лубу, з листя та з оболонки плодів. 2. Класифікаційний розподіл тканин за походженням натуральної вихідної сировини.

Волокно тваринного походження, *волокно животного происхождения* – 1. Волокно, яке отримують із шовковидільних залоз, що виділяються певними комахами, молюсками, а також із волосяного покриву тварин. 2. Класифікаційний розподіл тканин за походженням натуральної вихідної сировини.

Волокно триацетатне, *волокно триацетатное* – текстильне, хімічне волокно, яке одержують із ацетатцелюлози, що має більше 92% ацетилових гідроксильних груп. Має мале збігання, високу пружність.

Волокно текстильне, *волокно текстильное* – протягне тіло, гнучке і міцне, з малими поперечними розмірами, обмеженої довжини, придатне для виготовлення пряжі і текстильних виробів. Волокна тек-

стильні за походженням і способом виробництва поділяються на натуральні й хімічні.

Волокно філаментне, *волокно филаментное* – волокно невизначеної або екстремальної довжини на відміну від коротких штапельованих волокон.

Волокно шовкове, *волокно шелковое* (нім. *silk* – шовк) – натуральне волокно тваринного походження у вигляді тонких ниток, одержане з коконів гусениць азійського шовковичного шовкопряда *Bombix mori*. Має блиск, еластичність, міцність і опір до розриву.

Волокно штучне, *волокно искусственное* – хімічне волокно, яке отримують з природних високомолекулярних речовин. Буває рослинне, тваринне, мінеральне.

Волокно штапельоване, *волокно штапельное* (від нім. *stapel* – волокно) – волокно заданої довжини, одержане розрізанням, розриванням або іншим способом розрізу комплексних елементарних ниток. Використовують для виготовлення платтяних та інших тканин.

Вольта, *вольта* (від франц. *voltiger* – пурхати, розвіюватись) – легка шовковиста вибивна, вибілена бавовняна тканина полотняного переплетення з гребінної пряжі, подібна до батисту. Шиють жіночу білизну, легкий одяг.

Вощені нитки, *вощенные нити* – нитки, просочені чистим бджолиним воском і оброблені на лощильній машині.

Вставка, *вставка* – деталь або вузол швейного виробу для його декоративного оформлення.

Втрати міжлекальні, *потери межлекальные* – 1. Частина матеріалу, яка некорисно витрачається при розкроюванні швейних виробів і розміщується між контурами деталей. 2. Внутрішні випадки.

Втрати тканини по довжині, *потери ткани по длине* – відходи тканини при розкроюванні швейних виробів, які включають неминучі втрати на слабіну, стики, обрізування кінців полотнищ.

Втрати тканини по ширині, *потери ткани по ширине* – відходи тканини при розкроюванні швейних виробів у вигляді смужок різної ширини через наявність пружка й нерівномірність ширини тканин у полотнах настилу.

Вуаль, *вуаль* (від франц. *voile*, від лат. *velum* – завіса) – 1. Легка прозора тканина. 2. Прозора тонка сітка, деталь жіночого головного убору, якою закривають обличчя.

Вуаль-креп, *вуаль-креп* – тканина – різновид вуалі. Відрізняється від останньої тим, що виготовляється креповим переплетенням.

Вузол виробу, *узел изделия* – складова частина виробу (комір, рукав, плічка тощо), яка складається з кількох деталей.

Вушанка, *ушанка* – головний убір з козирком, бортиком і навушниками.

Вшивання, *втачивание* – з'єднання двох деталей машинною строчкою по криволінійних контурах. Наприклад коміра в горловину, вшивання рукава в пройму.

Вшивний, *втачной* – з'єднуваний по криволінійному замкнутому або відкритому контуру. У кишнях з вшивними бічними краями спочатку пришивають нижній край.

В'язання, *вязание* – 1. Спосіб виготовлення трикотажного полотна або готових виробів. 2. Плетіння чого-небудь спицями або гачком.

Г

Габа, *габа* (тур. *ava* – груба вовняна тканина) – турецьке дуже щільне сукно, переважно білого кольору. Використовують для виготовлення верхнього одягу.

Габардин, *габардин* (від франц. *gabardine* – вид саржі, від ісп. *gabardina* – одяг) – вовняна, напіввовняна тканина, саржевого діагонального переплетення з мериносової пряжі. Тканина щільна, має чітко виражений дрібний рубчик, направлений направо вверх під кутом 60°, здебільшого – гладкофарбована, проходить водовідштовхувальну обробку. Використовують для виготовлення чоловічих пальт, костюмів.

Газ, *gaz* (франц. *gaze* – марля, вуаль, флер) – легка прозора тканина полотняного переплетення з шовку або бавовни. Використовують для виготовлення хусток, шарфів тощо.

Газ-кристал, *газ-кристалл* – текстильна тканина, різновид газу, в якій використовуються різнобарвні нитки основи та підкання. Така тканина відрізняється райдужним блиском, переливом коштовного каменя.

Газ-шифон, *газ-шифон* – текстильна тканина, різновид газу, яка містить шовкові нитки високого кручення. Буває: вибілена, гладкофарбована. Використовують для виготовлення виробів технічного призначення, а також для одягу.

Галантерея, *галантерея* (від франц. *galanterie* – ввічливість, люб'язність) – предмети туалету: стрічки, мереживо, гудзики, рукавички, парасольки, краватки.

Галантерея текстильна, *галантерея текстильная* – сукупність виробів: стрічки, шнури, тасьма, полотна тюлегардинні, краватки, підв'язки, підтяжки, що складаються з текстильних волокон, пряжі й ниток.

Галіфе, *галифе* (від прізвища французького генерала *Г. Галіффе*) – військові штани особливого покрою, що облягають коліна й розширюються догори.

Галун, *галун* (від франц. *gallon*, від *galloner* – прикрашати стрічкою) – щільна тасьма з шовкової чи вовняної основи з металевим пітканням, шириною 5–60 мм. Використовують для виготовлення відзнак на форменому одязі для оздоблення.

Гама, *гама* – текстильна тканина, різновид вафельного полотна. Використовують для виготовлення столової білизни та одягу.

Гамак, *гамак* (від франц. *hamas*, ісп. *hamaca*, від кариб (h) *amaca* – сітка для рятування) – підвісна колиска з сітки або парусини для відпочинку, винайдена індіанцями тропічних лісів Південної Америки.

Гамаші, *гамаши* (від франц. *gamaches*) – 1. Високі гетри з застібкою на гудзиках. 2. Теплі панчохи без підошов, що одягають поверх взуття.

Гапування, *вышивание* – 1. Вишивка шовковими золотими або срібними нитками різного гатунку. 2. Вишита золотими або срібними нитками річ; вишивка, мережка.

Гарантія, *гарантия* (франц. *garantie*, від *garant* – поручитель) – зобов'язання щодо виконання угоди, забезпечення, порука.

Гардероб, *гардероб* (від франц. *garde-robe*, від *garder* – зберігати *i robe* – сукня, одяг) – підібрана за певними ознаками сукупність одягу, взуття, аксесуарів для всіх необхідних випадків життя однієї людини або групи людей.

Гардина, *гардина* (нім. *gardine*, від франц. *courtine* – завіса) – завіса на вікно.

Гарнітур, *гарнітур* (від франц. *garniture*, від *garnir* – постачати) – комплект, набір однохарактерних предметів певного призначення.

Гарус, *гарус* (польс. *harus* – рід вовняної тканини) – 1. Вовняна пряжа для вишивання, в'язання, ткання. 2. Груба бавовняна вибивна тканина полотняного переплетення з пряжі низьких номерів. Використовують для пошиття суконь.

Гас, *гас* (нім.) – візерункова золота чи срібна тасьма.

Гатунок, *сорт* (польс. *gatunek*, від *gattung* – рід, вид, сорт) – сорт, розряд виробу за якістю.

Гачі, гачи – тип штанів, пошитих із сукна домашнього виготовлення, характерний для населення Карпат.

Гачки, крючки – виробляють зі сталевого або мідно-цинкового дроту, щоб захистити від корозії; їх лакують, оксидують, нікелюють або покривають сріблом. За призначенням і розміром гачки бувають таких номерів: № 2 (шубні), довжина гачка 24 мм; № 3 (пальтові) – 20 мм; № 5 (для плащів, кітелів, гімнастерок) – 16 мм; № 6–11 мм; № 7–9 мм (платтяні, костюмні).

Герб, герб (польськ. *herb* від нім. *erbe* – спадщина) – знак держави, міста чи роду.

Гердан, гердан (рум. *gherdan* – намисто, тур. *gherdan* – шия) – нагрудна прикраса у вигляді петлі з суцільної або ажурної смужки різної ширини, яка одягається через голову на шию, з'єднана спереду медальйоном.

Гетри, гетры (від франц. *guetres*) – 1. Теплий одяг, який носять на ногах поверх взуття від ступні до кісточки або (частіше) до колін. 2. Півпанчохи без підошви.

Гилон, гилон – різновид синтетичного волокна з поліамідів.

Гігро, гигро – у складних словах відповідає поняттю «волога».

Гігрофільний, гигрофильный (від гігро... і грец. *phileo*) – той, що любить вологу.

Гігроскопічність, гигроскопичность – здатність тканини вбирати вологу з навколишнього середовища (повітря).

Гідр-, гідро-, гидр-, гидро- – у складних словах відповідає поняттям «вода», «водний простір».

Гідрокостюм, гидрокостюм – костюм, який захищає водолаза від переохолодження і травм.

Гідрофільність, гидрофильность (від гідро і грец. *philea* – любов) – властивість дуже дрібних (високодисперсних) частинок речовини приєднувати до себе молекули води.

Гідрофобність, гидрофобность (від гідро і грец. *phobos* – страх, боязнь) – властивість деяких речовин не змочуватися водою.

Гімнастерка, гимнастерка – військова формена сорочка з цупкої тканини з відкладним або стоячим коміром.

Гіпюр, гипюр (від франц. *guipure* – повітряна вишивка) – мереживо, яке складається з випуклих фігурок, з'єднаних між собою ажурною сіткою, повітряна вишивка, яку виконують бавовняною пряжею або

текстурованою ниткою на бавовняній чи натуральній шовковій тканині, просоченій солями алюмінію, внаслідок термічної та механічної обробки тканини видаляються. Гіпюр застосовують для святкових блуз, суконь, оздоблення.

Гладь, *гладь* – різновидність ручного або машинного вишивання, в якому нитки йдуть паралельними рядами поперек або вздовж лінії рисунка. Вишивання гладдю можна виконувати на багатоголовкових вишивальних напіваавтоматах.

Глазет, *глазет* (франц. *glace* – лискучий, лощений, від *glacies* – лід) – парча, щільна тканина з шовковою, вовняною, бавовняною кольоровою основою і металевим пітканням. Може бути гладка, візерункова або розшита кольоровими шовковими нитками.

Гласе, *гласе* (від франц. *glacis*, букв. – лискучий) – тонка шовкова блискуча тканина, з шовкових ниток муслінового кручення, полотняного переплетення. Буває вибілена, гладкофарбована, вибивна.

Глибина пройми, *глубина проймы* – у відкритій проймі відстань від вершини пройми з боку спинки до лінії основи пройми, в закритій проймі те саме, що й вертикальний діаметр пройми.

Глибина спинки між лопатками, *глубина спинки между лопатками* – див. **проекційний розмір**.

Глибина шиї, *глубина шеи* – див. **проекційний розмір**.

Гліцерин, *глицерин* – органічна сполука, найпростіший триатомний спирт; безбарвна сиропоподібна рідина, солодка на смак, застосовують у текстильній промисловості.

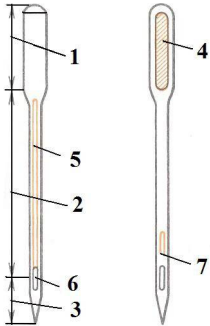
Глорія, *глорія* (від лат. *gloria* – прикраса) – щільна бавовняна тканина з гребінної пряжі, саржового переплетення. Використовують для виготовлення парасольок.

Гнучкомір, *гибкомер* – прилад для визначення жорсткості тканини. Жорсткість тканини на гнучкомірі визначають стрілкою прогину й довжиною тієї частини смужки, яка звіщується.

Гобелен, *гобелен* (франц. *gobelin* – назва походить від прізвища парижанина Жана Гобелена, який заснував першу гобеленову мануфактуру) – 1. Високохудожній килим ручної роботи. 2. Килим, тканина виготовлена жакардовим переплетенням.

Голка машинна, *игла машинная* – робочий орган швейної машини у вигляді сталевого круглого стержня з вушком або гачком на гострому кінці, який проводить крізь товщу матеріалу петлю нитки. Голка ма-

шинна складається з колби, стержня (леза) й вістря. Голки машинні можуть бути прямі, зігнуті, довгі, короткі, з різним загостренням вістря. За формою бувають прямолінійні та вигнуті. Перші використовують на зшивальних машинах човникового та ланцюжкових стібків, обметувальних напіваавтоматах тощо. Вигнуті – у машинах потайного стібка та деяких обметувальних машин (рис. 18).

1. Колба, колба
2. Лезо, лезвие
3. Вістря, остриё
4. Лиска, лыска
5. Довгий жолобок, длинный желобок
6. Вушко, ушко
7. Короткий жолобок, короткий желобок

Рис. 18. Голка машинна

Голка швацька, игла швейная – інструмент для проколювання матеріалу й протягування крізь нього нитки. Зігнута швацька голка проколює зшивані матеріали не наскрізь, а тільки їх товщини.

Голковод, игловодитель – 1. Прямий або зігнутий металевий стержень, на кінці якого закріплюють машинну голку. 2. Положення голки, яка здійснює переміщення у вертикальній площині, зазвичай регулюють, зміщуючи голковід уверх і вниз.

Голкотримач, иглодержатель – хомутик із гвинтом або гвинт, призначений для закріплення машинної голки в голководі. Голку встановлюють у всіх машинах у голкотримачі впритул, коротким жолобком у бік носика човника або петельника.

Головні убори, головные уборы – швейний або трикотажний виріб, який вкриває голову.

Гольф, гольф (від англ. *golf* – спортивна гра) – 1. Короткі штани з пришитими манжетами на гудзиках під колінами. 2. Високий комір на жіночих виробах або сукні та кофти з подібним коміром.

Горжет, горжетка, горжет, горжетка (від франц. *gorgette*, *зменш. від gorge* – горло) – 1. Предмет жіночого вбрання, який використовується у якості коміра, виготовлений з цінного хутра. Це нерозрізна шкіра з головою, лапами, хвостом. 2. Стрічка капелюха, що зав'язують під підборіддям.

Горловина, *горловина* – контурна лінія у виробі, яка проходить по основі шії на рівні сьомого шийного хребця ззаду й над яремною виїмкою спереду. Ширину горловини пілочки жіночого одягу беруть рівною ширині ростка.

Гортекс, *гортекс (Gore-Tex)* – текстильний матеріал у вигляді тонкої пористої мембрани складної структури, виготовленої з гідрофобного полімеру – політетрафторетилену. Мембрана гортекс використовується при виготовленні швейних виробів, які не промокають, не продуваються вітром і при цьому чудово дихають. Свої унікальні властивості мембрана зберігає в широкому діапазоні температур і навіть при впливі різних хімікатів.

Готіліс, *готилис* – гобелен ручного виготовлення найкоштовнішого оздоблення. Таку назву ці гобелени мали у Франції.

Гофре, *гофре* (від франц. *gaufre* – пресувати складки) – 1. Деталь або виріб з дрібними жорсткими складками, які утворюють на матеріалі суцільну ребристу поверхню. 2. Вироби, які мають такі складки.

Гофрон, *гофрон* (від франц. *gaufre* – робити, пресувати складки) – малорозтяжна текстурована капронова нитка, виготовлена методом гофрування з одночасною стабілізацією.

Гофрування, *гофрирование* – 1. Надання матеріалу ребристої поверхні з дрібних жорстких складок за допомогою хімічної обробки й пропарювання з подальшою термофіксацією у спеціальних камерах. 2. Ребриста фактура матеріалу, деталі, виробу, утворена ребристими паралельними рядами дрібних жорстких складок, стійких у процесі носіння. Гофрування – один із засобів художнього оформлення одягу.

Гохуа, *гохуа* (кит. національний живопис) – китайський живопис водяними фарбами на шовкових тканинах та папері.

Градація лекал, *градація лекал* – процес пропорційного зменшення або збільшення лінійних розмірів вихідних лекал базового розміро-зросту. Градація лекал використовується з метою побудови і виготовлення лекал деталей одягу різних розмірів і зростів, подібних до вихідного лекала для різних типових фігур.

Градація лекал за допомогою системи автоматизованого проектування (САПР), *градація лекал при помощи САПР* – набір операцій, які забезпечують технічне розмноження лекал за розмірами і ростами. Конструктор задає конструктивні точки і правила розмноження в цих точках, лекала будь-якого розміру будуються автоматично (рис. 19).

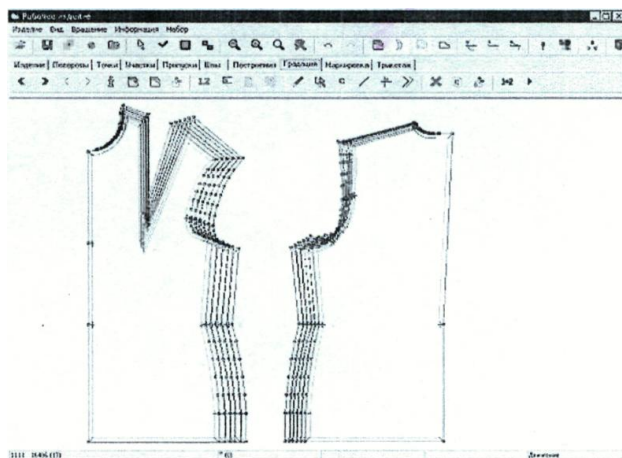

Рис. 19. Градація лекал за допомогою системи автоматизованого проектування (САПР)

Графіка, графика – 1. Вид образотворчого мистецтва, основним зображувальним засобом якого є малюнок, виконаний на папері, тканині і інші, олівцем, пером, пензлем, вуглиною або відтиснутий на папері. 2. Твори цього мистецтва. 3. Письмові чи друковані знаки, що відбивають звуки мови, інтонацію і інше, зображення живої мови письмовими знаками. 4. Розділ вчення про різні системи письмових або друкованих знаків, літер.

Графопобудовувач, графопостроитель – устрій з числовим програмним управлінням для побудови конструкцій. Бувають двох типів: планшетні і рулонні (рис. 20).

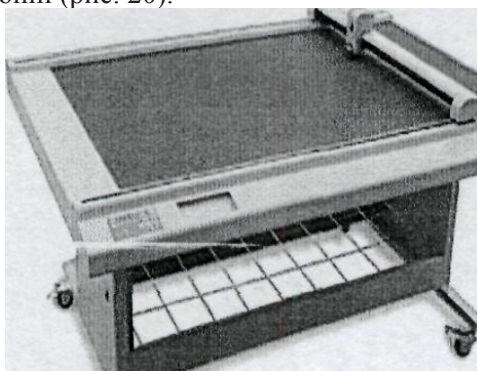

Рис. 20. Графопобудовувач

Грація, грація (від лат. *gratia* – краса) – 1. Жіночий корсет у вигляді широкого еластичного пояса для надання струнності фігури. 2. Корсетний виріб для формування тулуба, від горішньої основи грудних залоз до підсідничної складки, а також для тримання панчіх.

Грежа, грежа (від франц. *grege*, від італ. *greggio* – необроблений, сировий) – шовк – сирець, нитка якого складається з кількох ниток, які розмотуються з коконів.

Грезет, грезет (від франц. *grizer* – надати сірого кольору) – шовкова або вовняна тканина з дрібним візерунком низького гатунку того ж кольору (переважно сірого).

Грена, грена (від франц. *graine* – сім'я, зернина) – яйця метеликів деяких видів шовкопряда, з яких виводять гусінь, що виділяє шовкову нитку й утворює кокон.

Гриф тканини, гриф ткани – 1. Комбінована оцінка стану поверхні текстильного матеріалу. 2. Властивості тканини, що характеризують еластичність, м'якість, жорсткість, драпірувальність, гладкість, які залежать від структури тканини.

Грінсбон, гринсбон – бавовняна тканина з кардної пряжі, виготовлена переплетенням – ломана саржа, щільна для виготовлення білизняного відомчого одягу. Має також назву «тканина кишенькова».

Грогрон, грогрон – гладкофарбований шовк найвищої якості з ниток високого скручення, яка дає можливість отримати тонку, легку та якісну тканину. Перша частина слова «гро» означає шовк, друга – місце початкового виробництва (гродешин, гроденапль).

Гроденапль, гроденапль – щільна гладкофарбована шовкова тканина, різновид гро. Виготовлялася з грубих ниток, була дуже щільною. Використовувалась для пошиття капелюхів на поч. XIX ст.

Група голки, група иглы – ознака, яка характеризує поділ голок залежно від їх довжини, довжини до вушка, діаметра й довжини колби та ін. Групи голок позначають великими літерами російського алфавіту.

Гудзик, пуговица – 1. Предмет переважно круглої форми, що слугує застібкою в одязі або використовується прикрасою. 2. Рухома частина приладу, інструменту й ін., що в разі натискування здатна приводити в дію їхні механізми, кнопка (рис. 21).

Рис. 21. Гудзик

Гудзики акрилатові (з оргскла), пуговицы акрилатовые – прозорі, різноманітних яскравих кольорів, міцні, світло-, водо- й морозостійкі. Мають недостатню хімічну стійкість і термостійкість (при 60° t C акрилат розм'якшується). Ці гудзики бувають різними за формою, розміром і призначенням.

Гудзики дерев'яні, пуговицы деревянные – виготовлені зі самшиту, клена, берези, бука, не дуже міцні, під дією вологи вони втрачають форму і блиск, придатні для верхнього одягу.

Гудзики кістяні, пуговицы костяные – зроблені з кісток, стійкі до температур, достатньо міцні, але з часом жовтіють і ламаються.

Гудзики металеві, пуговицы металлические – виготовлені штампуванням з м'якої сталеві стрічки, характеризуються міцністю та хімічною стійкістю; бувають пальтові, формені, дитячі та оздоблювальні.

Гудзики перламутрові, пуговицы перламутровые – виготовлені діаметром 10-22 мм із раковин молюсків, мають відповідний блиск, стійкі до вологи, температур, до дії кислот і лугів, але не дуже міцні, ламаються.

Гудзики амінопластові, пуговицы аминопластовые – бувають як прозорі, так і пофарбовані в різні кольори. Вони міцні, стійкі до вологи, дії високих температур і кислот, однак недостатньо стійкі до дії лугів; найчастіше їх застосовують для верхнього одягу.

Гудзики полістиролові, пуговицы полистироловые – хімічно нестійкі, їх теплостійкість – 60..70 °tC, здебільшого їх використовують для верхнього одягу. Останнім часом для виготовлення гудзиків застосовують поліамідні, поліефірні смоли, поліпропілен. Гудзики, виготовлені з цих матеріалів, мають відповідну хімічну стійкість, теплостійкість (110 t°C) і використовуються для легкого плаття, верхнього одягу, білизняних виробів.

Гудзики рогові, пуговицы роговые (з рогів і копит) – бувають натуральних кольорів або фарбовані в чорний колір, використовуються для верхнього одягу. В гарячій воді гудзики розм'якшуються, втрачають форму, погано шліфуються, перерізають нитку й відриваються.

Гудзики скляні, пуговицы стеклянные – виробляють пресуванням, можуть бути різнокольоровими, прозорими, їх використовують для білизни, оздоблення платтів, блуз. Недолік скляних гудзиків полягає в тому, що вони швидко ламаються.

Гудзики фенопластові, *пуговицы фенопластовые* – характеризуються високою міцністю, стійкістю до води й кислот, мають достатню термостійкість (100 t°C), не стійкі до дії лугів і окисників. Використовують ці гудзики для пальт, костюмів, суконь.

Гудзикотримач, *пуговицедержатель* – пристрій у вигляді затискачів, використовуваний у гудзикових напівавтоматах для утримання гудзиків у процесі роботи машини.

Гульфік, *гульфик* – деталь швейного виробу для обробки потайної застіжки передньої половинки штанів, призначена для петель, блискавки, ґніпок.

Гума, *резина* – 1. Еластична речовина, що не пропускає води, повітря і виготовляється способом вулканізації каучуку. 2. Предмет, виготовлений з такої речовини.

Гуня, *гуня* – 1. Верхній одяг у вигляді плаща з домотканого грубого сукна, який побутував серед українців Карпат, болгар, та угорців. 2. Вовняно-узорна тканина, що виконувала функції килима.

Гунька, *гунька* – верхній жіночий, чоловічий одяг, який побутував на Східному Поділлі. Гунька мала розширені внизу поли за рахунок клинців, вставлених від рукавів. До чоловічої гуньки деколи пришивали каптур.

Густина лінійна, *плотность линейная* – показник, що його визначає маса одиниці довжини волокна або одиничної нитки.

Густина поверхнева текстильного полотна, *плотность поверхностная текстильного полотна* – показник, що його визначає маса текстильного полотна площею 1м².

Гуйс, *гуйс* (від голл. *geus* – прапор) – 1. Спеціальний військово-морський прапор, який піднімають щодня одночасно з кормовим прапором під час стоянки кораблів на якорі. 2. Прапор приморських фортець.

Д

Даба, *даба* (кит.) – китайська бавовняна тканина полотняного переплетення типу бязі, відбілена, гладкофарбована в синій колір.

Даблфейс, *даблфейс* – дволицева тканина, виткана таким чином, що лицьова і виворітна сторони однакові за структурою і можуть розрізнятися лише кольором. Може бути різна за складом, це щільна, м'яка, ледь ворсиста тканина. Використовується для виготовлення жакетів, курток, пальт.

Дакрон, *дакрон* (англ. *dacron*) – поліефірне волокно, що виготовляється фірмою Du Pont США).

Дама, *дама* (від *damas* французька назва м. Дамаск у Сирії) – фасонна напівшовкова легка тканина, з великим матовим візерунком на гладкому блискучому фоні. Мотиви узорів переважно рослинного орнаменту. Використовується переважно для підкладки.

Дамас, *дамас* (франц. *damasse* – малюнчастий) – різновид тканини типу дама. М'яка, шовкова, блискуча тканина з крупним візерунком, використовується в якості підкладочного, декоративного матеріалу.

Дамаск, *дамаск* (франц. *damas* – назва м. Дамаск у Сирії) – шовкова, бавовняна, вовняна тканина полотняного, крепового переплетень, у комбінації з атласним. Використовують шовкову для церковного вбрання та оббивки меблів, бавовняну, лляну – для білизни, занавісок.

Дамаскет, *дамаскет* (франц.) – тканини типу дама, парча з золотими кольоровими нитками.

Дамаст, *дамаст* – різновид тканини дама, з бавовни, вовни і зі змішаної сировини, жакардового переплетення. Лицьова сторона блискуча, зворотна – матова. Використовують для виготовлення білизни, штор, оббивки меблів.

Дафлкот, *дафлкот* (від англ. *duffl-coat*) – чоловіче, жіноче пальто спортивного стилю, прямого силуету з центральною застібкою, пілочка з накладною кокеткою і накладними кишенями, зустрічна складка на спинці і капюшон. Назва походить від бельгійського м. Дюффелю.

Двонитка, *двунитка* – щільна, міцна, бавовняна або лляна тканина типу полегшеної парусини. Виробляється полотняним переплетенням, буває сирова, вибілена, гладкофарбована. Використовують для виготовлення спецодягу, полотна для живопису.

Дедерон, *дедерон* – назва в Німеччині різновиду синтетичного волокна з поліамідів, подібного до капрону. Застосовують для виготовлення технічних виробів.

Дезабільс, *дезабилье* (франц. *deshabille*. букв. – роздягнений) – легкий домашній одяг, здебільшого жіночий, який не носять при сторонніх.

Декатир, *декатир* – 1. Пропарювально-сушильний агрегат, використовуваний для попереднього зсідання деталі, тканини по всій площі куска внаслідок зволоження, пропарювання і просушування з метою зняття внутрішніх напруг і забезпечення стабільності лінійних розмірів тканини перед виготовленням з неї виробів. 2. Декатирувальна машина.

Декатирувати, *декатировать* – здійснити попереднє зсідання деталі, тканини перед виготовленням виробу за допомогою зволоження, пропарювання і просушування з використанням праски або преса. Матеріали, які надходять на швейні підприємства, доцільно декатирувати на спеціальному устаткуванні. Тканину, що має ширину 70–80 см, можна декатирувати на декатирувальній машині одночасно в два полотна.

Декольте, *декольте* (франц. *decollete* – декольтувати) – глибокий виріз біля шиї у жіночому платті.

Декор, *декор* (від франц. *décor*, від лат. *dekoro* – прикрашаю) – система, сукупність декоративних елементів (прикрас).

Декоративний, *декоративный* (від франц. *decoratif*, від лат. *decoro* – прикрашаю) – той, що прикрашає або слугує для прикраси, оздоблення.

Декстрини, *декстрины* (від лат. *dexter* – правий) – проміжні продукти гідролізу крохмалю, які застосовують у текстильній, поліграфічній і взуттєвій промисловостях.

Демікатон, *демикатон* (франц.) – щільна подвійна бавовняна або напіввовняна тканина атласного переплетення, яку використовували в XIX ст.

Демісезонний, *демисезонный* – одяг, придатний для носіння навесні й восени.

Денім, *деним* (у перекладі з франц. – з Німа (Нім – м. у Франції, де на початку XIX ст. було започатковано виробництво)) – Щільна груба бавовняна тканина саржового переплетення пофарбованих ниток по основі і вибілених по підтанню. Використовують для виготовлення джинсів, робочого одягу. Має ще назву «джинса».

Державка, *державка* – пристрій до швейної машини для кріплення двох лапок різних конструкцій. Державка лапки дає можливість легко й швидко замінювати лапку залежно від виконуваної операції.

Дерматин, *дерматин* (від грец. *dermatinos* – шкіряний) – замітник шкіри, бавовняна тканина з нітроцелюлозним одностороннім, двостороннім покриттям.

Десинатор, *десинатор* (від нім. *Dessinateur*) – художник-проектант ткацьких візерунків, відповідно і зразків структур тканини.

Деталі декоративні, *детали декоративные* – використовують для естетичного урізноманітнення одягу. До декоративних деталей належать пати, погони, волани, жабо, кокілье тощо.

Деталі конструктивно-декоративні, *детали конструктивно-декоративные* – виконують певну корисну функцію і слугують для декорування виробу.

Деталь швейного виробу, *деталь швейного изделия* – частина швейного виробу, суцільна або складова.

Деталь, *деталь* (від франц. *detail* – подробиця) – частина цілого; деталь машини – елемент, складова частина машини.

Дефект, *дефект* (від лат. *defectus* – недолік) – вада, хиба, пошкодження тканини або виробу.

Деформація, *деформация* – зміна форми й розмірів виробів, тканин унаслідок прикладеного механічного напруження. Розрізняють загальну (повну), пружну, пластичну (залишкову) й еластичну деформації.

Деформація загальна, *деформация обшая* – деформація матеріалу за даних умов випробування, яка складається з пружної, еластичної й залишкової або пластичної деформації. При розтягуванні в пряжі розвиваються всі складові частини загальної деформації, але співвідношення їх при різних напругах неоднакове.

Деформація пружна, *деформация упругая* – частина загальної деформації, яка моментально зникає після зняття навантаження. Чим більша частка пружних деформацій у тканин і трикотажу, тим стійкіше зберігає форму виготовлений з них одяг.

Деформація еластична, *деформация эластичная* – частина загальної деформації, яка зникає з часом після зняття навантаження. Співвідношення часток пружної, еластичної й залишкової деформації змінюється в міру збільшення навантаження.

Деформація залишкова (пластична), *деформация остаточная (пластическая)* – частина загальної деформації, яка не зникає після зняття навантаження. Найбільшу частку залишкових деформацій і найменшу частку пружних деформацій тканина має при розтягуванні під кутом 45°.

Джалаба (джелаба), *джалаба* – простора подовжена сукня з одним або двома розрізами збоку, за назвою національного одягу деяких народів Африки. Джалабу з візерункових або одноколірних тканин оздоблюють вишивкою по горловині і на рукавах.

Джеджемі, *джеджеми* – бавовняна пістрявоткана тканина полотняного репсового переплетення, яка має різнокольорові смуги завдяки

пряжі, пофарбованої в різні кольори. Використовують для виготовлення національного грузинського одягу.

Джемпер, *джермпер* (від англ. *jumper* – стрибати) – трикотажний плечовий одяг з рукавами, без застібки або із застібкою зверху, що покриває тулуб і частково стегна (рис. 22). Різновидом джемпера є джемпер-поло, джемпер-туніка.

Рис. 22. Джемпер

Джерсі, *джерсе*, *джерси* (від англ. *Jersey*, від назви острова Джерсі (Jersey), де виготовлялася пряжа високої якості та з неї в'язали тонкі виробы) – 1. Трикотажне вовняне шовкове двобічне полотно. На відміну від звичайного трикотажу, цупке, не деформується, не скручується. 2. Одяг із цього трикотажу, що щільно облягає тіло.

Джигуні, *джигуни* – бавовняна тканина атласного переплетення типу ластик. Має гладку, блискучу, гладкофарбовану поверхню. Використовують для виготовлення халатів національного одягу бурят, монголів.

Джинса з вишивкою, *джинса с вишивкой* – текстильна бавовняна тканина, різновид денім з додаванням еластану або лайкри, м'яка маловорсиста. Має оздоблення – вишивку.

Джинси, *джинси* (від англ. *jeans*, від італ. *jean* – вид міцної тканини) – штани з цупкої джинсової бавовняної тканини кольору індиго (темно-сині). Назва походить від італійського міста Генуя (італійською Дженева), звідки цю тканину ввозили до Америки. «Родоначалником» джинсів у середині XIX ст. став американський торговець Леві Страус – засновник відомої фірми «Levis».

Джут, *джут* (англ. *jute*, з бенгал. букв. – переплетене волосся) – однолітня рослина, волокна якої застосовують для виготовлення технічних, меблевих тканин, килимів.

Дизайн, *дизайн* (від англ. *dizign* – проектувати, креслити, а також проект, план, рисунок) – художнє конструювання предметів, проектування естетичного вигляду промислових виробів.

Димка, *дымка* – 1. Домоткана лляна вибивна тканина, яка має вибивний одноколірний малюнок. 2. Спідниця, виготовлена з цієї тканини.

Динамометр, *динамометр* – машина, призначена для визначення міцності на розрив, видовження волокон, ниток, матеріалів, здатності

тканин до обсіпальності й розсувальності в них ниток, міцності й видовження швів.

Дигитайзер, *дигитайзер* – пристрій для введення графічної інформації в систему автоматизованого проектування на швейному виробництві. Принцип роботи полягає в тому, що на лекала вкладається спеціальний папір, інформація знімається за допомогою цифрового олівця (рис. 23).

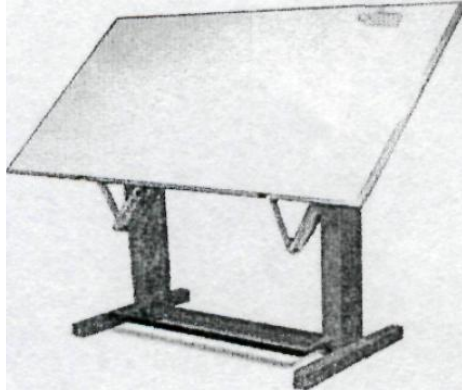

Рис. 23. Дигитайзер

Діагональ, *диагональ* (від лат. *diagonalis*, грец. *diagonios* – проходить від кута до кута) – щільна бавовняна, вовняна тканина з вираженим рубчиком на лицьовій стороні, розташованим під кутом 70° до пруга тканини.

Діаметр пройми вертикальний, *диаметр проймы вертикальный* – максимальний розмір пройми по вертикалі (рис. 16).

Діаметр пройми горизонтальний, *диаметр проймы горизонтальный* – максимальний розмір пройми по горизонталі (рис. 16).

Довжина виробу, *длина изделия* – розмірна ознака готового виробу по довжині.

Довжина до талії спереду 1, *длина до талии спереди 1* – див. **розмірна ознака**.

Довжина до талії спереду, *длина до талии спереди* – див. **розмірна ознака**.

Довжина збоку від лінії талії до підлоги, *длина сбоку от линии талии до пола* – див. **розмірна ознака**.

Довжина кисті, *длина кисти* – див. **розмірна ознака**.

Довжина руки, *длина руки* – див. **розмірна ознака**.

Довжина спереду від лінії талії до підлоги, *длина спереди от линии талии до пола* – див. **розмірна ознака**.

Довжина спини до талії, *длина спины до талии* – див. **розмірна ознака**.

Довжина спини до талії 1, *длина спины до талии 1* – див. **розмірна ознака**.

Довжник, *длинник* – деталь мундира, шинелі, кителя, вставлена у верхню частину пілочки або приєднана до неї по всій довжині.

Дозатор, *дозатор* – пристрій для автоматичного нанесення порції порошкового клею в апаратах для клейової обробки деталей або ж для подання води в прасувальних пресах. Застосування дозатора дає можливість перейти до використання більш прогресивного технологічного процесу нанесення клею.

Доклад, *приклад* – додатковий, допоміжний матеріал (підкладка, гудзики й ін.) для виготовлення одягу, взуття.

Документ конструкторський, *документ конструкторский* – документ, який окремо чи разом з іншими документами визначає склад і конструкцію виробу та містить необхідні дані, згідно з якими розробляють, контролюють, приймають, постачають, експлуатують та ремонтують виріб (ДСТУ 3321:2003).

Документ технологічний, *документ технологический* – графічний або текстовий документ, який окремо або в сукупності з іншими документами визначає технологічний процес або операцію виготовлення швейного виробу (ДСТУ 2119-93; ДСТУ 2162-93).

Доломан, *доломан* (тур. *doloman* – довгий одяг з вузькими рукавами, який одягали під хутро) – гусарський мундир, розшитий шнурами: форма угорських гусарів і драгунів XVII – XVIII ст.

Донегол, *донецол* – вовняна тканина типу твіду, щільна, жорстка, меланжева з ворсистою, вузликовою поверхнею. Почали виготовляти в графстві Донегол (Північна Ірландія). Використовують для виготовлення верхнього чоловічого одягу.

Допуск, *допуск* – найбільше допустиме технічними нормами відхилення від потрібного розміру під час виготовлення деталей.

Дотик, *ощупь* – 1. Дія, зазначена дотикати і дотикатися. 2. Відчуття, що виникає за стикання шкіри з навколишнім середовищем.

Доточка, *надставка* – складова частина будь-якої деталі виробу, викроювана окремо з метою економії тканин.

Дошовик, дождевик – верхній легкий непромокальний одяг, що захищає від дощу.

Доха, доха (монг. *dagu* – кожух вовною назовні) – довгий верхній чоловічий одяг з шалевим коміром, хутром назовні з жереб'ячих чи телячих шкір.

Дралон, дралон – торгова назва поліакрилонітрильного волокна (ПАН), що виготовляється у Німеччині.

Драп, драп (від франц. *drap* – сукно) – важка, подвійна, цупка вовняна або напіввовняна тканина складного переплетення з пряжі, апаратного (суконного) способу прядіння. Проходить валяння, ворсування і має на поверхні односторонній або двосторонній ворс. Використовують для пошиття верхніх зимових і демісезонних пальт.

Драп-велюр, драп-велюр – різновидність драпу, виготовленого з тонкої вовни, має густий бархатистий, вертикально підстрижений стоячий ворс.

Драп двосторонній, драп двусторонний – різновид драпу, виготовленого складним переплетенням із вовняної та змішаної пряжі. Одна сторона тканини однотонна, сіро-чорна, інша – у клітинку. Шіють верхній одяг.

Драп-кастор, драп-кастор – гладкофарбований, грубий, щільний драп з тонкої вовни, виготовлений складним переплетенням з атласним лицьовим застилом. Завдяки обробці (валянню, стриженню, запрасуванню) має приємний блиск та запрасований ворс.

Драп-моль, драп-моль – м'який двошаровий драп з пухнастою лицьовою поверхнею, в якості домішок використовують козячий пух. Виготовляють жіночі пальта, головні убори.

Драп-ратин, драп-ратин – гладкофарбований або меланжовий драп з ворсом у діагональну смужку, ялинку завдяки спецобробці – ратинізації.

Драп-флаконе, драп-флаконе – щільний драп, виготовлений складним переплетенням із густим закатаним ворсом. Використовують для пошиття чоловічого зимового одягу. Характеризується пружністю, зносостійкістю, фарбується в темні кольори.

Драпіровка, драпировка – 1. Спеціально призбирана в складки тканина, що використовується для обгортання чого-небудь. 2. Завіса на вікні або на дверях із тканини, зібраної м'якими складками. 3. Дрібні не запрасовані складки на одязі для оздоблення його.

Драпірувальність, драпируемость – здатність матеріалів утворювати м'які складки, які вільно провисають під дією власної ваги.

Драпірування, драпировка – 1. Укладання деталі одягу в м'які складки. При драпіруванні складки заколюють, фіксуючи їх відповідно до фасону. 2. Застосовувані для оздоблення одягу м'які складки тканини, які вільно провисають.

Друк витравний, печать вытравная – різновид друку, при якому одержують рисунок – на попередньо пофарбованій тканині у результаті руйнування первісного фарбування в місцях нанесення інгредієнтів витравлення (загущених розчинів сірчаної кислоти) за допомогою сітчастих шаблонів.

Друк двосторонній, печать двухсторонняя – процес, коли малюнок наносять на дві сторони (лицьову і виворітну) тканини на друкувальних машинах спеціальної конструкції з гравірованими валами.

Друк растровий, печать растровая (нім. *raster*, від лат. *rustrum* – граблі) – вид друку, в якому рисунок на тканині одержують за допомогою растрової сітки, завдяки якій отримують різні за інтенсивністю тони, схожі на газетний відбиток.

Друк трафаретний, печать трафаретная (італ. *traforetto* – проколювання, свердлення) – відтворення тексту і графічних зображень, малюнка шляхом продавлювання фарби через отвори друкованої форми (полімерна, шовкова, мідна сітка, покрита на пробитих ділянках захисним шаром) (рис. 24).

Рис. 24. Друк трафаретний

Дублювання деталей, дублирование деталей – з'єднання по поверхні двох і більше деталей шляхом склеювання або зварювання.

Дубляж, дубляж (від франц. *doublage* – подвоєння) – подвоєння чогось.

Дубльовані матеріали, дублированные материалы – полотно, яке складається із скріплених один з одним двох, іноді трьох різних за природою й властивостями шарів матеріалу.

Дублянка, дубленка – верхній одяг типу пальто, який виготовляють із вироблених шкур хутром усередину, як правило, з овчини.

Дутиші (дутики, дутий одяг), дутьиши – побутова назва сучасних теплих і легких непромокальних пальт, курток, взуття зі стьобаної синтетичної тканини.

Дюспа, дюсна (*Dew spo*) – м'яка легка вітрозахисна тканина із синтетичних волокон. Має високу повітропроникність. Використовується для виготовлення повсякденного спортивного одягу.

Е

Екстра, екстра (від лат. *extra* – поза, крім, над) – 1. Напіввовняна камвольна костюмна тканина з суміші вовняного і віскозного волокон. Вироблена саржевим переплетенням за обробкою меланжева. Використовують для пошиття чоловічих костюмів. 2. Найвищий ступінь якості, вищий від загальноприйнятих норм або зразків.

Ексцельсіор, ексцельсіор (лат. *excelsior* – високо, велично, надзвичайно) – малощільна шовкова тканина білого кольору, полотняного переплетення, виготовлена з шовку-сирцю, яка нагадує сито. Використовують для оздоблення жіночого одягу.

Еластик, еластик (від лат. *elasticus* – гнучкий, пружний) – м'який і пружний матеріал, що сильно деформується від незначного навантаження.

Еластичність, еластичність – властивість матеріалу відновлювати лінійні розміри після зняття навантаження.

Еластомери, еластомери (від лат. *elasticus* – гнучкий, пружний) – високомолекулярні сполуки з високоеластичними властивостями в широкому діапазоні температур.

Елегант, елегант (лат. *elegans* – вишуканий) – важка м'яка щільна тканина, виготовлена з віскозних ниток і фасонної пряжі епонж. Лицьова поверхня хвиляста або має помітну хвилястість, від чого тканина стає сріблястою, а туше – оксамитним. Шиють костюми, сукні.

Електризування, електризувание – здатність матеріалів нагромаджувати на своїй поверхні статистичні заряди. Найбільше електризується синтетичні та триацетатні тканини.

Емблема, эмблема – предмет, зображення, що умовно або символічно виражає певне поняття, ідею.

Енант, энант – різновид синтетичного волокна з поліамідів. Застосовують для виготовлення переважно корду, електроізоляційних матеріалів, текстильних виробів.

Еполети, эполеты (від франц. *epaulettes*, від *epaule* – плече) – пого-ни особливої форми (заокруглені на кінцях), прикрашені золотими чи срібними позументами, бахромою тощо. Еполети є ознакою парадної форми офіцерів, генералів, адміралів в арміях і флотах багатьох країн.

Епонж, эпонж (від франц. *eponge*, букв. – губка) – 1. Фасонна пряжа, що складається переважно з трьох ниток – стрижневої, нагінної і закріпної. При першому скручуванні нагінна пряжа подається вільно, без натягу щодо стрижневої. Завдяки цьому отримують різні структурні ефекти, які при наступному скручуванні із закріпною пряжею фіксуються. 2. Бавовняна, шовкова тканина полотняного переплетення з рельєфною поверхнею у вигляді петельок, вузликів. Використовують для пошиття жіночих суконь.

Ерзац, эрзац (нім. *Ersatz* – заміна) – неякісний замітник, сурогат.

Ескіз, ескіз (від франц. *esquis*, нім. *skizze* – начерк, схема, конспект) – проектний документ, який моделює або описує модель. виріб графічною мовою.

Ескіз творчий, эскиз творческий – подається у вигляді графічного зображення моделі, яке відтворює модель, що проектується, у загальних і найхарактерніших рисах, без ретельного опрацювання деталей, але у художній манері, за допомогою якої ідея модельєра буде «доне-сена» до виконавця і замовника. Синонімом є ескіз композиційний.

Еталон, эталон (від франц. *etalon* – виставляти, показувати) – 1. Зразкова міра або зразковий вимірювальний прилад. 2. Переносно – зразок, мірило.

Етикетка, этикетка (від франц. *etiquette*) – 1. Ярлик, товарний знак, що його наклеюють на товар або його упакування. 2. Підпис під експонатом у музеї або на виставці.

Етилен, этилен (від етил) – органічна сполука, безбарвний горючий газ. Застосовують для одержання поліетилену, етилбензолу та інших органічних речовин.

Етуаль, этуаль – строкатоткана напіввовняна тонкосуконна пальтова тканина з грубою вовни з домішками бавовни і віскози. Виробляється креповим переплетенням. Використовують для пошиття жіночих, дитячих пальто.

Ефект, эффект – 1. Камвольна тканина жакардового переплетення з різними ткацькими візерунками. 2. Шовкова м'яка тканина, покрита білими пухнастими буклями. Використовують для пошиття суконь.

Ефект м'ятості, *эффект сминаемости* – стійкий м'ятий ефект на тканині внаслідок спеціального хімічного оброблення чи використання різноусадкових ниток.

Ефектний, *эффектный* – зроблений з метою справити враження.

Є

Єдваб, *едваб* – вид дорогої тканини, з якої шиють сорочки, сукні, каптани й інші вироби.

Єпитрахиль, *епитрахиль* – деталь вбрання священика, вузька смужка золоті оксамитової тканини шириною 15–20 см, з двох частин, що вільно звисають з обох плечей майже до подолу стихаря. Єпитрахиль оздоблюють гаптуванням, унизу китицями. До XVIII ст. застібали на гапки чи гудзики, від XVIII ст. зшивають чи одягають через голову.

Ж

Жабо, *жабо* (від франц. *jabot* – воло) – оздоблювальна деталь з мережива або легкої тканини із зборками, воланами або складками, прикріплювана до горловини легкого одягу.

Жакард (жакардова тканина), *жаккард (жаккардовая ткань)* – складний, багатоколірний візерунок на тканині, трикотажі, отриманий з допомогою спеціальної машини, назва якої походить від прізвища винахідника.

Жакард двосторонній, *жаккард двухсторонний* – тканина жакардового переплетення, яка складається з двох шарів тканин, частково переплетених між собою. Використовується для виготовлення порт'єр.

Жакет (жакетка), *жакет* (від франц. *jaquette*, від *jaque* – куртка, від араб. *sakk* – кольчуга) – плечовий верхній жіночий, чоловічий одяг з рукавами, розрізом або застібною згори донизу, яким укривають тулуб і частково стегна.

Жакет тренчкот, *жакет тренчкот* (від англ. *trench* – окоп, *coat* – пальто) – жакет напівприлеглої силуету, із супатною однобортною, двобортною застібною, з відкладним коміром, зі шліцею на спинці, з поясом або без нього (рис. 25).

Жакет мао, *жакет мао* – жакет однобортний з застібною на гудзики і коміром стояк, що нагадує традиційний китайський плечовий одяг.

Рис. 25.

Жакет тренчкот

Жилет (жилетка), жилет (від франц. *gilet*, від тур. *yelek* – жилет) – 1. Вид чоловічого вбрання без коміра та рукавів, який одягають під піджак чи інший верхній одяг. 2. Вид жіночого вбрання без рукавів, який одягають на блузку чи сукню.

Жокейка, жокейка (від англ. *jackey*) – головний убір із козирком та головою випуклої форми або без неї. Головка складається із шести, чотирьох або трьох клинів. Вершина, де сходяться клини, прикривається гудзиком.

Жоржет, жоржет – легка тонка напівпрозора шовкова тканина полотняного переплетення подібна до креп-жоржету, на дотик – жорстка. Використовують для виготовлення суконь, блуз.

Жорсткість, жорсткість – здатність матеріалів чинити опір деформації. Підвищена жорсткість необхідна в деяких деталях одягу, наприклад у бортах костюмів, комірах і манжетах сорочки.

Жупан, жупан – 1. Старовинний верхній чоловічий одяг, оздоблений хутром і позументом, що був поширений серед заможного козацтва та польської шляхти. 2. Теплий верхній чоловічий суконний одяг. 3. Верхній жіночий одяг переважно з дорогих тканин.

3

Забарвлення, окраска – 1. Дія за значенням забарвити. 2. Колір або відтінок кольору чого-небудь. 3. Специфічна, своєрідна риса чого-небудь.

Забоїна, забоина – дефект тканини у вигляді ущільненої ділянки по пітканню, який поширюється по всій ширині у вигляді поперечної смуги. Забоїна погіршує зовнішній вигляд тканини.

Заварювання, заваривание – оброблення вовняного текстильного полотна у розпрямленому стані окропом чи насиченою парою для стабілізації його розмірів та структури.

Завивало, покрывало – 1. Предмет жіночого вбрання, яким обмотують голову. 2. Чалма.

Загнути, загинати, загнуть, загибать – підгорнути всередину або відгорнути назовні край деталі з подальшим закріпленням лінії згину строчкою або прасуванням.

Загинання, загин, загибка – підгортання всередину або відгортання назовні краю деталі з подальшим закріпленням лінії згину строчкою або прасуванням.

Задній кут пахової западини, *задний угол подмышечной впадины* – найвища точка дуги, утвореної заднім краєм пахової западини при опущеній руці.

Закот, *закот* – відгорнутий, закочений назовні край чого-небудь (одягу, взуття тощо).

Закрійний, *закройный* – те саме, що й **розкрійний**.

Закрійник, *закройщик* – робітник, який виконує роботу, пов'язану із зніманням мірок, виготовленням лекал для розкроювання виробу вибраного фасону або моделі, а також виконує розкроювання тканин в індивідуальному виробництві. Закрійник приміряє виріб на фігурі замовника, проводить інструктаж робітників у процесі обробки виробів, перевіряє якість готових виробів. Закрійник повинен знати техніку розкроювання за зразками, зарисовками, журналами мод і вимогами замовника, а також технологію виготовлення й вимоги, які ставляться до якості готових виробів.

Закріплення, *закрепление* – забезпечення стійкого положення настилів, пачок тканини для їх подальшої обробки або окремих деталей, вузлів виробу.

Залом, *залом* – дефект виробу із вовняної тканини у вигляді нерозпрасованої складки, який виникає у процесі обробки тканини.

Залишки нераціональні, *остатки нерациональные* – обрізки матеріалу, з яких не можна розкroїти найменшого виробу за асортиментом фабрики.

Заметати, *заметувати*, *заметать*, *заметывать* – закріпити підігнутий або відігнутий край деталі одягу виробу тимчасовими ручними або машинними стібками перед остаточною обробкою.

Заметування, *заметывание* – закріплення підігнутого краю деталі виробу тимчасовими ручними або машинними стібками перед остаточною обробкою.

Замин, *замин* – пом'ятість тканини, яку усувають волого-тепловою обробкою. Операцію відпрасування застосовують при обробці деталей і остаточній волого-тепловій обробці виробів для видалення нерівностей і заминів тканини.

Замінник, *заменитель* – матеріал, що використовується замість іншого – дефіцитного або дорогого; замінники шкіри, замінники білка. Взагалі те, чим замінюють що-небудь.

Замовлення індивідуальне, індивідуальне пошиття, заказ индивидуальный, индивидуальный пошив – виготовлення одягу, взуття, головних уборів і т. д. за замовленням однієї людини. При цьому створюється одяг з врахуванням параметрів конкретної фігури, в повній відповідності з тілобудовою, зовнішнім виглядом і повнотою замовника.

Замша, замша (від нім. *samischleder*) – 1. Шкіра оленя, лося, вівці, вичинена жировим дубленням. 2. Щільна, важка бавовняна або шовкова тканина.

Замша бавовняна, замша хлопчатобумажная – 1. Тканина типу сукна, але грубша і важча (405–415г/м²). 2. Бавовняна замша – сатинового переплетення з ворсовою лицевою поверхнею, гладкофарбована – використовується для виготовлення пальт, курток, верху взуття.

Замша штучна, замша искусственная – імітує натуральну замшу, яку отримують електростатичним, нетканим, трикотажним способами. Використовують для вироблення пальт, курток.

Запас на складку, запас на складку – технологічний припуск матеріалу для утворення складки. Величина запасу на складку визначається особливостями моделі.

Запас шва, запас шва – технологічний припуск матеріалу по краю деталі для виконання шва. Залежно від ступеня обсипання тканини по обрізних краях запас шва має різну величину.

Запаска, запаска – 1. Жіночий одяг у вигляді шматка тканини певного розміру (переважно вовняної), що використовується замість спідниці для обгортання стану поверх сорочки. 2. Фартух. 3. Запасний механізм, апарат.

Запах, запах – захід однієї поли одягу на іншу (ширина запаху).

Запинало, покривало – 1. Те, чим запинають що-небудь; покривало на ліжко. 2. Каптур черниці.

Запіл, подол – пола одяжі, загорнута так, що в неї можна щось набрати.

Запошивач, *запошиватель* – пристрій до швейної машини для підгинання зрізів при виконанні запошивного шва. Застосовують запошивачі різних конструкцій: стаціонарні й відкидні, вузькі й широкі, з хитною й звичайною підшовою (рис. 26).

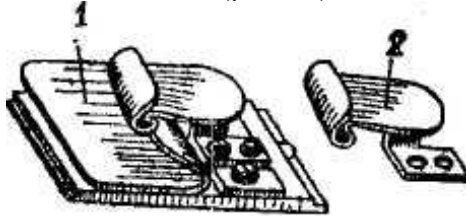

Рис. 26. Запошивач

1 – направляюча лінійка для нижнього шару матеріалу; 2 – направляюча лінійка для верхнього шару матеріалу.

Заправити, *заправить* – приготувати що-небудь до використання. Заправити машину – це поставити бобіну, вставити шпульку в шпульний ковпачок, протягти кінець верхньої нитки через вушко ниткопритягача, через нитконапрямлячі й отвір голки, а кінець нижньої – через притискну пружину шпульного ковпачка й отвір голкової пластинки. Заправити шпульку – це намотати нитку на шпульку. Заправити нитку в голку – затягти нитку у вушко голки.

Заправочка, *заутюжка* – те саме, що й **заправочування**.

Заправочування, *заутюживание* – загинання краю, виточки, складки, припуску шва на один бік відносно лінії перегину або строчки й закріплення за допомогою праски, преса або фальцпреса.

Заправувати, *заправувати*, *заутюжить*, *заутюжить* – загнути край, виточку, складку, припуск шва на один бік відносно лінії перегину або строчки й закріпити за допомогою праски, преса або фальцпреса.

Запуск, *запуск* – подача крою, напівфабрикатів у технологічний потік для забезпечення його безперебійної роботи. Запуск може бути централізованим, який характеризується надходженням до робочих місць повного комплексу деталей від стола запуску, й децентралізованим, коли деталі подають на різні ділянки потоку.

Запускальний, *запускальщик* – робітник, який виконує у процесі виготовлення одягу операцію, що включає комплектування крою й запуск деталей виробу в потік, регулювання швидкості руху, пуск і зупинку транспортера. Запускальний повинен мати погодинний графік, який забезпечує виконання відповідного завдання.

Застібка, застежка – 1. Вид з'єднання країв і розрізів, прикріплення окремих деталей до виробів і т. ін. 2. Гудзик, гаплик, кнопка та ін., якими застібають одяг, взуття і інше. 3. Металеве пристосування для скріплення країв чого-небудь (футляра, оправы, книжок та ін.).

Застібка-блискавка, застежка-молния – складається із двох бавовняних і шовкових стрічок з рядами металевих або пластмасових зубчиків і замка. Довжина застібок-блискавок: 120, 150, 180, 200, 250, 300 мм і більше, як з нерознімним ходом замка, так і рознімним.

Застіжка, застежка – рідко, те саме, що застібка. Стрічка або шнурок для зав'язування комірця сорочки. Петля, в яку просовують стрічку або шнурок для зав'язування комірця сорочки.

Застрочити, застрочувати, застрочить, застрачивать – закріпити підігнуті краї деталі, перегини складок, виточок, защипів машинною строчкою. У виробках без підкладки внутрішні зрізи підбортів рекомендується застрочувати швом у підгин з відкритим або закритим зрізом.

Застрочування, застрачивание – 1. Закріплення підігнутих країв деталі, перегинів складок, виточок, защипів машинною строчкою. 2. Застрочка.

Затискач, зажим – пристрій для скріплення шарів у настилі або в пачці під час різання шовкових та інших слизьких тканин, а також для скріплення деталей при поданні їх на робоче місце. Перед розсіканням настилі із шовкових тканин по краях скріплюють затискачами.

Заткати, заткать – 1. Покрити щільно тканим візерунком або плести яку-небудь смугу, нитку й ін. в тканину. 2. Затягнути, повити що-небудь. 3. Виготовити що-небудь способом ткання, зіткати.

Затяжка, затяжка – стрічка для зав'язування комірця сорочки.

Зафальцювати, зафальцьовувати, зафальцевать, зафальцовывают – загнути й закріпити краї деталі на фальцпресі за допомогою металевих шаблонів за формою деталей.

Захист, защита – текстильна тканина, яка відноситься до групи тканин, призначених для працівників силових структур. Виробляють зі змішаної пряжі (67% полієфіру, 33% віскози). Міцна гігієнічна, має водовідштовхувальну обробку.

Защип, защип – вузька застрочена складка 0,1 – 0,3 см завширшки або вузький виточний рельєфний шов.

Зборки, збори, сборки – невеликі складки в одязі, зібрані в нитку з одного або двох країв деталі й закріплені тасьмою або з'єднанням з іншою деталлю.

Зварити, зварювати, сварить, сваривать – здійснити безниткове з'єднання деталей виробу з термопластичних матеріалів тепловою дією робочих органів машини на оброблювану ділянку матеріалу.

Зварювання, сваривание – метод безниткового з'єднання деталей виробу з термопластичних матеріалів, здійснюваний тепловою дією робочих органів машини на оброблювану ділянку матеріалу. За видами зварювання буває термоконттактним, високочастотним, ультразвуковим та ін. Термоконттактне зварювання можна виконувати ручним і механізованим способами. Високочастотне зварювання є технічно досконалим способом з'єднання термопластичних матеріалів.

Звідка, сводка – деталь бортової прокладки у вигляді смужки тканини з клейовим покриттям або без нього, призначена для закріплення зрізів, а також для закріплення об'ємної форми бортової прокладки.

Звій, сувій, сувой – смужка тканини, паперу тощо, згорнута в трубку.

Зворотний хід машини, обратный ход машины – протилежний основному хід, який забезпечує рух оброблюваного матеріалу до себе. Зворотний хід машини дає можливість робити закріпки на кінцях швів.

Здутинна, здутость – дефект швейного виробу після хімічного очищення, який уявляє собою утворення пухирців на лицьовому боці дубльованих деталей виробу.

Зевс, зевс (від грец. *Zeus* – верховний бог) – тканина для силових структур, її виробляють зі змішаної пряжі (67% лавсану, 33% віскози), міцна, гігієнічна, не збігається.

Зебристість, зебристость – дефект у вигляді наявності в тканині ділянок невеликої протяжності по основі та пітканню, що виникає від різної лінійної густини ниток.

Зефір, зефир (від франц. *zephyr* – теплий вітер) – тонка бавовняна тканина з характерними вузькими смужками, утвореними потовщеними або кольоровими нитками основи, з неї виготовляють чоловічі сорочки.

З'єднування ниткове, соединение ниточное – з'єднування деталей стібками (ДСТУ 2162-93). Елементами ниткових з'єднувань є стібок, строчка та шов.

Зметування, сметывание – з'єднання ручними або машинними тимчасовими стібками деталей по краях, зрізах, а також виточок, складок перед подальшою обробкою їх або примірянням виробу.

Зминання, сминаємость – властивість текстильних матеріалів утворювати незникаючі зморшки під дією деформації, стискання. Зворотна властивість незминання.

Зморшки, морщинистость – дефект тканини у вигляді призібраних поперечних смуг, які утворилися під час фарбувально–оздоблюваних операцій внаслідок нерівномірного зсідання пряжі і не зникають в процесі волого-теплової обробки.

Знак екологічного маркування, знак екологической маркировки – це знак для маркування екологічно чистих та безпечних для навколишнього середовища товарів. В Україні знак «Екологічно чисто і безпечно» використовується з 2002 р., присвоєння цього знаку відбувається на конкурентній основі раз на рік підприємствам, що враховують екологічні пріоритети. На сьогодні український знак включено до міжнародного глобальної мережі екологічного маркування (рис. 27).

Рис. 27. Знаки екологічного маркування

Знаки відповідності, знаки соответствия – захищений за встановленим порядком знак, використовуваний або виданий згідно з правилами сертифікації, який гарантує, що продукція чи послуга відповідають конкретному стандарту чи іншому нормативному документу (рис. 28).

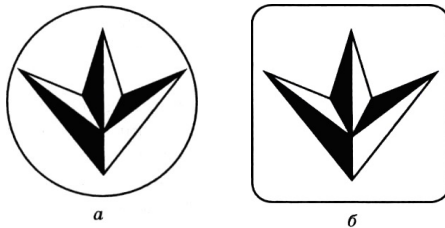

Рис. 28. Знаки відповідності

Знос фізичний, износ физический – поступова втрата властивостей матеріалів у процесі виробництва та експлуатації одягу.

Зносостійкий, износоустойчивый – той, що не піддається швидкому зношуванню.

Зношення, знос, износ – руйнування матеріалу або погіршення його властивостей унаслідок дії на нього стирання, згину, розтягуван-

ня, крутіння, світла, вологи, температури, поту та інших факторів. Зношення матеріалу буває місцеве і загальне.

Зразок-еталон, *образец-эталон* – зразок продукції, затверджений в установленому порядку та призначений для порівняння з ним продукції, яку випускають у процесі виробництва.

Зріз, *срез* – обрізний край деталей виробу.

Зріз бантовий, *срез бантовый* – обрізний край передньої половинки штанів, на якій обробляють потайну застібку штанів (рис. 13).

Зріз бічний, *срез боковой* – обрізний край пілочки або спинки пальт, піджаків, жакетів, передніх і задніх половинок штанів, спідниць, який збігається в готовому одязі з лінією бічного контура спини й таза фігури.

Зріз відкритий, *срез открытый* – видимий обрізний край деталі виробу.

Зріз закритий, *срез закрытый* – невидимий обрізний край деталі виробу.

Зріз плечовий, *срез плечевой* – верхній край пілочки, спинки між горловиною й проймою.

Зріз розкепу, *срез раскёпа* – обрізний край коміра й підборта по розкёпу.

Зріз середній, *срез средний* – обрізний край задньої половинки штанів, яка розміщується від верхнього до крокового зрізу.

З'єднувач, *соединитель* – пристрій для з'єднання чого-небудь.

Зріст, *рост* – компонент розмірно-повнотно-зростового стандарту, який характеризує фігуру людини й швейний виріб за довжиною.

Зростівка, *ростовка* – те саме, що й **шкала розмірів, повнот і зростів**.

Зсідання, *усадка* – зменшення лінійних розмірів (довжини, ширини) площі або об'єму тканин унаслідок дії вологи й тепла.

Зсув, *здвиг* – кількість ниток, на яке перекриття нитки, що розглядається, віддалене від аналогічного перекриття попередньої нитки чи від будь-якої, прийнятої за початкову.

Зусилля проколу, *усилие прокальвания* – зусилля, яке необхідне для проколювання матеріалу або виробу швацькою голкою.

Зшивання, *стачивание* – з'єднання машинною або ручною строчкою двох або кількох деталей або частин виробу за суміщеними краями.

Зшити, шити, *сшить, шить* – 1. Виготовити швейний виріб за допомогою голки й ниток, а також із застосуванням методу зварювання й клейового кріплення. 2. Заховити, виготовити виріб у будь-кого або де-небудь.

Зюйдвестка, *зюйдвестка* – 1. Широкий непромокальний плащ із каптуром. 2. Капелюх з непромокальної тканини. 3. Головний убір з крисами, навушниками та зав'язками.

I

Ікебана, *икебана* – 1. Мистецтво складання букетів із живих або засушених рослин, що культивується в Японії. 2. Букет, складений за правилами такого мистецтва.

Імітація, *иммитация* (від лат. *imitator* – наслідую) – 1. Наслідування. 2. Підроблення. 3. Виріб, що є підробкою.

Імпорт, *импорт* (англ. *import*, від лат. *importo* – ввожу) – ввіз товарів або капіталів будь-якою країною з-за кордону.

Імпрегнація, *импрегнация* (від лат. *praegnos* – насичую, наповнюю) – метод просочування тканини спеціальними розчинами або емульсіями з метою надання необхідних властивостей (незмінання, непромокання тощо).

Інгредієнт, *ингредиент* (від лат. *ingrediens* – той, що входить) – складова частина якоїсь сполуки, суміші тощо; складник.

Ідентифікація продукції, *идентификация продукции* (від лат. *indetifico* – ототожнюю) – маркування сировини, матеріалів, виробів, технічної документації з метою виявлення можливих причин браку.

Індиго, *индиго* (від ісп. *indigo*, від лат. *indicum* – індійський) – синтетичний кубовий барвник, призначений для фарбування пряжі, тканин за лужно-відновним способом у традиційний синій колір.

Індухун, *индухун* – шовкова тканина жакардового переплетення, оздоблена великими медальйонами, в середині яких зображували драконів, стилізовані квіти, орнаменти. Використовували для пошиття національного монгольського одягу.

Інкрустація тканини, *инкрустация ткани* (від лат. *incrustatio* – покривання чимось) – відкладання на тканині в процесі прання в жорсткій воді органічних та неорганічних сполук, що прискорюють її зношення.

Інсоляція, *инсоляция* (лат. *insolation* – висвітлюю як сонце) – освітлення сонячним променем при дослідженні текстильних матеріалів.

Інтервал байдужості, *интервал безразличия* – різниця між суміжними розмірами в одязі, яка не має істотного значення для споживача й відповідає вимогам масового виробництва. Інтервал байдужості між суміжними розмірами дорівнює 4 см, між суміжними зростами 6 см.

Ічиги, *ичиги* – високі чоботи з м'якої шкіри або кольорового сап'яну, інколи з м'якою підошвою.

К

Кабат, *кабат* – 1. Різновид українського народного короткого верхнього одягу з полотна або сукна, характерний для Прикарпаття. 2. Солдаська куртка.

Казеїн, *казеин* (від лат. *caseus* – сир) – 1. Складний білок молока, що містить фосфор, добре засвоюється, є джерелом фосфору й кальцію для організму. 2. Білкове волокно казеїн, яке використовують в хірургії.

Казинет, *казинет* – бавовняна або вовняна гладкофарбована тканина саржевого переплетення для виготовлення форменого одягу.

Кайма, *кайма* (від тур. *kajma* – обрамлення країв) – те саме, що облямівка, лямівка, обвідка.

Каламкар, *каламкар* – ситець ручної набивки.

Каландр, *каландр* (від франц. *calandre*) – машина (прес) для надання тканині, паперу або гумі глянсуватості, більшої щільності, нанесення на них тисненням малюнка або візерунка.

Калька, *калька* – прозорий папір або тонка тканина, що накладається на креслення, малюнок для точного копіювання. Копія креслення, малюнка на тонкому папері.

Кальсьони, *кальсоны* – 1. Швейний або трикотажний поясний чоловічий або хлопчачий одяг, що покриває нижню частину тулуба і ноги до ступні, кожну окремо, що одягається безпосередньо на тіло. 2. Те саме, що підштанки.

Камвольний, *камвольный* (від нім. *Kammwolle* – чесана вовна) – 1. Камвольна пряжа (вовняна пряжа) у вигляді гладенької рівної нитки; камвольне прядіння – застаріла назва гребінного прядіння. 2. Камвольні тканини – тканини з камвольної пряжі.

Камзол, *камзол* (від франц. *camicola* – сорочка) – 1. Старовинний чоловічий одяг без рукавів і до колін, який щільно облягає тулуб. 2. Верхній розстібний чоловічий одяг прилеглого силуету довжиною нижче колін з рукавами або без них.

Камилавка, *камилавка* (від грец. *kamelayka*, від *kamelos* – верблюд) – 1. Високий циліндричний із розширенням догори головний убір з оксамиту, що носять православні священики як відзнаку, нагороду. 2. У країнах Близького Сходу – шапка з верблюжої вовни.

Камізелъка, *безрукавка* – рідко: те саме, що безрукавка, жилетка.

Камка, *камка* (тюрк. від перс. *katcha* – китайська тканина, схожа на атлас) – 1. Яка має на матовому тлі блискучий візерунок з квітковою композицією. 2. Головний жіночий убір.

Камлот, *камлот* (від франц. *camelot*) – тканина з вовни ангорської кози, або щільна бавовняна, вовняна тканина з чорних чи коричневих ниток.

Камуфляж, *камуфляж* (від франц. *camouflage* – маскування) – спосіб маскувального фарбування, при якому предмети, що маскують (наприклад танки, гармати, будинки, тканини), фарбують плямами, смугами тощо, викривляючи їхні обриси.

Камчатка, *камчатка* – візерунчаста лляна тканина для столової білизни та рушників.

Канва, *канва* (від франц. *canvas* – канва, сітка) – розріджена бавовняна, лляна, апретована тканина для вишивання.

Канитель, *канитель* (від франц. *cannetille* – дуже тонкий) – тонка металева (золота або срібна) нитка для вишивання.

Каніфас, *канифас* (від голл. *kannefas*) – легка, щільна, бавовняна платтяна тканина з рельєфним малюнком, переважно гладкофарбована, рідше вибивна з орнаментом у вигляді смуг. Використовують для пошиття суконь.

Канотьє, *канотьє* (від франц. *canotier*) – жорсткий округлий соло-м'яний капелюх, із плоским наголовником і рівними крисами.

Кант, *кант* – кольоровий шнурок або вузька смужка тканини іншого кольору, яку вшивають у шви одягу, найчастіше – форменого, облямівка.

Кантрі-лук, *кантрі-стиль*, *кантри-лук*, *кантри-стиль* – назва сучасного модного одягу «сільського стилю». Здебільшого це одяг для відпочинку, дому. Створюється на основі народного костюма європейських країн.

Капелюх, *капелюх* (польськ. *kapelusz* – вид головного убору) – жіночий або чоловічий головний убір з крисами, з фетру, соломи тощо, бриль.

Капелюшник, *шляпник* – майстер, що робить капелюхи.

Капітанка, *капитанка* – кашкет із білими кантами, що становить частину морської уніформи.

Капри, *капри* (італ. *capri*) – жіночі штани довжиною до середини литки, назву отримали на честь острова Капри в Італії.

Капок, *капок* (малайське *kapok*) – целюлозне волокно, отримане з сім'я дерева капок, яке росте на острові Ява. Застосовують для набивання рятувальних кругів, звукоізоляції.

Капор, *капор* (франц. *capeline*) – дитячий або жіночий головний убір із стрічками для зав'язування під підборіддям, що носять у холодну погоду; капа.

Капот, *капот* (франц. *capote* – солдатська шинеля, лікарняний халат, від *cape* – плащ із відлогою) – жіночий хатній одяг вільного крою, халат.

Капота, *капота* (франц. *capote*, збільшене від *cape* – плащ) – вид чоловічої свити з широкими полами і коміром, поширений на Заході України.

Капрон, *капрон* (від лат. *caprek* – цап, цапиний запах) – різновид синтетичного волокна з поліамідів. Іноземні назви: Поліамід, Нейлон (США), Дедерон, Перлон (Німеччина), Лаліон (Італія), Грілон (Японія), Стилон (Польща), Силон (Чехія).

Капчурі, *носки* – плетені з вовни шкарпетки в гуцулів.

Капюшон, *капюшон* (від франц. *capuchon*) – деталь швейного виробу, пришита до лінії горловини для захисту голови в негоду. Коли немає потреби, її відкидають на спину.

Каракуль, *каракуль* (від назви оази Каракуль в Узбекистані) – натуральне хутро, кучерявий смушок з одно-, триденних ягнят каракульської породи овець.

Каракульча, *каракульча* – шкірки ненароджених ягнят, які мають тонку розтяжну шкіряну тканину, короткий м'який блискучий покрив з чітким муаристим візерунком.

Карбонізація, *карбонизация* (від лат. *carbo*, *carbonis* – вугілля) – сукупність технологічних процесів очищення волокон вовни і готових вовняних виробів від целюлозних домішок (волокон, реп'яхів тощо).

Карда, *карда* (від франц. *carde* – вовночесалка) – шкіряна або з прогумової тканини стрічка зі сталевими голками для машинного прочісування вовни, бавовни, льону або для утворення ворсу.

Кардиган, *кардиган* (франц. *carolinalis* – основний, головний) – 1. Коротка плечова пелерина – жіночий одяг середини XVIII ст. в Європі. Названа за подібністю до вбрання вищого духовенства і здебільшого має червоний колір. 2. Сучасний кардиган – довгий прямого силуету жакет з v-подібним вирізом із застібкою на гудзика, накладними кішеними (рис. 29).

Рис. 29. Кардиган

Каре, *каре* (франц. *carre*, букв. – квадрат) – те, що має форму чотирикутника (виріз на одязі, зачіска та ін.)

Каркас, *каркас* – остов виробу або деталі. Бортова прокладка є каркасом виробу.

Кармазин, *кармазин* (італ. *carmesino*, з перс. *kermes* – яскраво-червоний, багряний) – 1. Старовинне дороге темно-червоне сукно. 2. Одяг з цього сукна. 3. Той, хто носить одяг із цієї дорогої тканини.

Карта кольорів, *карта цветов* (від лат. *charta* – папір, лист, документ, книжка) – набір пофарбованих зразків за всією гамою кольорів. Використовується при укладенні договорів між виробником і покупцем із метою уточнення замовлення тканин за кольором.

Карта конфекційна, *карта конфекционная* – документ на модель, затверджену до запуску у виробництво, за яким добирають основні матеріали, оздоблення й фурнітуру на виріб. До конфекційної карти додають зразки матеріалів, ниток і фурнітури.

Карта розкрою, *карта раскроя* – обліково-технологічний документ, який є завданням при настиланні й містить перелік і вказівку на метраж кусків підбраної партії, число шарів настилу, комплектацію їх за розмірами й зростами, а також раціональне використання кусків даної партії відповідно до норм витрати матеріалу.

Каргуз, *фуражка* (голл. *kardoes*) – те саме, що кашкет.

Каскетка, *каскетка*-головний убір для чоловіків і хлопчиків у вигляді кепки-восьмиклинки з гудзиком на горі.

Кастор, *кастор* – цупке вовняне, з ворсом на виворітному боці, сукно.

Кацавейка, *кацавейка* – вид жіночої спідниці на ваті або підкладці.

Кашемір, *кашмир* (від назви князівства Кашмір в Індії) – 1. Легка вовняна, напіввовняна тканина саржового переплетення. Використо-

вується для виготовлення верхнього одягу. 2. Пальтова тонкосуконна тканина.

Каширування, *каширование* (від франц. *cacher* – ховати, затуляти) – одностороннє покриття текстильного матеріалу суцільною полімерною плівкою на спеціальних машинах.

Кашкет, *фуражка* (франц. *casquette* – каска, шолом) – швейний головний убір чоловічий і для хлопчиків з козирком і жорсткою околичкою.

Кашмілон, *кашмилон* – назва синтетичного, поліакрилнітрильного волокна, яке виготовляють в Японії, за властивостями подібного до нітрону.

Кашне, *кашне* (від франц. *cache-nez* – схованка для носа) – чоловічий вовняний, або шовковий шарф. Особливо модним кашне було на початку ХХ ст., як елемент чоловічого одягу.

Кембрик, *кембрик* – бавовняна тканина полотняного переплетення технічного призначення (прокладка у виробництві клейонок).

Кенаф, *кенаф* (перс. *kenaf* – конопля) – однорічна трав'яниста рослина родини мальвових, волокна якої застосовують для виготовлення технічних меблевих тканин

Кендир, *кендир* (від тур. *kendir* – клоччя, конопля) – рід багаторічних травянистих або напівкущових рослин родини барвінкових.

Кепі, *кепка, кепка* (від нім. *kappi*, франц. *kepi*) – головний убір із м'яким дашком, без твердого денця та околички.

Кептар, *кептар* (з молд. – кептар, пектар) – у гуцулів та молдаван – верхній хутрянний одяг без рукавів, оздоблений вовняними шнурами, аплікацією сап'яном тощо.

Кератини, *кератини* – білкові речовини групи склеропротейдів, які містять натуральний шовк.

Кибалка, *кибалка* – старовинний жіночий головний убір, що має форму півмісяця.

Килим, *ковер* – тканий, найчастіше ворсистий з візерунками виріб для вкривання підлоги, оздоблювання стін тощо.

Кирея, *кобеняк, сіряк, кирея, кобеняк, сиряк* – старовинний український верхній чоловічий та жіночий розстібний одяг; що використовується поверх свити, жупана або кожуха. Використовували як одяг для подорожі, а також у негоду і мороз.

Кирза, *кирза* (нім.) – щільна багатошарова бавовняна тканина, іноді оброблена плівкоутворювальними речовинами для виготовлення взуття.

Кисея, *кисея* (тюрк. перес) – дуже тонка, легка, малощільна, напівпрозора бавовняна тканина полотняного жакардового переплетення. Буває вибілена, гладкофарбована і вибивна. Використовується для пошиття літніх жіночих та дитячих суконь.

Кислота аспарагінова, *кислота аспарагиновая* (аспарагін) – амінокислота, входить до складу білків, є проміжним продуктом азотистого обміну у тварин і рослин.

Кислота глютамінова, *кислота глютаминовая* (від лат. *glut* (ep) – клей і аміни) – амінокислота, входить до складу білків та важливих низькомолекулярних сполук.

Китиця, *китица* – 1. Жмуток ниток, шнурків та ін., зв'язаних з одного кінця до купи, що є прикрасою, оздобою чого-небудь. 2. Тасьма з такою прикрасою біля руків'я шаблі, шпаги тощо.

Кишеня, *карман* – деталь або вузол швейного виробу для зберігання дрібних предметів і декоративного оформлення одягу.

Ківер, *кивер* (польс. *kiwior*) – військовий головний убір, високий із плоским верхом, часто з султаном (оздобою у вигляді пучка, пір'я або кінського волосся), виготовлений із шкіри і сукна.

Кілочок, *кольшешк* – металевий або дерев'яний стержень із загостреним кінцем для вивертання й виправлення ріжків деталей, прорізування отворів і видалення ниток тимчасових строчок.

Кількісне приймання тканин, *количественная приемка тканей* – початкова операція технологічного процесу в швейному виробництві, яка полягає в перевірці відповідності номерів і кількості кусків одержуваної від постачальників тканини відповідно до супровідного документа.

Кімоно, *кимоно* (япон., букв. – одяг, плаття) – крій японського жіночого, чоловічого й дитячого вбрання, в якому спинка й пілочки складають єдине ціле з рукавами.

Кітель, *китель* (нім. *kittel* – робочий халат) – 1. Формена куртка із стоячим коміром. 2. Однобортний піджак, який входить у комплект відомчого форменого одягу.

Клапан, *клапан* (від нім. *klappe* – заслінка) – деталь з основного або оздоблювального матеріалу, яка закриває вхід у кишеню або являє собою прикрасу.

Класика, *классика* – текстильна тканина, яка належить до групи тканин для працівників силових структур. Виробляють зі змішаної пряжі: 67% полієфіру, 33% віскози. Поверхнева густина тканини буває

від 180 до 250г/м². Тканина міцна, має хороші фізико-механічні властивості.

Класифікація типів стібків, *классификация типов стежков* – систематизація асортименту стібків, що складається з шести класів (ДСТУ ISO 4915:2005).

Клеймування лекал, *клеймение лекал* – 1. Мічення країв лекал суцільною або переривчатою лінією за допомогою фарби, мастики, чорнила для контролю за спрацюванням зрізів. 2. Нанесення на лекала клейма із зазначенням назви деталі, номера фасону, розміру й зросту.

Клеймування настилу, *клеймение настила* – 1. Мічення деталей на верхньому полотні настилу паперовими ярликами, фарбою, крейдою, олівцем з позначенням розміру, зросту виробу, а на основних деталях – і номера крейдування. 2. Нанесення на верхнє полотно клейма для позначення розміру, зросту виробу, номера крейдування на основних деталях.

Клейовий метод кріплення деталей, *клеевой метод крепления деталей* – безниткове з'єднання деталей одягу, здійснюване праскою, пресами, спеціальними машинами або апаратами за допомогою клею у вигляді клейового пружка, плівки, гранульованого клею (порошку), клейових ниток.

Клейонка, *клеенка* – тканина, нетканий матеріал, покритий водонепроникною полімерною плівкою. Використовують як скатерки, а також у швейній промисловості.

Клепаня, *клепаня* – сукняна шапка гуцулів та бойків, обрамлена лисячим хутром із вухами – клапанами, які можна зав'язувати під підборіддям.

Клин, *клин* – відрізок матеріалу трикутної або трапецієвидної форми, застосований як доточка до деталі, або деталь спідниці, а також сукні або пальта з відрізним ліфом.

Клобук, *клобук* (від тюрк. *kalpak* – шапка, ковпак) – високий, циліндричної форми головний убір із покривалом, який носять православні ченці.

Клоке, *клоке* (франц.) – випуклий рельєфний візерунок, який отримують на тканинах, виготовлених з ниток різного ступеня зсідання (віскозних і капронових, ацетатних і капронових).

Кльош, *кlesh* (від франц. *kloche* – дзвін, від лат. *clocca* – дзвоник) – особливий крій спідниці, штанів, з конічним розширенням донизу.

Кнопки, *кнопки* – складаються з основи з виступом (штифтом) і головки, що має заглиблення, яким фіксується основа зі штифтом. Виготовляють кнопки з латуні (нікельовані, посріблені), зі сталевій стрічки (лаковані) або пластмасові. Розмір кнопок визначається їх діаметром (мм), становить 5, 7, 9, 11 мм.

Кобеняк, *кобеняк* – 1. Суконний довгий і широкий чоловічий верхній одяг з відлогою, капкан, кирса, сіряк. 2. Вид чоловічого плаща з відлогою.

Ковбойка, *ковбойка* (англ. *cowboy*) – верхня чоловіча сорочка особливого крою з бавовняної тканини. Спинка сорочки суцільна, перед з розрізом і планкою, комір з загостреними кутами, рукава з одинарним манжетом на двох гудзиках.

Ковдра, *одеяло* – тепле покривало, здебільшого на ваті, яким люди накриваються в постелі.

Коверкот, *коверкот* (від англ. *covercoat*, від *cover* – покривало і *coat* – мундир) – щільна вовняна чи напіввовняна тканина саржевого або діагонального переплетення, виготовлена з крученої фарбованої пряжі різних кольорів, має меланжевий ефект. Використовують для виготовлення плащів, курток, костюмів.

Ковзкість, *скольжение* – проявляється під час розкroювання та зшивання і залежить від характеру поверхні швейного матеріалу.

Ковпак, *колпак* (тюрк. *kalpak*) – 1. Напівфабрикат для виготовлення головних уборів. 2. Головний убір із головками різної (конусоподібної, овальної та ін.) форми без крис.

Коефіцієнт скрученості, *коэффициент скручиваемости* – величина, що визначає інтенсивність скручування волокон в пряжі з урахуванням їхньої лінійної густини.

Коефіцієнт окупності трафарету, *коэффициент окупаемости трафарета* – число, яке визначає відношення вартості виготовлення трафаретів до вартості виготовлення крейдування, характеризуючи тим самим доцільність застосування трафарету замість крейдування. Коефіцієнт окупності трафарету показує, скільки разів повинен бути використаний трафарет, щоб окупилися затрати на його виготовлення.

Кожух, *тулук* – довга, не вкрита сукном шуба з великим коміром, пошита звичайно з овечої шкіри хутром до середини.

Кожухар, *кожухарь* – кравець, який шиє кожухи.

Козирок, *козырок* – 1. Щиток головного убору (кашкета, картуза тощо), який виступає півколом над чолом. 2. Щиток для захисту очей, що його надягають окремо (без головного убору.).

Козлик, *козлик* – шкурка молодого козеняти (до 1 місяця), має хвилястий волосяний покрив, порівняно грубий, блискучий, сіро-голубого (натурального) чи фарбованого кольорового, чорного кольору. Використовують для пошиття жіночих, дитячих пальт.

Кокетка, *кокетка* (від франц. *coquette*) – деталь верхньої частини пілочки і спинки плечового виробу, а також спідниці і штанів; є конструктивним і одночасно оздоблювальним елементом одягу.

Кокільє, *кокилье* – оздоблювальна деталь жіночої легкої сукні або блузи у вигляді завиваної по спіралі смужки, викроєної з круглого куска матеріалу.

Коклюшка, *коклюшка* – паличка з потовщенням на одному кінці та шийкою з гудзиком на другому для плетення мережива.

Кокон, *кокон* (від франц. *cocoon*) – чохол з нитки, що її виробляють спеціальні залози у комах; захищає личинку. Кокон шовковичного шовкопряда є сировиною для одержання природного шовку.

Кокошник, *кокошник* – 1. Стародавній російський жіночий головний убір з високим оздобленим півкруглим щитком над чолом. 2. У російській архітектурі XVI – XVII ст. – прикраса на фасадах будинків, що формою нагадує такий головний убір.

Колба, *колба* – верхня стовщена частина машинної голки, яку вставляють у голкотримачі. Голки поділяються на групи залежно від діаметра й довжини колби.

Колготи, *колготки* (чес. *kalhoty* – штани) – 1. Панчішно-шкарпетковий виріб, який одягають на нижню частину тулуба й ноги зі ступнями, кожну окремо. 2. Панчохи, вив'язані разом із штанцями.

Коленкор, *коленкор* (від франц. *calencar*) – фарбована бавовняна тканина полотняного переплетення. Застосовують для книжкових папірток.

Колет, *колет* (франц. *collet* – колір) – 1. Короткий чоловічий одяг до талії. 2. Військовий мундир з білого сукна у дореволюційній Росії.

Колір тканини, *цвет ткани* – це зорове відчуття світла, певного спектрального складу.

Коломянка, *коломянка* – домоткана чистолляна або напівлляна тканина полотняного переплетення для літнього чоловічого одягу.

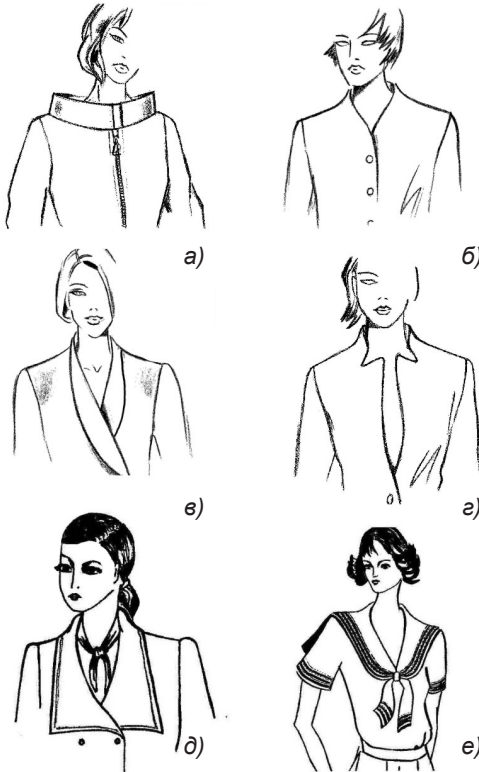
Коломьонк, *коломянок* (від нім. *kalamank*) – лляна тканина атласного переплетення з гладким застилом, використовують для літніх костюмів, кашкетів тощо.

Колорит, *колорит* (від італ. *coloratio*, від лат. *color* – колір) – гармонійне поєднання кольорів.

Колумбія, *колумбія* – тонка бавовняна тканина з діагоналевим рубчиком. Буває пістрявоткана і меланжева. Використовується для костюмів і суконь.

Комбідрес, *комбидрес* (англ. *comby-dress* – об'єднане плаття) – сучасний вид жіночого одягу, в якому трикотажна блузка-майка, джемпер і т. п. з'єднані з шортами. Їх ластовиця спереду застібається на кнопки або гачки.

Комір, *воротник* – деталь або вузол швейного виробу для оброблення, оформлення та оздоблення вирізу горловини (рис. 30).

Коміри у виробих із застібкою догори

а) комір – стійка;
б) суцільнокрійний з пілочкою та спинкою.

Коміри у виробих з відкритою горловиною

в) комір типу «шаль»;
г) фігурна стійка суцільнокрійна з пілочкою та спинкою.

д) комір типу «апах»;
е) комір матроський.

Рис. 30. Види комірів

Комір матроський, *воротник матросский* – зйомний плосколежа-чий комір оздоблений смужками (рис. 30 е).

Комбінація, *комбинация* (від лат. *combinatio* – поєднання) – жіноча сорочка, предмет жіночого туалету.

Комбінезон, *комбинезон* (від франц. *combinaison*, букв. – поєднан-ня) – 1. Робочий одяг. 2. Швейний трикотажний одяг, що складається з ліфа з рукавами і брюк, шортів, рейтузів, трусів, об'єднаних в одне ціле.

Комелан, *комелан* – високооб'ємна ацетатно-капронова або ацетат-но-лавсанова нитка, яка має розтяжність 4–6%, високу об'ємність, пух-настість. Виготовляють трикотаж, тканини.

Комплект, *комплект* (від лат. *completus* – повний) – набір швейних виробів певного призначення, об'єднаних єдиним художнім задумом і виконаних з одного або різних матеріалів. Комплект може складатися з сукні й пальта, костюма й пальта тощо.

Комплектувальник, *комплектовщик* – робітник, який виконує у процесі виготовлення одягу операції з розбирання і розкладання дета-лей, збирання й комплектування крою верху, підкладки, докладу в пач-ки, а готових виробів – у партії за маршрутними листами й нарядами.

Комплектування крою, *комплектование кроя* – 1. Підбирання ви-різаних з одного настилу пачок деталей виробу даного розміру. 2. З'єд-нання в одну зв'язку пачок деталей верху, підкладки й докладу на виріб даного розміро-зросту для транспортування з розкрійного у швейний цех.

Компонування крейдувань (трафаретів), *компоновка обмелок (трафаретов)* – 1. Операція з комплектування двох або кількох роз-міро-зростів даного виробу в комбіновані розкладки відповідно до розміро-зростової шкали з урахуванням раціонального використання тканин. 2. Таблиця поєднань розміро-зростів у розкладці, їх питома вага, а іноді й норми витрати тканини на розкладку лекал по кожному поєднанню.

Конверт, *конверт* – вид ковдри для немовлят, що має форму папе-рового конверта.

Коноплеволокна, *пенька*, *коноплеволокна*, *пенька* – отримують зі стеблової частини однорічної рослини коноплі, застосовують для ви-готовлення тканин, шнурків, линв, шпагатів.

Конструкція виробу, *конструкция изделия* – 1. Розгортка основних деталей виробу на кресленні у їх взаємному розміщенні відповідно до

ліній базисної сітки. 2. Схема, будова, силуетні форми виробу залежно від його призначення, використовуваних матеріалів, способів кріплення деталей між собою, технології їх обробки й т. ін.

Контролер, *контролер* – робітник, який здійснює контроль якості сировини й матеріалів, напівфабрикатів, крейдувань і трафаретів, готової продукції згідно з діючими стандартами, технічними умовами й інструкціями, а також перевіряє додержання встановленої технології на всіх стадіях виробництва й визначає сортність.

Контур, *контур* – лінія, яка окреслює форму моделі, костюма або фігури.

Конфедератка, *конфедератка* – польська національна шапка з чотирикутним верхом без козирка, яку колись носили конфедерати. Польський військовий кашкет із чотирикутним верхом.

Конфекціювання, *конфекционирование* – добір матеріалів, оздоблення й фурнітури, необхідних для виготовлення виробу.

Копер, *копер* – вимірювальний прилад маятникового типу, призначений для визначення роботи, здійснюваної голкою під час проколювання матеріалу, й сили опору його голці. Використовуючи копер, можна глибше дослідити роботу голки в пришиванні різних видів матеріалів.

Копір, *копир* – пристрій, призначений для передачі двигуну або корпусу машини складних запрограмованих рухів у процесі обкидання петель і вишивання. У петельних машинах, які обкидають фігурні петлі, копіром є розподільний диск.

Корд, *корд* (від франц. *corde* – шнур) – кручена міцна нитка з хімічного, бавовняного волокна або тканини з повздовжнім рубчиком на лицьовій поверхні. Як нитка використовується при виготовленні автопокришок, водонепроникних виробів.

Корделан, *корделан* – термостійке синтетичне волокно (Японія), сополімер полівінілхлориду з полівініловим спиртом, стійкий до тертя, не підтримує горіння.

Кордура, *кордура* – високотехнологічна тканина, міцна, легка, м'яка, гнучка. Російський аналог – авізент. Використовують для виготовлення рюкзаків, спецодягу, сумок.

Корозія, *коррозия* (від лат. *corrozio*, від *corrodo* – гризу, роз'їдаю) – 1. Руйнування живої тканини виразковими процесами або їдкими речовинами. 2. Руйнування металів від дії зовнішнього середовища.

Корсаж, *корсаж* (від франц. *corsage*, від *corps* – тіло, стан) – 1. Частина жіночого плаття, що облягає груди, спину та боки. 2. Пояс спідниці. Корсажну стрічку використовують у поясних виробах (штанах, спідницях) для жорсткості прокладки в поясах.

Корсет, *корсет* (від франц. *corset*, від *corps* – тіло, стан) – 1. Широкий пояс, який стягує нижню частину грудної клітки, живіт для надання фігурі стрункості. 2. Ортопедична пов'язка, яку застосовують при пошкодженнях хребта.

Корсетка, *корсетка* – верхній жіночий одяг – безрукавка, пошита в талію з кольорової тканини.

Косоворотка, *косоворотка* – російська чоловіча сорочка зі стоячим коміром, що застібається на грудях з лівого боку.

Костюм, *костюм* (франц. *costume* – звичай, звичка) – комплект швейного або трикотажного одягу, який складається з двох – чотирьох виробів.

Костюм виробничий, *костюм робочий* – виробничий одяг, який складається з куртки і штанів для захисту тулуба, рук і ніг від дії різних виробничих факторів.

Костюм купальний, *костюм купальний* – костюм жіночий, що складається з бюстгалтера і трусів або плавок, призначений для купання.

Костюм англійський, *костюм англійський* – класичний діловий, строгий за формою костюм прямого або прилеглого силуету з лацканами та нагрудною прорізною кишенею.

Костюм амазонка, *костюм амазонка* (грец. *amazones*) – жіночий костюм для верхової їзди, складається із широких у стегнах і вузьких до низу штанів, високих чобіт, жакета і спеціального шлема-жокейки.

Костюм візитний, *костюм визитний* (франц. *visite* – візит, відвідування) – костюм, який складається з однобортного сюртука, жилета і штанів.

Костюм сафарі, *костюм сафарі*, див **сафарі**.

Косинка, *косынка* – головний убір, що захищає голову чи шию людини, яка працює.

Котонін, *котонин* (від франц. *cotton* – бавовна) – бавовноподібне волокно, застосовуване в прядінні окремо або в поєднанні з бавовною чи вовною.

Коттонік-шовк, *коттоник-шовк* – бавовняноподібна тканина з м'яким шовковистим грифом, має високу еластичність за рахунок змі-

шування віскози й поліестеру. Використовують для виготовлення костюмів.

Кофта, кофта – 1. Короткий (переважно нижче пояса) жіночий одяг
2. Коротке тепле жіноче пальто.

Кофточка, кофточка – швейний або трикотажний плечовий одяг з рукавами, застібною, що покриває тулуб частково або повністю, для новонароджених, дітей ясельної і дошкільної групи.

Краватка, галстук (від франц. *cravaet*, від франц. *croata* – хорват)-деталь швейного виробу для його оздоблення у вигляді широкої стрічки, зав'язаної вузлом під коміром. Різновидом є краватка-метелик, краватка-бантик тощо.

Краватка регат, галстук регат – фабричного виготовлення краватка з готовим зав'язаним вузлом, має еластичну тасьму з застібною під коміром сорочки.

Краватка віндзорська, галстук віндзорський – широка краватка, яку зав'язують так званим вузлом трикутної форми (рис. 31).

Рис. 31. Віндзорський вузол

Рис. 32. Краватка ескот

Рис. 33. Крават

Краватка поло, галстук поло – краватка-шнурок з металевими наконечниками та вузлом, який регулюється.

Краватка ескот, галстук ескот – шийна хустка, яку носять як поверх коміра, так і під ним, назву отримала на честь кінських перегонів (рис. 32).

Крават, крават (франц. *cravate*) – батистова краватка у вигляді шарфа з мереживними кінцями, якою обгортали шию два рази, перекидаючи кінці один через інший (рис. 33).

Кравець, портной – робітник, який виготовляє моделі, зразки одягу за індивідуальними замовленнями. Кравець повинен знати способи й прийоми виконання машинних, ручних і прасувально-пресових робіт усіх видів.

Краги, краги (від швед. *krag (stovlar)* – шкіряні гамаші, ботфорти – 1. Деталь рукавиці чи рукавички для захисту передпліччя руки від різних шкідливих чинників. 2. Накладні шкіряні халяви.

Крампувати, крампировать (від нім. *krempeIn*) – надавати лиску вовняним тканинам, пригладжувати ворс.

Крейдувальник, обмельщик, обмеловщик – робітник, який виконує розкладання лекал на верхньому полотні настилу або на трафареті з обведенням їх контурів.

Крейдування, обмелка – 1. Обведення крейдою або олівцем за лекалом контурів деталей для уточнення форм і розмірів їх. 2. Полотнище тканини або паперу з нанесеними крейдою або олівцем контурами деталей виробу, розрізуване разом з настилом як верхній його шар.

Кремплєн, кремплєн – синтетична об'ємна пластична тканина та трикотажне полотно з поліефірної текстурованої нитки. Використовується для виготовлення верхнього одягу.

Креп, креп (від лат. *crispus* – шорсткий, хвилястий) – 1. Група тканин переважно шовкових, виготовлених із крепових ниток. Найпоширеніші – крепдешин, креп-шифон, креп-жоржет. Використовується для виготовлення ошатного жіночого одягу. 2. Тканини крепового переплетення.

Креп адміральський, креп адмиральский – текстильна тканина, різновид крепу – це чистововняна тканина з коротким ворсом. Вироблена креповим переплетенням з гребінної пряжі в основі і пітканні. Використовується для виготовлення відомчого одягу.

Креп-армюр, креп-армюр – текстильна тканина, різновид крепу. Це легка прозора тканина з віскозного шовку, дрібновізерунчастого, крепового переплетення. Буває гладкофарбована вибивна. Використовується для виготовлення блуз, літніх суконь.

Креп-гофре, креп-гофре – текстильна тканина, різновид крепу. Гладкофарбована тканина з ниток пологого кручення в основі і крепових ниток у пітканні. Може бути натуральна, штучна, має гофрований вигляд за рахунок спецобробки. Використовується для виготовлення літніх суконь.

Креп платтяний, креп платьевой – 1. М'яка шовкова або чистововняна камвольна тканина з креповим ефектом, утвореним за рахунок крепових ниток або пряжі в основі і пітканню. 2. Тканина дрібновізерунчастого крепового переплетення.

Креп-жоржет, *креп-жоржет* – чистокрепова шовкова тканина, полотняного переплетення, щільніша, важча і менш прозора, ніж креп-шифон.

Креп-клоке, *креп-клоке* – текстильна тканина, різновид крепу. Тканина штучного шовку, яка має дві основи, два піткання, з однією ниткою полоогою, іншою – крепового кручення. Фон має матовий блиск з рельєфними блискучими візерунками жакардового переплетення, використовують для виготовлення суконь, костюмів.

Креп-марокен, *креп-марокен* – шовкова тканина з віскозних ниток полоого кручення в основі і віскозного крепу в пітканні. В пітканні по чергово використовують дві нитки правого і дві нитки лівого кручення.

Креп-сатин, *креп-сатин* – шовкова тканина, виготовлена сатиновим переплетенням із шовкових (основа нитки – з шовку-сирцю, піткання – крепові нитки) або штучних ниток. Тканина дволицьова (з одного боку поверхня блискуча, з іншого – матова).

Креп-твіл, *креп-твил* – текстильна тканина, різновид крепу, щільна, гладкофарбована з посиленого ацетатного мооскрепу. Виготовлена саржевим переплетенням, має з двох сторін діагоналевий саржевий рубчик. Використовують для виготовлення костюмів, суконь.

Креп-фасонний, *креп-фасонный* – текстильна тканина, різновид крепу. Гладкофарбована тканина, що складається з двох основ і двох піткань, які мають одну нитку полоого віскозного шовку, іншу – віскозного крепу. Тканина має жакардовий візерунок, високу драпірувальність і використовується для виготовлення суконь, блуз.

Креп-шифон, *креп-шифон* – тонка легка (25 – 36 г/м²) прозора тканина, з натурального шовку полотняного переплетення з двониткового крепу в основі і пітканні.

Креп-шотландка, *креп-шотландка* – текстильна тканина, різновид крепу. Двокольорова клітчаста тканина з ацетатного, віскозного шовку в основі та з віскозного і ацетатного крепу в пітканні, полотняного переплетення. У процесі виготовлення тканина фарбується в полотні. Для виготовлення суконь весняно-літнього сезону.

Крепдешин, *крепдешин* (франц.) – напівкрепова тканина з натурального шовку полотняного переплетення з використанням крепових ниток у пітканні, менш прозора ніж креп-шифон.

Кретон, *кретон* (від франц. *cretonne*) – щільна, бавовняна тканина полотняного переплетення із задалегідь фарбованої пряжі, яка забезпечувалася візерунком у клітинку або смужку.

Кріплення точкове, *крепление точечное* – спосіб з'єднання деталей виробу за допомогою клею або зварювання в окремих точках шва або поверхні матеріалу.

Крижма, *крыжма* – 1. Біла тканина, у яку сповивають дитину хрещені батьки після обряду хрещення. 2. Полотно або інша тканина як подарунок новонародженому від хрещеної матері.

Кринолін, *кринолін* (від франц. *crinoline*, похідного від лат. *crinus* – волос і *linum* – щільна тканина) – об'ємна спідниця на металевих обручах, яка виготовлялась із волосяної тканини і використовувалась у 60-х рр. XIX ст. Сьогодні кринолін використовують у вечірньому і весільному одязі, підкреслюючи жіночність і романтичність в ошатному одязі. Об'ємність забезпечується новими синтетичними матеріалами.

Крисаня, *крысаня, шляпа* – карпатський чоловічий фетровий капелюх із високими загнутими крисами. Боки капелюха оздоблюють шнуром, китицями, кольоровими перами.

Криси, *поля* – 1. Відігнуті краї капелюха, бриля тощо. 2. Краї посуду, човна тощо.

Крій, *крой* – характеристика конструкції одягу за основними ознаками форми і з'єднання складових частин.

Крок стібка, *шаг стежка* – відстань між двома проколами голки в строчці.

Кроковий, *шаговой* – розміщений з внутрішнього боку ноги в брючних виробих або деталях для них. Крокові зрізи брюк обметують разом з підкладкою на спеціальній машині.

Кросна, *кросна* – 1. Ручний ткацький верстат. 2. Спеціальна рама, на яку натягають тканину для вишивання, п'яльці. 3. Рама в деяких примітивних знаряддях. 4. Полотно, тканина.

Кубанка, *кубанка* – 1. Невисока смушева шапка з плоским верхом із тканини або шкіри. 2. Чоловіча сорочка, довша за звичайну, зі стоячим коміром, двома кишнями, з клапанами на грудях і розрізом посередині.

Куліса, *кулиса* (франц. *coulisse* від *coulir* – текти, ковзати) – частина театральної декорації, що розміщується з боків сцени; лаштунки.

Куліска, *кулиска* – деталь швейного виробу у вигляді полоски матеріалу для оформлення його стягування у різних місцях.

Кумач, *кумач* (від тюрк.) – бавовняна тканина, фарбована в яскраво-червоний колір.

Куниця, куниця – цінний вид натурального хутра, яке отримують з основних видів куниць – лісної та гірської. Цей вид хутра застосовують для пошиття жіночого одягу.

Кунтуш, кунтуш – верхній чоловічий і жіночий одяг заможного українського і польського населення XVII–XVIII ст.

Купон, купон (від франц. *coupon* від *couper* – різати) – відріз тканини в розкросному вигляді.

Куртка, куртка (польськ. *kurta*, *kurтка*, від лат. *curtus* – короткий) – 1. Короткий верхній одяг, що наглухо застібається. 2. Швейний або трикотажний плечовий одяг з рукавами, розрізом або застібкою, що не має жорстко фіксованої форми.

Куртка виробнича, куртка робочая – виріб із застібкою згори до низу, який захищає від різних виробничих чинників тулуб, руки і частково стегна.

Куртка-вітрівка, куртка-ветровка – вітрозахисна куртка з легкого але щільного матеріалу різної конструкції.

Куртка-штормівка, куртка-штормовка – коротка військова куртка із застібкою-блискавкою, з накладними кишенями, зі знімним хутряним коміром. Виготовляють із водонепроникного матеріалу, а манжети і пояс – із трикотажу.

Кусок, кусок – відріз матеріалу, укладений рулоном або в книжку для зручності транспортування. Куски важчих і ширших матеріалів виробляють з меншою довжиною, а легших і вужчих – з більшою довжиною.

Кут спрасування, угол сутюживания – кут (ГЗ Г4 Г5 на рис. 34) виробу з вершиною у найвищій точці грудей, на який скорочують за допомогою волого-теплової обробки площу пілочки для утворення опуклості на грудях.

Кутас, кутасик, бамбон – пасма ниток, шнурків для прикраси головного убору та різних частин одягу.

Кутикула, кутикула (від лат. *cuticula* – шкірка) – тонка неструктурна плівка, що вкриває покривну тканину (епідерміс) листків і молодих стебел рослин.

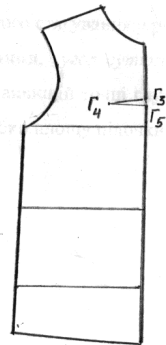

Рис. 34. Основа пілочки чоловічого плечового виробу

Л

Лавабль, *лавабль* (від франц. *laver* – миючий) – група тканин, які проходять спеціальну обробку «пери – одягай».

Лавсан, *лавсан* – торгова назва поліефірного волокна (скорочена за початковими буквами слів: лабораторія високомолекулярних сполук академії наук, яке має назву: ПЕФ, Поліестер (Росія, Україна), Терілен (Великобританія), Дакрон, Амірол (США), Діолен, Ланон (Німеччина), Тергаль (Франція), Тетерон (Японія), Елана (Польща), Тесил (Чехія).

Лайка, *лайка* – м'яка, еластична, тонка шкіра, вичинена жиром дубленням зі шкір кіз, овець, собак, телят-опойків, молочних цапенят. Розтягну лайку використовують для виготовлення рукавичок.

Лайкра, *лайкра* (анг.) – еластичне синтетичне волокно, отримано в 60-х рр. ХХ ст. фірмою «Дюпон». Таку ж назву мають полотна, виготовлені з цього волокна.

Лаймдота, *лаймдота* – напіввовняна тканина з пряді гребінного способу прядіння, саржевого переплетення. Буває гладкофарбована, пістрявоткана. Використовується для виготовлення костюмів.

Лак, *лак* (від франц. *lague*) – розчин нелетких плівкоутворювачів.

Лаке, *лаке* (франц. *lague*) – обробка під лакову шкіру, яка утворюється внаслідок обплавлення синтетичних тканин або нанесення плівки синтетичної смоли.

Лама, *лама* (від ісп. *lata*, з мови кечуа) – 1. Рід ссавців родини верблюдових. Поширені в Південній Америці. Розводять заради вовни; використовують як в'ючних тварин. 2. Волокно отримане з цієї тварини.

Ламбрекен, *ламбрекен* (франц. *lambreguin*) – 1. Верхня частина драпірування на вікнах або дверях. 2. Декоративна стрічка з тканини, подібна до вузької фіранки, прикрашена китицями, вишивкою.

Ламе, *ламе* – переливчаста тканина з металевими та іншими блискучими ефектними нитками. Виробляється з натурального блискучого шовку, атласним переплетенням. Шиють сукні, блузи.

Ламель ткацької машини, *ламель ткацької машини* – сталева пластинка, призначена для зупинки ткацької машини в разі обриву нитки основи.

Ламінування, *ламинирование* – покриття текстильних матеріалів або паперу полімерною плівкою з метою надання їм газо-, паро-, водонепроникності та інших спеціальних властивостей.

Ламонта, ламонта – текстильна меблева тканина з поліестеру (95%) та поліуретану (5%), має подібний до велюру зовнішній вигляд, м'яка, шовковиста, міцна. Використовується для оббивки меблів.

Лампас, лампас (франц. *lampas* – шовкова тканина) – широка кольорова нашивка збоку вздовж штанів. Характерна для різних видів військової форми.

Лапка, лапка – деталь швейної машини, яка притискує матеріал до голкової пластинки. Притискна лапка забезпечує захоплення матеріалу рейкою для просування його. Бувають лапки для застрочування пройма, для вшивання рукава запошивочним швом, для настрочування оздоблення або закріплення шнура, тасьми, застібки – блискавки.

Лапка запошивальна, лапка запошивальная – спеціалізована лапка швейної машини, лівий ріжок якої має спіралеподібну форму й забезпечує підгинання зрізів деталей при виконанні запошивного шва. Лапка-запошивач дає можливість механізувати прийоми підгинання зрізів деталей (рис. 35).

Лапка-рубильник, лапка-рубильник – спеціалізована лапка швейної машини, правий ріжок якої має спіралеподібну форму й призначений для подвійного підгинання й застрочування низу чоловічих сорочок, оборок, воланів, внутрішніх країв підбортов та ін. Встановивши лапку-рубильник на машину зигзаподібної строчки, можна добитися красивого оздоблювального шва (рис. 36).

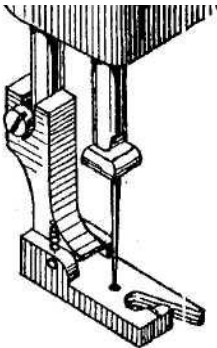

Рис. 35. Лапка запошивальна

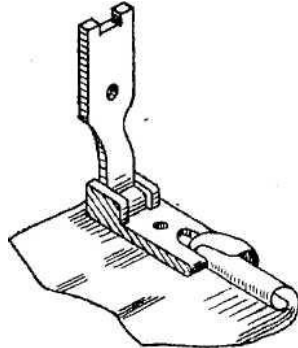

Рис. 36. Лапка-рубильник

Лансердак, лансердак – старовинний довгий верхній одяг польських і галицьких євреїв.

Ласи, ласы – блискучі ділянки на тканині, утворені внаслідок сильного тиску гарячої прасувальної поверхні або під час носіння виробу.

Ластик, *ластик* (від англ. *lasting* – міцний) – легка, тонка, блискача, бавовняна тканина з гребінної пряжі атласного переплетення. Використовується для пошиття сорочок, суконь і підкладки.

Ластик-дубль, *ластик-дубль* – текстильна тканина, різновид ластика. Виготовлена з крученої пряжі, по основі і підканню, гладкофарбована. Використовується для виготовлення підкладки.

Ластовиця, *ластовица* – деталь квадратної або іншої форми, яку швиляють між основними деталями в одязі.

Лацкан, *лацкан* – див. **вилога**.

Ледерин, *ледерин* (від нім. *leder* – шкіра) – матеріал, отриманий на основі тканини, на одну сторону якої нанесена нітроцелюлозна плівка. Має ще назву – політурна тканина.

Лезо, *лезвие* – гострий край або кінець різальних інструментів і робочих органів швейного й розкрійного устаткування. Загострення лез різаків може бути однобічним і двобічним.

Лейбик, *жилет* (від нім. *Leib* – тіло) – 1. Чоловічий верхній одяг (звичайно без рукавів). Частина чоловічого костюма і жилета. 2. Жіночий верхній одяг.

Лейбл, *лейбл* (англ. *label*, від старофранц. *lambel* – ганчірка) – товарна етикетка з фірмовим знаком.

Лекало, *лекало* – шаблон з картону, паперу, жерсті або фанери, за яким розмічають, вирішують деталі виробу під час розкроювання, визначають норми витрати матеріалу, уточнюють конфігурацію країв, накрейдовують виточки, складки, петлі в ході технологічного процесу.

Лекала допоміжні, *лекала вспомогательные* – комплект лекал для уточнення форми й розмірів бортових країв, низу виробу, низків рукавів, а також для розмічання кишень, виточок, петель, місць для пришивання гудзиків, гачків і т. ін.

Лекала контрольні, *лекала контрольные* – комплект лекал для контролю якості крою до запуску його у швейний процес.

Лекала осноровлювальні, *лекала осноровочные* – лекала, застосовувані для накрейдовування контурів деталей перед обрізуванням зайвину й нерівностей. Осноровлювальні лекала виготовляють за лекалами верху й уточнюють у процесі виготовлення зразків.

Лекала-оригінали, *лекала-оригиналы* – комплект лекал на деталі верху, підкладки й докладу, за якими виготовляють робочі лекала. За лекалами-оригіналами перевіряють робочі лекала не менш ніж два рази на місяць.

Лекала робочі, *лекала рабочие* – повний комплект лекал з картону або паперу на всі деталі верху, підкладки й доклад, використовуваних у різних операціях технологічного процесу

Лекала підсобні, *лекала подсобные* – комплект лекал, за якими на стрічковій машині вирізують дрібні деталі й деталі, які мають складний контур, й докладу, використовуваних у різних операціях технологічного процесу.

Лекальник, *лекальщик* – робітник, який виконує операції з виготовлення лекал (контрольних, робочих, допоміжних) і технічного розмноження їх.

Летілан, *летилан* – синтетичне водонерозчинне, бактерицидне волокно, яке застосовують у медицині.

Лея, *лея* – 1. Двошарова накладка з підкладкової тканини з виворотного боку штанів, яка прикриває вузол з'єднання середнього шва з кроковими швами. 2. Нашивка з цупкої тканини або шкіри на штанах у кавалеристів.

Линва, *канат* – товста дуже міцна мотузка з волокон або дроту, канат.

Лисиця, *лисица* – хутро, яке буває таких видів: лисиця червона – щільний волос від світло-сірого до вогняно-червоного кольору; лисиця сиводушка – волосяний покрив від світло- до темно-бурого кольору; сріблясто-чорна – волосяний покрив чорний з білою сріблястою остю; дика чорно-бура – вид сріблясто-чорної лисиці; платинова – має сіро-сталеве голубувате забарвлення; білосніжна – чисто-білого кольору.

Листочка, *листочка* – деталь у вигляді смужки основного, підкладкового або оздоблювального матеріалу, яка оформлює верхній край кишені.

Лице, *лицо* – 1. Зовнішній бік матеріалу, деталі, виробу. 2. Лицьовий бік.

Лицювання, *лицевание* – перешивання одягу, роблячи виворотну сторону лицьовою.

Лиштва, *лиштва* – 1. Обшивка одягу, зазвичай його нижньої частини. 2. Вишивка у вигляді прямої гладі. 3. Кольорова вишивана нашивка, кайма.

Ліберті, *либерти* (анг. *liberty*) – блискуча шовкова або напівшовкова тканина.

Ліврея, *ливрея* (франц. *livree*) – формений одяг обслуговуючого

персоналу (слуг, швейцарів), який складається з піджака типу фрака, обшитого галунами, панчіх і напівчеревиків.

Лігнін, *лигнин* (від лат. *lignin* – дерево) – органічна речовина, що поряд з целюлозою є складовою частиною здерев'янілих тканин рослин.

Ліжник, *ковер* – 1. Домоткана ковдра (звичайно вовняна). 2. Кустарний килим, коц.

Лізета, *лизета* – легка шовкова тканина полотняного переплетення з віскозних крепових ниток по основі і віскозних ниток пологого кручення по підканню, гладкофарбована, вибивна. Шиють сукні, блузи.

Лінії декоративні, *линии декоративные* – лінії, які утворюються оздобленням різних видів: мереживом, заціпами, складками, зборками, тасьмою.

Лінії конструктивні, *линии конструктивные* – лінії, які утворюють основу композиції моделі. Вони позначають контури форми виробу та лінії з'єднання деталей (лінії плечових і бічних швів, шви рукавів та ін.).

Лінії конструктивно-декоративні, *линии конструктивно-декоративные* – лінії, які утворюють форму одягу і одночасно збагачують, прикрашають його (лінії рельєфів, підрізів та ін.).

Лінійка відкидна, *линейка отбросная* – для виконання настрочних швів, застосовується при виготовленні костюмів, пальт.

Лінійка-напрямяч, *линейка-направитель* – пристрій до швейної машини для виконання строчок, паралельних краю або раніше виконаній строчці. Лінійка-напрямяч є обмежником, який вирівнює ширину шва з незначними відхиленнями її у бік збільшення. Для виконання швів різної ширини застосовують відкидні одно- й дворіжкові лінійки-напрямячі (рис. 37).

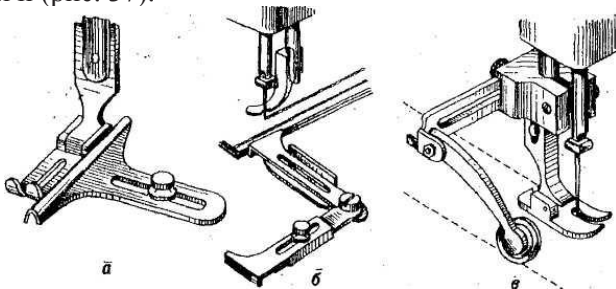

Рис. 37. Лінійка-напрямяч: а – лінійка звичайна, б – лінійка дворіжкова, в – лінійка для прошивання вати.

Лінійка-обкантовувач, *линейка-обкантовыватель* – дворіжкова відкидка. Застосовується для виконання паралельних оздоблюваних строчок по краю коміра, манжет, лацкана тощо.

Лінійка-рубильник, *линейка-рубильник* – пристрій, установлюваний на платформі швейної машини для виконання вузьких країв швів у підгин із закритим зрізом. Лінійка-рубильник використовується для обробки низу виробів за замкнутим контуром (рис. 38).

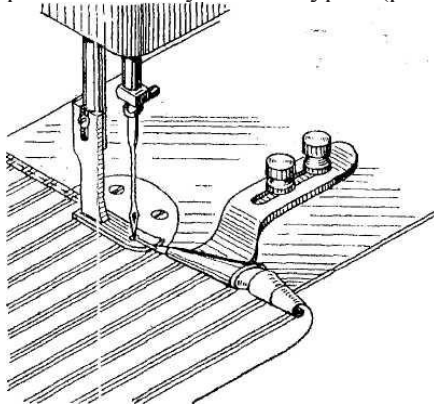

Рис. 38. Лінійка-рубильник

Лінійна густина, *линейная плотность* – показник, що його визначає маса одиниці довжини волокна або нитки.

Лінія грудей, *линия груди* – горизонтальна лінія базисної сітки, проведена при побудові креслення через найвищу точку грудей або на основі пройми (рис. 5).

Лінія низу, *линия низа* – 1. Горизонтальна лінія базисної сітки, яка визначає положення нижнього краю виробу (рис. 5). 2. Лінія нижнього краю деталі в кресленні.

Лінія розкпу, *линия раскена* – те саме, що й **розкп**.

Лінія стегон, *линия бедер* – горизонтальна лінія базисної сітки креслення, яка береться нижче від лінії талії на 0,4–0,5 довжини спинки до лінії талії (рис. 5).

Лінії силуетні, *линии силуэтные* – лінії, які визначають рамку виробу, в межах якої розробляються фасон і форма одягу.

Лінія талії, *линия талии* – горизонтальна лінія базисної сітки, віддалена від лінії шиї на відстань довжини спини (рис. 5).

Лінія шії, *линия шеи* – горизонтальна лінія базисної сітки, яка умовно позначає на кресленні положення сьомого шийного хребця (рис. 5).

Лінкруст, *линкруст* (від лат. *linum* – льон, полотно і *crusta* – кора) – рулонний оздоблювальний матеріал з гладкою, рельєфною поверхнею, який складається з паперової, тканій основи і тонкого шару пластмаси.

Лінолеум, *линолеум* (від лат. *linum* – полотно і *oleum* – олія) – матеріал, виготовлений із полімерів, на тканій основі, для покриття підлоги.

Лінт, *линт* – коротке волокно (пух, підпушок), яке знімається під час повторної обробки насіння бавовнику.

Ліф, *лиф* – верхня частина, яка охоплює стан у деяких кроях жіночого вбрання.

Ліфчик, *лифчик* – 1. Предмет дитячої або жіночої білизни, який облягає груди. 2. Зменш. до ліф.

Лосини, *лосины* – панчішно-шкарпетковий виріб, який одягають на нижню частину тулуба і ноги (не вкриваючи ступні ніг), кожну окремо. На поч. XIX ст. шили з відбіленої шкіри лося, оленя, були деталями модного костюма, пізніше стали елементом парадної воєнної форми високого офіцерського складу. В XX ст. лосини виготовляли з трикотажних полотен і застосовували в жіночому одязі.

Люрекс, *люрекс* – золотиста, металева стрічка шириною 0,2 – 1,5 мм, отримана з фольги, алюмінію або міді та їх сплавів, вкрита кольоровим лаком.

Люстрин, *люстрин* – тонка, темна вовняна, напіввовняна тканина з глянцевою блискучою поверхнею, утвореною за рахунок спеціальної обробки. Використовують для виготовлення жіночого одягу, чоловічих піджаків, пальт.

Лямівка, *обкантовка* – вузька смужка тканини, хутра і т. ін. Пришита до краю одягу, взуття як прикраса.

Лямка, *лямка* – шкурка ягняти тонкорунної та напівгрубововняної породи овець у віці від одного до півтора місяця. Волосяний покрив складається з пухового волоса у вигляді дрібних завитків.

Лясе, *ляссе* – вузька бавовняна тасьма, застосовувана для кріплення гудзиків у білизні.

Льнолавсан, *ленолавсан* – тканина, виготовлена з льону і лавсану.

Льоля, *лея* – розм. Сорочка (звичайно дитяча).

Льон, *лен* – 1. Однорічна чи багаторічна трав'яниста технічна рослина, зі стебел якої виготовляють волокна, а з насіння – олію. 2. Гір-

ський льон – один із видів азбесту. 3. Зозулин (зозулястий) льон – один із видів моху.

Льон-довгунець, *лен-долгунец* – сорт льону з довгою продуктивною частиною стебла, який вирощують переважно на волокно.

Льон італійський, *лен итальянский* – текстильна тканина, різновид льону. Міцна, малорозтяжна, з чіткою рельєфною поверхнею, гігроскопічна. Використовують для виготовлення костюмів, штанів.

Льон-кучерявець, *лен-кучерявец* – 1. Сорт льону з коротким, дуже розгалуженим при основі стеблом і великою кількістю коробочок. 2. Волокно, що виготовляється з цієї рослини. Переважно застосовують для виробництва олії.

Льонавий, *леноподобный* – схожий на волокна льону.

Льонарство, *ленопроизводство* – 1. Галузь сільського господарства з вирощування льону як технічної культури. 2. Вирощування та обробка льону.

Льон-букле, *лен-букле* – різновид лляної тканини з нерівною вузлуватою поверхнею, на дотик жорстка, тонка, напівпрозора. Використовується для виготовлення літніх костюмів.

Льоно-батист, *лено-батист* – текстильна лляна тканина, різновид батисту. Виготовлена з лляної пряжі високих номерів мокрого способу прядіння з чесаного льону. Вона тонка, легка напівпрозора. Використовують для виготовлення блуз, сорочок.

М

Магерка, *магерка* (угор. *magyar* – угорець) – угорська шапка з грубого сукна, округла або чотирикутна.

Магнул, *магнул* (кит.) – китайська шовкова тканина з зображенням дракона.

Мадаполам, *мадаполам* (від назви м. Мадаполам в Індії) – бавовняна тканина полотняного переплетення. Гладка, глянсувата на дотик. Отримують на основі міткалі, що піддається сильному апретуванню і лошінню. Використовують для виготовлення постільної та нижньої білизни.

Майка, *майка* – трикотажний плечовий одяг без рукавів і застібки, що покриває тулуб частково або повністю та одягається безпосередньо на тіло.

Майя, майя (санскр.) – легка, напівпрозора бавовняна тканина, ма-лошільна, повітропрониклива, вибілена, гладкофарбована. Шують літ-ні жіночі сукні, блузи.

Макет, макет (від франц. *maquette* – модель, ескіз) – модель будь-чого, чого-небудь, попередній зразок, виконаний у зменшеному вигляді; умовне об’ємне відображення предмета, яке дає уявлення про його форму, пропорції, функції.

Макети фігур, макеты фігур – гіпсові торси, які точно передають форму і рельєф поверхні тіла людини; їх виконують зазвичай від сере-дини шиї до верхньої третини стегна або в повний зріст людини.

Макінтош, макинтош (англ. *mackintosh*) – від прізвища винахід-ника цієї тканини, шотландського хіміка Ч. Макінтоша, який в 1836р. запропонував виготовлення цих матеріалів. Плащ з непромокальної прогумованої тканини.

Максі, макси (англ. *maxi* – скор. від *maximum* – максимум) – 1. Дов-гий жіночий одяг (спідниця, сукня, пальто) відповідно до максі-моди . 2. Довгий відповідно до максі-моди (про жіночий одяг).

Максі-мода, макси-мода – мода на довгий жіночий одяг.

Максі-пальто, макси-пальто – довге пальто відповідно до максі-моди.

Маломірний, маломерный – невеликого розміру, недостатнього розміру, неповної міри.

Манекен, манекен (від франц. *mannequin*, від голл. *manneken* – людина) – 1. Макет фігури людини для примірювання одягу та його показу в магазинах, ательє. В минулому манекеном користувалися ху-дожники замість моделей. 2. Об’ємна форма з картону, гіпсу, дроту та інших матеріалів, яка імітує тулуб або фігуру людини у весь зріст і призначається для примірювання або показу одягу.

Манекен пароповітряний, манекен паровоздушный – вид устатку-вання для волого-теплової обробки, зняття лас, видалення зморшок, за-ломів, вм’ятин у процесі обробки одягу. Пароповітряний манекен скла-дається із пневматичного приводу, притискного пристрою й надувного мішка, який набуває об’ємної форми в процесі нагнітання в нього сухої пари, а потім гарячого повітря (рис. 39).

Рис. 39. Манекен пароповітряний

Манекенник, *манекенищик* – працівник, який демонструє моделі одягу на художніх радах, робочих комісіях, методичних нарадах, конгресах мод, у демонстраційних залах.

Манжета, *манжета* (від франц. *manchette*, зменш. від *manche* – рукав) суцільнокроєна або пришивна деталь з основного або оздоблювального матеріалу, яка призначається для прикрашення низу рукава або брюк.

Манишка, *манишка* (від дієслова *манити*) – нагрудник, пришитий або пристебнутий до чоловічої сорочки. Нагрудник, який носять під жакетом замість блузки, або вставка до жіночого плаття, блузки. Манишка є одним із засобів художнього оформлення одягу.

Маніла, *маніла* – волокно отримане з листя тропічної рослини абак. З нього виготовляють рибальські сіті, морські линви.

Манта, *манта* (рум. *manta* – плащ) – гуцульська верхня накидка з домотканого сукна – широка, довга з каптуром.

Мантіля, *мантіля* (іспан. *mantila*, від лат. *mantelum* – покривало, плащ) – в іспанок покривало з мережива або шовку, для покривання голови й плечей, коротка жіноча накидка без рукавів.

Мантія, *мантія* (грец. *mantion* – плащ) – покривало; широкий, довгий одяг у формі плаща. Мантію одягають судді та адвокати, в урочистих випадках – члени наукових установ.

Манто, *манто* (від франц. *manteau* – плащ, пальто, від лат. *vantello* – покривало, плащ) – широке жіноче пальто, звичайно хутрове.

Маренго, *маренго* – 1. Вовняна тканина чорного кольору з сірим відблиском. Від назви села Маренго в Італії. Використовують для пошиття костюмів, пальт. 2. Чорний із сірим відблиском колір.

Маркізет, *маркізет* (від франц. *marquise*, від *marquise* – маркіза) – тонка, легка, напівпрозора бавовняна або шовкова тканина полотняного переплетення, виготовлена з гребінної пряжі. Буває вибілена, гладкофарбова, вибивна, мерсеризована. Шиють літній одяг, білизняні вироби.

Маркування, *маркирование* – прикріплення до виробу товарного ярлика або нанесення клейма на виворіт виробу для зображення товарного знака підприємства або рекомендацій споживачеві.

Марля, *марля* (франц. *marli* – серпанок, кисея) – легка, прозора, малошільна, гігроскопічна бавовняна тканина полотняного переплетення. Використовують як перев'язувальний матеріал та допоміжний у швейній промисловості.

Марокен, *марокен* (від франц. *maroquin*) – цупка тканина зі штучного шовку. Від назви країни Марокко. Для виготовлення костюмів, суконь.

Марселін, *марселін* (франц. *marcelin*) – тонка, щільна, однотонна, вовняна тканина. Від назви м. Марсель на Півдні Франції. Використовують для виготовлення костюмів.

Масштаб, *масштаб* (від *tabstab*, від *tab* – міра, розмір і *stab* – палиця) – відношення довжини ліній на кресленому плані або карті до довжини відповідних ліній натурального розміру числовий відрізок; поділений на рівні частини, на якому біля кожної поділки стоїть число, що показує довжину відповідного відрізка в натурі.

Матеріалознавець, *материаловед* – фахівець із матеріалознавства.

Матеріалознавство, *материаловедение* – наука про матеріали, що їх використовують у певній галузі виробництва, діяльності.

Матерія, *материя* (від лат. *materia* – речовина) – тканина.

Матеріал нетканий, *материал нетканый* – текстильне полотно, що виготовляється в'язально-прошивним, голкопробивним і клейовим способом без процесів прядіння й ткання. Формування волокнистого полотна для прошивання нетканих матеріалів здійснюють механічним способом.

Матеріал нетканий клесний, *материал нетканый клеенный* – нетканий матеріал, який виготовляється склеюванням волокнистого полотна різними зв'язуючими речовинами (флізелін).

Матеріали клейові, *материалы клеевые* – плівка, порошок, нитка, виготовлені з клейової речовини, які мають термопластичні властивості і застосовуються для прикріплення одних деталей виробу до інших. Клейові матеріали у вигляді плівки або нитки застосовують для внутрішнього закріплення країв бортів, комірив.

Матеріал підкладковий, *материал подкладочный* – матеріал зі спеціальними властивостями (еластичність, малий коефіцієнт тертя, легкість, тривкість забарвлення). Використовується для виготовлення підкладки.

Махровий, *махровый* – 1. Який має велику кількість пелюсток (про квітки). 2. Який має ворс, утворений з ниткових петель, волохатий (про тканини та вироби з неї). 3. Махровий рушник.

Мачула, *мачула* – 1. Волокно, добуте з луб'яного шару кори липи вимочуванням. 2. Груба тканина, виговлена з такого волокна; рогожа.

Машина для вимірювання площі лекал, *машина для измерения площади лекал* – фотоелектронна машина зі скляною рухомою платяною формою й рухомим світловим променем, що падає на платяну форму, призначена для визначення сумарної площі укладених лекал.

Машина кругла основов'язальна, *машина круглая основовязальная* – основов'язальна машина, яка має круглу голочницю у формі циліндра для заправлення язичкових голок та дві кільцеподібні гребінки для направлення ниток під гачки голок. Виготовляють трикотаж.

Машина круглоткацька, *машина круглоткацкая* – ткацька машина, на якій прокладання піткання здійснюється безпосередньо човником, який рухається колом.

Машина круглотрикотажна, *машина круглотрикожажная* – однофонтурна кулірна трикотажна машина з гачковими голками, закріпленими вертикально чи горизонтально в голечниці, яка має форму циліндра або диска.

Машина крутильна, *машина крутильная* – машина для скручування пряжі крутильно-намотувальним механізмом.

Машина осноровлювальна, *машина осноровочная* – пристрій для обрізування нерівностей країв за лініями розмічання або відповідно до напрямного паза в столі верстата.

Машина мірильно-різальна, *машина измерительно-резальная* – машина, призначена для нарізання полотниць заданої довжини, обладнана пристроями для розмотування рулону, транспортування полотна й автоматичним лічильником довжини відрізу. Мірильно-різальна машина призначена для розрізання рулонів тканини на полотна будь-якої довжини від 10 см до 10 м з інтервалом 1 см.

Машина бракувально-вимірвальна, *машина браковочно-измерительная* – верстат для візуального визначення дефектів матеріалу, автоматичного вимірювання довжини й ширини куска, друкування даних вимірювань на паперовій стрічці. На бракувально-вимірвальній машині можна розбракувати тканини, намотані в рулон, складені в книжку, одинарні та здвоєні.

Машина жакардова, *машина жаккардовая* – пристрій до ткацьких верстатів, який дає змогу виробляти тканину (крупновізерунчастим жакардовим переплетенням). Назва – за прізвищем французького ткача-винахідника Ж.М. Жакарда, що сконструював у 1808 році таку машину.

Машина розкрійна, *машина раскройная* – машина, призначена для вирізування деталей одягу з настилу або окремого полотнища матеріалу (рис. 40).

Машини швейні, *машины швейные* – машини для утворення ниткових строчок човникового або ланцюжкового переплетення. У швейному виробництві застосовують універсальні швейні машини, спеціальні й спеціалізовані.

Машина швейна зметувальна, *машина швейная выметочная* – спеціальна швейна машина, призначена для тимчасового скріплення деталей однострочковою ланцюговою строчкою. Виметувальну машину застосовують для виконання виметувальних, заметувальних, зметувальних і наметувальних строчок.

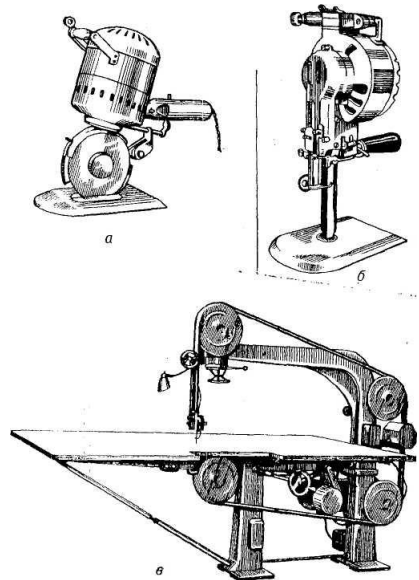

Рис. 40. Машини розкрійні:
а – пересувна з дисковим ножом; б – пересувна з вертикальним ножом;
в – тришківна стаціонарна стрічкова

Машина швейна вишивальна, машина швейная вишивальная – спеціальна швейна машина, призначена для виконання вишивальних робіт заздалегідь нанесеним на тканину рисунком. Розрізняють вишивальні швейні машини ланцюгового стібка, в яких переміщення матеріалів здійснюють за допомогою рукоятки, й багатоголовкові вишивальні машини – напівавтомати човникового стібка, в яких п'яльця з натягнутим на них матеріалом переміщують автоматично за заданою програмою (рис. 41).

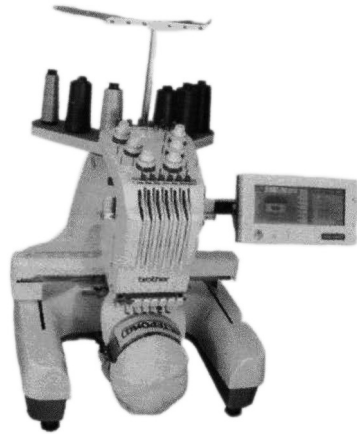

Рис. 41. Швейна вишивальна машина

Машина швейна двоголкова, машина швейная двухиглочная – швейна машина, призначена для з'єднання, оздоблення й обробки деталей, підігнутих країв обробки швів дволінійною строчкою. Використовуючи двоголкову швейну машину, можна одночасно підгинати верхній і нижній краї пояса, пришивати до верхніх зрізів штанів пояс, стрічку або підкладку й застрочувати верхній край пояса (рис. 42).

Рис. 42. Швейна двоголкова машина

Машина швейна зигзагоподібної строчки, машина швейная зигзагообразной строчки – спеціальна швейна машина, яка утворює строчку, де стібки розміщуються під різними кутами до її середньої лінії внаслідок поперечного відхилення голки й переміщення оброблювального матеріалу. Швейну машину зигзагоподібної строчки застосовують для оздоблення країв деталей, вишивки, стьобання бортової прокладки, пришивання мережива.

Машина швейна зшивальна, машина швейная стачивающая – вид універсальної машини, призначена для скріплення деталей одягу нитковими строчками. Зшивальна машина призначається для виготовлення білизни, жіночих суконь і костюмів.

Машина швейна красобметувальна, машина швейная краеобметочная – спеціальна швейна машина, яка утворює одно-, дво- або триниткову обметувальну строчку ланцюгового переплетення й призначається для обметування зрізів матеріалу, щоб запобігти обсипанню або з метою оздоблення, а також для зшивання з одночасним обметуванням зрізів (рис. 43).

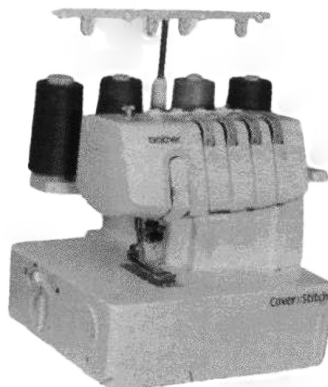

Рис. 43. Швейна краєобметувальна машина

Машина швейна потайного стібка, машина швейная потайного стежка – спеціальна швейна машина, яка утворює потайну строчку ланцюгового або човникового переплетення при взаємодії зігнутої голки з петельником або човником. Швейні машини потайного стібка призначаються в основному для стьобальних робіт (стьобання підборта й підкоміра), а також для підшивальних робіт (підшивання пружка, низу виробу).

Машина швейна розметувальна, машина швейная разметочная – спеціалізована швейна машина, яка створює строчку човникового переплетення і призначається для розметування пройми, пришивання плечових прокладок і підокатників у виробх з підкладкою.

Машина швейна спеціалізована, машина швейная специализированная – пристосована для виконання певних операцій завдяки конструктивній зміні універсальних і спеціальних машин. До спеціалізованих швейних машин належать двоголкові машини з ножем, машини для вшивання рукавів у пройму, для обшивання бортів та ін.

Машина швейна спеціальна, машина швейная специальная – призначена для виконання певних операцій: тимчасового скріплення (ви-

метування, заметування), обкидання, підшивання (вишивання). Для оздоблення деталей білизни, легких жіночих суконь застосовують спеціальні швейні машини, які виконують зигзагоподібну, ажурну, краєоздоблювальну строчки й вишивку.

Машина швейна універсальна, *машина швейная универсальная* – швейна машина човникового стібка, застосовані для виконання різних строчок (операцій): зшивальних, обшивальних, стьобальних, оздоблювальних і тимчасового скріплення. Універсальні швейні машини становлять основну масу устаткування швейних фабрик.

Мегалон, *мегалон* – хімічно модифіковане волокно, близьке за гігроскопічністю до бавовни, але міцніше й стійкіше до зношування.

Мелан, *мелан* – малорозтяжна текстурована лавсанова нитка. Застосовується для виготовлення трикотажних полотен, тканин.

Меланж, *меланж* (від франц. *melange* – суміш) – суміш різнобарвних волокон.

Ментик, *ментик* (угорс. *mente* – куртка) – короткий гусарський одяг з хутряною обляміркою на рукавах.

Мережка, *кружево* – 1. Ажурний візерунок, зроблений на місці висмикнутих із тканини ниток. 2. Те саме, що вишивка. 3. Барвіста оздоба, що нагадує вишивку.

Мереживо, *кружево* – сітчасті, прозорі, плетені, в'язані або вишиті вироби, отримані машинним чи ручним способом.

Мереживо вишите, *кружево вышитое* – отримують на вишивальних автоматах вишивкою по бавовняному, капроновому тюлі, тонкому синтетичному трикотажному полотні або тонкій капроновій тканині. Вишивають широке полотно, яке потім розрізають на смуги відповідної ширини. Вишите мереживо застосовують для оздоблення жіночої білизни.

Мереживо в'язане, *кружево вязаное* – в'яжуть на основов'язальних багатогребінчастих рашель-машиних у вигляді полотна зі з'єднувальними петельними рядками. Після обробки мереживного полотна ряди розпускаються і полотно розпадається на окремі смужки шириною від 10 до 200 мм. Візерунки цих мережив різноманітні, але у фоні переважають чарунки шестигранної та квадратної форми.

Мереживо єлецьке, *кружево елецкое* – вид російського мережива ручного плетіння, визначається тонким ажурним тлом із м'яким контрастним дрібним узором рослинного геометричного орнаменту. Виро-

бляють у м. Єлець (Липецька область, Росія) з бавовняної, лляної й шовкової пряжі.

Мереживо машинне, кружево машинное – виготовляють на спеціальних машинах, його поділяють на мереживо, вироблене на мереживній машині; плетене (басонне); вишите, виготовлене на вишивальних автоматах. Випускають машинне мереживо у вигляді краю, прошивки, мотивів і мереживного полотна.

Мереживо плетене (басонне), кружево плетенное – 1. Утворюється на машинах під час плетіння з капрону в поєднанні з віскозними нитками з бавовняної та вовняної об'ємної пряжі переплетенням основних і візерункових ниток. Ширина мережива – 43..88 мм, мереживо басонне з об'ємної вовняної пряжі має ширину 10..80 мм. 2. Виробляють з вибіленої сурової бавовняної та лляної пряжі за допомогою спеціальних дерев'яних коклюшок. При цьому використовують також синтетичні металізовані нитки, утворюючи різноманітні геометричні та рослинні візерунки.

Мереживо ручної роботи, кружево ручной работы – виготовляють плетенням, в'язанням або філейним вишиванням також у вигляді краю, прошивки, мотивів.

Мереживо сколоте, кружево сколочное – виготовляють за заданим візерунком «сколкою», наколотим на картон, який закріплений на валіку. На відміну від чисельного, воно має більш складний візерунок (рослинний, геометричний або стилізований).

Мереживо ткане, кружево тканное – виробляють на багаточовникових ткацьких верстатах з трьох (корінна основа, піткання і візерункова нитка) або двох систем (основа й піткання) ниток. В останньому випадку візерунок утворюється за рахунок ниток основи. На ткацькому верстаті отримують полотно, яке складається з великої кількості (до 300) вузьких смужок, з'єднаних між собою. Після обробки полотно розділяється на окремі смужки мережива.

Мереживо філейне, кружево филейное – отримують вишиванням голкою по натягнутій сітці. Його застосовують для виготовлення ошатної постільної білизни, оздоблення суконь, блуз.

Мереживо алансон, кружево алансон – мереживо шите голкою із правильним сігчатим фоном, дуже тонке і дороге.

Мереживо блонда, кружево блонда – мереживо, розшите великими матовими квітами на шовковій сітці. Назву отримано за кольором, використовували в Іспанії для виготовлення мантильї.

Мереживо брюссельське, *кружево брюссельское* – тонке, шите голкою мереживо, виготовлене з фрагментів, скріплених тонкими зв'язками.

Мереживо валансьєн, *кружево валансьєн* – мереживо, в якому немає рельєфності, оскільки при виготовленні одночасно з візерунками плели прозору, тонку сітку-фон правильної ромбічної форми.

Мереживо фламандське, *кружево фламандское* – тонке мереживо, виготовлене на тюлі.

Мереживо шантильї, *кружево шантилье* – чорне шовкове плетене мереживо. Назву отримало на честь французького м. Шантильї.

Мереживо чисельне, *кружево чисельное* – найпростіше мереживо з нескладним візерунком переважно геометричного орнаменту (кружечки, стовпчики, ромби, овали тощо), яке отримують за допомогою точно підрахованої кількості ниток та при дотриманні певного інтервалу між окремими елементами візерунка.

Мереживо-край, *кружево-край* – мереживна стрічка, рівна з боку, який пришивають до основної тканини, і зигзагоподібна з протилежного боку.

Мереживо-прошивка, *кружево-прошивка* – мереживна стрічка з рівними краями, яку вшивають у тканину між двома частинами виробу. Мотиви – це мереживні вставки, які мають форму овалів, кругів, квадратів.

Меринос, *меринос* – вовняна тканина саржевого переплетення, гладкофарбована. Вихідна сировина – вовна тонкорунних овець-мериносів. Використовується для виготовлення верхнього одягу, шалей.

Мерлушка, *мерлушка* – шкіра грубововняної вівці у віці до 30 днів. Волоссяний покрив має розсіпчасті завитки у вигляді кілець, напівкілець або складається з прямого вертикального волосу.

Мерсеризація, *мерсеризация* (від прізвища англійського винахідника Дж. Мерсера) – обробка бавовни, бавовняних тканин міцним розчином лугів для надання міцності, блиску.

Металізація, *металлизация* – нанесення на поверхню текстильних полотен або на готові вироби із полімерів розпилених у вакуумі кольорових металів – алюмінію, міді, нікелю, хрому, з метою надання додаткових захисних або особливих декоративних властивостей.

Метаплазія, *метаплазия* – стійке перетворення одного різновиду тканини в інший, відмінний від першого морфологічно та функціонально, за збереження її основної видової належності.

Метод, *метод* (від грец. *теvобог* – шлях, дослідження, спосіб, пізнання) – 1. Спосіб пізнання дійсності і її відтворення в мисленні. 2. Спосіб, прийом або система прийомів для досягнення якості, мети при виконанні певної операції.

Методи конструювання одягу, *методи конструирования одежды* – методи отримання розгорток деталей одягу.

Метод макетно-жилетний, *метод макетно-жилетный* – безпримірювальний метод конструювання одягу, застосовується при індивідуальному виготовленні одягу в ательє. Авторами методу є В. У. Несміян та М. В. Воронін.

Метр, *метр* (від франц. *metre*, від грец. *μετρον* – міра) – одиниця довжини в Міжнародній системі одиниць.

Метраж, *метраж* (від франц. *metrage*) – довжина чого-небудь, виражена в метрах, чи площа, виміряна у квадратних метрах.

Механізм, *механизм* (від грец. *μηχανή* – знаряддя, пристрій) – пристрій, сукупність ланок або деталей, що передає чи перетворює рух.

Механізм кривошипно-шатунний, *механизм кривошипно-шатунный* – застосовується в механізмі голкозшивних, гудзикових, петельних машинах, у розкрійній, настільній, стрічковій машині.

Митра, *митра* (грец. *mitra* – пов'язка на голову, тюрбан) – позолочений головний убір вищого християнського духовенства, який одягають під час богослужіння. Митра має жорстку, конусоподібну зверху форму, позаду якої звисають на плечі дві стрічки.

Міді, *миди* (від англ. *midi* – середній) – одяг середньої довжини, нижче колін.

Міжростові прирощення, *межростовые приращения* – відстані по довжині між відповідними точками на контурах деталей виробів суміжних зростів.

Міжрозмірні прирощення, *межразмерные приращения* – відстані між відповідними точками на контурах деталі суміжних розмірів, які визначають розрахунком або вимірюванням при конструюванні одягу й зводять у таблиці для використання їх при технічному розмноженні лекал.

Мікроклімат одягу, *микроклимат одежды* – стан повітряного прошарку між одягом і тілом людини, який характеризується температурою, відносною вологістю і вмістом вуглекислоти.

Мікрон, *микрон* – міра довжини, яка дорівнює мільйонній частці метра.

Мікрофібра, *микрофибра* – тонка, гладка, бархатиста тканина з 100% поліефірного волокна. Має високу міцність, стійкість до дії хімічних реактивів і світла. Використовується для оббивки меблів.

Міні, *мини* – дуже короткий, вище колін жіночий одяг (спідниця, сукня, пальто).

Мінімалізм, *минимализм* – один з напрямів у жіночій моді. Цей стиль пропонує чіткі, прості образи, мінімум деталей, відсутність декору, строгую гаму кольорів, вимагає ідеального крою та уміння створити виразне, образне рішення моделі одягу.

Мірка, *мерка* – те саме, що й **розмірна ознака**.

Мітенки, **мітені**, *митенки*, *митени* (від франц. *mitaine* – рукавиця-мітені) – жіночі рукавички без пальчиків, які ввійшли в моду в першій пол. XIX ст. Шили з мережива, з тонкої, шовкової тканини, шкіри. На поч. XX ст. рукавички без пальчиків почали використовуватись автомобілістами, їх виготовляють зі шкіри з глибоким вирізом з боку долоні. Крім того, мітенки є модним аксесуаром, актуальним доповненням є молодіжному одязі (рис. 44).

Рис. 44. Мітенки

Міткаль, *миткаль* (від перс. *tetgal*) – легка, тонка бавовняна тканина з кардної невибіленої пряжі полотняного переплетення, після обробки отримують ситець, мадаполам тощо.

Міцність тканин на розрив, *прочність ткани на разрыв* – здатність тканин чинити опір розривному навантаженню. Міцність тканини на розрив визначають у кілограмах сили (кГ) або ньютонів (Н). Показники міцності тканини на розрив для кожного виду тканини стандартизовані.

Мічманка, *мичманка* – формений кашкет із козирком для молодшого і старшого командного складу флоту, а також цивільний кашкет подібного вигляду.

Мішковина, *мешковина* – 1. Груба, міцна тканина полотняного переплетення, виготовлена з грубих луб'яних волокон: джуту, кенафу, відходів первинної обробки льону. 2. Внутрішня частина кишені з прокладної або підкладкової тканини.

Мішура, мишура – 1. Сріблясті або золотисті металеві нитки, що йдуть на виготовлення парчової тканини. 2. Прикраси для ялинки у вигляді гірлянд із таких ниток. 3. Щось показне, оманливе.

Мода, мода (від франц. *mode*, від лат. *modus* – міра, правило) – нетривале поширення певних смаків, що виявляється у зовнішніх формах, побуті, особливо в одязі.

Моделювання, моделирование (від франц. *modeler* – ліпити, формувати) – творчий процес створення нової моделі з врахуванням її призначення і оточуючого середовища, властивостей матеріалів, зовнішності людини. В моделюванні предметів одягу об'єктами розробки є: форма і силует виробу, його покрій, вибір матеріалів, способів формоутворення, композиція елементів, кольорове вирішення.

Моделювання конструктивне, моделирование конструктивное – одна з функцій в розробці лекал одягу за допомогою системи автоматизованого проектування (САПР), яка користується найбільшим попитом. Конструктивне моделювання в САПР реалізоване у вигляді набору інструментальних графічних засобів, які дозволяють виконувати геометричні операції з точками, лініями і секціями лекал, включаючи:

- видозміни кривих і положення окремих точок деталей;
- членіння деталей на секції;
- побудова відрізків прямих і лекальних кривих заданої довжини;
- збільшення і видалення точок;
- повороти і дзеркальне перетворення секцій деталей;
- об'єднання секцій в деталі.

Особливо часто конструктивне моделювання використовується у випадках, коли на одній базовій основі конструкції створюється колекція моделей одягу.

Модель, модель (від франц. *modele*, від лат. *modulus* – міра) – 1. Зразок, примірник чогось. Натурник чи будь-який предмет, який слугує для предметного художнього відображення у прикладній творчості. 2. Зразок швейного виробу, виготовлений за ескізом художника-модельєра.

Модельєр, модельер (від франц. *modilier*) – 1. Фахівець, який виготовляє зразки, моделі виробів. 2. Спеціаліст, який займається розробкою ескізного проекту моделі з урахуванням напряму моди в одязі та споживчого попиту.

Моделювання одягу, моделирование одежды – розроблення ескізного проекту (малюнка) з виготовленням зразка виробу.

Модерний, *модерный* – новомодний, сучасний.

Модернізувати, *модернизировать* (від франц. *moderniser*) – робити сучасним, змінювати відповідно до вимог сучасності, вдосконалювати.

Модистка, *модистка* – майстриня, що шиє плаття, білизну та жіночі капелюхи.

Модифікація, *модификация* – 1. Видозміна предмета або явища, що характеризується появою у нього нових ознак, властивостей за збереження сутності. 2. Предмет, явище, що зазнали такої видозміни і становлять різновид чого-небудь.

Модифікування, *модифицирование* (від лат. *modi-fico* – встановлюю міру) – цілеспрямована зміна властивостей об'єктів.

Модний, *модный* – 1. Зроблений, виготовлений за модою, який відповідає моді, наприкл. модний капелюшок. 2. Який дотримується моди, у всьому йде за модою (про людину). 3. Пов'язаний з її продажем або пошивом речей, зроблених за сучасною модою. 4. Який користується певний час загальною увагою, успіхом, визнанням, став широко відомим.

Молескін, *молескин* (від англ. *moleskine*, від *mole* – кріт і *skin* – шкіра) – щільна, цупка бавовняна тканина, характеризується міцністю та значною товщиною. Вироблена посиленням сатиновим переплетенням з кардної пряді. Використовується для виготовлення робочого одягу.

Молескін-сукно, *молескин-сукно* – текстильна тканина, різновид молескіну, відмінність тканини від класичного молескіну полягає в підданні її ворсуванню. Використовують для виготовлення робочого, спортивного, форменого одягу, верху взуття.

Моталка, *моталка* – пристрій до швейної машини для намотування нитки на шпульку.

Мотлох, *тряпье* – старі речі хатнього вжитку, одяг, ганчір'я тощо. Непотрібні або непридатні для використання речі.

Мотовило, *мотовило* – знаряддя, пристосування для змотування пряді, шовку тощо.

Моток, *моток* – рівнозмотаний або намотаний на щось мотузок, стрічка, дріт і т. ін.

Мохер, *мохер* (від англ. *mohair*) – вовна ангорської кози або вироби з такої вовни.

Мтілон, *мтилон* – вовноподібне, хімічно модифіковане віскозне волокно, яке використовують для ворсу килимів.

Муар, *муар* (від франц. *moire* – той, що переливається) – 1. Характерний ефект у вигляді узорів, що забезпечують хвилястий переливчастий відблиск. 2. Шовкова тканина полотняного переплетення з хвилеподібним переливчастим відливом, отриманим за рахунок оброблення спеціальними валиками – каландрами. Муар із шовку вищої якості називається гро-муар, муар із великими хвилями – муар-антик.

Муліне, *муліне* (від франц. *mouliner* – сукати шовк) – бавовняні або віскозні штапельні кручені нитки для вишивання і тонкого рукоділля.

Муляжний спосіб конструювання одягу, *муляжний способ конструирования одежды* – виготовлення лекал або безпосередньо деталей виробів способом накладання матеріалу на манекен або фігуру й подальшого окреслювання їх контурів. У разі конструювання одягу муляжним способом розрахунків не роблять.

Мундир, *мундир* (від франц. *mouture* – оправа, спорядження) – військовий однострій, уніформа. Мундир може бути парадний і повсякденний.

Муслін, *муслін* (від франц. *mousseline*, від назви м. Мосул у Месопотамії) – легка м'яка бавовняна, шовкова або капронова тканина.

Мутон, *мутон* (франц.) – цінна овчина спеціальної обробки, яка відрізняється від звичайної підвищеним блиском волосяного покриву, шовковистістю.

Муфта, *муфта* (від голл. *mouwtje*, від *mouw* – рукав) – річ жіночого одягу у вигляді відкритого з обох боків мішечка на утеплюючому шарі з хутра або тканини для зігрівання рук.

Мушка, *мушка* – закріпка, виконана ручними стібками у вигляді рівностороннього трикутника, яка призначається одночасно для закріплення й оздоблення кінців складок, швів.

Мушковатість, *мушковатость* – дефект у вигляді наявності на поверхні тканини невеликих жмуточків переплутаних волокон, які міцно утримуються на її поверхні. Мертві волокна вовни та недозрілі волокна бавовни не профарбовуються у тканині й утворюють білі ділянки та штрихи.

Н

Навій, *навой* – вал у ткацькому верстаті, ткацький навій.

Навушники, *наушники* – деталь головного убору, яка закриває вуха і потилицю.

Нагрудник, *нагрудник* – фартух або частина фартуха, який одягають на груди для захисту їх від чого-небудь.

Наджма, *наджма* – вибілена бавовняна тканина полотняного переплетення, тонша і легша, ніж бязь. Використовують для виготовлення натільної, постільної білизни.

Надсічка, *надсечка* – неглибокий надріз по краях деталей виробу, призначений для позначення правильного з'єднання деталей.

Найлон, *нейлон*, *нейлон* (від англ. *nylon*) – торгова назва синтетичного волокна з поліамідів, відомий також як анід і капрон.

Найлон Taffeta, *найлон Taffeta* – текстильна синтетична тканина різновид нейлону, легка, міцна, вітрозахисна, пружна, стійка до зношування, добре протистоїть біохімічним впливам. Ступінь водонепроникності залежить від поліуретанового покриття. Використовують для виготовлення наметів, одягу.

Накидка, *накидка* – 1. Верхній одяг без рукавів, на зразок плаща. 2. Швейний або трикотажний плечовий одяг вільної форми без рукавів і пройм. Різновидом накидки є пелерина.

Накладка, *накладка* – деталь або вузол швейного виробу для підвищення зносостійкості і (або) захисних властивостей окремих ділянок виробу, а також для його декоративного оформлення.

Наколінник, *наколенник* – підсилювальна чи захисна накладка на зовнішній стороні передніх половинок штанів, комбінезона, ділянці коліна.

Накрейдування, *намелка* – нанесення крейдяних ліній на полотнище або на деталь виробу.

Накривало, *покрывало* – шматок тканини, яким покривають що-небудь, покривало.

Налокітник, *налокотник* – металеве покриття, яке захищало лікті воїна від ушкодження.

Наметування, *наметывание* – з'єднання деталей, накладених одна на одну, зметувальними стібками до остаточного скріплення їх.

Намітка, *намитка* – 1. Старовинний український головний убір заміжніх жінок у вигляді тонкого серпанка, який зав'язувався поверх

очіпка. 2. Тонка прозора тканина з бавовняно-лляної пряджі або з шовкових ниток. 3. Покривало, що його накладають поверх клобука православні ченці.

Нанбук, *нанбук* – бавовняна тканина сатинового переплетення, грубша та важча, ніж сатин. Використовують для пошиття робочих халатів.

Нансук, *нансук* (франц. *pansou*) – тонка, щільна, легка, міцна бавовняна тканина полотняного переплетення із гребінної пряджі. Має гладку поверхню, шовковистий блиск, буває відбілена, гладкофарбована. Використовують для нижньої і постільної білизни, деталей жіночого туалету.

Наперсток, *наперсток* – металевий ковпачок, який одягають на палець, щоб запобігти проколюванню його вушком голки під час шиття, а також забезпечити впирання голки при проколюванні зшиваних матеріалів.

Напівграція, *полуграция* – це корсетний виріб для формування туалета верхньої основи грудних залоз до лінії талії.

Напівкомбінезон, **півкомбінезон**, *полукомбинезон* – швейний або трикотажний одяг, що складається з ліфу без рукавів та штанів, рейтузів, шортів, трусів, об'єднаних в одне ціле. Півкомбінезон може закривати ступні ніг.

Напівкорсет, **півкорсет**, *полукорсет* – корсетний виріб для формування тулуба від талії до підсідничної складки, а також для утримання панчіх.

Напірник, *сыль* – мішок із щільної тканини, куди насипають пір'я для подушки або перини, насипка, насип, пошивка.

Нарядний, *нарядный* – 1. Святково, гарно одягнений, гарно прибраний, оздоблений. 2. З гарними барвами, формами, з красивим пір'ям, красивою шерстю (про природу, птахів, тварин). 3. Гарний, пишний (про вбрання).

Насипка, *насыпка* – нижня пошивка подушки, в яку насипають пух, пір'я і т. ін., напірник.

Настелити, **настилати**, *настлать*, *настилать* – укласти полотнища матеріалів в один або кілька шарів по площині стола для розкроювання.

Настелювач, **настильник**, *настильщик* – робітник, який укладає матеріали в настил для розкроювання.

Настил, *настил* – декілька полотниць матеріалу певної довжини, укладених в один або кілька шарів по площині стола й підготовлених для розкроювання.

Настил волокнистий, *настил волокнистый* – рівномірна за товщиною маса з орієнтованих у площині настилу волокон, одержана з ватки прочосу.

Настиральна машина, *настилочная машина* – настільна або підвісна каретка (візок) з різним ступенем механізації, яка укладає куски матеріалу в настили (рис. 45).

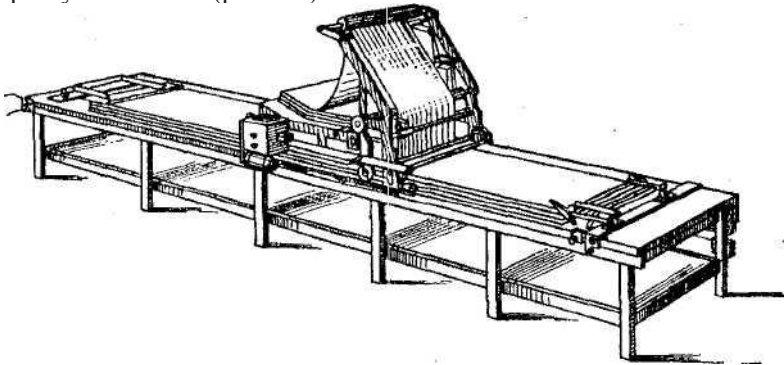

Рис. 45. Настильна машина

Настилення, *настиление* – укладання полотниць матеріалу в один або кілька шарів по площині стола для розкроювання чи вистьобування.

Настилення матеріалу «лицем вниз», *настиление материала «лицом вниз»* – настилення полотен матеріалу лицем вниз.

Настилення матеріалу «лицем до лиця», *настиление материала «лицом к лицу»* – настилення полотен матеріалу попарно лицем один до одного.

Настилення паралельне, *настиление параллельное* – одночасне виконання усіх настилів даного розрахунку кусків. При паралельному настиланні кожний кусок тканини використовують по довжині до кінця, без відкладання.

Настилення послідовне, *настиление последовательное* – послідовне виконання настилів даного розрахунку кусків. При послідовному настиланні кількість настильних столів залежить від добової потреби в тканині, норми на настилення одним робітником, кількості робітників, які обслуговують одночасно один настильний стіл.

Настильний, *настилочный* – призначений для укладання матеріалів шарами в настил для розкrojовання або вистьобування.

Настрочування, *настрачивание* – 1. Накладання меншої деталі на більшу і приєднання її за допомогою машинної строчки. 2. Прокладання машинної строчки по лицьовому боку деталі, вузла з метою оздоблення й закріплення зрізів.

Натяг, *натяжение* – напружений стан волокна, нитки, тканини, строчки, який є результатом дії на них розтягувальних зусиль у процесі обробки виробу.

Начиння, *детали* – 1. Частина ткацького верстата у вигляді ниткових рукавів, натягнутих на дві паралельно розміщені дерев'яні пластинки. 2. Господарські речі, які слугують для приготування, подання, зберігання їжі, напоїв і т.ін., посуд.

Нашивка, *нашивка* – 1. Смуга або шматок тканини, шкіри і т. ін., нашитий поверх чого-небудь. 2. Один із знаків розрізнення військових звань. 3. Почесний знак, що видається військовим за поранення чи за надстрокову службу.

Неглиже, *неглиже* – легке домашнє, переважно ранкове вбрання.

Недосіка, *недосека* – дефект тканини у вигляді помітної прорідженої поперечної смуги на всю ширину, який виникає унаслідок зменшення щільності за пітканням.

Неестетичний, *неэстетический* – який не відповідає вимогам естетики. Не викликає естетичного почуття, позбавлений краси, витонченості. Неестетичний виріб.

Непромокальний, *непромокаемый* – який не вбирає або не пропускає вологи.

Непрофарб, *непрокрас* – дефект тканини у вигляді неповного профарбовування її по товщині. Непрофарб зумовлений поганою підготовкою тканини до фарбування й неправильними режимами фарбування.

Нерпа, *нерпа* – щетинисте низькопишне хутро, яке складається з блискучої, пружної та жорсткої ості сіро-жовтого кольору з бурими, чорними або світлими плямами.

Несесер, *несесер* – скринька, футляр із речами для туалету, шиття тощо.

Нестандартний, *нестандартный* – який не відповідає стандарту.

Нефірмовий, *нефирменный* – що не є фірмовим, звичайний стандартний.

Нитка, *нить* – гнучке й міцне тіло з малими поперечними розмірами, значної довжини, яке використовують для виготовлення текстильних виробів. Існують три основні види ниток: пряжа, елементарні й комплексні нитки.

Нитка біокомпонентна, *нить биокomпонентная* – хімічна нитка, виготовлена формуванням двох або більшої кількості полімерів, що мають різні властивості, але близькі за хімічною будовою.

Нитка високооб’ємна (пряжа), *нить высокообъемная (пряжа)* – 1. Нитка або пряжа, що відрізняється від звичайних підвищеним питомим об’ємом, високою звитістю і більш пружною розтяжністю. 2. Пряжа, одержана з різноусадкових волокон, що має меншу об’ємну масу порівняно з вихідною унаслідок спеціальної обробки.

Нитка вишивальний папір, *нить вышивальная бумага* – однокруточна в чотири складання нитка з гребінної, переважно мерсеризованої або кардної пряжі різних кольорів. Випускаються у мотках довжиною 50 м різних торговельних номерів (20, 30 і 35).

Нитка вишивальна, *нить вышивальная* – виготовляють з кардної та гребінної бавовняної пряжі невисокого кручення. Завдяки цьому вона характеризується м’якістю та настеленням. До вишивальних ниток належать нитки муліне.

Нитка вишивальна муліне, *нить вышивальная мулине* – це м’яка, слабокручена вишивальна нитка, яку виробляють з тонкої мерсеризованої гребінної бавовняної пряжі 16,6 текс х 2. При цьому шість кінців, скручених у дві нитки, складають у загальну нитку і злегка скручують. Завдяки цьому нитку муліне можна легко розділити на окремі складові. Муліне випускають у мотках довжиною 10 і 20 м.

Нитка вовтушна, *нить вовтушная* – фарбована нитка з лляної пряжі мокрого способу прядіння. Призначені для ткання парашутних лямок.

Нитка в’язальна, *нить вязальная* – використовується для в’язання верхніх трикотажних (жакети, жилети, джемperi, пальта тощо), панчішно – шкарпеткових і рукавичкових виробів, головних уборів, мережива, серветок, скатерок та інших виробів. За волокнистим складом в’язальні нитки в основному бувають бавовняними, вовняними, напіввовняними, з об’ємної пряжі та текстурованих ниток. Серед бавовняних в’язальних ниток найбільш широке застосування мають нитки кроше, ірис та гарус.

Нитка в'язальна гарус, *нить вязальная гарус* – товсті нитки з великою скрученістю, випускаються з немерсеризованої бавовняної пряжі в три і чотири складання.

Нитка в'язальна ірис, *нить вязальная ирис* – виготовляється у вигляді шнура із крученої пряжі в два складання, але, на відміну від кроше для ірису застосовується більш груба (83–100 текс х 2) і меншої скрученості пряжа. Випускають у клубках масою 25 і 50 г та використовують для в'язання мережив і вишивання.

Нитка в'язальна кроше, *нить вязальная кроше* – виробляють з мерсеризованої та немерсеризованої бавовняної пряжі в чотири складання. Ці нитки отримують подвійним скручуванням, причому кінцеве скручування майже удвічі менше за попереднє. Завдяки цьому кроше має вигляд плетеного шнура. Ці нитки використовуються переважно для в'язання гачком.

Нитка елементарна, *нить элементарная* – одиночна нитка, яка не ділиться у поздовжньому напрямку без руйнування і є складовою частиною комплексної нитки або джгута.

Нитка ізоляційна, *нить изоляционная* – текстильна нитка з діелектричного матеріалу, що слугує для розділення струмопровідних ниток.

Нитка каркасна, *нить каркасная* – стовщена нитка, яка надає шву рельєфності, опуклості й підвищує міцність країв петлі, обкиданих нитками. Для збільшення міцності петлі прокладають каркасну нитку.

Нитка комплексна, *нить комплексная* – нитка, яка складається з кількох елементарних ниток, склеєних або скручених.

Нитка крепова, *нить креповая* – нитка з високим ступенем кручення (2500–3200 кр/м), що забезпечує прозорість, жорсткість тканині.

Нитка модифікована, *нить модифицированная* – нитка із заданими специфічними властивостями, виготовлена за методом додаткової хімічної або фізичної модифікації.

Нитка сукана (пряжа), *нить скрученная (пряжа)* – нитка (пряжа), що складається з двох або більше поздовжньо складених ниток (пряжі).

Нитка текстурована, *нить текстурированная* (від лат. *textura* – тканина, зв'язок, будова) – 1. Розтяжна нитка, отримана шляхом механічної деформації готової нитки. 2. Високооб'ємна нитка, яка відрізняється пухкою структурою, великим об'ємом, звитістю та розтяжністю. Текстуровані нитки використовують для виготовлення тканин, трикотажу, штучного хутра.

Нитка (пряжа) фасонного кручення, нить (пряжа) фасонной крутки – багатониткова фасонна нитка (пряжа), що складається із трьох систем ниток (стрижньова, нагінна, закріпна) та має фасонні ефекти у вигляді безперервно дрібних петель (звивиста), замкнених петель (петлиста), змінних (епонж), періодично повторюваних вузликів (вузликова) чи потовщень (з ефектом вирівнювання).

Нитка футерна, нить футерная (від нім. *futer* – підкладка) – елемент петельної структури, що являє собою додаткову нитку, засилена у трикотаже не полотно у вигляді накидів і протяжок.

Нитка хімічна, нить химическая – нитка, виготовлена методом формування з розчину або сплаву природних чи синтетичних високомолекулярних речовин.

Нитка церувальна, нить штопальная – виробляються переважно з бавовняної, вовняної та змішаної (напіввовняної) пряжі. Бавовняні нитки можуть бути з мерсеризованої і немерсеризованої гребінної або кардної пряжі з невеликою скрученістю в чотири складання. При цьому серед бавовняних ниток найпоширеніші торговельні номери 25 і 40, а серед ниток з вовняної і змішаної – 24–32.

Нитки швейні, нити швейные – пряжа в кілька складень або комплексні нитки певного кручення, використовувані для з'єднання або оздоблення деталей швейних виробів. Розрізняють швейні нитки правого і лівого кручення.

Нитки швейні бавовняні, нити швейные хлопчатобумажные – бавовняні нитки залежно від рівня якості (міцності) бувають таких марок: «екстра» – у 3 складання; «прима» – у 3 складання; спеціальні – у 6 складань, особливо міцні – у 9 та 12 складань. Товщина ниток позначається умовним торговельним номером, а саме: 3 і 6 складань – №10, 20, 30, 40, 50, 60, 70 і 80, 100, 120; 9 складань – № 0, 1, 3,4,6. Чим вищий номер, тим тонша нитка. При цьому нитки марки «екстра» міцніші за марку «прима».

Нитки швейні віскозні, нити швейные вискозные – виробляють з комплексних блискучих і матових ниток лінійної густини 11-22 текс у 9, 12, 15 і 18 складань, різних кольорів. Сюди належать також петельні нитки, які використовуються для обкидання петель у швейних виробках. Випускають їх у мотках довжиною 20 і 50 м.

Нитки швейні лляні, нити швейные льняные – виготовляють із лляної або пачосової пряжі мокрогрядіння в 2, 3, 4, 6 і 8 складань суровими, вареними, напівбіленими № 12/2, 12/3, 14,5/2, 18/2, 24/3.

Нитки швейні синтетичні, *нити швейные синтетические* (лавсанові й капронові) – бувають 2, 3 і 4 складань. Для їх виробництва використовуються в основному лавсанові комплексні нитки лінійної густини 13,8-27,7 і капронові 16,6 текс. Синтетичні нитки вигідно відрізняються від ниток з целюлозних волокон своєю міцністю, пружністю, гладкістю та гниlostійкістю.

Нитки швейні шовкові, *нити швейные шелковые* – виготовляють із шовку-сирцю у 9, 16, 36 і 90 складань торговельних № 13, 18, 33, 65 і 75 на бобінах і патронах з намоткою 20, 50, 100, 200 і 500 м. Нитки № 13 і 18 застосовуються для обкидання петель, а останні – для пошиття та обробки країв шовкових виробів.

Нитконапрямляч, *нитенапрямитель* – пристрій у вигляді гачка, дротяного кільця або отвору на різних деталях швейної машини, призначений для проведення нитки від котушки, бобіни до робочих органів. Між регулятором і ниткопритягачем, а також між останнім і вушком голки є нитконапрямлячі, призначення яких полягає в направленні нитки в основні деталі заправи й усуненні розгойдування її з боку в бік, що призводить до обриву.

Ниткопритягач, *нитепритягиватель* – робочий орган швейної машини, який подає нитку від котушки або бобіни до голки, створює напуск нитки для захоплення петлі човником або петельником і затягує стібок після переплетення ниток. Залежно від числа обертів головного валу в швейних машинах застосовують механізми ниткопритягача різної конструкції: зигзагопазовий, кулісно-стрижневий, важільно-кулачковий, кулачковий, шарнірно-стрижневий, ротаційний (обертовий) (рис. 46).

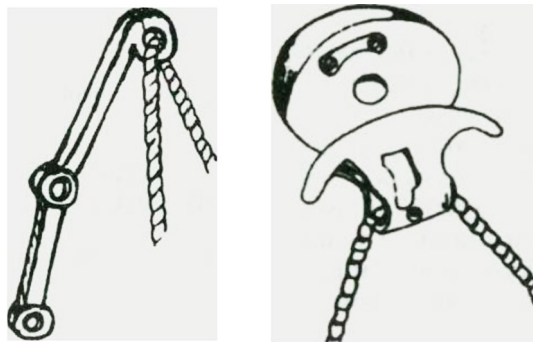

Рис. 46. Ниткопритягач: а) стрижневий; б) кулачковий

Ниткорозкладач, *нитераскладыватель* – металевий важілець з прорізом, призначений для розкладання оздоблювальної нитки під проколи голки при утворенні двох чотирилінійних строчок, змінюючи рух ниткорозкладачів, можна робити різні візерунки, створювані нитками голок і ниткорозкладачів, що має велике значення для виконання різних оздоблювальних строчок.

Ніжка, *ножка* – незатягнутий пучок ниток або тасьма між матеріалом і пришитим до нього гудзиком, висота яких визначається товщиною застібуваної деталі або призначенням застібки.

Ніж дисковий, *нож дисковый* – робочий орган пересувної електрозакрійної машини у вигляді диска з клиноподібним загостренням по зовнішньому контуру.

Ніплан, *ниплан* – торгова назва поліамідного волокна, що випускається в Японії.

Нітрон, *нитрон* – м'яке, шовковисте, тепле синтетичне, поліакрилове волокно, відоме за назвою Пан, Дралон, Прелан, Волкрилон (Німеччина), Беолон, Кашмілон, Еколан (Японія) Такрил (Швеція) Акрилан, Орлон, Зефрон (США), Крилор (Франція), Куртіль (Великобританія).

Номекс, *номекс* – синтетичне термостійке, малозаймисте волокно, яке випускає фірма Du Pont (температура плавлення 430°C).

Номер, *номер* (від лат. *numerus* – число) – умовна позначка, яка характеризує товщину волокна або пряжі. У текстильному виробництві використовують метричний номер, номінальний номер і номінально-розрахунковий номер.

Номер виробу, *номер изделия* – характеристика одягу за допомогою умовно-стандартних позначень (розмір, зріст, повнота), які визначають габарити виробів. У номерах виробів для дітей повнота не враховується.

Номер голки, *номер иглы* – величина, яка позначає товщину леца голки. Номер голки кількісно дорівнює діаметру, вираженому в сотих частинах міліметра. Добирають номери голок відповідно до товщини тканин. У швейній галузі застосовують голки від 60 до 230 номерів.

Номер кондиційний, *номер кондиционный* – певний номер на позначення вологості нитки. Кондиційний номер розраховують з урахуванням фактичного вмісту вологи в нитках і встановленої норми вологості.

Номер метричний, *номер метрический* – величина, яка характеризує товщину волокна, одиночної нитки й пряжі й визначається відно-

шенням довжини до ваги. Чим вищий метричний номер, тим менша товщина нитки, пряжі.

Номер номінальний, *номер номинальный* – номер одиночної нитки або пряжі, запланований до вироблення на виробництві. Номінальний номер часто не збігається з фактичним унаслідок нерівномірності будови волокон або елементарних ниток, зміни атмосферних умов, спрацювання робочих органів прядильних і крутильних машин.

Номер номінально-розрахунковий, *номер номинально-рассчетный* – номер крученої пряжі або ниток з однакових або різних номерів, підрахований без урахування укручування ниток. Номінально-розрахунковий номер правильно характеризує товщину ниток, якщо загальне скручування їх не перевищує 2%.

Номер фактичний, *номер фактический* – номер одиночної нитки або пряжі, вироблений і встановлений лабораторною перевіркою.

Норка, норка – невелика хижа тварина родини куницевих, що дає цінне хутро від світло-коричневого до темно-коричневого кольору. Норки вирощені в звірогосподарствах бувають білі, голубі, сріблясто-голубі, топазові, пастельні.

Норма, *норма* – кількість матеріалу, яка витрачається на що-небудь.

Норма заявна, *норма заявочная* – кількість матеріалу, яка витрачається на одиницю виробу даного виду й визначається за плановою нормою з урахуванням процента нераціональних залишків.

Норма на настил, *норма на настил* – витрата матеріалу на виконання заданого настилу, яку визначають за нормою витрати тканини на розкладку з урахуванням кількості полотен у настилі й величини втрат по довжині.

Норма на розкладку, *норма на раскладку* – встановлена експериментально або розрахунком кількість тканини, необхідна для розкладки лекал. Норма на розкладку складається з площі лекал і площі між-лекальних втрат.

Норма планова, *норма плановая* – середня витрата матеріалу на одиницю виробу даного виду. Планову норму визначають на основі технічної норми з урахуванням питомого випуску фасонів одного прейскурантного номера.

Норма технічна, *норма техническая* – середньозважена витрата матеріалу на одиницю виробу даного фасону. Технічну норму застосовують для контролю за фактичною витратою матеріалу на одиницю виробу певного фасону, а також для визначення собівартості виробу.

Норма фондова, *норма фондовая* – кількість матеріалу в погонних метрах, запланована вищими організаціями на одиницю виробу, даного виду.

Нормальна серія, *нормальная серия* – партія швейних виробів одного виду або фасону, розкroювання якої здійснюють при технічно допустимій висоті настилів відповідно до шкали розмірів і зростів або до замовлення торговельних організацій.

Нумерація, *номерація* (від лат. *numeratio*, від *numero* – лічу) – 1. Позначення предметів послідовними номерами, сукупність таких номерів. Найменування і позначення чисел. 2. Характеристика тонкості волокон, напівфабрикатів з них та ниток.

Нутрія, *нутрия* – напівводяна тварина ряду гризунів, що дає цінне хутро та м'ясо.

О

Обвідник, *обводчик* – робочий орган машини у вигляді трубочки із ниткою, яка проходить крізь неї, призначений для накидання петлі нитки на гачок голки в процесі утворення стібка. Взаємодіючи з голкою, обвідник здійснює рух по колу.

Обгортка (опинка), *обвертка* – поясний жіночий одяг, який має вигляд шматка тканини, яким обгортали стан нижче пояса, поверх сорочки. Довжина обгортки не досягала подолу сорочки приблизно на 10 см.

Обробка антимікробна, *обработка антимикробная* – оброблення текстильних виробів препаратами, що зупиняють ріст бактерій, або повністю вбивають мікроби. Використовують для тканин спецодягу медичного персоналу, натільної, постільної білизни.

Обробка антипілінгова, *обработка антипилинговая* – нанесення на текстильні матеріали хімічних препаратів, які запобігають утворенню кульок сплутаних волокон (пілей).

Обробка антистатична, *обработка антистатическая* – нанесення на текстильні матеріали хімічних препаратів для зменшення накопичення на ньому статичних зарядів.

Обробка бактерицидна, *обработка бактерицидная* – нанесення на текстильні матеріали хімічних препаратів, які запобігають розвитку бактерій.

Обробка біоцидна, *обработка биоцидная* (від грец. *bios* – життя і лат. *caedere* – убивати) – нанесення і фіксування на текстильному по-

лотні хімічних препаратів, які запобігають розвитку грибків і бактерій.

Обробка брудотривка, *отделка грязеоталкивающая* – тканини обробляють алюмій оксидом, цирконій та титан оксидами.

Обробка вогнезахисна, *обработка огнезащитная* – нанесення і фіксування на матеріалі хімічних препаратів (антипіренів), які перешкоджають поширенню полум'я в разі займання і є стійкими до дії високих температур.

Обробка водовідштовхувальна, *обработка водооталкивающая* – надання текстильному полотну водовідштовхувальних властивостей, просочування його гідрофобними препаратами.

Обробка водонепроникна, *обработка водонепроницаемая* – нанесення на поверхню текстильного полотна суцільної плівки, непроникної для води, пари і повітря.

Обробка глянцева, *обработка глянцевая* – спеціальне оздоблення, яке надає тканині стійкого шовковистого блиску шляхом нанесення під час апретування спеціальних речовин (крохмалю, парафіну, полімерів).

Обробка зносостійка, *обработка износостойкая* – нанесення на текстильне полотно хімічних препаратів, які продовжують термін його використання.

Обробка фунгіцидна, *обработка фунгицидная* (від лат. *fungus* – гриб і ...цидна) – оброблення матеріалів спеціальними препаратами з метою руйнування на них мікроскопічних грибків. Застосовується для тканин з природних волокон, вироби яких експлуатуються у вологих і теплих умовах. В якості фунгіцидів використовують металоорганічні речовини.

Обкантовування, обкантовка, окантовка – 1. Обробка краю виробу, деталі смужкою оздоблювальних матеріалів або тасьми. 2. Оброблений смужкою оздоблювального матеріалу або тасьми край виробу, деталі.

Обкантовувач, *окантовыватель* – спіралеподібний пристрій до швейної машини, призначений для оздоблення зрізу деталей тасьмою або смужкою тканини. Шов з тасьмою виконують однією строчкою за допомогою спеціального пристрою – обкантовувача (рис. 47).

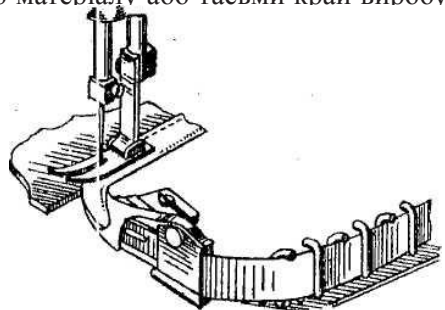

Рис. 47. Обкантовувач

Обкрейдувати, обкрейдовувати, обмелить, обмелять – обвести крейдою або олівцем за лекалом контури деталі для уточнення її форми й розмірів.

Облямівка, окантовка – 1. Вишивка або смужка тканини, хутра на краях одягу, взуття тощо для оздоблення; лямівка, оторочка. 2. Те, що смугою оточує що-небудь.

Обметування, обметывание – закріплення зрізів деталей або прорізів машинними або ручними стібками, щоб запобігти обсипанню їх або з метою декоративного оздоблення.

Обнова, обновка – нова, щойно придбана, пошита, подарована річ (про одяг, взуття).

Оболонка, оболочка – зовнішній покрив манекена з тканини, трикотажу або інших матеріалів.

Оборка, шлярка, оборка – оздоблювальна деталь швейних виробів у вигляді призібраної або укладеної складками смужки матеріалу.

Оборотність стола, оборачиваемость стола – числова характеристика використання настільно-розкрійного стола, яка визначається кількістю настилів, виконуваних і оброблюваних на ньому за зміну.

Обпалювання, обжигание – обпалювання кінців волокон поверхні текстильного матеріалу для надання гладкості і запобігання пілінгуванню.

Обривність, обрывность – характеристика швейного процесу, яка визначається числом обривів ниток при виконанні строчки за одиницю часу. На обривність нитки впливають її якість і регулювання робочих інструментів швейних машин.

Обробка заключна оздоблювальна, обработка заключительная отделочная – обметування петель, пришивання гудзиків і ярликів, чищення і волого-теплове оброблення готового виробу.

Обробка тефлонова, обработка тефлоновая – класифікаційний розподіл тканин за спеціальними видами обробки. Це система захисту тканин, яка являє собою обробку на водній основі, що перешкоджає взаємодії тканин з іншими хімічними речовинами. Обробка тканин забезпечує водовідштовхувальні властивості й захист від бруду. Вона утворює молекулярний захист навколо волокон, що охороняє від масляних і водних забруднень, пилу й сухого бруду. Обробка не відчутна на дотик, візуально непомітна. Вона захищає усі види волокон, не впливаючи на їх колір, гриф і повітропроникність тканини.

Обсипальність, осыпаемость – характеризується випаданням ниток зі зрізу тканини, найбільш властива для тканин сатинових, атласних переплетень, а також виробів, отриманих з волокон чи ниток, що мають слабкі зчеплення.

Обстрочування, обстрачивание – виконання машинної строчки по контуру деталі для скріплення шарів або оздоблення краю.

Обхват, обхват – довжина окружності тієї або іншої ділянки тіла. При конструюванні одягу обхвати тулуба й шиї використовують звичайно в половинному розмірі (півобхвати).

Обхват голови, обхват головы – див. **розмірна ознака**.

Обхват грудей, обхват груди – див. **розмірна ознака**.

Обхват грудей другий, обхват груди второй – див. **розмірна ознака**.

Обхват грудей перший, обхват груди первый – див. **розмірна ознака**.

Обхват грудей третій, обхват груди третий – див. **розмірна ознака**.

Обхват грудей четвертий, обхват груди четвертый – див. **розмірна ознака**.

Обхват зап'ястка, обхват запястья – див. **розмірна ознака**.

Обхват кисті, стиснутої у кулак, обхват кисти, сжатой в кулак – див. **розмірна ознака**.

Обхват коліна, обхват колена – див. **розмірна ознака**.

Обхват литки, обхват икры – див. **розмірна ознака**.

Обхват передпліччя в середній частині, обхват предплечья в средней части – див. **розмірна ознака**.

Обхват передпліччя у верхній частині, обхват предплечья в верхней части – див. **розмірна ознака**.

Обхват під коліном, обхват под коленом – див. **розмірна ознака**.

Обхват плеча, обхват плеча – див. **розмірна ознака**.

Обхват руки в ліктьовому суглобі, обхват руки в локтевом суставе – див. **розмірна ознака**.

Обхват стегна, обхват бедра – див. **розмірна ознака**.

Обхват стегон, обхват бедер – див. **розмірна ознака**.

Обхват стопи через п'ятку, обхват стопы через пятку – див. **розмірна ознака**.

Обхват талії, обхват талии – див. **розмірна ознака**.

Обхват шиї, обхват шеи – див. **розмірна ознака**.

Обхват щиколотки, обхват щиколотки – див. **розмірна ознака**.

Обшивання, *обтачивание* – з'єднання складених лицьовим боком усередину деталей по контурних краях машинною строчкою з подальшим вивертанням.

Обшивка, *обтачка* – смужка тканини для обробки країв, викросна в поздовжньому, косому напрямі або за формою фігурного зрізу.

Обшивний край, *обтачной край* – оброблений внутрішньою строчкою контурний край деталі, який складається з двох і більше шарів.

Обшлаг, *обшлаг* – різновид манжети на рукавах відомчого одягу, настроєної по верхньому краю на основі деталі рукава, яка є його продовженням.

Оверлок, *оверлок* – спеціальна швейна машина (або приставка до звичайної швейної машини) для обметування країв тканини, швейного виробу.

Овчина, *овчина* – це вироблені шкурки тонкорунних, напівтонкорунних та інших порід овець.

Одежина, *одежда* – що-небудь з одягу, окрема складова частина одягу; те саме, що одяг.

Одяг, *одежда* – виріб або сукупність виробів, що одягає людина, який виконує утилітарні й естетичні функції.

Одяг верхній, *одежда верхняя* – одяг, який одягають на корсетні вироби, натільну білизну і вироби костюмно-платтяної групи.

Одяг індивідуального замовлення, *одежда индивидуального заказа* – одяг, виготовлений за вимірами фігури людини і запропонованою моделлю.

Одяг для дітей дошкільної групи, *одежда для детей дошкольной группы* – одяг для дітей віком від 3 до 6,5 років.

Одяг для дітей молодшої шкільної групи, *одежда для детей младшей школьной группы* – одяг для хлопчиків від 6,5 до 12 років і дівчаток від 6,5 до 11,5 років.

Одяг для дітей підліткової групи, *одежда для детей подростковой группы* – одяг для підлітків віком від 15,5 до 18 років.

Одяг для дітей старшої шкільної групи, *одежда для детей старшей школьной группы* – одяг для хлопчиків віком від 12 до 15,5 років і дівчаток від 11,5 до 15,5 років.

Одяг для дітей ясельної групи, *одежда для детей ясельной группы* – одяг для дітей віком від дев'яти місяців до трьох років.

Одяг для новонароджених, *одежда для новорожденных* – одяг для дітей віком до дев'яти місяців.

Одяг масового виробництва, *одежда массового производства* – одяг на типові фігури, який виготовлений серіями в умовах поточного виробництва.

Одяг національний, *одежда национальная* – побутовий одяг, що відображає специфіку національної культури і побуту народів.

Одяг плечовий, *одежда плечевая* – одяг, який спирається на верхню опорну поверхню тіла, відокремлену зверху лініями з'єднання тіла з шиєю і верхніми кінцівками, а знизу – лінією, яка проходить через виступаючі точки лопаток і грудей.

Одяг побутовий, *одежда бытовая* – одяг для носіння в різних побутових і громадських умовах.

Одяг санітарний, *одежда санитарная* – виробничий одяг для захисту працівника від предметів праці та від загальних виробничих забруднень. Різновидом санітарного одягу є технологічний одяг для захисту предметів праці.

Одяг святковий, *одежда праздничная* – побутовий, ошатний одяг для носіння на свята.

Одяг спеціальний, *одежда специальная* – виробничий одяг для захисту працівника від впливу небезпечних і шкідливих виробничих факторів.

Одяг спортивний, *одежда спортивная* – побутовий одяг для занять спортом.

Одяг урочистий, *одежда праздничная* – побутовий одяг для носіння під час свят і в урочистих випадках. Різновидом урочистого одягу є вечірній.

Одяг формений, *одежда форменная* – одяг військовослужбовців, працівників спеціальних відомств і тих, хто навчається, для яких встановлено форму.

Оживлення, *оживление* – оздоблення шовкових тканин розчином кислоти для надання специфічного грифу і збільшення блиску.

Окантовка, *окантовка* – смуга, яка окантовує що-небудь.

Окат, *окат* – верхній зріз рукава, з'єднаний з проймою. Окат рукава повинен відповідати розмірам і формі пройми.

Окелан, *окелан* – текстурована ацетатна нитка, обплетена монокапроною ниткою.

Околиш, *околыш* – деталь головного убору у вигляді стрічки матеріалу, яка щільно облягає голову.

Оксамит, бархат (від грец. *hex* – шерсть і *mitos* – нити) – коштовна тканина різновиду бархату або парчі, виготовлена вручну з витканим золотим, срібним орнаментом. Шиють костюми, сукні.

Оксамит-велюр витравний, оксамит-велюр витравной – текстильна тканина, різновид оксамиту з фасонним ворсом, який отримують шляхом витравлення ворсових ниток загушеною сірчаною кислотою в процесі обробки.

Оксамит-стрейч, оксамит-стрейч – різновид оксамиту, тканина з додаванням до складу еластичних волокон. Має порівняно з оксамитом високу розтяжність.

Оксамит-хамелеон, оксамит-хамелеон – текстильна тканина, різновид оксамиту. Тканина м'яка переливчаста, більш тонка й гладка, ніж класичний оксамит.

Оксфорд, оксфорд (назва тканини походить від м. Оксфорд (Великобританія) – курткова тканина, міцна, з водовідштовхувальною обробкою і поліуретановим покриттям, що перешкоджає нагромадженню бруду між волокнами. Використовується для виготовлення рюкзаків, взуття, верхнього одягу, спорядження й робочого одягу.

Ондатра, ондатра (від англ., франц. *ondatra*) – вид гризунів, акліматизований в Європі цінний хутровий звір; інша назва – мускусний пацюк. Хутро використовують для пошиття чоловічих головних уборів.

Онуча, онуча – шматок тканини, яким обмотують ноги перед взуттям (переважно в чоботи).

Опанча, опанча – старовинний верхній одяг, що має вигляд широкого плаща.

Оператор, оператор (від лат. *operator* – виконавець) – 1. Людина, що виконує певні операції. 2. Спеціаліст, який виконує роботу, пов'язану з керуванням чи обслуговуванням кібернетичних та інших пристроїв.

Операція, операція (від лат. *operatio* – дія, діяння) – ряд дій, заходів, пов'язаних з досягненням певної мети. Дії, що належать до кола функцій якогось підприємства, установи, організації, групи людей, окремого працівника, наприклад: торговельна, бухгалтерська, технологічна.

Опинка, запаска – 1. Плахта, запаска. 2. Фартух.

Опойок, опоек – вичинена шкура молочного теляти, з якої виготовляють взуття та різні шкіряні вироби (куртки, плащі).

Опорна поверхня одягу, опорная поверхность одежды – верхня частина поверхні тіла, де одяг прилягає до тіла щільно.

Опушка, *опушка* – хутряна обшивка, оздоблення країв верхнього одягу. Шкурка на опушку.

Органді, *органди* (від франц. *organdi*) – тонка, жорстка, прозора, матова, шовкова тканина дрібновізерунчастого переплетення, яка здебільшого використовується для оздоблення.

Органза, *органза* – шовкова або капронова прозора з переливчастою поверхнею тканина, для виготовлення штор. Буває одношарова й двошарова, витравна, гладкофарбована, з вишивкою. Використовують для виготовлення блуз, декоративних цілей.

Органза-креш, *органза-креш* – текстильна тканина, різновид класичної органзи, але менш прозора за рахунок обробки тиснення. Використовується для виготовлення легкого одягу.

Органза поліестерова, *органза полиэстеровая* – текстильна тканина, різновид класичної органзи з поліестеру. Використовується для виготовлення прозорих рукавів, підкладки під мереживний ліф тощо.

Органолептика, *органолептика* – визначення властивостей яких-небудь об'єктів зовнішнього середовища за допомогою органів чуття.

Орлон, *орлон* (англ. *orlon*) – торгова назва модифікованого поліакрилонітрильного волокна (ПАН), що випускається фірмою Du Pont.

Орар, *орар* – довга широка стрічка з тієї ж тканини, що і стихар (одяг осіб священного сану). Носять на лівому плечі, поверх стихаря. Орар знаменує благодать Божу, яку диякон отримав у таїнстві Священства.

Орнамент, *орнамент* (від лат. *ornamentum* – оздоба, прикраса) – візерунок, побудований на ритмічному чергуванні й поєднанні геометричних елементів або стилізованих рослинних та тваринних мотивів.

Оскал шва, *оскал шва* – дефект зшивних, вшивних та обшивних швів, при якому стає видно нитки строчки.

Основа, *основа* – 1. Система паралельних ниток, які розміщуються вздовж полотнища тканини й переплітаються з поперечними нитками підкання. Напрямок ниток основи враховують при розкладанні лекал. 2. Те саме, що й основна схема креслення.

Основна схема креслення, *основная схема чертежа* – базисна сітка з нанесеними контурними лініями основних деталей.

Основні кольори, *основные цвета* – зелений, синій, червоний, змішуванням яких у різних пропорціях можна отримати будь-який колір спектра.

Осноров'язальний, *основовязальный* – спосіб в'язання трикотажного полотна, зв'язування ниток його основи. Осноров'язальна машина.

Осноровити, осноровлювати, осноровить, осноравливать – уточнити краї деталей за розмірами й формою відповідно до лекал у ході технологічного процесу.

Осноровлення, осноровка – уточнення країв деталей за розмірами й формою відповідно до лекала у ході технологічного процесу. Осноровку під комір здійснюють після вистьобування і прасування.

Осноровлювальний, осноровочный – призначений для уточнення розмірів деталей.

Ость, ость – вовняні грубі волокна, довжиною від 52 до 200 мм, що мають безперервний серцевинний канал, жорсткіші ніж пухові волокна.

Оторочка, оторочка – вузька смужка тканини або хутра, нашита по краю одягу або взуття.

Охабень, охабень – довгий, широкий давньоруський верхній одяг, що мав вигляд каптана з чотирикутним відкладним коміром і довгими прямими, часто відкидними рукавами.

Охвота, охвота – старовинний верхній жіночий одяг.

Очіпок, очипок – старовинний головний убір заміжньої жінки у формі шапочки, часто з поздовжнім розрізом ззаду, який зашнуровують, стягуючи сховане під ним волосся.

Очіс, очес – відходи, залишки волокнистого матеріалу (вовни, бавовни, льону тощо) при чесанні, вичісуванні.

Очкур, шнурок – пояс або шнур, яким стягують штани або шаровари для підтримання їх.

Очкурня, очкурня – верхній край штанів або шароварів, зашитий широким рубцем для втягування очкура.

Ошатний, праздничный – 1. Гарно, святково вдягнений, гарно, святково прибраний, прикрашений. 2. Гарний, святковий (про одяг, убрання тощо).

П

Паволока, паволока – у давній Русі – коштовна привозна тканина.

Павутинка, паутинка – 1. Тонка нитка з шовку, капрону тощо. 2. Тканина з таких ниток. 3. Дуже тоненькі шовкові панчохи.

Пайетки, паетки – плоскі блискучі декоративні деталі, які використовують для оздоблення одягу.

Пакувальник, упаковщик – робітник, який виконує укладання, зв'язування й пакування заздалегідь скомплектованих матеріалів, фур-

нітури, напівфабрикатів, готових виробів, відходів виробництва, маркування тари.

Палантин, *палантин* (від франц. *palatine*) – широкий хутровий або оксамитовий жіночий шарф.

Палас, *палас* – безворсовий килим, використовується в техніці ручного або машинного ткацтва, а також у поєднанні того й іншого.

Пальто, *пальто* (від франц. *palletot* – пальто, *palla* – верхній одяг) – плечовий верхній одяг із різних матеріалів з рукавами та розрізом або застібкою згори донизу, який одягають на костюмно-платтяні вироби і яким укривають тулуб і частково ноги; призначений для створення теплового захисту у різних кліматичних умовах.

Пальто пальмерстон, *пальто пальмерстон* – чоловіче пальто прилеглого силуету ззаду. Назву отримано на честь англійського лорда Пальмерстона.

Пальто поло, *пальто поло* – пальто однобортне або двобортне на запах, яке носили вболівальники спортивних ігор.

Пальто спенсер, *пальто спенсер* – коротке пальто прилеглого силуету з довгими рукавами, розширеними донизу. В сучасній моді спенсер – різновид жіночого жакета.

Пальто-сюртук, *пальто-сюртук* – 1. Чоловіче пальто з довгими полами, що заходять одна за одну, відрізняється від фрака прямими довгими полами. 2. Різновид чоловічого піджака, жіночого жакета.

Пальто честерфілд, *пальто честерфілд* (англ. *hesterfield*) – чоловіче довге пальто з потайною застібкою, прорізними кишнями, виготовлене з тканин чорного, сірого кольорів. Іноді пальто честерфілд називають дипломатом.

Памперси, *памперси* (від англ. *ramper* – пестити) – підгузки з дуже м'якої матерії, здатні добре вбирати вологу.

Панама, *панама* (від франц. *panama*) – літній крилатий капелюшок. Від назви Республіки Панама в Центральній Америці.

Панбархат, *панбархат* – текстильна тканина, різновид оксамиту. Блискуча оксамитна тканина із запресованим ворсом.

Панталони, *панталони* (італ. *pantaloni* – назва походить від імені персонажу італійської народної комедії – Панталоне) – 1. Трикотажний поясний жіночий одяг, що покриває нижню частину тулуба, і ноги у верхній частині кожну окремо, який одягають безпосередньо на тіло. 2. Штани належать до жіночої білизни, які покривають нижню частину тулуба від пояса до колін.

Панчохи, чулки (від нім. *Bundsechur* – в'язаний черевик) – виріб машинного або ручного в'язання, що одягається на ноги за коліна. 2. Такий виріб, зшитий з сукна, хутра та іншого матеріалу.

Папаха, papaха – висока хутряна шапка зі смушка з суконним верхом.

Паранджа, паранджа (араб. *paranga* (фаранджійя) – верхній одяг) – старовинний верхній (довгий) одяг мусульманських жінок, що складається з довгого широкого халата з волосяною сіткою, яка закриває обличчя. Без такого одягу їй не дозволяють з'являтися перед сторонніми.

Парео, pareo (таїт. *pareo*) – велика хустка, яку зав'язують навколо стегон, чи під пахвами і використовують як елемент пляжного комплекту. Парео – традиційні одяг на острові Таїті (рис. 48).

Рис. 48. Парео

Парка, парка (англ. *parka*) – 1. Жіночий верхній одяг народів Півночі, зшитий зі шкіри оленя з хутром назовні. 2. Сучасний варіант парки – довга куртка з застібною на блискавку з каптуром та накладними кишенями, як правило, з поясом по лінії талії. Об'ємна форма модної парки створюється за допомогою шнура, який стягує куртку.

з поясом по лінії талії. Об'ємна форма модної парки створюється за допомогою шнура, який стягує куртку.

Паропроникність, паропроницаемость – здатність тканини пропускати пару й забезпечувати високі гігієнічні властивості.

Парусина, парусина – міцна, щільна, груба жорстка тканина полотняного переплетення з лляної, бавовняної пряжі, низьких номерів для робочого одягу.

Парча, парча (перс. *parca* – матерія) – фасонна, крупновізерунчаста, декоративна тканина, з шовковою основою і металевими нитками (золота, срібла або матеріалів, що їх імітують) у пітканні. Використовується для нарядного одягу, національних і театральних костюмів.

Парча-лайкра, парча-лайкра – текстильна тканина, різновид парчі порівняно м'яка, еластична. Шиють ошатний одяг.

Пас, шнур – 1. Те, чим підперезують одяг по талії (ремінь, шнур тощо). 2. Довга вузька смужка, стрічка тканини, паперу.

Пасок, *пасок* – смужка зі шкіри, тканини, якою що-небудь скріплюють, закріплюють, прив'язують до чогось.

Паспорт куска, *паспорт куска* – документ, який складають на кожний кусок тканини із зазначенням довжини, ширини через кожні 3 м, місць розміщення текстильних дефектів.

Пата, *пата* – дрібна деталь різних розмірів і форм з нижнім шаром з основної або частіше підкладкової тканини, застосовувана в оздобленні рукавів і кишень. Пати обшивають з боку підкладки, низ рукава роблять з манжетами, патами, хлястиками, шліцами.

Пачка, *пачка* – комплект деталей крою, напівфабрикатів виробу або стопка однакових деталей, зібраних для транспортування з цеху в цех або від робітника до робітника на потоці.

Пачкова передача, *пачковая передача* – передача окремих деталей або комплектів деталей виробу від одного робітника до іншого, з однієї ділянки виробничого процесу на іншу пачками.

Пачоси, *пачосы* – рештки, відходи при чесанні, переробці вовни, льону, бавовни тощо.

Пелакс, *пелакс* – синтетична тканина, що має водовідштовхувальні властивості.

Пелена, *пелена* – 1. Нижній край одягу (плаття, спідниці). 2. Покривало. 3. Суцільний покрив (чого-небудь легкого), який обволікає що-небудь з усіх боків.

Пелерина, *пелерина* (від франц. *pelerine* – плащ мандрівника) – знімна або пришита накидка на плечі, яка звичайно не доходить до пояса, іноді з капюшоном. Пелерина з мережив є гарним оздобленням (рис. 49).

Пелюшка, *пеленка* – невеличке простиральце, в яке загортають немовлят.

Пенька, *пенька* – це текстильне, природне, грубе луб'яне волокно зі стебел конопель. Воно складається зі склеєних елементарних волокон довжиною 14–15 мм.

Використовуються для виготовлення канатів, мотузок, шпагатів, рибальських сіток, брезенту, парусини й меблевих тканин.

Рис. 49. Пелерина

Пеньюар, пеньюар (від франц. *peignoir*, від *peigner* – зачісувати) – 1. Легкий жіночий домашній одяг. 2. У перукарнях – простирадло, яким накривають плечі під час підстригання або причісування.

Пепита, пепита – тканина в дрібну клітинку (квадрати, ромби, прямокутники), розташовані в шаховому порядку. Пістрявоткана, одна нитка завжди білого кольору. Використовують для виготовлення костюмів, піджаків, пальт, дитячого одягу.

Пергідроль, пергідроль (від лат. *per* – через) – водний розчин (30%) перекису водню. Застосовують для вибілювання тканин, вовни, для консервації, дезінфекції тощо.

Передній кут пахвової западини, передний угол подмышечной впадины – найвища точка дуги, утвореної переднім краєм пахвової западини при опущеній руці.

Перекриття, перекрытие – місця на поверхні тканини, де нитки основи перекривають нитки піткання або навпаки.

Переплетення ткацьке, переплетение ткацкое – порядок взаємного перекриття поздовжніх ниток основи поперечними нитками піткання. Ткацьке переплетення ниток визначає зовнішнє оформлення й властивості тканини. Ткацькі переплетення поділяють на чотири класи: головні, дрібновізерунчасті, складні, крупновізерунчасті (жакардові).

Переплетення головне ткацьке, переплетение главное ткацкое – ткацьке переплетення, в якому одна система основних ниток переплітається з одною системою пітканих ниток, утворюючи гладку поверхню тканини. До головних ткацьких переплетень належать полотняне, саржеве, сатинове й атласне. Особливістю усіх головних ткацьких переплетень є те, що рапорт по основі завжди дорівнює рапорту по пітканню.

Переплетення головне ткацьке полотняне, переплетение главное ткацкое полотняное – головне ткацьке переплетення, в якому кожна основна нитка переплітається з кожною пітканою через одну нитку. Забезпечує міцність, зменшує обсіпальність. Застосовують у льняному ткацтві, при виготовленні білизняних, бавовняних тканин (рис. 50 а).

Переплетення головне ткацьке саржеве, переплетение главное ткацкое саржевое – головне ткацьке переплетення, в якому кожному подальшому прокиданні відбувається зсування подальшого ткацького візерунка на одну нитку. На тканині виникають діагональні смуги, направлені зліва вгору направо під кутом 45°. Цим переплетенням виробляють костюмні, пальтові тканини (рис. 50 б).

Переплетення головне ткацьке сатинове, переплетение главное ткацкое сатиновое – головне ткацьке переплетення, в якому лицьова поверхня утворюється за рахунок перекриття ниток піткання. Цим переплетенням виготовляють сатини та окремі види драпів (рис. 50 в).

Переплетення головне ткацьке атласне, переплетение главное ткацкое атласное – головне ткацьке переплетення, в якому лицьова поверхня утворюється за рахунок ниток основи. Виготовляють атлас, креп-сатин, бавовняні ластіки (рис. 50 г).

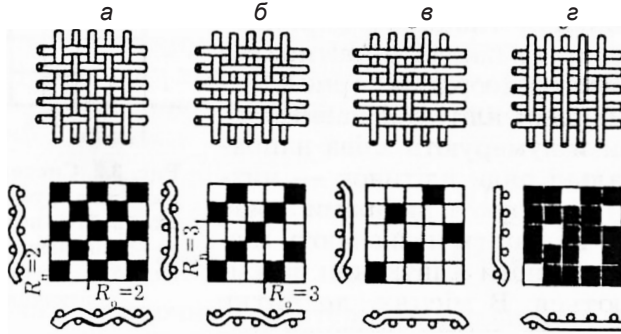

Рис. 50. Графічне відображення головних переплетень, їх візерунків у тканині: а – полотняне, б – саржеве, в – сатинове, г – атласне.

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте, переплетение ткацкое мелкоузорчатое – ткацьке переплетення, в якому використовують тільки одну систему основних і одну систему пітканих ниток і яке є комбінацією або ускладненням різних видів головних ткацьких переплетень; вони бувають похідні і комбіновані.

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте похідне, переплетение ткацкое мелкоузорчатое производное – отримують ускладненням головних переплетень: від полотняного – репсові та рогожкові; від саржевих – рівносистемні, основні, пітканні, складні, ламані, зворотні саржі; від сатинових та атласних – підсилені сатинові й атласні переплетення.

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте похідне репсове, переплетение ткацкое мелкоузорчатое производное репсовое – дрібно-візерунчасте переплетення, яке отримують збільшенням довжини перекриття по основі (основний репс) або по пітканню (пітканий репс) у тканинах полотняного переплетення, внаслідок чого на поверхні тканин виникає рубчик. Цим переплетенням виробляють репси, сорочкові тканини (рис. 51 а, б).

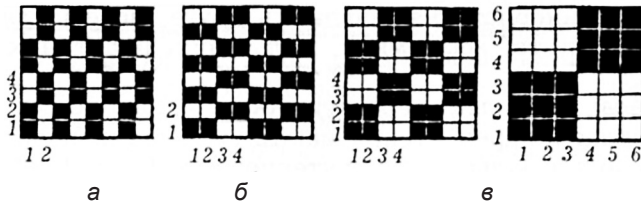

Рис. 51. Похідні полотняного переплетення: а – основний репс; б – пітканий репс; в – види шахового переплетення (рогожка)

Переплетення дрібновізерунчасте похідне ткацьке рогожка, переплетение ткацкое мелкозорчатое производное рогожка – переплетення, похідне від полотняного, в якому збільшено довжину перекриттів як по основі, так і по пітканню. Виробляють бавовняну, лляну рогожку, а також шовкові, вовняні костюмні тканини (рис. 51 в).

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте похідне посиленна саржа, переплетение ткацкое мелкозорчатое производное усиленная саржа – дрібновізерунчасте переплетення, характеризується наявністю широких рельєфних діагоналей, може бути рівносистемна, посиленна основна або піткана. Візерунки цих переплетень мають вигляд діагоналевих смуг різної ширини, направлених знизу зліва, вгору, направо під кутом 45° . Виробляють цим переплетенням платтяні, костюмні тканини (рис. 52 а, б, в).

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте похідне складна саржа, переплетение ткацкое мелкозорчатое производное сложная саржа – дрібновізерунчасте переплетення, характеризується діагональними смужками різної ширини. Виробляють цим переплетенням окремі види платтяних та костюмних тканин (рис. 52 г).

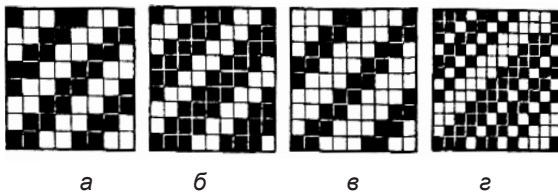

Рис. 52. Похідні саржевого переплетення: а – рівносистемна, б – посиленна основна, в – посиленна піткана, г – складна

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте похідне ламана та зигзагоподібна саржа, переплетение ткацкое мелкозорчатое производное ломанная, зигзагоподобная саржа – дрібновізерунчасте переплетення, яке утворюється на базі простої та посиленої саржі, на тка-

нині з'являється візерунок у вигляді зубців різної форми. Виробляють цим переплетенням костюмні, підкладкові тканини (рис. 53 а, б).

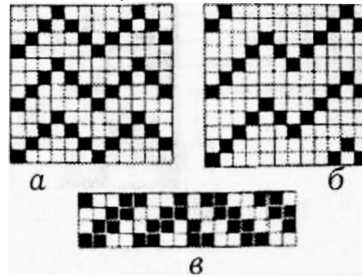

Рис. 53. Похідні саржевого переплетення: а – ламана; б – зигзагоподібна; в – зворотна

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте похідне зворотна саржа, переплетение ткацкое мелкоузорчатое производное обратная саржа – переплетення має різні рапорти й довжину перекриття. Відмінність зворотної саржі полягає у напрямку смуг (рубчиків), спрямованих знизу справа, вгору вліво. Виробляють костюмні, пальтові тканини (рис. 53 в).

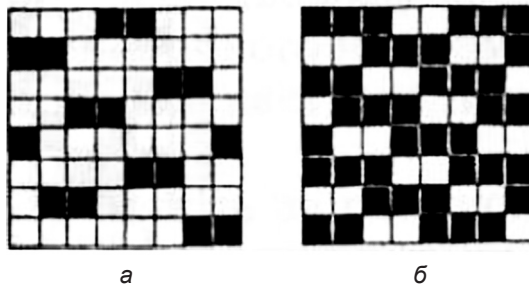

Рис. 54. Похідні атласного переплетення: а – посилений сатин, б – посилений атлас

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте похідне атласне, переплетение ткацкое мелкоузорчатое производное атласное (посилені сатини й атласи) – переплетення отримують, збільшуючи довжину перекриття основного, пітканого, завдяки чому утворюється гладка, стійка до тертя поверхня (рис. 54 а, б).

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте просвічуване, переплетение ткацкое мелкоузорчатое просвечивающее – отримують поєднанням полотняного переплетення з сатиново-атласним, полотняного з репсовим. У тканинах виникають просвіти, які утворюються

стягуванням у пучки групи ниток основи та підткання. Внаслідок цього тканина в деяких місцях стає малощільною і виглядає прозорою. Виробляють платтяні, декоративні тканини (рис. 55).

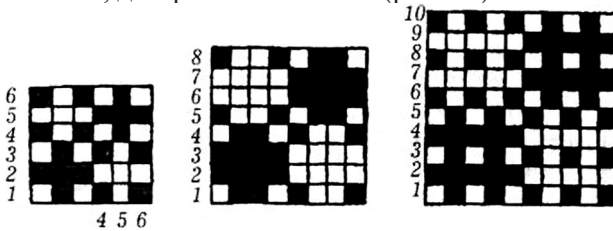

Рис. 55. Просвічувані переплетення

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте діагональне, переплетение ткацкое мелкоузорчатое диагональное – утворює на тканині навкісні лінії – діагоналі, які йдуть, як і в саржевому переплетенні, знизу, зліва вгору направо, але під меншим чи більшим кутом 45° . Цього досягають, збільшуючи зсув основних перекриттів діагональних ліній на дві чи більше ниток у напрямку основи або підткання. Виробляють цим переплетенням костюмні, плащові тканини (рис. 56 б, в).

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте рельєфне, переплетение ткацкое мелкоузорчатое рельефное – має візерунки, що складаються з геометричних фігур (ромбів, клітинок смужок) і виступають випукло на поверхні тканин, наприклад вафельне рельєфне переплетення, яке утворюється на базі хрестової саржі, інших переплетень. Тканини рельєфних переплетень мають розгалужену пористу структуру і використовуються переважно для виготовлення рушників (рис. 56 а).

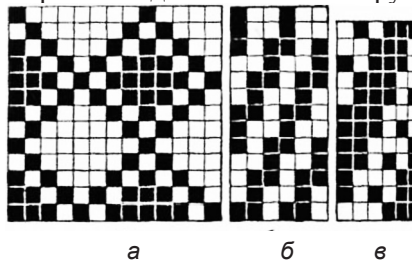

Рис. 56. Комбіновані переплетення: а – вафельне; б, в – діагональне

Переплетення ткацьке дрібновізерунчасте із закріпним настилом, переплетение ткацкое мелкоузорчатое з закрепочним настилом – має на лицьовому боці тканини випуклі рубчики, поздовжнього або поперечного напрямку, а на виворітному боці основного настилу, або

настилу піткання, – заглибини між рубчиками. Виробляють цим переплетенням костюмні, пальтові тканини (рис. 57).

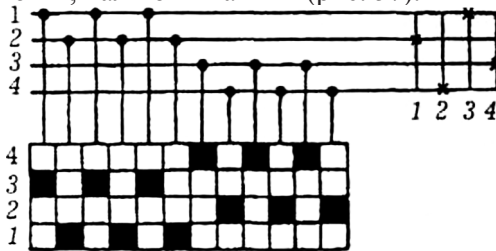

Рис. 57. Переплетення із закріпним настилом

Переплетення крупновізерунчасте ткацьке або жакардове, переплетение крупноузорчатое ткацкое, жаккардовое – переплетення отримують на ткацьких верстатах жакардових машин, у результаті утворюється квітковий геометричний орнамент. Бувають прості, що мають дві системи ниток (основу та піткання), і складні, що утворюються з трьох-п'яти систем ниток. Жакардові тканини мають тло і візерунок. Тло формується за рахунок найпростіших переплетень – полотняного, саржевого, сатинового або атласного. Для отримання ткацького візерунка отримують рельєфні або похідні переплетення. Серед жакардових переплетень найбільш відомі гобеленові, ворсові (рис. 58).

Рис. 58. Частина малюнка жакардового переплетення

Переплетення крупновізерунчасте ткацьке жакардове ворсове, переплетение ткацкое жаккардовое ворсовое – отримують на базі трьох систем ниток основи (грунтової, ворсової, притискної) та одного піткання. За допомогою ниток ворсової основи жакардова машина формує на поверхні тканини ворс – петельний або розрізаний.

Переплетення крупновізерунчасте ткацьке жакардове гобеленове, переплетение ткацкое жаккардовое гобеленовое – будують на

базі кількох систем (від трьох до шести ниток основи) і кількох систем ниток піткання (до трьох) чи навпаки. Внаслідок цього отримують багат шарові тканини високої щільності з різними поверхневими ефектами

Переплетення ткацьке складне, переплетение ткацкое сложное – утворюється із трьох, чотирьох і більше систем ниток. До них належать півтора-, дво-, три- і багат шарові переплетення, ворсові, піке, махрові і перевиті переплетення.

Переплетення ткацьке складне півторашарове, переплетение ткацкое сложное полутораслойное – має дві основи й одне піткання або навпаки. Одинарна система ниток у тканині лежить в одній площині, а подвійні системи, у двох, одна над одною. Відповідно до цього тканини називають двоосновними та двопітканими. Залежно від особливостей переплетення тканини можуть бути одно- й двобічними. Отримують пальтові тканини (рис. 59 а).

Переплетення ткацьке складне двошарове, переплетение ткацкое двухслойное – утворюється з двох систем ниток основи і двох систем ниток піткання. Залежно від цього тканини поділяють на суцільноткані (драпи) та прошивні мішкові тканини (рис. 59 б).

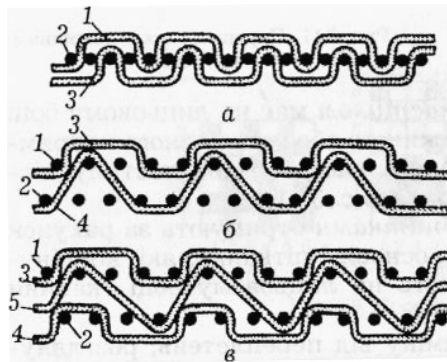

Рис. 59. Схема поперечного перерізу тканини:

- а – півторашарового переплетення: 1 – лицьове піткання; 2 – основа; 3 – підкладкове піткання;
- б – чотириниткового двошарового переплетення: 1 – лицьова основа; 2 – підкладкова основа; 3 – лицьове піткання; 4 – підкладкове піткання;
- в – п'ятиниткового двошарового переплетення: 1 – лицьова основа; 2 – підкладкова основа; 3 – лицьове піткання; 4 – підкладкове піткання; 5 – з'єднувальне піткання

Переплетення ткацьке складне багат шарове, *переплетение ткацкое сложное многослойное* – проєктують, застосовуючи від трьох до шести систем ниток основи та піткання, розміщених шарами в різних площинах. Тканини, вироблені такими переплетеннями, поділяють на суцільноткані й умовнопрошивні (рис. 59 в).

Переплетення ткацьке складне піткановорсове, *переплетение ткацкое сложное уточноворсовое* – утворюється з трьох систем ниток – основи та ґрунтоворсового піткання. Нитки піткання при цьому мають подвійне значення: частина їх є ґрунтовими, а решта після розрізання формує ворс. Цим переплетенням виробляють вельвет-корд, вельвет-рубчик (рис. 60).

Рис. 60. Піткановорсове переплетення

Переплетення ткацьке складне основоворсове, *переплетение ткацкое сложное основоворсовое* – виробляють прутковим і двополотним способом. Прутковим способом отримують основоворсову тканину з двох основ і одного піткання. Двополотним способом основоворсові тканини отримують з п'яти систем ниток: трьох основ (одна із них ворсова) і двох піткань. Вироблену таким способом двошарову тканину розрізають. Виробляють оксамит, плюш, штучне хутро (рис. 61).

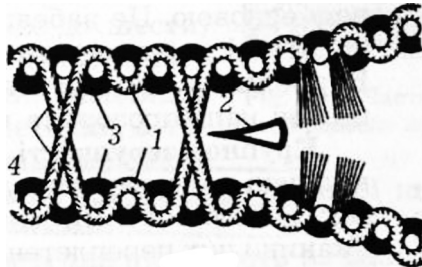

Рис. 61. Схема виробництва тканин основоворсовим переплетенням, двополотним способом: 1 – ґрунтове піткання; 2 – різак; 3 – ґрунтова основа; 4 – ворсова основа

Переплетення ткацьке перевите, *переплетение ткацкое перевитое* – отримують з двох основ і одного піткання. Кожна основа має власний навій і змотується під натягом (ґрунтова основа) і без натягу (перевита основа). Завдяки особливому способу просилювання ниток

перевитої основи в ремізки та певній послідовності їх переплетення нитки піткання поперемінно закріплюються з ґрунтовою основою. Виробляють цим переплетенням щільні або малощільні напівпрозорі та прозорі тканини (рис. 62 б).

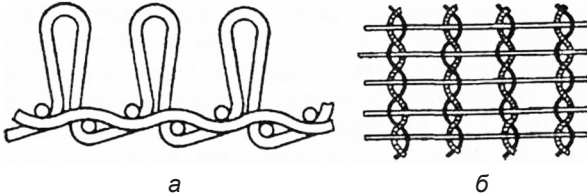

Рис. 62. Переплетення: а – петельне (махрове); б – перевите

Переплетення ткацьке петельне (махрове), переплетение ткацкое петельное (махровое) – утворюються завдяки двом системам основи та одного піткання. Одна система ниток основи перебуває під постійним натягом, а друга – під натягом протягом кількох прокладань піткання, а потім – без натягу, вільно. Нитки другої основи утворюють петлі, а нитки піткання та першої основи формують ґрунт тканини (рис. 62 а).

Переплетення ткацьке піке, переплетение ткацкое пике – за будовою належить до півтора- і двошарового переплетення, лицьовий бік тканини має рельєфні візерунки у вигляді поздовжніх і поперечних пружків, геометричних фігур чи рослинних орнаментів, а зворотний – гладкий. Залежно від особливостей будови буває простим і складним. Просте піке має дві основи (лицьову та ґрунтову) і одне піткання. Лицьову поверхню тканини отримують полотняним переплетенням, а додаткова система стягує його, утворюючи опуклий візерунок (рис. 63).

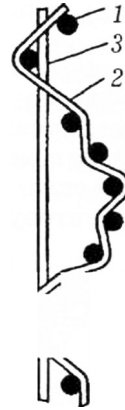

Рис. 63. Поздовжній розріз тканини простого піке: 1 – лицьове піткання; 2 – лицьова основа; 3 – ґрунтова основа

Переплетення трикотажні основов'язані, переплетения трикотажные основовязанные – формуються з окремих самостійних ниток одноразово. Кількість ниток в одній основі відповідає кількості петель в одному петельному ряду від краю до краю полотна.

Переплетення трикотажне основов'язане ланцюжок, *переплетение трикотажное основовязанное цепочка* – являє собою вертикальний ряд петель, в'язаних з однієї нитки на кожній голці однофонтурної машини. Петлі можуть бути відкритими або закритими. Полотна цього переплетення малорозтяжні, розпускаються тільки в напрям, зворотному в'язанню. Самостійно ланцюжок використовують для отримання тороків, хусток, ска-тертин тощо (рис. 64).

Рис. 64. Переплетення ланцюжок:

а – із закритими;
б – з відкритими петлями

Переплетення трикотажне основов'язане атлас, *переплетение трикотажное основовязанное атлас* – переплетення, під час утворення якого гребінка, вив'язавши петельний ряд, зміщується послідовно на 3, 4, 6, 8, 12 і більше голок в одному напрямі. Потім напрям зсуву гребінки змінюється, і вона робить стільки ж зсувів у зворотний бік. На виворітному боці полотна утворюються зигзагоподібні смуги. Це полотно сильно розтягується за шириною, розпускається, закручується по краях. Найчастіше це переплетення використовують при виготовленні трикотажних полотен у поєднанні з іншими переплетеннями (рис. 65).

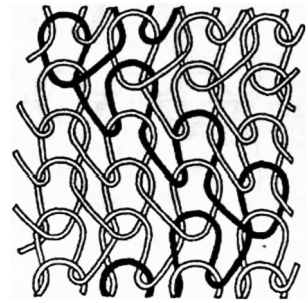

Рис. 65. Переплетення атлас

Переплетення трикотажне основов'язане жакардове, *переплетение трикотажное основовязанное жаккардовое* – характеризується крупним візерунком у вигляді квіткового геометричного орнаменту. Полотна мають гладку або рельєфну структурну поверхню, між узорами є отвори. Трикотаж жакардовий може бути одинарний і подвійний. Використовують для верхніх виробів, хусток, шарфів тощо.

Переплетення трикотажне основов'язане сукно, *переплетение трикотажное основовязанное сукно* – виробляють подібно до трико, тільки під час утворення ряду нитки зсувається не на одну, а на дві голки. На лицьовій поверхні утворюється зигзагоподібний нахил петель, на виворітному боці – щільний застил у вигляді «ялинки», розташований поперек полотна. Полотно малорозтяжне, щільне і важче, ніж трико. Використовують для виготовлення трикотажної білизни (рис. 66).

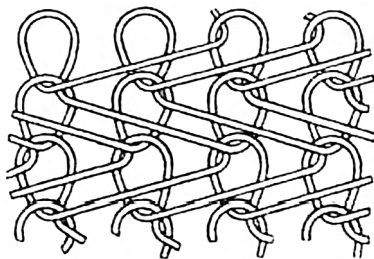

Рис. 66. Переплетення сукно

Переплетення трикотажне основов'язане трико, *переплетение трикотажное основовязанное трико* – утворюється шляхом зміщення нитки на одну голку після пров'язування ряду, а після пров'язування другого ряду нитки повертаються в попереднє положення. Таким чином кожний петельний стовпчик складається з петель, утворених двома сусідніми нитками. Трикотаж має чітко виражений нахил петель, розпускається вздовж петельного стовпчика. Цей вид переплетення використовують для виготовлення трикотажу порівняно обмежено (рис. 67).

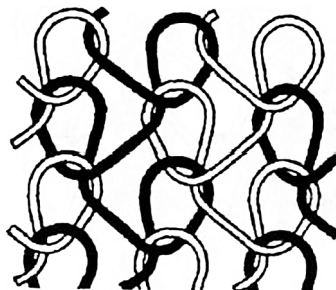

Рис. 67. Переплетення трико

Переплетення трикотажне основов'язане трико-трико, *переплетение трикотажное основовязанное трико-трико* – це платувальне переплетення, яке може об'єднувати два однакових переплетення, трико-трико. У цих полотнах на лицьовий бік виходять петельні стовпчики, а на виворітний – нитки іншого переплетення. Полотно має рівномірну стійку структуру, достатньо міцне з незначним розпусканням і малою розтяжністю. Виготовляють трикотажні полотна, які застосовуються для верхнього одягу (рис. 68).

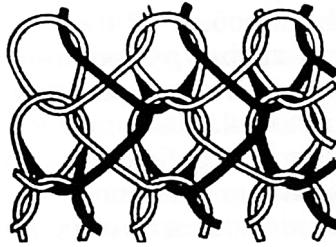

Рис. 68. Переплетення трико-трико

Переплетення трикотажне основов'язане шарме, переплетение трикотажное основовязанное шарме – це чотириголкове трико, переплетені в якому нитки зсуваються на три голки. Довгі протяжки з виворітного боку утворюють щільний застил, який підлягає ворсуванню. Шарме використовують для виготовлення трикотажної білизни, дитячого одягу.

Переплетення трикотажне поперечнов'язане гладь, переплетение трикотажное поперечновязанное гладь – переплетення, в якого на лицьовому боці видно вертикальні стовпчики, утворені паличками петель, на виворітному – поперечні смуги, утворені дугами петель. Це переплетення – однобічне, лицьовий бік здебільшого гладкий, блискучий, виворітний – дрібнозернистий, матовий. Гладь – високопористе полотно, яке добре проводить повітря, пару і тепло. Гладь використовують для білизняних, панчішно-шкарпеткових, рукавичкових і верхніх трикотажних виробів (рис. 69).

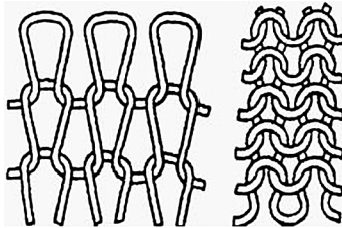

Рис. 69. Кулірна гладь: а – лицьовий бік; б – виворітний бік

Переплетення трикотажне поперечнов'язане двовиворітне, переплетение трикотажное поперечновязанное двухизнаночное – отримують, чергуючи ряди петельних паличок і петельних дуг. Полотно з обох боків має однакову будову – поперечні смуги, утворені дугами петель, подібні до виворітного боку гладі. Двовиворотне полотно – високорозтяжне, розпускається подібно до гладі, але, на відміну від останньої, не закручується за довжиною і шириною. Використовують

для виготовлення шарфів, хусток, панчішно-шкарпеткових, верхніх виробів (рис. 70).

Рис. 70. Двовиворітне переплетення

Переплетення трикотажне поперечнов'язане ворсове, переплетение трикотажное поперечновязанное ворсовое – футероване переплетення виробляють з двох систем ниток: ґрунтової та підкладкової. Ґрунтова нитка пров'язується на кожній голці, а підкладкова (здебільшого груба) вв'язується у полотно й утворює з виворітного боку полотна вільні нитки, які начісуються, унаслідок чого виникає густий, щільний ворс. Футерований трикотаж – грубий, щільний, міцний, м'який, має добрі теплозахисні властивості. Використовують для виготовлення верхніх трикотажних виробів (рис. 71).

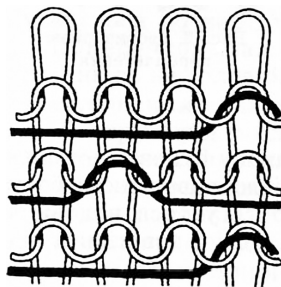

Рис. 71. Ворсове (футероване) переплетення

Переплетення трикотажне поперечнов'язане жакардове, переплетение трикотажное поперечновязанное жаккардовое – характеризується наявністю кольорових і рельєфних малюнків різної складності та форми, виробляють на основі всіх базових і похідних переплетень. Трикотаж порівняно грубий і важкий, має невелику розтяжність, розпускається. Жакардовий трикотаж використовують для верхніх і спортивних виробів.

Переплетення трикотажне поперечнов'язане інтерлок, *переплетение трикотажное поперечновязанное интерлок* – це подвійний ластик, тобто між вертикальними стовпчиками одного ластика пров'язуються вертикальні стовпчики другого. На лицьовий і виворітний боки полотна виходять вертикальні петельні стовпчики, розташовані один навпроти одного. Інтерлок порівняно з ластиком більш щільний, менше розтягується і розпускається, полотно має хороші теплозахисні властивості. Використовують інтерлочні полотна для виготовлення високоякісних, білизняних, верхніх трикотажних виробів (рис. 72).

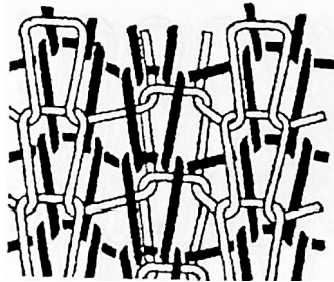

Рис. 72. Переплетення інтерлок

Переплетення трикотажне поперечнов'язане ластик, *переплетение трикотажное поперечновязанное ластик* – переплетення, у полотні якого на лицьовий і виворітний боки виходять вертикальні петельні стовпчики, що чергуються у шаховому порядку, подвійне переплетення з однаковими лицьовим і виворітним боками. На відміну від гладі, ластик має більшу розтяжність, особливо по ширині, більшу еластичність, товщину і міцність до розриву. Початкові петельні ряди ластика не розпускаються, завдяки чому його використовують для виготовлення окремих деталей, що не підрублюють, – рукавички, низ рукавів верхнього, спортивного одягу (рис. 73).

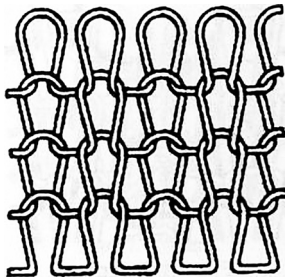

Рис. 73. Переплетення ластик

Переплетення трикотажне поперечнов'язане напівфанг, *переплетение трикотажное поперечновязанное полуфанг* – подвійне пресове переплетення, в якому всі петлі з одного боку мають накиди, а петлі з протилежного боку нагадують круглу гладь. Порівняно з фангом більше тягнеться, менш щільне, важче. Виготовляють верхні, спортивні трикотажні вироби (рис. 74).

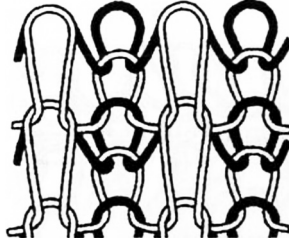

Рис. 74. Напівфанг

Переплетення трикотажне поперечнов'язане платувальне, *переплетение трикотажное поперечновязанное платувальное* – покрівне переплетення одержують на основі гладі пров'язуванням двох разом узятих ниток, що різняться волокнистим складом чи кольором, одна з яких виходить на лицьовий (покривна), інша – на виворітний бік (грунтова). Це переплетення забезпечує трикотажному полотну гарний зовнішній вигляд, високу зносостійкість. Використовують для виготовлення верхніх трикотажних виробів (рис. 75).

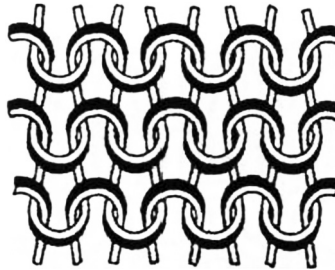

Рис. 75. Платувальне переплетення

Переплетення трикотажне поперечнов'язане фанг, *переплетение трикотажное поперечновязанное фанг* – пресове переплетення за зовнішнім виглядом нагадує ластик, але всі петлі в ньому видовженої форми з накидами на кожній довгій петлі по одній короткій. Фанг – однобічне полотно, з обох боків якого добре помітні петельні стовпчики. Використовують для виготовлення верхніх і спортивних виробів (рис. 76).

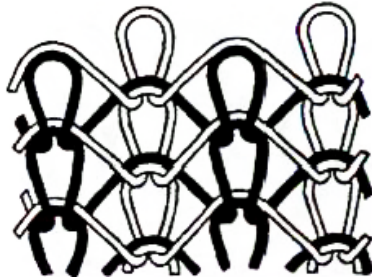

Рис. 76. Фанг

Пери – носи, стирай – носи – це обробка тканин (частіше бавовняних) препаратами на основі карбомолу з метазином. Вона належно відновлює складки, надає просторової стабільності, забезпечує незминання у мокрому стані (не менше 60%), шовковистий гриф.

Перина, перина – довгастий мішок із пір'ям або пухом, на якому сплять або яким вкриваються.

Перкаль, перкаль (від франц. *percale*, з перс. *percale*) – міцна, щільна, тонка бавовняна тканина полотняного переплетення, із гребінної пряжі. Застосовують у техніці. Виробляють вибіленою, вибивною, гладкофарбованою. Сировий перкаль використовують для виготовлення парашутів, штучної шкіри. Перкаль з іншими видами обробки – для пошиття жіночого одягу, постільної білизни.

Перлон, перлон (від нім. *perlon*) – назва в Німеччині синтетичного волокна (і тканини), яке називають капроном.

Пермагард, пермагард – вид спеціальної антибактеріальної обробки тканин, яка надає ефективний контроль і запобігає росту грам-позитивних та грам-негативних бактерій, грибків, водоростей і дріжджів. Використовується для виготовлення текстильних поліефірно-бавовняних тканин для медичних працівників, персоналу готелів тощо.

Песець, песець – звір за розміром менший, ніж лисиця. Волосяний покрив особливо пишний, густий, м'який, щільний, з довгою остю білого або голубого кольору. Його застосовують для пошиття шуб, кожухів, комірів, головних уборів.

Петельник, петельник – робочий орган швейної машини, який забезпечує захоплення петлі; розширювач здійснює розширення петлі і подачу її під лінію руху голки.

Петінет, петинет – тонка мереживна тканина з шовку, бавовни чи льону.

Петлетримач, петледержатель – деталь швейної машини, призначена для утримання петлі з нитки до заходження в неї голки, петельника або розширювача при утворенні ланцюгового стібка.

Петля, петля – елемент застібки з шнура, тасьми, смужки тканини, дроту або у вигляді отвору, утвореного нитками, смужками тканини. Отвір петлі може бути прямокутним, з вічком або круглим (рис. 77).

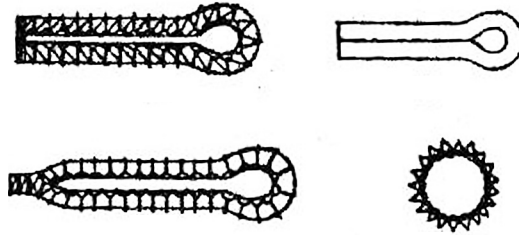

Рис. 77. Види петель

П'єр-де-пуль, пьер-де-пуль (франц. *pier-de-poule*) – малюнок тканини у вигляді характерної дрібної клітинки, витягнутої по діагоналі, утворений жакардовим переплетенням або з допомогою пістрявотканого ефекту.

Пижик, пыжик – шкурка молодого оленя у віці до 1 місяця, має м'який, густий волосяний покрив світло- або темно-коричневого кольору, який складається з тонкого пухового волосу та рідкого довгого, блискучого остьового волосу. Шіють з нього здебільшого чоловічі головні убори.

Пиловик, пылевик – легке літнє пальто, без підкладки, напівприлеглої силуету з коміром, з розрізом ззаду та у бічних швах.

Пилопроникність, пылепроницаемость – здатність тканини пропускати пил у підодяговий прошарок.

Півавтомат талонний, полуавтомат талонный – машина, призначена для прикріплення талонів до деталей крою.

Півавтомат швейний, полуавтомат швейный – машина, яка автоматично виконує певні елементи постійно повторювальної технологічної операції. У швейному виробництві використовують закріплювальні, гудзикові, вишивальні та інші швейні напівавтомати.

Півавтомат швейний гудзиковий, полуавтомат швейный пуговичный – швейний напівавтомат з човниковим або однопітківним ланцюжковим переплетенням, призначений для пришивання гудзиків.

Гудзики з двома й чотирма отворами пришивають на одних і тих же гудзикових швейних напівавтоматах при різному русі голки й тканини під час виконання стібків між отворами гудзика (рис. 78).

Рис. 78. Півавтомат швейний гудзиковий

Півавтомат швейний закріплювальний, полуавтомат швейный закрепляющий – швейний напівавтомат із човниковим переплетенням для виконання заданого програмним пристро-

єм циклу стібків, які утворюють ниткові закріпки певної форми. Для виготовлення великої закріпки (7–16 мм завдовжки) закріплювальний швейний напівавтомат прокладає кілька каркасних строчок, які складаються з двох і трьох стібків, а для малої (3–7 мм завдовжки) – з одного стібка, однакового за довжиною із закріпкою.

Півавтомат швейний петельний, полуавтомат швейный петельный – деталь швейної машин, призначена для утримання петлі з нитки до заходження в неї голки, петельника або розширювача при утворенні ланцюжкового стібка. Петлетримач у швейній машині забезпечує своєчасне захоплення петлі голкової нитки носиком петельника.

Півзанос, полузанос – частина поли, що запинається. Ширина півзаносу визначається відстанню від бортового краю до лінії півзаносу.

Півобхват, полуобхват – половина розміру по окружності різних ділянок фігури, яку визначають за знятими обхватами.

Півреглан, напівреглан, полуреглан – конструкція рукава, деталі якого викроюють як одне ціле з плечовими ділянками, що не доходять до горловини виробу.

Півпальто, напівпальто, полупальто – вкорочене пальто.

Пігменти, пигменты (від лат. *pigmentum* – фарба) – забарвлені органічні речовини, що входять до складу барвників тваринних і рослинних тканин.

Підборт, подборт – суцільнокрійна з пілочкою або відрізна деталь з основного чи оздоблювального матеріалу, призначена для оформлення бортового краю.

Підгин, подгиб – загнутий усередину або назовні й закріплений тим або іншим чином край деталі.

Підгинання, подгибка – 1. Підгортання всередину або назовні краю, кінця деталі перед виконанням закріплювальної строчки або перед прасуванням. 2. Те саме, що й підгин.

Піддон, поддон – 1. Металева або пластмасова місткість під платформою швейної машини. Піддон призначається для збирання масла, ниток тощо. 2. Місткість для транспортування й зберігання деталей крою або кусків тканин.

Піджак, пиджак (від англ. *pea-jacket* – куртка моряка) – 1. Швейний або трикотажний плечовий одяг жорсткої фіксованої форми з рукавами, розрізом, застібною від верху до низу, що покриває тулуб і частково стегна. 2. Верхня частина чоловічого костюма у вигляді куртки з рукавами й полами на застібці, звичайно з відкритим відкладним коміром.

Підзакріпка, подзакрепка – деталь з бавовняної тканини, що прокладається під закріпну строчку в кінці передньої застібки штанів для підвищення її міцності.

Підзор, подзор – деталь кишені з основного або підкладкового матеріалу, яка закриває мішковину при вході в кишеню.

Підкладка, підшивка, подкладка – пришитий або пристібуваний до вивороту виробу або деталі шар, призначений для утеплення, зміцнення, приховування швів, зрізів і прокладних деталей і в деяких випадках для забезпечення потрібного фасону або збереження форми. В процесі обробки нитковим швом клапан обшивають підкладкою. У виробках з відлітною по низу підкладкою бічні шви й середній шов спинки обметують.

Підковдра, пододеяльник – постільна білизна у вигляді чохла на ковдру.

Підкокетка, подкокетка – нижня частина кокетки з основної або підкладкової тканини.

Підкомір, подворотник – нижній комір з основного або підкладкового матеріалу, викроюваний з двох і більшої кількості частин.

Підкрейдовування, підкрейдування, подмелка – додаткове окреслювання або відновлення крейдою неясних контурів розмітки на деталях або на верхньому полотні настила.

Підманжета, подманжета – нижня частина манжети з основної або підкладкової тканини.

Піднирка, поднырка – дефект тканини, коли пітканна нитка лежить на поверхні і не переплітається з основою.

Підномер, подномер – одна з ознак стандартизації одягу.

Підплічка, подплечник – 1. Підкладка або вставка в сорочці народного крою від плечей до половини грудей і спини. 2. Підкладка або вставка у предметах одягу взагалі.

Підшовла лапки, подошва лапки – нижня поверхня лапки швейної машини, яка стикається з оброблюваним матеріалом.

Підшовла праски, подошва утюга – робоча частина праски у вигляді металевої плити з полірованою нижньою поверхнею, в яку поміщають електронагрівальний елемент.

Підплетина, подплетина – ділянка тканини з обірваними ділянками основи, без чіткого переплетення з нитками піткання, дефект має вигляд дірки і підлягає вилученню.

Підплічник, подплечник – те саме, що й **прокладка плечова**.

Підпояс, подпояс – підкладка пояса.

Підпушок, подпушек – 1. Бавовняний пух, що має довжину волокон до 6 мм. 2. Короткі і густі ворсинки на хутрі, насінні бавовнику тощо.

Підріз, подрез – прямолінійний або фігурний розріз від краю всередину деталі для досягнення об'ємних форм і декоративних конструкцій із зборками, складками, швишними кантами.

Підрізувальник, подрезчик – робітник, який виконує в процесі виготовлення одягу перевірку за лекалами й підрізування неточностей деталей крою, припасування й підрізування їх відповідно до рисунка, а також осноровлення деталей у процесі пошиття, намічання місць розміщення кишень, виточок тощо.

Підрізування, подрезка – видалення зайвини матеріалу по краю деталі або виробу в процесі пошиття.

Підрубубання, підрублювання, подрубливание – закріплення підігнутого краю тканини, виробу ручними або машинними стібками.

Підсортування, подсортировка – добирання кусків до настилання з урахуванням раціонального використання їх довжини й ширини, однорідності волокнистого складу й виду лицьової поверхні матеріалу. Підсортування тканини скорочує нераціональні залишки.

Підхлястик, подхлястик – підкладка хлястика.

Підшивання, подшивание – прикріплення до деталі виробу з вивороту або закріплення підігнутого краю деталі ручними або машинними стібками.

Підшивка, подкладка – те саме, що й **підкладка**.

Підштанки, подштанники – чоловіча білизна.

Підризник, подрясник – одяг священнослужителів. Виготовляється з тонкої білої тканини з вузькими рукавами зі шнурками по краях, які затягуються на руках.

Піжама, пижама (від англ. *pyjamas*, від інд. *peignisama* – штани) – 1. Домашній легкий костюм. 2. В Індії – широкі панталони з легкої тканини. 3. Костюм, що складається з штанів і куртки вільного крою, який носять вдома, лікарні або одягають для снання.

Піке, тике (від франц. *pique*, букв. сколотий) – шовкова або бавовняна тканина полотняного переплетення з рельєфними рубчиками або опуклими візерунками. З цієї тканини шують сукні, сорочки.

Піктограми для виробничого одягу, пиктограммы для рабочей одежды (від лат *pictus* – розмальований) – 1. Символи, що вказують на небезпеку та галузь застосування спеціального одягу. 2. Ідентифікаційні або пізнавальні знаки, наприклад: хімікати, негода, низькі температури тощо (рис. 79).

Символ	Тип небезпеки, що визначається символом	Символ	Тип небезпеки, що визначається символом
	Рушійні частини		Погана видимість
	Хімікати		Висока температура і полум'я
	Негода		Радіоактивне забруднення
	Низькі температури		Електростатичні розряди
	Ланцюгова пила		

Рис. 79. Піктограми для виробничого одягу

Піктограми обладнання швейного виробництва, *пиктограммы оборудования швейного производства* – це умовні графічні позначки, що визначають функціональні можливості технологічного обладнання (рис. 80).

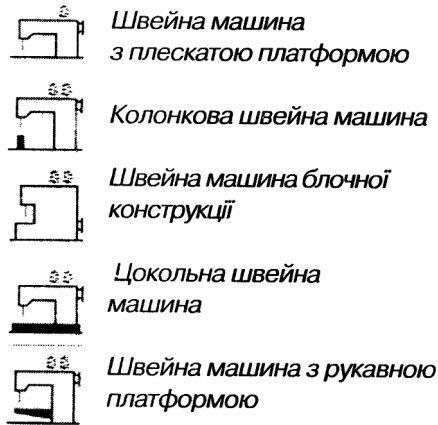

Рис. 80. Піктограми обладнання швейного виробництва

Пілінг, *пилинг* – утворення на поверхні виробу дрібних кульок із скручених волокон.

Пілка, *подстилка* – 1. Відрізаний для пошиття одягу шматок тканини на всю її ширину. 2. Шматок матерії взагалі. 3. Підстилка на підлогу, долівку тощо.

Пілотка, *пилотка* – 1. Швейний головний убір прямокутної або овальної форми, що прикриває верхню частину голови. 2. Літній формений головний убір у деяких військовослужбовців.

Пілочка, *полочка* – основна передня деталь плечових виробів, обмежена зверху горловиною і плечовими зрізами, а з боків – проймою й бічними зрізами.

Піткання, *уток* – сукупність поперечних ниток тканини, які, перетинаючись із поздовжніми (основою), утворюють переплетення.

Плавки, *плавки* – 1. Короткі труси, які щільно облягають нижню частину тулуба, призначені для купання. 2. Короткі чоловічі труси в обтяжку, звичайно для плавання.

Планіметр, *планиметр* – прилад для обчислення площі, обмеженої довільною замкнутою лінією. У швейному виробництві планіметр використовують для визначення площі лекал.

Планка, *планка* – накладна деталь у вигляді вузької смужки, застосовувана для обробки й оздоблення країв одягу.

Пластрон, *пластрон* (франц. *plastron*, від італ. *piastrone* – нагрудник) – накрохмалена нагрудна частина верхньої чоловічої сорочки (під відкритим жилетом при фракці чи смокінгу).

Пластинка голкова, *пластинка игольная* – пластинка з отвором для голки й прорізom для рейки, розміщена в гнізді швейної машини.

Плаття, *платье* – 1. Жіночий одяг, верхня частина якого, що відповідає кофті, становить єдине ціле з нижньою частиною, що відповідає спідниці. 2. Одяг. 3. Білизна.

Платформа, *платформа* – основа корпусу швейної машини. Платформа швейної машини може бути плоскою, циліндричною, П–подібною. У багатьох швейних машинах головний вал розміщено у втулках платформи машини.

Плахта, *плахта* (від укр. *плат* – кусок полотна) – 1. Декоративна тканина ручної роботи. Тематика візерунка геометрична, переважно пістрявоткана, найчастіше фон має темні кольори, візерунок яскравий. Використовують для виготовлення національного одягу та декоративних виробів. 2. Традиційний жіночий святковий одяг українців.

Плащ (макінтош), *плащ (макинтош)* – швейний плечовий одяг з рукавами, із застібками від верху донизу для захисту від опадів.

Плед, *плед* (англ. *plaid* – картата тканина, шотландка) – 1. Картата товста вовняна шаль із бахромою або плащ, характерний предмет національного костюма, який носили шотландські горяни. 2. Щільне, вовняне, напіввовняне покривало.

Плечова точка, *плечевая точка* – див. **антропометричні точки**.

Плис, *плис* – текстильна тканина, різновид бавовняного оксамиту, має густий низький розрізаний ворс, гладкофарбована. Використовують для виготовлення верхнього одягу, як меблево-декоративний матеріал.

Плісе, *плиссе* (від франц. *plisse* – робити складки) – дрібні нестрочені паралельні складки на тканині (переважно жіночого вбрання), найчастіше заправовані машинним способом.

Плісірувальник-гофрувальник, *плисировщик-гофрировщик* – робітник, який виконує операції з виготовлення плісіровки або гофрування вручну або машинним способом.

Плісірування, **плісіровка**, *плисирование*, *плисировка* – формування по всій ширині деталі плоских паралельних складок за допомогою паперових шаблонів з подальшою фіксацією їх волого-тепловою обробкою або ж на спеціальній машині.

Плічка, вешалка – вішалка для одягу у вигляді вигнутої палки, виготовленої з різних матеріалів, із гачком посередині.

Плоттер, плоттер – пристрій для роздруківки лекал або розкладок лекал у натуральну величину. Це важливий тип обладнання САПР для швейного виробництва. Без його використання автоматизація проектування моделі практично не має змісту.

Плюмаж, плюмаж – 1. Оздоба з пір'я на чоловічому головному уборі. 2. Оздоба з пір'я на жіночому платті. 3. Оздоба у вигляді китиці або пучка на кінській збруї.

Плюш, плюш (від лат. *pilus* – волос) – шовкова, вовняна або бавовняна тканина з довшим ворсом (до 8 мм), ніж в оксамиті. Використовують у декоративних цілях.

Плюш меблевий, плюш мебельний – текстильна тканина, різновид текстильного плюшу, виробляється з крученої бавовняної пряжі по основі і по пітканню. Характеризується розрізаним ворсом, який утворюється з віскозної крученої пряжі. Буває пістрявотканий, використовується для оббивки м'яких меблів.

Повзунки, ползунки – швейний або трикотажний одяг новонароджених і дітей ясельної групи у вигляді комбінезона або напівкомбінезона.

Повітропроникність, воздухопроницаемость – здатність швейних матеріалів пропускати повітря, залежить від волокнистого складу, щільності та обробки.

Повнота, полнота – один з компонентів розмірно-повнотно-зростового стандарту, який характеризує фігуру людини та її одяг за обхватами талії і стегон.

Повойник, повойник – старовинний російський головний убір, переважно заміжніх селянок у вигляді пов'язки, яку одягали під хустку.

Повсть, войлок – 1. Виготовлений із вовни способом валяння цупкий матеріал, який використовується для оббивання дверей, вироблення теплого взуття, капелюхів. 2. Шматок такого матеріалу, що використовується як килим, покривало і тощо. 3. Що-небудь схоже на такий матеріал, збите в щільну масу.

Погон, погон – наплечний знак розрізнення у військовому та іншому форменому одязі або деталь оздоблення одягу спортивного крою. Щоб збільшити жорсткість і стійкість форми погонів, тепер виготовляють їх, застосовуючи клей.

Подушка преса, подушка пресса – робочий орган преса у вигляді сталльної або алюмінієвої плити (рис. 81).

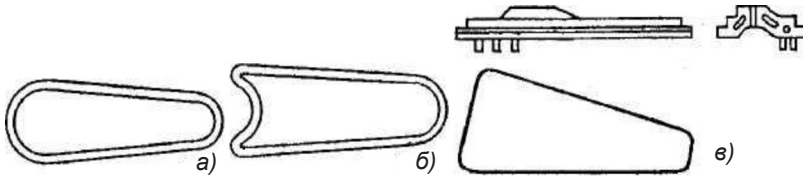

Рис. 81. Подушка преса: а) для обробки бортів; б) для обробки штанів; в) для спрасування пілочки

Позастрочувати, застрочить – застрочити все чи багато чого-небудь, у багатьох місцях.

Позумент, позумент – гаптована сріблом або сухозліткою тасьма для оздоблення одягу, м'яких меблів, галун.

Показний кінець, указательний конець – зовнішній кінець матеріалу в куску, на якому ставлять клеймо, прикріплюють документи з маркуванням куска (ярлик, паспорт). Втратами по довжині настилу є втрати на стиках полотен у секціях, через зрізування показного кінця, а також при обрізуванні кінців тканини при настиланні.

Поліакрил, полиакрил – текстильне, хімічне волокно з високими водовідштовхувальними властивостями. М'яке, легке, тепле волокно.

Поліакрилонітрил, полиакрилонитрил (від полі... і акрилонітрил) – високомолекулярна сполука, продукт полімеризації акрилонітрилу. Застосовують переважно для виробництва волокон.

Поліпропілен, полипропилен (від полі... і пропілен) – високомолекулярна сполука, продукт полімеризації пропілену. З поліпропілену виробляють волокна, плівки, посуд, труби тощо.

Покриття поліуретанове, покрытие полиуретановое – класифікаційний розподіл тканин за способом їх покриття, який дає прозоре нанесення на внутрішню сторону поліуретанової плівки для одержання таких властивостей, як водонепроникність.

Покрій, покрой – характеристика конструкцій одягу за основними ознаками з'єднання складових частин.

Покрій рукава, покрой рукава – характер з'єднання рукава з проймою.

Поло, поло (англ. *polo*) – див. **сорочка поло**.

Положення корпуса, положение корпуса – див. **проекційний розмір**.

Полотно, *полотно* – тканина полотняного переплетення. Буває лляною, напівлляною, бавовняною, шовковою, виробленою з ниток основи й підткання однакової товщини і щільності

Полотно валяльно-повстяне, *полотно валяльно-войлочное* – неткане вовняне полотно, волокна якого скріплені внаслідок механічних дій, при наявності тепла і вологи, за рахунок їх звалювання.

Полотно волокнисте, *холст волокнистый* – текстильне полотно, що являє собою розпушену та частково ущільнену масу з чесальних машин, де волокна з'єднані природним поверхневим з'єднанням.

Полотно в'язально-прошивне, *полотно вязально-прошивное* – вид нетканого матеріалу, що виробляється пров'язуванням волокнистого полотна або пряжі на в'язальнопрошивних агрегатах бавовняними або капроновими нитками.

Полотно гіпюрне, *полотно гипюрное* – характерні чітко окреслені візерунки, окремі частини яких з'єднуються рідкою сіткою крупномасштабних чарунків.

Полотно голкопробивне, *полотно иглопробивное* – це неткане полотно, виготовлене голкопроколюванням волокнистого полотна або шляхом з'єднання його з тканиною чи полімерною плівкою.

Полотно домоткане, *полотно домотканное* – текстильний виріб домашнього ткацтва, виготовлений з конопляної або лляної пряжі.

Полотно камчатне, *полотне камчатное* (від назви «камка») – широка лляна жакардова тканина, шириною до 250 см з гарним шовковистим блиском. Крупний візерунок створюється на поверхні за рахунок сполучення сатинових, атласних переплетень.

Полотно клеєне, *полотно клеенное* – неткане полотно, виготовлене з волокнистого полотна, елементарних ниток і тканин, скріплених шляхом дисперсії, розчинів, полімерів.

Полотно лляне, *полотно льняное* – міцна тканина полотняного переплетення, яка може мати складові суміші: а) льон з лавсаном – шерстиста тканина, пружна, формостійка; б) льон з віскозою – шовковиста тканина, гігроскопічна, добре драпірується, зминається. Шиють сукні, блузи.

Полотно мереживне, *полотно кружевное* – на відміну від власне мережива, являє собою ткане, в'язане або вишите полотно шириною від 50 до 280 см. За видом сировини ці полотна можуть бути бавовняними, зі змішаною пряжі, зі штучних і синтетичних ниток (комплексних

і текстурованих). За характером візерунка мереживні полотна поділяють на тонкі, рельєфні та гіпюрні.

Полотно ниткопрошивне, *полотно ниткопрошивное* – в'язально-прошивне неткане полотно на основі однієї або двох систем ниток, які перекриваються. З нього виробляють перев'язочні матеріали, декоративні вироби, літній одяг.

Полотна однорідні, *полотна однородные* – текстильні полотна, що складаються з волокон одного виду чи із застосуванням (не більше ніж 10%) волокон інших видів.

Полотно рельєфне, *полотно рельефное* – як і ткане, рельєфне мереживо виготовляють із трьох систем ниток, а візерунок підкреслюється (обводиться) більш грубою ниткою.

Полотно текстильне, *полотно текстильное* – у широкому значенні – тканини, трикотажні, неткані, гардинно-тюлеві полотна, у вузькому значенні – тканини, вироблені з ниток основи й підкання.

Полотно тканинопрошивне, *полотно тканепрошивное* – в'язальнопрошивне неткане полотно із застосуванням тканини та утворенням ворсової петлі.

Полотно трикотажне, *полотно трикотажное* – 1. Текстильний матеріал, складений із протягнутих одна в одну петель, утворених з однієї чи багатьох ниток (пряжі). 2. Полотна, які виробляють ручним, машинним в'язанням. Залежно від способу утворення горизонтального петельного ряду під час в'язання розрізняють два класи трикотажних переплетень – поперечнов'язані (кулірні) та оснований'язані.

Полотнище, *полотнище* – 1. Шматок тканини натуральної ширини (як виткано). 2. Шматок тканини, що використовується як скатертина, прапор. 3. Завіска, яка закриває що-небудь, полог. 4. Великий, широкий лист паперу, металу. 5. Те саме, що полотно.

Полотнище спідниці, *полотнище юбки* – деталь швейного виробу передня і (або) задня, яка покриває частину тулуба і ніг.

Полотримач, *полодержатель* – петля або зав'язка в деяких видах жіночого одягу, яка утримує нижню пілочку під верхньою.

Помережати, *украсить* – 1. Оздобити що-небудь мережкою або вишивкою. 2. Застосовуючи фарби, різьблення, прикрасити що-небудь візерунками, надавши йому гарного чепурного вигляду. 3. Густо вкрити яку-небудь поверхню лініями, плямами і т. ін., що нагадують мереживо. 4. Вкрити великою кількістю позначок, міток, значків тощо.

Помпон, кутасик, помпон (франц. *potron*) – деталь виробу у вигляді кульки для оздоблення, виготовлена з ниток, хутра тощо.

Пончо, пончо (ісп. *poncho*) – накидка прямокутної форми з вирізом для голови у вигляді круга (традиційний одяг індіанців Південної і Центральної Америки).

Поплін, поплин (від італ. *papalino* – папський) – шовкова, напівшовкова або бавовняна дрібнорубчаста тканина полотняного переплетення.

Попружка, попружка – в українському народному одязі – жіночий пояс із грубої кольорової пряжі; крайка.

Поролон, поролон – пористий синтетичний матеріал з поліуретану, різновид поропласту. Застосовують для виготовлення м'яких сидінь, одягу тощо.

Порти, порты – давня назва вузьких полотняних чоловічих штанів.

Поручи, поручи – вузькі рукавники, які стягуються шнурками. Поручі нагадують священнослужителям, що вони, здійснюючи таїнства чи беручи участь у здійсненні таїнства віри Христової, виконують це не власними силами, а силою і благодаттю Божою.

Посадження, посадка, посадка – 1. Зменшення розміру ділянки деталі одягу по лінії строчки. 2. Положення одягу на фігурі людини.

Потік, поток – форма організації масового виробництва швейних виробів.

Пошиття, пошив – те саме, що й **шиття**.

Поярок, пояркова вовна, поярок, поярковая шерсть – вовна, зістрижена з ягнят шестимісячного віку, що складається з пухових та перехідних волокон, і тонкої ості, яка не утворює руна.

Пояс, пояс – 1. Стрічка, шнур, пас, ланцюжок, які є оздоблювальними деталями туалету або призначаються для стягування одягу по талії, стегнах, під грудьми. 2. Пришивна смужка у верхній частині спідниці, брюк, призначена для закріплення їх на талії, або вшивна смужка в сукнях і пальтах деяких фасонів.

Пояс для панчіх, пояс для чулок – жіночий корсетний виріб для утримання панчіх, що охоплює нижню частину тулуба.

Праска, утюг – пристрій для волого-теплової обробки швейних виробів. Буває електроннопарова, парова та електрична, з закругленими краями для прасування підкладки (рис. 82).

Рис. 82. Електропарова праска

Праска фальцпреса, утюжок фальцпреса – елемент робочого органу загинального преса у вигляді невеликої нагрівальної пластинки.

Прасувальна обробка, утюжельная обработка – волого-теплова обробка матеріалу, деталі, виробу праскою або на пресі з метою стоншення країв, зсідання тканини, видалення заміннів, ласів, надання виробу об'ємних форм і товарного вигляду.

Прасувальник, утюжилыцик – робітник, який виконує ту або іншу операцію волого-теплової обробки швейних виробів і деталей за допомогою праски, преса, відпарювача із застосуванням спеціальних форм, шаблонів або без них.

Прасування, утюжка – те саме, що й **прасувальна обробка**. Остаточне прасування готових виробів виконують на пресах з різними спеціальними подушками.

Прасувати, утюжить – прасувати гарячою праскою.

Прейскурантний номер, прейскурантный номер – див. **номер**.

Прем'єр-210, премьер-210 – текстильна тканина, яка належить до групи тканин, призначених для працівників силових структур. Виробляється зі змішаної пряжі: 67% полієфіру, 33% бавовни. Поверхнева густина тканини – 210 г/м². Має хороші гігієнічні властивості, високу міцність, водовідштовхувальну обробку, яка перешкоджає проникненню вологи, не зменшуючи паропроникність тканини.

Прес вирубувальний, вырубочный пресс – прес для вирізання деталей одягу з одного або кількох шарів матеріалу за допомогою спеціальних різальних інструментів.

Прес для обробки швейних виробів для забезпечення форми деталей одягу під час волого-теплової обробки, *пресс для обработки швейных изделий для обеспечения формы деталей одежды в процессе влажно-тепловой обработки* – вертикальний прес для заправування коміра піджаків; подвійний прес для фінішної обробки штанів; прес карусельного типу для заправування лацканів, піджаків.

Пресувальник, *прессовщик* – те саме, що й **прасувальник**.

Прет-а-порте, *pret-a-porte* (франц. *pret-a-porte*) – моделі готового одягу, які виготовляють на промислових підприємствах. Перша така колекція була виготовлена у 1959 р. П'єром Карденом на замовлення французького торгового дому Henгі. За прикладом Кардена почали виготовляти подібні колекції, які отримали назву прет-а-порте.

Прибавка декоративно-конструктивна, *прибавка декоративно-конструктивная* – 1. Прибавка, яка дається для створення силуету і форми одягу (входить в сумарну прибавку на вільне облягання). 2. Прибавка, яка дається для створення складок, зашпівів (не входить у сумарну прибавку на вільне облягання).

Прибавка на вільне облягання, *прибавка на свободное облегание* – різниця між внутрішніми розмірами одягу та відповідними розмірами фігури людини.

Прибавка технічна, *прибавка техническая* – слугує для забезпечення свободи руху, дихання людини і створення повітряного проміжку з метою регулювання теплообміну.

Прилеглий силует, *прилегающий силуэт* – обрис одягу, який щільно прилягає до фігури людини, підкреслюючи її. В одязі прилеглого силуету додача до півобхвату грудей на кілька сантиметрів менша, ніж в одязі напівприлеглого силуету.

Приметування, *приметьвание* – тимчасове прикріплення меншої деталі до більшої ручними або машинними стібками.

Припасування, *подгонка* – 1. Підбір, суміщення деталей між собою за рисунком на матеріалі або за розмірами й формою. 2. В індивідуальному пошитті – уточнення конструкції виробу відповідно до розмірів, фігури й форми моделі.

Припрасовування, *приутюживание* – волого-теплова обробка праскою або пресом швів, згинів, виточок, складок або оброблених країв з метою стоншення їх.

Припуск, *припуск* – додача до проектних розмірів деталі на її обробку.

Пристрочування, *пристрочка* – приєднання тканиної, в'язаної фурнітури з вивороту або з лица до краю виробу.

Пришивання, *пришивание* – прикріплення нитками вручну або на швейній машині меншої деталі до більшої, а також оздоблення, маркування.

Пришивний, *пришачной* – прикріплений, приєднаний до деталі, частини виробу.

Пробирання основи, *пробирание основи* – процес послідовного просилування ниток основи через деталі ткацького верстата – ламелі, ремізи та бердо.

Пробоїна, *пробоина* – дефект тканини у вигляді діри в полотні.

Провансальський візерунок, *провансальський узор* – класифікаційний розподіл тканин за тематикою візерунка, де візерунок надрукований вручну на тонких бавовняних тканинах, які призначені для штор, оббивки, подушок і покривал.

Продукція, *продукция* (від лат. *productio*, від *produco* – виробляю) – сукупність матеріальних благ, добутих чи створених унаслідок виробничої діяльності, валово – загальний обсяг виробництва в грошовому виразі окремими підприємствами або галуззю народного господарства за певний період, товарна продукція, що йде за межі підприємства, яке її виробило.

Проекційний розмір, *проекционный размер* – розмір, використовуваний у конструюванні одягу й побудові скульптурних еталонів типових фігур і манекенів; визначається, як відстань між площиною й лінією, проведеною через певну точку фігури.

Віймка талії, *выемка талии* – величина прогину між хребтом у талії й вертикаллю від ділянки хребта між лопатками, яка найбільше виступає (віймка талії I), або між хребтом у талії й вертикальною площиною, дотичною до сідниць (віймка талії II).

Глибина спини між лопатками, *глубина спины между лопатками* – відстань від вертикальної площини, дотичної до лопаток, до хребта між лопатками.

Глибина ший, *глубина шеи* – відстань по горизонталі від сьомого шийного хребця до вертикалі, дотичної до точки хребта між лопатками, яка найбільше виступає.

Опуклість грудей, *выпуклость груди* – відстань між вертикальною площиною, дотичною до грудей в місці найбільшої опуклості їх, і яремною западиною.

Опуклість спини, *выпуклость спины* – відстань між вертикальною площиною, дотичною до лопаток, і вертикаллю, дотичною до заднього кута пахової западини.

Положення корпусу, *положение корпуса* – відстань по горизонталі від сьомого шийного хребця до вертикальної площини, дотичної до лопаток.

Прозорість, *прозрачность* – це здатність текстильних матеріалів пропускати крізь себе світло, просвічуючись наскрізь.

Пройма, *пройма* – 1. Отвір для продівання руки й для з'єднання рукава з виробом, який утворюється між бічним і плечовими швами в місці стикування пілочки і спинки. 2. Конструктивна фігурна контурна лінія спинки і пілочки, розміщена між плечовим і бічним зрізами.

Пройма відкрита, *пройма открытая* – не замкнутий по бічних зрізах контур пройми виробу (рис. 16).

Пройма закрита, *пройма закрытая* – замкнутий контур пройми виробу (рис. 16).

Прокладка, *прокладка* – проміжний шар між верхом і підкладкою виробу або двома шарами деталі, призначений для надання різним ділянкам одягу необхідних фізико-механічних властивостей (жорсткості, пружності, міцності).

Прокладка бортова, *прокладка бортовая* – прокладка між верхом і підкладкою з лляної, бавовняної тканини або флізеліну, іноді з додаванням волосу, призначена для зміцнення форми пілочки.

Прокладка вігрозтійка – *прокладка ветростойкая* – прокладка незначної повітропроникності, призначена для поліпшення теплоізоляційної здатності одягу.

Прокладка плечова, *прокладка плечевая* – прокладка з бортової тканини з ватою або з поролону, застосовувана для надання бажаної форми й стійкості плечовим ділянкам у виробі верхнього одягу (рис.)

Прокладка утеплювальна, *прокладка утепляющая* – теплоізолюючий матеріал, розміщений між верхом і підкладкою верхнього одягу в один або кілька шарів.

Прокласти нитку, *положить нитку* – намітити лінію перегину, рельєфу, виточки ручними стібками.

Прокласти пружок, *положить кромку* – прикріпити поздовжню смужку, тасьму по краях, згинах деталей, щоб запобігти розтягуванню їх або надати деталям об'ємної форми.

Прокласти строчку, *проложить строчку* – виконати строчку на деталях.

Проліт, *пролет* – дефект тканини у вигляді прорідженої поперечної смужки по всій ширині або тільки на окремій її частині, яка утворюється внаслідок того, що бракує нитки піткання. Проліт є наслідком порушення технологічного режиму ткацтва.

Променевий спосіб розмноження лекал, *лучевой способ размножения лекал* – технічне розмноження лекал за вихідними лекалами нанесенням міжрозмірних або міжзростових прирощень на променях, проведених з умовних фокусів через характерні точки лекала. На точність променевого способу розмноження лекал впливає вибір положення фокуса.

Промисловість трикотажна, *промышленность трикотажная* – галузь промисловості, яка виготовляє білизняні, верхні, панчішно-шкарпеткові, трикотажні полотна, штучне хутро та головні убори.

Пропорції, *пропорции* – розмірне співвідношення частин костюма між собою і в цілому зі статурою людини. Наприклад, це співвідношення довжини і ширини сукні, довжини жакету і спідниці, розмірів кожної деталі щодо всього об'єму виробу тощо. Досконалими вважаються ті співвідношення, які близькі до природних пропорцій статури.

Пропорційний (від слова *пропорція*), *пропорциональный* – такий, що має правильне співвідношення частин з цілим, перебуває у певному відношенні до будь-якої величини.

Пропрасовувач, *проутюжельник* – відрізок байки, фланелі, бавовняної або лляної тканини, склотканин, мідної дрібновічкової сітки, що накладається на тканину, деталь при волого-тепловій обробці в сухому або зволоженому вигляді.

Пропудрювання, *пропудривание* – перенесення контурів деталей виробу на верхнє полотно настила через отвори в трафареті за допомогою крейдової пудри, тальку, фарби.

Прорубка, **прорубування**, *прорубка* – 1. Пошкодження матеріалу швейною голкою при проколюванні. 2. Виконання прорізу, отворів у матеріалі, деталі ударом гострого різачка. Залежить від волокнистого складу, щільності, видів обробки пряжі самої тканини, номера швейної голки, виду, будови шва.

Простирадло, *простынь* – постільна білизна для накривання спального місця.

Прошивка, прошивка – оздоблювальна смужка тканини 3–10 см за ширишки з різними видами вишивки.

Прядило, прядево – текстильні волокна коноплі, відділені вимочуванням у воді, м'яттям, тріпанням та очисткою від деревнистих частин.

Прядіння, прядение – формування пряжі з рівниці на прядильних машинах.

Пряжа, пряжа – нитка, одержана в процесі прядіння з натуральних та хімічних волокон обмеженої довжини, з'єднаних через скручування або склеювання.

Пряжа апаратна, пряжа аппаратная – виготовлена з коротких волокон апаратним способом прядіння. Використовують для виготовлення теплозахисних тканин.

Пряжа бавовняна, пряжа хлопчатобумажная – пряжа, яка виробляється з 100% бавовни та бавовняних відходів. У бавовняній пряжі допускається вміст не більше як 10% віскозних волокон.

Пряжа вузликова, пряжа узелковая – пряжа, отримана в процесі скручування стрижньової та нагінної нитки, яка складається з більш пружних волокон, ніж стрижньова, і має невисоку крутку. Нагінна нитка подається без натягу, вільно, завдяки чому отримують різні за розміром зовнішні петлі.

Пряжа змішана, пряжа смешанная – пряжа, що складається із суміші різних за природою й хімічним складом волокон.

Пряжа кардна, пряжа кардная – пряжа, виготовлена з бавовняних та інших волокон за кардною системою прядіння. За структурою і властивостями займає проміжне місце між гребінною та апаратною пряжею.

Пряжки для штанів, пряжки для брюк – виробляють зі сталеві стрічки штампуванням, щоб захистити від корозії їх лакують або оксидують. Пряжки для пальт, суконь інших виробів верхнього одягу виготовляють з відходів пластмас способом пресування або лиття під тиском, у вигляді прямокутної рамки, круглої, овальної чи іншої форми з перекладиною посередині.

Пуловер, пуловер (англ. *pull-over* – одягати через голову, від *pull* – тягти, *over* – поверх, зверху) – трикотажний светр з рукавами без коміра і застібок (рис. 83).

Рис. 83. Пуловер

Пурпур, пурпур (лат. *purpura* – багрянниця) – 1. Темно-червоний або яскраво-червоний. 2. Дорога старовинна тканина цього кольору, одяг, речі з цієї тканини; багатий одяг.

Пух, пух – коротке бавовняне волокно завдовжки до 20 мм.

Пуховик, пуховик – стьобана куртка або пальто з прокладкою з пір'я або синтетичних нетканих матеріалів виготовляють в більшості різної конструкції з водовідштовхувальних матеріалів.

П'яльці, пяльца – пристрій у вигляді двох круглих або прямокутних рам, між якими закріплюють у натягнутому стані матеріал для ручного або машинного вишивання, нанесення рисунка.

Р

Равендук, равендук (англ. *ravendyck*, нім. *rawentuch*, з голл. *rowendoek*) – груба, жорстка, конопляна тканина або лляна; різновид парусини, раVENTУХ. Використовують для виготовлення парусів, як полотно для живописних робіт, у взуттєвій промисловості.

Радіб, радиб – давньоєврейська жіноча вуаль, яку накидали на плечі.

Рамі, рами – багаторічна рослина з родини кропивних, волокна застосовують для виготовлення тканин побутового та технічного призначення. Інша назва – китайські коноплі.

Рамка розкладки, рамка раскладки – прямокутний контур, який обмежує довжину й ширину розкладки лекал на тканині або на площині стола.

Рантух, рантух – 1. Головний убір заміжньої жінки у Галичині – біла тонка хустка, покривало. 2. Тонка бавовняна тканина.

Репорт, раппорт (від франц. *rapport* – повернення) – повторюваний елемент набірнього орнаменту, візерунки.

Ратинування, ратинирование – оздоблення ворсових тканин, у процесі якого волокна фігурно розміщуються у вигляді діагоналей, кульок, ялинок тощо.

Раціональне розкроювання тканини, рациональный раскрой ткани – розкроювання тканини з мінімальними нераціональними залишками і процентом міжлекальних втрат і з найменшими відходами по довжині й ширині тканини.

Раціональний залишок, рациональный остаток – залишок матеріалу, придатний для розкроювання виробу, передбаченого асортиментом даного підприємства.

Рафія, рафия (малагасійське) – прядильні волокна, одержані з листя пальм (поширених у тропічних частинах Африки й Америки). Застосовуються при виробництві капелюхів і взуття.

Реверенда, реверенда – 1. Ряса. 2. Довга чорна мантия у католицького й лютеранського духовенства.

Реглан, реглан (від англ. *raglan*; від прізвища англ. генерала Реглана) – конструкція рукава, деталі якого викроюють як одне ціле з плечовими ділянками пілочок і спинки, що доходять до горловини виробу.

Реглан-погон, реглан-погон – крій рукава, в якому лінія пройми йде паралельно плечовому зрізу на відстані 4–8 см від нього, потім на рівні з'єднання руки з тулубом переходить у плавну овальну криву, яка йде до кутів пахвових западин.

Реглан нульовий, реглан нулевой – крій рукава, в якому лінія пройми пілочки і спинки починається від точок вершини горловини пілочки і спинки.

Редингот, редингот (франц. *redingote*, від англ. *riding* – читати, *coat* – пальто) 1. Сюртук для верхової їзди. 2. Особливий крій жіночого верхнього плаття. 3. Пальто прилеглого, напівприлеглого силуету, з довгою шлицею на спині і відкладним коміром з лацканами.

Резервне вибивання, резервная печать (франц. *reserve* – запас, від лат. *reservo* – зберігаю) – вибивання текстильного полотна сполукою, яка містить речовини, що перешкоджають утворенню забарвлення в місцях вибивання під час подальшого фарбування.

Рейка, рейка – деталь швейної машини у вигляді металевої пластинки з зубцями різних розмірів, яка забезпечує поступальне просування тканини. Для важких і грубих тканин застосовують рейки з високими й рідко розміщеними зубцями, для тонких – рейки з дрібними й часто розміщеними зубцями (рис. 84).

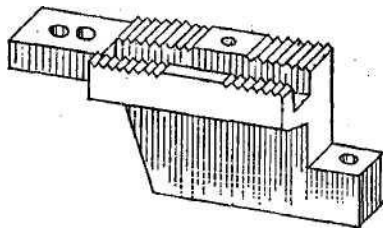

Рис. 84. Рейка

Рейтузи, рейтузы – 1. Трикотажний поясний одяг, який щільно облягає нижню частину тулуба і ноги до ступні, кожну окремо. 2. Вузькі штани, які щільно облягають ноги (переважно для верхової їзди).

Рельєфний, рельефный (франц. *relief*, від лат. *relevo* – піднімаю) – опуклий, у переносному значенні – виразний, чіткий.

Ремінь, ремень – довга смуга з щільного матеріалу, шкіри тканини, яку використовують для закріплення будь-чого.

Реміза, ремиза (від франц. *remise*) – 1. Пристрій (рамки або планки з міцними нитками) в ткацьких верстатах, яким розділяють нитки основи. 2. Робочий орган ткацького верстата, який піднімає й опускає нитки основи.

Репс, репс (від англ. *reps*) – цупка, щільна бавовняна, вовняна або шовкова тканина з дрібними паралельними рубчиками, утвореними за рахунок переплетення або різниці в товщині ниток, основи, пітканні. Буває одяговий, меблево-декоративний, взуттєвий.

Риза, фелон, риза (лат. *velare*) – 1. Основний ритуальний одяг священика. 2. Одяг довгий, широкий, без рукавів, з отвором для голови і з великим вирізом спереду.

Рилон, рилон – нитка спіралеподібної структури, отримана внаслідок протягування капронової нитки через грань нагрітого леза, подібні до неї нитки – гофрон, ожилон. Використовують для вироблення тканин, трикотажних полотен.

Рип-стоп-захист, рип-стоп-защита – поліефірна тканина, має армовані нитки, які утворюють каркас і підвищують міцність тканини. Буває з малоусадковою і водовідштовхувальною обробками. Використовується для виготовлення одягу працівників охорони.

Рисунок технічний, рисунок технический – графічне зображення моделі, що входить до складу технічного опису.

Ритм, ритм – засіб зв'язку всіх елементів одягу, тобто відповідні проміжки між елементами композиції.

Ритм простий рівномірний, ритм простой равномерный – послідовне чергування однакових за формою, розміром, кольором елементів композиції та проміжків між ними. Він може виявлятися у доповненні форм або елементів з проміжком, який є межею розподілу форми, а також у повторенні однакових за формою елементів, розміщених один за одним. Прикладом простого рівномірного ритму можуть бути однобічні складки по колу.

Ритм пропорційно-послідовний, *ритм пропорціонально-последовательный* – складна закономірність повторення елементів, форм та проміжків між ними з їхнім пропорційним збільшенням або зменшенням. Прикладом пропорційно-послідовного ритму можуть бути орнаменти вишивок по бережках сорочок національного вбрання, рушників.

Ритм простий радіально-променевий, *ритм простой радиально-лучевой* – закономірність, в якій чергуються однорідні й рівні за величиною лінії, що починаються в одному місці. Прикладом простого радіально-променевого ритму можуть бути такі елементи одягу, як жабо, плісе, віялоподібні складки тощо.

Ритм прогресуючий радіально-променевий, *ритм прогрессирующей радиально-лучевой* – закономірність, що виявляється у розташуванні різних променеподібних драпірувань. Наприклад жіночі народні сорочки, призібрані по горловині та по низу рукавів у вигляді нерівномірних променів, що ритмічно розходяться, сукні з симетричними та асиметричними драпіруваннями або м'якими защипами від лінії плеча, лінії талії тощо.

Ритм радіально-променевий, *ритм радиально-лучевой* – упорядковує лінії, що починаються в одному місці. Розрізняють два види радіально-променевого ритму: простий і прогресуючий.

Ришельє, *ришелье* (від прізвища французького кардинала Ришельє) – ажурне вишивання, в якому край малюнка обметані петельним швом, а просвіти заповнені ґратчастими з'єднаннями.

Рівниця, *ровница* – напівфабрикат прядильного виробництва. Потоншена та підкручена стрічка паралелізованих волокон на кільцепрядильних машинах, з якої отримують пряжу.

Різак, *резак* – інструмент, який відповідає за формою контуру вирізуваної деталі й застосовується під час розкроювання вирубанням.

Різальник, *резальщик* – робітник, який виконує розкроювання деталей.

Різновідтінковість, *разнооттеночность* – дефект тканини у вигляді наявності різних відтінків кольору в одному куску однотонної тканини. Помітна різновідтінковість у швейних виробах I й II сорту не допускається.

Рогожка, *рогожка* – щільна, міцна, лляна, напівлляна або бавовняна тканина виготовлена переплетенням рогожка, завдяки якому на лицьовій та виворотніх сторонах утворюються квадрати, розташовані

в шаховому порядку. Буває вибілена, пістрявоткана, гладкофарбована. Використовують для виготовлення верхнього одягу, головних уборів.

Розбракування, розбраковка – операція перегляду матеріалу на розбракувальному верстаті з відмічанням дефектів на полотні й у паспорті куска.

Розгортка, развертка – зображення на площині частин фігури людини, манекена, одягу.

Розетка, розетка (від франц. *rosette*, зменш. *rose* – троянда) – 1. Орнаментальний мотив у вигляді круглої квітки з однаковими пелюстками. 2. Декоративна нашивка із стрічки, тасьми на капелюшках, взутті тощо.

Розкеп, раскеп – місце з'єднання коміра з підбортом.

Розкладка (розкладання) лекал, раскладка лекал – 1. Розміщення лекал у прямокутній рамці на матеріалі, папері, столі. 2. Полотнище тканини, паперу, клейонки з розміщеними на ньому комплектами лекал.

Розкладка лекал комбінована, раскладка лекал комбинированная – розкладка, здійснювана за допомогою кількох комплектів лекал деталей виробів, іноді різних розмірів і зростів, з метою економії матеріалу, що витрачається.

Розкрійний, раскройный – призначений для розкроювання.

Розкроювання, розкрій, раскрой – 1. Вирізування деталей виробу з настилу або одиночного полотнища. 2. Технологічний процес у розкрійному цеху, який полягає в настиланні матеріалів, розсіканні настилів на частини й заготовці деталей виробу методом вирубування або вирізування.

Розметування, разметка – 1. Прикріплення підкладки, бортової й утеплювальної прокладок до припуску шва вшивання рукава ручними розметувальними стібками або на спеціальній машині. 2. Розправлення припуску бантової або зустрічної складки на два боки від лінії шва й закріплення її країв двома тимчасовими строчками перед подальшою обробкою.

Розмір, размер – один з компонентів розмірно-повнотно-зростового стандарту, який характеризує фігуру й одяг за обхватом грудей і визначає розподіл виробів на номери.

Розмірна ознака, размерный признак – довжина, ширина, обхват, проєкційний розмір певних ділянок тіла людини, які характеризують будову тіла й використовуються для конструювання одягу.

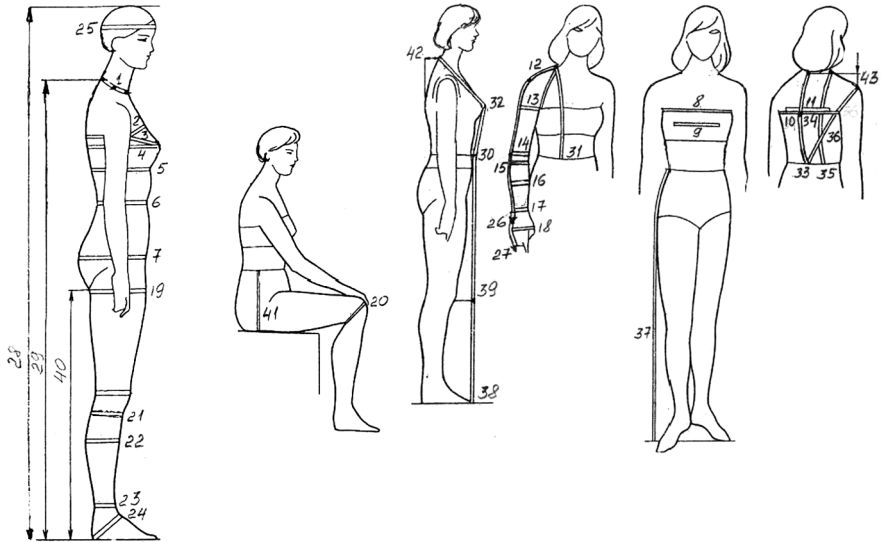

Рис. 85. Розмірні ознаки фігури людини:

1 – обхват шиї; 2 – обхват грудей перший; 3 – обхват грудей другий; 4 – обхват грудей третій; 5 – обхват грудей четвертий; 6 – обхват талії; 7 – обхват стегон; 8 – ширина грудей; 9 – відстань між сосковими точками; 10 – ширина спини; 11 – відстань між виступаючими точками лопаток; 12 – ширина плечового схилу; 13 – обхват плеча у верхній частині; 14 – обхват руки в ліктьовому суглобі; 15 – обхват передпліччя у верхній частині; 16 – обхват передпліччя в середній частині; 17 – обхват зап'ястка; 18 – обхват кисті, стиснутої у кулак; 19 – обхват стегна; 20 – обхват коліна; 21 – обхват під коліном; 22 – обхват литки; 23 – обхват щиколотки; 24 – обхват стопи через п'ятку; 25 – обхват голови; 26 – довжина руки до першого суглоба великого пальця; 27 – довжина руки до кінця третього пальця; 28 – зріст; 29 – відстань від шийної точки до підлоги; 30 – довжина до талії спереду; 31 – довжина до талії спереду 1; 32 – висота грудей; 33 – довжина спини до талії; 34 – висота пройми позаду; 35 – довжина спини до талії 1; 36 – висота плеча коса; 37 – довжина збоку від лінії талії до підлоги; 38 – довжина спереду від лінії талії до підлоги; 39 – відстань від лінії талії до коліна; 40 – висота під сідничної складки; 41 – висота сидіння; 42 – положення корпусу; 43 – висота плеча.

Висота грудей, *висота груди* – відстань від шийної точки по основі шиї до найвищої точки грудей (рис. 85).

Висота підсідничної складки, *висота подъягодичной складки* – відстань від середини підсідничної складки до підлоги (рис. 85).

Висота плеча коса, *высота плеча косая* – відстань від правої плечової точки до перетину лінії талії з хребтом (рис. 85).

Висота пройми позаду, *высота проймы сзади* – відстань від шийної точки до лінії обхватів грудей першого і другого з урахуванням виступу лопаток (рис. 85).

Висота сидіння, *высота сидения* – відстань від лінії талії до площини стільця, на якому сидить вимірюваний (рис. 85).

Відстань між сосковими точками, *расстояние между выступающими точками грудных желез* – відстань по горизонтальній прямій між виступними точками грудних залоз (рис. 85).

Відстань між виступними точками лопаток, *расстояние между выступающими точками лопаток* – відстань по горизонтальній прямій між виступними точками лопаток (рис. 85).

Відстань від лінії талії до коліна, *расстояние от линии талии до колена* – відстань від лінії талії до виступної точки живота й далі до коліна на рівні центра колінної чашечки (рис. 85).

Довжина до талії спереду, *длина до талии спереди* – відстань від шийної точки по основі шиї через виступну точку грудної залози до лінії талії (рис. 85).

Довжина збоку від лінії талії до підлоги, *длина сбоку от линии талии до пола* – відстань від рівня лінії обхвату талії по бічній поверхні стегна через ділянку горба, яка виступає найбільш, до підлоги (рис. 85).

Довжина руки, *длина руки* – відстань від плечової точки по зовнішньому боку плеча й передпліччя до першого суглоба великого пальця або до кінця третього пальця (рис. 85).

Довжина спереду від лінії талії до підлоги, *длина спереди от линии талии до пола* – відстань від лінії талії по окружності живота через його найвищу точку й далі по вертикалі до підлоги (рис. 85).

Довжина спини до талії, *длина спины до талии* – відстань по кривій, яка проходить від шийної точки по хребту до лінії талії (рис. 85).

Обхват стегон, *обхват бедер* – довжина окружності, яка проходить у горизонтальній площині через найвищі точки сідниць (рис. 85).

Обхват стегна, *обхват бедра* – довжина окружності ноги на рівні підсідничної складки (рис. 85).

Обхват голови, *обхват головы* – довжина окружності, яка проходить по лобних горбах і точках потилиці, які найбільше виступають (рис. 85).

Обхват грудей, *обхват груди* – довжина окружності тулуба на рівні грудей.

Обхват грудей другий, *обхват груди второй* – довжина окружності, яка проходить через нижні кути лопаток, пахвові западини й виступні точки грудних залоз (рис. 85).

Обхват грудей перший, *обхват груди первый* – довжина окружності, яка проходить через лопатки, пахові западини й над грудними залозами (рис. 85).

Обхват грудей третій, *обхват груди третий* – довжина окружності, яка проходить у горизонтальній площині через виступні точки грудних залоз.

Обхват грудей четвертий, *обхват груди четвертый* – довжина окружності, яка проходить під основою грудних залоз у горизонтальній площині (рис. 85).

Обхват зап'ястка, *обхват запястья* – довжина окружності, яка проходить по променезап'ястному суглобу через голівку ліктьової кістки (рис. 85).

Обхват литки, *обхват икры* – довжина окружності ноги, вимірювана в місці найбільшого розвитку литкового м'яза (рис. 85).

Обхват кисті, стиснутої в кулак, *обхват кисти, сжатой в кулак* – довжина окружності, яка проходить перпендикулярно від кисті по головках п'ясткових кісток через великий палець (рис. 85).

Обхват коліна, *обхват колена* – довжина окружності, яка проходить по колінній чашечці (рис. 85).

Обхват плеча, *обхват плеча* – довжина окружності руки, яка проходить по біцепсу (рис. 85).

Обхват під коліном, *обхват под коленом* – довжина окружності ноги, вимірювана під колінною чашечкою в місці найбільшого звуження гомілки (рис. 85).

Обхват передпліччя у верхній частині, *обхват предплечья в верхней части* – довжина окружності руки, вимірювана безпосередньо під ліктьовим суглобом (рис. 85).

Обхват передпліччя у середній частині, *обхват предплечья в средней части* – довжина окружності руки, вимірювана на рівні середини передпліччя (рис. 85).

Обхват руки в ліктьовому суглобі, *обхват руки в локтевом суставе* – довжина окружності руки на рівні ліктьового суглоба, вимірювана із зігнутою під прямим кутом рукою (рис. 85).

Обхват стопи через п'ятку, *обхват стопы через пятку* – довжина окружності, яка проходить через задню точку п'ятки, що найбільше виступає вниз, і найбільшу точку згину стопи (рис. 85).

Обхват талії, *обхват талии* – довжина окружності, яка проходить у горизонтальній площині через найвужчу частину тулуба між нижніми ребрами й ребенями клубових кісток (рис. 85).

Обхват шиї, *обхват шеи* – довжина окружності, яка проходить по основі шиї спереду над яремною виїмкою і ззаду над остистим відростком сьомого шийного хребця (рис. 85).

Обхват щиколотки, *обхват щиколотки* – довжина окружності, яка проходить по виростках гомілковостопного суглоба (рис. 85).

Ширина грудей, *ширина груди* – відстань між передніми кутами пахвових западин (рис. 85).

Ширина плечового схилю, *ширина плечового ската* – відстань від основи шиї до плечової точки (рис. 85).

Ширина спини, *ширина спини* – відстань між задніми кутами пахвових западин (рис 85).

Розпрасовування, розпрасування, разутюживание – закріплення шва або складки в розправленому на обидва боки положенні за допомогою волого-теплової обробки.

Розрахункова серія, *расчетная серия* – партія швейних виробів одного виду й фасону всіх розмірів і зростів, яка може бути виготовлена швейною фабрикою за певний строк. Розмір розрахункової серії визначають, враховуючи потужність швейних потоків і строк, прийнятий для даного замовлення.

Розрахунково-пропорційний спосіб розмноження лекал, *расчетно-пропорциональный способ размножения лекал* – технічне розмноження лекал заданих розмірів або зростів нанесенням міжрозмірних приростів на координатні осі, проведені з основних контурних точок вихідних лекал.

Розрахунок кусків, *расчет кусков* – операція визначення раціонального використання довжини кусків на задані настили без залишків або з мінімальними залишками.

Розріз, разрез – 1. Те саме, що й шліца. 2. Пряме або фігурне розсічення матеріалу для петлі або входу в кишеню (на відміну від підріза, який іде від краю усередину деталі).

Розсікання настилу, *рассечка настила* – розрізування настилу на частини.

Розстрочити, розстрочувати, расстрочить, расстрочивать – закріпити розгорнуті запаси зшивного шва однією або двома строчками вздовж лінії з'єднання деталей.

Розсувальність ниток, *раздвигаемость нитей* – відбувається під впливом зовнішніх зусиль (розтягування, згину), внаслідок чого в тканині готового виробу спостерігаються зсуви однієї системи ниток відносно іншої. Залежить від будови, щільності тканини.

Розтікання, растоки – дефект тканини у вигляді порушення контурів рисунка на тканині, який виникає унаслідок розтікання барвника під час вибивання.

Розтраф, *ростраф* – дефект тканини у вигляді незбіжності частин багатоколірного рисунка на тканині під час вибивання.

Розтяжність, *растяжение* – здатність матеріалів збільшувати лінійні розміри під дією розтягувальних зусиль під час шиття, прасування, в процесі експлуатації. Розтяжність тканини в косому напрямі використовують, щоб надати деталям об'ємної форми.

Розхил виточки, *раствор выточки* – максимальна відстань між зшиваними боками виточки.

Рольпрес, *рольпресс* – спеціалізована лапка швейної машини, застосовувана для зшивання пухких матеріалів і матеріалів з великим коефіцієнтом тертя (ватних прокладок, шкіри, дубльованих на поролоні матеріалів). При застосуванні рольпреса в швейних машинах полегшуються повороти матеріалу під голкою, поліпшується якість строчки. Під час вистьобування ватних прокладок рольпрес не збиває вату й зменшує посадку (рис. 86).

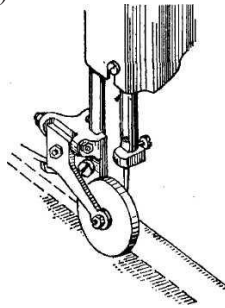

Рис. 86. Рольпрес

Росток, *росток* – лінія, зріз горловини по спинці.

Ротонда, *ротонда* (італ. *rotonda*, від лат. *rotundus* – круглий) – верхній жіночий теплий одяг без рукавів у вигляді довгої накидки.

Рубанок, *рубанок* – пристрій з ножом для обрізування кінців тканини при настиланні. Напрямом для переміщення рубанка поперек настилу є кінцева притискна лінійка, яка складається із двох дерев'яних або металевих рейок.

Рубильник, *рубильник* – пристрій до швейної машини, призначений для одинарного або подвійного підгинання зрізу деталі одягу. Використання рубильника у швейній машині дає можливість збільшити продуктивність праці до 20% на операціях підгинання зрізів деталей.

Рубильник для виготовлення шльовок та бретелей, *рубильник для изготовления шлевок и бретелей* – цей рубильник має установчу пластину, яка закріплюється гвинтами до платформи машини та пластину-фіксатор, що має подовжені прорізи для установки рубильника відносно голки (рис. 87).

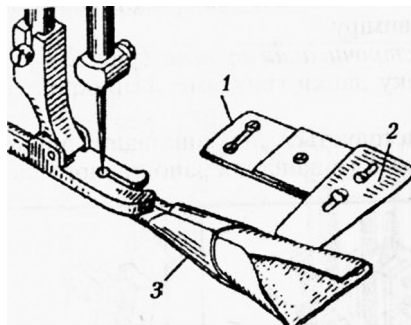

Рис. 87. Рубильник для виготовлення шльовок та бретелей: 1 – установча пластина; 2 – пластина фіксатор; 3 – трубка з розширеним кінцем у вигляді конуса

Рубок, рубок – 1. Сорт тонкого лляного полотна. 2. Хустка з батисту або перкалю.

Рудус, рудус – напіввовняна тонкосуконна тканина з апаратної пряжі, буває пістрявоткана й меланжева. Використовують для виготовлення штанів, спортивних костюмів спеціального призначення.

Рукав, рукав – 1. Деталь швейного виробу, що одягається на руку. 2. Частина швейної машини, в якій розміщено головний вал.

Рукав вшивний, рукав втачної – покрій рукава, який з'єднується з проймою виробу по замкненому контуру на ділянці з'єднання руки з тулубом.

Рукав комбінований, рукав комбинированный – рукав, що складається з комбінації двох різних покроїв рукавів на деталях спинки та пілочки. Наприклад: спереду – реглан, ззаду – суцільнокрійний.

Рукав «крильце», рукав «крылышко» – різновид вшивного короткого рукава, який пришивається до верхньої частини пройми. По формі нагадує крило.

Рукав «ліхтарик», рукав «фонарик» – різновид вшивного рукава, короткий, призібраний по окату і низу.

Рукав сорочковий, рукав рубашечный – різновид вшивного рукава, характеризується подовженою лінією плеча, поглибленою проймою і

невеликою висотою окату рукава.

Рукав суцільнокрійний, *рукав цельновыкроенный* – покрій рукава, що характеризується відсутністю пройми і розкroюється передня частина рукава разом з пілочкою, а ліктьова частина – разом із спинкою.

Рукавиці, *рукавицы* – виріб, яким укривають частково долоню руки, чотири пальці разом і великий окремо або п'ять пальців разом.

Рукавички, *рукавички* – виріб, яким укривають частково передпліччя, долоню руки й п'ять пальців, кожний окремо.

Рулекс, *рулекс* (франц. *rouler* – скручувати, котити) – кручена оздоблювальна тасьма, в яку подекуди вплітається металева нитка.

Рулетка, *рулетка* (від франц. *roulette* – коліщатко) – металева або полотняна стрічка з поділками для вимірювання довжини предметів чи виробів.

Рулик, *рулик* – оздоблювальна деталь жіночого й дитячого легкого вбрання у вигляді шнура, зшитого з викроєної за косою ниткою смужки й вивернутого на лицьовий бік.

Рулон, *рулон* (франц. *rouleau* – згорток) – згорнуті у трубку текстильний матеріал, папір, шкіра тощо.

Руно, *руно* – вовна з однієї вівці, одержана під час весняного стриження, що складається з волокна пов'язаного, між собою в єдине ціле.

Рюкзак, *рюкзак* (нім. *rucksack*, від *rucken* – спина, *sack* – мішок) – заплічний мішок для речей на лямках, поклажі.

Рюш, *рюш* – оздоблювальна деталь жіночого й дитячого легкого вбрання у вигляді стрічки або вузької смужки тканини, зібраної посередині в складки або зборки на дві паралельні строчки.

Ряднина, *полотно* – 1. Цупке домоткане полотно з конопляної або лляної пряжі. 2. Різнокольоровий килим або ковдра з грубої вовни.

Ряса, *ряса* (від давньогрец. *rason* – чернечий одяг) – верхній довгий приталений одяг з широкими рукава у православного духовенства.

С

Саван, *саван* (грец., з араб. від назви місцевості Саван поблизу Багдада) – поховальне убрання у вигляді мішка або довгої сорочки з білої тканини.

Салоп, *салоп* (франц. *salope*) – верхній жіночий одяг у вигляді довгої накидки з прорізами для рук або з короткими рукавами.

Сак, *сак* (від англ. *sach* – мішок) – мішкувате жіноче пальто прямого силуету з широкою прямою спинкою без швів з високою застібкою спереду, довжиною вище коліна.

Сантиметр, *сантиметр* (від франц. *centimetre*) – 1. Одиниця довжини, що дорівнює 0,01 м. 2. Лінійка або стрічка з нанесеними поділками на сантиметри.

Сап'ян, *саф'ян* (перс.) – тонка, м'яка яскраво пофарбована шкіра рослинного дублення зі шкур кіз, овець.

Сарафан, *сарафан* (перс. *serena* – почесний одяг) – 1. Довгий чоловічий каптан, який носили за часів Київської Русі. 2. Російське жіноче вбрання у вигляді довгої вільної сукні із застібкою по середині без рукавів. 3. Легка жіноча сукня без рукавів, на шлейках, бретелях, а також сукня, яку одягають поверх кофти, светра тощо.

Саржа, *саржа* (від лат. *sericus* – шовковий) – бавовняна, шовкова чи напівшовкова тканина саржевого переплетення з діагоналевим рубчиком, направленим знизу вверх, зліва направо. Буває сирова, гладкофарбована, вибивна. Використовують для підкладок.

Саржа плащова, *саржа плащевая* – текстильна тканина, різновид саржі. Вироблена з гребінної крученої пряжі, саржевого переплетення. Щільна, міцна, гладкофарбована з малоусадковою і водовідштовхувальною обробкою. Використовується для виготовлення плащів, курток.

Саржа підкладкова, *саржа подкладочная* – текстильна тканина, різновид саржі. Двостороння тканина: одна поверхня крепова, інша – блискуча гладка. Більш гладку поверхню використовують як підкладку, матову сполучають з виворотною стороною виробу.

Саржа рукавна, *саржа рукавная* – текстильна тканина, різновид саржі. Вироблена з бавовняної пряжі саржевим переплетенням. Буває гладкофарбована та з вибивним у смужку візерунком. Використовують для виготовлення підкладки в рукавах чоловічих костюмів під спинку й пілочки жилетів, під пояси штанів.

Сарі, *сарі* (гінді – *sari*) – жіночий одяг у Південній Азії. Шматок тканини (5–9 м на 1 м), один край якого огортають навколо стегон у формі спідниці або шаровар, а інший накидають на плече або голову.

Сарпинка, *сарпынка* – міцна, бавовняна тканина з одинарної пряжі середніх номерів, полотняного переплетення в більшості пістрявоткана. Використовують для виготовлення сорочок, суконь.

Сатин, *сатин* (від франц. *satin*, з араб. *зайтуні*, від *зайтун* – стара арабська назва китайської гавані Цюаньяжоу, звідки вивозили тканину)

– бавовняна тканина, сатинового переплетення з гладкою блискучою поверхнею. За обробкою буває вибілена, гладкофарбована, вибивна, мерсеризована. Використовують для виготовлення суконь, халатів, підкладки для одягу, постільної білизни.

Сатинет, сатинет (від франц. *satinette*) – 1. Тонка бавовняна тканина атласного переплетення. 2. Сорт тонкого сатину.

Сатин-трико, сатин-трико – міцна бавовняна тканина, виробляється комбінованим переплетенням, буває гладкофарбована. Використовується для виготовлення костюмів, спортивного та спеціального одягу.

Сафарі, сафарі (англ. *мандрівник, мисливська експедиція*) – 1. Назва одного з напрямів у сучасній моді костюмів з жакетами або довгими куртками без підкладки з поясом на талії, з накладними кишенями, відкладним коміром. 2. Британська форма колоніальних військ, що використовувалася європейцями в XIX ст. (жакет, короткі штани). 3. Стиль в одязі, що виник в 30-х рр. в США, відмінностями якого були тканини з натуральної сировини природних відтінків кольорів хакі, комфортні практичні форми одягу.

Светр, свитер (від англ. *sweater*, від *sweat* – упрівати) – 1. Джемпер із коміром стояк, висотою не менше 50 мм. 2. Джемпер або фуфайка без застібки з високим коміром, який закриває шию і одягається через голову. Побутова назва тонких трикотажних светрів – водолазка (від назви частини одягу водолазів – светр із високим коміром) (рис. 88).

Рис. 88 Светр

Рис. 89. Свінгер

Свита, свитка – старовинний український довгополий верхній одяг із відрізною по талії спинкою або розширений за допомогою клинів з боків і ззаду; сіряк, свитка, свитина.

Свінгер, свингер (від англ. *swagger* – колихатися, *coat* – пальто) – пальто з м'якої вовняної тканини довжиною до колін, відмінною особливістю якого є вільний розширений до низу силует. Спинка має довгі складки-фалди, які коливаються при ходьбі. Популярним цей стиль одягу був в 50-х рр. ХХ ст. (рис. 89).

Сердак, сердак – короткий чоловічий, жіночий сукняний одяг із рукавами, який був поширений у західних областях України. Одягали поверх кептаря незастебнутим або наопашки, оздоблювали вишивкою, шнурковим гаптуванням.

Середньоволокниста бавовна, середньоволокнистий хлопок – волокно довжиною 28 – 35 мм із середньою лінійною густиною дозрілого волокна 0, 222 – 0, 167 текс.

Середньогрудинна точка, среднегрудинная точка – див. **антропометричні точки**.

Серицин, серицын (лат. *sericum* – шовк) – білок, що складає разом із фіброїном усю масу натурального шовку-сирцю, надає йому жорсткості, матовості, зменшує природний блиск.

Серія, серия – партія швейних виробів одного виду або фасону, виготовлювана в установлені строки відповідно до шкали розмірів, повнот і зростів або на замовлення торговельних організацій.

Серм'яга, сермяга – 1. Грубе домоткане нефарбоване сукно, з якого шили верхній селянський одяг. 2. Верхній одяг із грубого домотканого сукна, частина традиційного костюма ХVІ ст., на відміну від свитки, був повсякденним робочим одягом.

Серпанок, серпанок – 1. Дуже легка, майже прозора тканина з лляної пряжі. 2. Головний убір заміжньої жінки з прозорою легкою тканини, що має вигляд шарфа.

Сертифікат, сертификат (франц. *certificat*, від лат. *certum* – правильно і *facere* – робити) – документ, що засвідчує асортимент, кількість і якість експортного товару.

Сизаль, сизаль (від ісп. *sisal*) – жорстке, грубе натуральне текстильне волокно, яке одержують з листків агави. Використовують для виготовлення канатів, линв.

Силон, *силон* – чеська назва синтетичного волокна, яке в Україні називають капроном.

Силует, *силуэт* – обрис предмета, площинне зображення рисунком людини або предмета, подібне до контурів тіні. Від прізвища французького державного діяча Е. де Силуета, на якого було таким способом намальовано карикатуру.

Силуети геометричні, *силуэти геометрические* – силуети одягу, які прирівнюються до простих геометричних фігур (рис. 90).

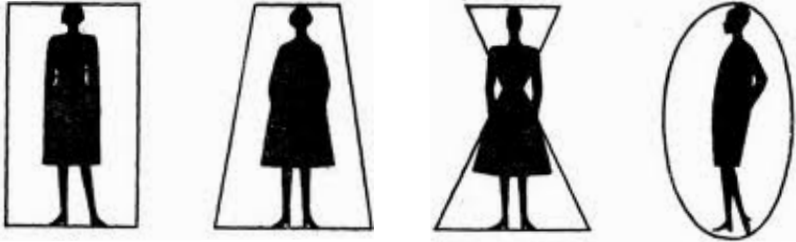

Рис. 90. Силуети геометричні

Силует декоративний, *силуэт декоративный* – силует, який відступає від природних форм статури, часто замасковує їх.

Силует іксоподібний, *силуэт иксоподобный* – форма одягу з розширеними лініями плеча і низу і завуженою лінією талії.

Силует овальний «буль», *силуэт овальный «буль»* – об'ємна форма із завуженою лінією плеча і низу.

Силует прямий, *силуэт прямой* – обрис одягу, який не прилягає до фігури на ділянці талії.

Силует скульптурний, *силуэт скульптурный* – силует, який повторює форму людського тіла.

Силует трапецієвидний, *силуэт трапецевидный* – форма одягу розширеного до лінії низу у вигляді трапеції.

Сиянка, *сыянка* – рівна, суцільна, ажурна смужка, виготовлена з різнобарвного бісеру на волосяній або нитяній основі, шириною 4 – 5 мм з геометричним орнаментом.

Сильця, *силки* – те саме, що й строчка копіювальна. Сильця застосовують для перенесення ліній на симетричні деталі в тих випадках, коли намічувані лінії повинні збігатися на деталях протягом тривалого часу. Після прокладання силець тканини розсувають, натягуючи нитки строчки, й розрізують їх посередині.

Синелька, синелька – оздоблювальний кольоровий шнур з бархатистим ворсом. Синельку виробляють на крутильних машинах, Основа синельки складається з кручених бавовняних ниток, які міцно утримують ворс. Використовують для оздоблення, виготовлення штучного каракулю.

Синтетичний, синтетический (від грец. *synthetikos* – сполучний) – одержаний внаслідок синтезу.

Синтетичні тканини, синтетические ткани – тканини, що містять синтетичні нитки чи волокна не менш як 50% від маси тканини.

Сипкість, сыпучесть – те саме, що й **обсипальність**.

Система автоматизованого проектування, система автоматизированного проектирования (САПР) – організаційно-технічна система, яка складається з комплексу засобів автоматизації проектування, що взаємодіють з підрозділами проектної організації і виконують автоматизоване проектування. Сучасні засоби автоматизації дозволяють поєднати в єдиному комплексі конструкторську і технологічну підготовку виробництва, проектування обладнання і управління технологічними процесами, а також усю виробничу діяльність швейного підприємства.

Система крою, система кроя – сукупність розрахунків з визначення розмірів деталей виробу й прийомів побудови креслень (викрійки).

Ситець, ситец (від голл. *sits*, в санскриті *sitras* – пістрявий) – бавовняна тканина полотняного переплетення, отримана обробкою сурового міткаля. Може бути м'якої, жорсткої обробки, що залежить від відсотка апрету, а також може мати ефект гофре, малоусадкову, малозминальну обробку. Використовують для виготовлення легкого одягу, постільної білизни.

Ситці івановські, ситцы ивановские – текстильні тканини, різновид класичного ситцю. Відмінність від ситцю у використанні – візерунок у дрібну квіточку на світлому або темному фоні.

Сіблон, сиблон – фізично модифіковане віскозне волокно, яке є хорошим заміником бавовни.

Сітка-стрейч, сетка-стрейч – текстильна тканина, різновид сітки. Полотно з вибивним квітковим візерунком, яке має високу еластичність і розтяжність. Використовують для виготовлення окремих деталей одягу й підкладки.

Скафандр, скафандр (франц. *scaphandre*, грец. *skapch* – човен і ...*aner* (*andros*) – людина) – спеціальний герметичний одяг із шоломом

і дихальним апаратом, що ізолює людину від зовнішнього середовища (рідинного, газоподібного, розрідженого простору).

Скет, *скет* – вид спеціального оброблення б'язі у вигляді стійкого апрету, що не змивається і надає їй блиску, незмиральності, безусадковості, підвищує міцність фарбування.

Складка, *складка* – оздоблення в одязі у вигляді вільного або закріпленого прасуванням, строчкою різного роду згину тканини.

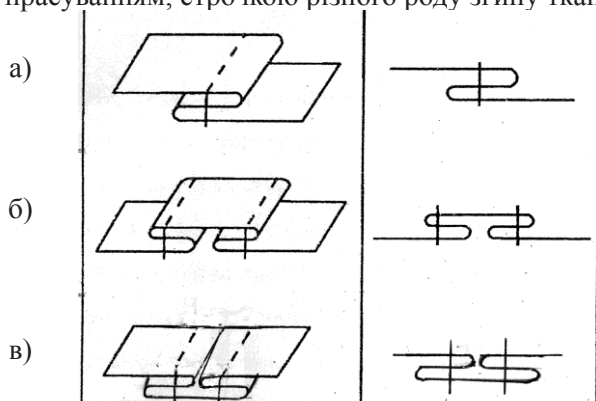

Рис. 91. а) застрочування однібічної складки;
б) застрочування бантової складки;
в) застрочування зустрічної складки

Складка однібічна, *складка одностороння* – вид складки з одним зовнішнім згином, закладеним на один бік (рис. 91 а).

Складка бантова, *складка бантовая* – вид складки з двома зовнішніми згинами, направленими в протилежні боки (рис. 91 б).

Складка зустрічна, *складка встречная* – вид складки, згини якої розміщено в стик з лицьового боку (рис. 91 в).

Скотч, *скотч* (від англ. *scotch*, скор. від *scotch tape*, букв. – шотландська стрічка) – спеціальна клейка стрічка, яку намотують на щільне кільце і використовують для склеювання чого-небудь.

Скотчгард, *скотчгард* – тканина спеціального призначення. Для її просочення використовується спеціальна олія, а також тефлонове, пишепроводіштовхувальне покриття *scotchguard*. Основний постачальник цих тканин – Іспанія.

Скрученість нитки, *скрученность нитки* – ступінь закручування нитки в процесі прядіння або крутіння на спеціальних машинах, який визначається кількістю витків на 1м довжини. Скрученість ниток, у

тому числі швейних, характеризується напрямом, кількістю кручень на одиницю довжини. Розрізняють пряжу й нитки лівого S та правого Z кручення. У процесі пошиття звертають увагу на напрям кручення, відповідно до вимог паспорта швейної машини (рис. 92).

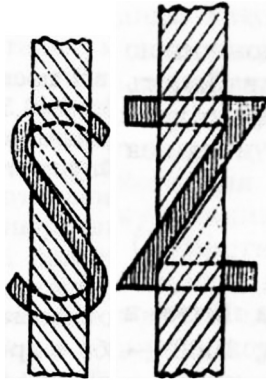

Рис. 92. Умовне позначення напрямку кручення пряжі: z – праве; s – ліве.

Скуфія, скуфія (грец.) – гостроверха шапка у вигляді ковпака з плоским верхом із чорного або фіолетового оксамиту у православного духовенства, монахів.

Слакси, слаксы (від англ. *slachs* – широкі штани) – сучасна назва широких штанів спортивного стилю

Слабина, слабина – 1. Дефект тканини у вигляді опуклостей, складок, зморшок, утворених на ділянці тканини при нерівномірному натязі полотнищ у настилі. 2. Опуклість на матеріалі по краю або в середині виробу. Під час розпрасування виточок одночасно спресовують утворену на кінцях слабину. Слабина у різках лацканів, коміра, необхідна для утворення канта по краю деталі.

Смокінг, смокинг (від англ. *smoking – jacket* – піджак для куріння. Був введений у моду наприкінці XIX ст. в Британії прем'єр-міністром Б. Дізраелі) – піджак із чорного сукна з обшитими шовком бортами, один з видів вечірнього костюма (рис. 93).

Смуги, полосы – дефект тканини у вигляді поперечної лінії різної ширини, яка відрізняється за кольором від усього полотнища.

Рис. 93. Смокіне

Соболь, *соболь* – цінний вид хутра, який має густий, пишний, блискучий, шовковистий, волосяний покрив середньої довжини від жовто-пісочного до темно-коричневого відтінку.

Сомbrero, *самbrero* (ісп. *sombrero*, від *sombra* – тінь) – капелюх із широкими крисами, який закріплюється шнурком під підборіддям. Увійшов в європейську моду в XVI ст., поширений у країнах Латинської Америки.

Сорочка, *рубашка* (від лат. *sarhas* – верхній одяг, сукняний каптан рибалок або лат. *starus* – чистий, охайний) – плечовий швейний верхній чоловічий або хлопчачий одяг з рукавами, яким укривають тулуб і частково стегна та вдягають на білизняні вироби. Сорочку з короткими рукавами у побуті іноді називають «теніска» (рис. 94).

Рис. 94. Сорочка

Рис. 95. Сорочка гавайська

Рис. 96. Сорочка поло

Сорочка апаш, *рубашка апаш* (від франц. *apache* – хуліган, вуличний грабіжник) – проста сорочка, комір якої вільно лягає на плечі і груди, залишаючи відкритою шию.

Сорочка гавайська, *рубашка гавайская* (англ. *hawation shirt*) – чоловіча літня сорочка з короткими рукавами ті відкладним коміром. Виготовлена із яскравої вибивної тканини (шовкової, бавовняної) з орнаментом екзотичних мотивів (рис. 95)

Сорочка поло, *рубашка поло* (від англ. *polo-гра*) – чоловіча сорочка з короткими рукавами, маленьким відкладним коміром і застібкою тільки на верхній частині переду на два-три гудзика. Іноді сорочку поло називають «теніска» (рис. 96).

Сорочка ковбойська, *рубашка ковбойская* (від англ. *cow* – корова, *boy* – хлопець) – сорочка з картатої бавовняної тканини, з довгими рукавами, з відкладним коміром з кокеткою, погонями та накладними кишенями.

Сорочка нічна, *рубашка ночная* – білизняний виріб, який вдягають безпосередньо на тіло, укривають тулуб і ноги (частково або цілком), призначений для снання.

Сорочка гамівна, *рубашка успокоительная* – спеціальний одяг із довгими рукавами для хворих на буйне божевілля, який не дозволяє їм активно рухатись.

Сорочечка, *распашонка* – швейний або трикотажний одяг вільної форми для новонароджених, з рукавами, розрізом від верху донизу на спинці або спереду, що одягається безпосередньо на тіло.

Сорт, *sort* (від лат. *sortis* – частина, різновид) – різновид товару, що має певні якісні ознаки.

Спандекс, *спандекс* – 1. Поліуретанове синтетичне високорозтяжне волокно, відоме за назвою: Пума, Вирон, Лайкра, Лікра (США, Великобританія, Італія), Дорластан, Фрезер (Німеччина), Опелон, Еспа (Японія). 2. Щільна розтяжна тканина з бархатистою стороною і гладеньким виворотом.

Специфікація, *спецификация* – 1. Визначення і перелік специфічних особливостей будь-чого. 2. Технічний документ, де зазначено назви частин, вузлів і деталей даного виробу, їхню кількість, матеріал, вагу тощо.

Спеціалізація, *специализация* – 1. Оволодіння спеціальними знаннями в певній галузі. 2. Зосередження діяльності на певному занятті, спеціальності. 3. Поділ праці на окремі операції.

Спеціальність, *специальность* – 1. Комплекс набутих людиною знань і практичних навичок, що дає їй можливість займатися певним родом діяльності у певній галузі. 2. Окрема галузь науки, техніки, мистецтва тощо. 3. Будь-яка самостійна професія, основна кваліфікація.

Спинка, *спинка* – одна з основних деталей плечових виробів, обмежена зверху зрізом горловини спинки і плечовими зрізами, а з боків – проймою й бічними зрізами.

Спідниця, *юбка* (від укр. *спод* – низ, нижня частина) – швейний або трикотажний поясний виріб жіночий, одяг різної довжини, що покриває нижню частину тулуба й ноги (рис. 97).

Спідниця нижня, *юбка нижняя* – швейний або трикотажний поясний виріб жіночий різної довжини, що одягається під спідницю або сукню.

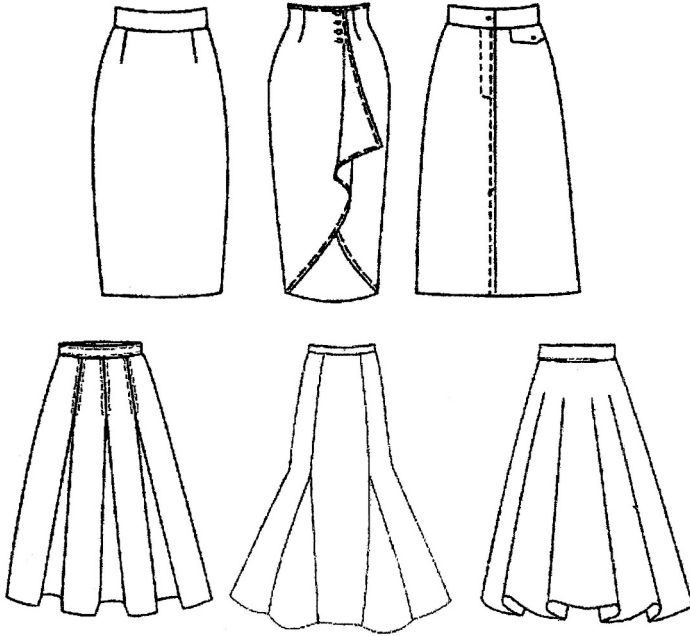

Рис. 97. Моделі спідниць

Спідниця бананова (спіральна), юбка банановая (спиральная) – спідниця, складається з парної кількості клинів, кроєних по косій нитці, які мають вигляд великої коми. За рахунок специфічної форми зшиті клини розширюють спідницю від стегон, шви в якій проходять по діагоналі, спірально обвиваючи фігуру. В готовому вигляді нагадують скручену шкірку банана, звідки й назва.

Спосіб групування, способ группировки – технічне розмноження лекал заданих розмірів і зростів накладанням їх одне на одне, з'єднанням однойменних точок і діленням утворених відрізків на число проміжних розмірів або зростів з подальшим з'єднанням точок ділення відповідно до контура деталі.

Спрасування, сутюжка – зменшення розмірів деталі по краю, згину за допомогою волого-теплової обробки потрібної форми.

Спуск, спуск – те саме, що й зліт.

Стаж, стаж (від франц. *stage* – тимчасове перебування) – 1. Термін служби, тривалість діяльності в будь-якій галузі. 2. Час, упродовж якого працівник набуває практичних навичок з певної спеціальності.

Стандарт, *стандарт* (від англ. *standard*) – 1. Норма, зразок, мірило.
2. Прийнятий тип виробів, що відповідає певним вимогам за якістю, хімічним складом.

Стандарти розмірно-повнотно-зростові, *стандарты размерно-полнотно-ростовочные* – еталони умовно-типових фігур, установлювані сукупністю розмірів по довжині, ширині, обхватах та інших характеристик відповідно до антрометричних даних.

Стандартизація розмірно-повнотно-зростова, *стандартизация размерно-полнотно-ростовочная* – розробка еталонів умовно-типових фігур і розмірно-зростових таблиць відповідно до антрометричних даних.

Старіння, *старение* – погіршення властивостей матеріалів унаслідок багаторазового використання або відповідних обробок.

Стелаж, *стеллаж* (від нім. *stellage* – ставити) – полиці у кілька ярусів.

Стелаж механізований, *стеллаж механизированный* – пристрій для зберігання тканин з автоматизованим завантаженням, переміщенням рулону й подачею його до місця призначення.

Стелаж підлоговий, *стеллаж напольный* – пристрій у вигляді трохи піднятого над підлогою щита з дошок або підставки з планок, призначений для зберігання й перевезення тканин.

Стелаж поличковий, *стеллаж полочный* – пристрій у вигляді вертикальних стояків з полицями для зберігання легких тканин.

Стиль, *стиль* (від грец. *stylus* – паличка, стержень для письма) – структурна єдність образної системи і прийомів художнього вираження, народжених практикою розвитку архітектури, образотворчого і декоративно-прикладного мистецтва. Отже, стиль одягу характеризується тим же напрямом, що й інші види мистецтва даної епохи.

Стиль спортивний, *стиль спортивный* – характеризується лаконічністю і цілеспрямованістю форми, зручністю крою, простотою і раціональністю художніх прийомів. Характерними для одягу спортивного стилю є: накладні кишені, пояси, хлястики, кокетки, манжети тощо.

Стиль джинсовий, *стиль джинсовый* – різновидність спортивного одягу, виготовленого з джинсової тканини «денім», для якого характерні різноманітність крою, декоративні строчки, кишені, застібки «блискавка», вилоги, стійки тощо.

Стиль романтичний, *стиль романтический* – характеризується декоративністю, складним кроєм, значною кількістю доповнень – воланів, оборок тощо. Форми одягу даного стилю легкі і невимушені.

Стиль «кантрі», *стиль «кантри»* – стиль, який походить з Америки і характеризується використанням бавовняних тканин у клітинку, численних декоративних елементів: воланів, оборок, мережив; суконь з вузьким ліфом і широкою довгою спідницею. Обов’язковим доповненням є солом’яні капелюхи.

Стиль класичний, *стиль классический* (віл лат. *classicus*) – характеризується практичністю крою, гармонією форм і пропорцій, максимально наближених до природних, простотою оформлення, зручністю та елегантністю. Типовими для класичного стилю є чоловічі та жіночі ділові костюми, різноманітні жилети, які можуть доповнювати прямі, вузькі та широкі спідниці, штани. Одяг класичного стилю зобов’язує до стриманої поведінки, створює ділову атмосферу, рекомендується людям різного віку.

Стиль «унісекс», *стиль «унисекс»* (від англ. *unisex* – безстатевий) – характеризується використанням однакових видів одягу для представників різної статі.

Стиль «фантазі», *стиль «фантази»* – див. **стиль романтичний**.

Стиль фольклорний, *стиль фольклорный* – стиль сучасного одягу, в якому використовуються елементи народного костюма різних країн і епох. Моделі одягу цього стилю створюються за народними традиціями. Для фольклорного стилю характерні простота форми, пишність, вільність, оригінальність.

Стирання, *истирание* – руйнування матеріалів унаслідок тертя. Стирання найбільше піддаються жорсткі тканини. Міцність на стирання вимірюють різними приладами.

Стихар, риза, *стихарь* (грец. *sticharion*) – довгий одяг без розрізу спереду і ззаду з отвором для голови, із широкими рукавами, звичайно парчевий одяг для дияконів під час богослужіння, а також спідня одежа священників та архієреїв.

Стібок, *стежок* – елемент строчки, який являє собою закінчений цикл переплетення однієї або кількох ниток з матеріалом.

Стібок зметувальний, *стежок сметочный* – різновидність ручного стібка, в якому переплетення ниток у тканині утворюється з лицьового й виворітного боків уздовж лінії строчки (прямі зметувальні стібки) або під кутом до неї (косі зметувальні стібки).

Стібок ланцюговий, *стежок цепной* – стібок, що легко розпускається, у вигляді ланки ланцюга, який утворюється за допомогою однієї

або багатьох ниток з вузлами переплетення, розміщеними на поверхні з'єднаних матеріалів (рис. 98).

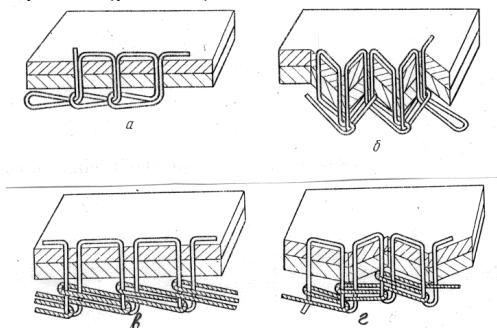

Рис. 98. Ланцюгові стібки: а, б – однопіткові; в, г – двопіткові

Стібок машинний, *стежок машинный* – стібок, що утворюється за допомогою робочих органів швейних машин.

Стібок підшивальний, *стежок подшивочный* – потайний стібок, призначений для закріплення підгнутого зрізу, при утворенні якого внутрішній шар матеріалу проколюється наскрізь, а зовнішній – на неповну товщину.

Стібок потайний, *стежок потайной* – стібок, розміщений у середині зшиваних тканин і невидимий з лицьового боку виробу.

Стібок розметувальний, *стежок разметочный* – стібок, призначений для розметування.

Стібок ручний, *стежок ручной* – стібок, що утворюється однією або кількома нитками вручну.

Стібок спушний, *стежок вспушной* – різновидність потайного стібка з сильно затягнутим переплетенням і недовгою лицьовою ниткою, прихованою у шарах тканини, що робить строчку непомітною.

Стібок стьобальний, *стежок стегальный* – стібок, призначений для з'єднання наскрізними або потайними стібками шарів матеріалів з метою ущільнення їх і надання їм жорсткості, а іноді й для оздоблення виробу.

Стібок човниковий, стежок челночный – двонитковий стібок з вузлами переплетення усередині з'єднаних матеріалів (рис. 99).

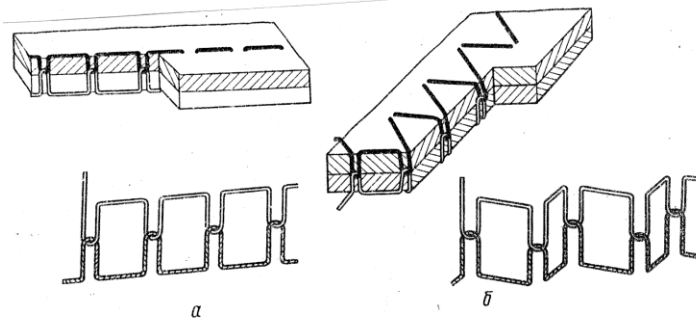

Рис. 99. Човникові стібки: а – лінійна строчка; б – зигзагоподібна строчка

Стіл настільно-розкрійний, стол настільно-раскройный – великий стіл, іноді з пересувними кришками і пристроєм для зберігання й транспортування тканини, призначений для настилення тканин і вирізування деталей швейних виробів.

Стіл прасувальний спеціальний, стол утюжельный специальный – стіл для міжопераційної та кінцевої обробки заготовок і виробів, має регулювання по висоті, пневматичний амортизатор, робочу поверхню з електричним підігрівом.

Стіл прасувальний спеціальний для видалення плям, стол утюжельный специальный для удаления пятен – стіл має вакуумну камеру, рукавну подушку з нержавіючої сталі, комплектується двома пістолями для нанесення рідини з вакуумним пристроєм.

Стіл промірний, стол измерительный – триметровий стіл для вимірювання ширини й довжини матеріалу.

Стоншення, утоншение – зменшення товщини країв, швів, ділянок виробу, якого досягають за допомогою праски, преса, строчки.

Стояк коміра, стойка воротника – суцільнокрійна з відльотом або відрізна частина коміра, розміщена від шва вшивання коміра в горловину до лінії його перегину.

Стрази, стражи – штучне каміння, яке імітує справжнє, виготовляють зі скла або гірського кришталю. Назва походить від прізвища австрійського винахідника Ж.Стреза, який вперше отримав скло з оптичними властивостями.

Стрічка, лента – вузька смужка різної ширини, виготовлені переплетення основних і пітканих ниток. Для виробництва стрічок широко застосовують бавовняну пряжу, шовкові, штучні, синтетичні нитки різної будови (профільовані, комплексні, текстуровані). За способом виробництва стрічки поділяють на ткані, нарізні та в'язані.

Стрічка атласна (ліберті), *лента атласная* – виготовляють з віскозних комплексних ниток невисокої скрученості атласним переплетенням. Ширина стрічки – в межах від 12 до 130 мм.

Стрічка бейка, *лента бейка* – виробляється з бавовняної або напівбавовняної пряжі, віскозних комплексних і шовкових ниток, складним жакардовим переплетенням, яке імітує ручну вишивку. Ширина 6–53 мм. Використовується для тих же цілей, що й стрічка «Українка».

Стрічка білизняна, *лента бельевая* – отримують з бавовняної або напівшовкової (віскози з шовком) пряжі, полотняного переплетення, шириною 13–17 мм. Використовують для оздоблення білизни.

Стрічка бортова (*пруг*), *лента бортовая* – полотняного переплетення, лляна по основі й бавовняна по пітканню, шириною 9–12 мм. Її застосовують при пошитті чоловічих і жіночих костюмів, пальт, наклеюючи на борти клеєм БФ-6, щоб уникнути їх деформації.

Стрічка в'язана, *лента вязанная* – виготовляють на в'язально-трикотажних машинах з використанням базових і візерунчастих переплетень.

Стрічка «Українка», *лента «Українка»* – виробляють з бавовняної пряжі або віскозних ниток жакардовим переплетенням з візерунками, що імітують українську вишивку, шириною 20...60 мм.

Стрічка взуттєва, *лента обувная* – виготовляють з бавовняної, змішаної та вовняної пряжі полотняного й комбінованого переплетення, різного колористичного оформлення. Ширина 13–15 мм. Їх використовують для оздоблення деяких видів взуття (домашнього, спортивного та ін.).

Стрічка еластична, *лента эластичная* – виробляють різними переплетеннями в поєднанні з бавовняною пряжею прокладають у натягнутому стані гумові нитки, спандекс, а також високорозтяжні нитки – еластик. Ширина стрічки – 18...20 мм. Для жіночих і дитячих підв'язок використовують стрічки з гофрованим краєм (підв'язувальні), для чоловічих – з гладким. На відміну від підв'язувальних, бандажні стрічки ширші (50...110 мм) і випускаються тільки з гладким краєм.

Стрічка капелюшна, *лента шляпная* – виробляється з віскозних або шовкових ниток репсовим, полотняним переплетенням, з чітко помітним рубчиком; стрічка гладкофарбована, шириною 20...50 мм.

Стрічка капронова декоративна, *лента капроновая декоративная* – легка, прозора стрічка полотняного або дрібновізерунчастого переплетення, може бути вибіленою або гладкофарбованою, з вибивними або ворсовими ефектами (з електростатичним ворсом). Аналогічною цій стрічці є стрічка нарізна з капронової тканини. Вона відрізняється в основному тим, що має оплавлені або обшиті краї.

Стрічка кіперна, *лента киперная* – виробляють саржевим переплетенням (ламана саржа) з бавовняною або змішаною пряжею. Ця стрічка буває сировою, вибіленою, гладкофарбованою, її використовують для обробки країв швів виробів та зав'язок у білизні.

Стрічка корсажна, *лента корсажная* – виробляють переважно з бавовняної або змішаної пряжі полотняним чи комбінованим переплетенням, гладкофарбованою, пістрявотканою, сировою і дуже апретованою. Ширина стрічки 40...60 мм.

Стрічка корсетна, *лента корсетная* – отримана з бавовняної або змішаної пряжі в поєднанні з гумовою або ниткою спандекс полотняного переплетення, шириною 110–130 мм. Використовується для виготовлення предметів жіночого туалету.

Стрічка у клітинку, *лента в клеточку (шотландка)* – виготовляється з різнокольорових ниток та пряжі.

Стрічка-лаке, *лента-лаке* – виготовляється з ацетатних комплексних ниток, атласним переплетенням, гладкофарбованою. У процесі оздоблення вона піддається лошінню на гарячих каландрах, унаслідок чого ацетатні волокна частково розм'якшуються, а поверхня стрічки набуває гладкості та шовковистого блиску. Ширина 10–60 мм. Такою стрічкою оздоблюють головні убори, а також жіночий і дитячий верхній одяг.

Стрічка меблева, *лента мебельная* – виробляється переважно з бавовняної пряжі, штучних і синтетичних комплексних ниток, комбінованим або полотняним переплетенням, гладкофарбованою. Використовується для оздоблення м'яких меблів.

Стрічка нарізна, *лента нарезная* – на відміну від тканих нарізають із готових тканин, а їх краї обплавляють або обшивають на оверлочних машинах.

Стрічка-оксамитка, *лента оксамитка* – виробляють на бавовняній основі з коротким щільним ворсом зі штучного шовку, шириною 6...70 мм. Оксамитками оздоблюють головні убори, жіночий і дитячий одяг.

Стрічка тканина, *лента тканная* – виготовляють різними переплетеннями на ткацьких верстатах. За фактурою поверхні стрічки бувають гладкі, ворсові, фасонні, рельєфні (типу мережив, гофровані тощо).

Стрічка для штанів, *лента для брюк* – виробляють з бавовняної пряжі з потовщеним краєм, завширшки 15–17 мм, застосовують для зміцнення нижніх країв штанів, вона запобігає їх передчасному зношуванню.

Стрічка для штор (гардинна), *лента для штор* – виготовляється з капронових комплексних ниток полотняним переплетенням, вибіленою. Ширина 25 мм. Стрічка пришивається по всій ширині штори, а потім у напрямку основи збирається в рюші. Наявна в стрічці потовщена капронова нитка (на 0,8 см від краю) утворює петлі для гачків.

Стрічкова розкрійна машина, *ленточная разкройная машина* – машина, призначена для вирізування із розсічених частин настилу деталей крою, розмір яких не перевищує довжини її видльоту. Стрічкові розкрійні машини можуть бути двошківними, тришківними й чотиришківними; забезпечують більшу чистоту зрізів деталей, ніж інші розкрійні машини.

Стрічковий ніж, *ленточный нож* – робочий орган стрічкової закрійної машини у вигляді сталльної стрічки, натягнутої за шківни машини.

Стрінг, *стринг* (від англ. *string* – шнурок, тасьма) – жіночий купальний комплект, який складається з маленьких трусів, які зшиті з двох трикутників, з'єднаних з боків зав'язками, і бюстгальтера у вигляді трикутних чашок з зав'язками.

Строчити, *строчить* – шити на швейній машині – виконувати видиму в готовому виробі строчку.

Строчка, *строчка* – 1. Ряд повторюваних ручних або машинних стібків. 2. Процес застрочування й обстрочування оздоблювальної строчки.

Строчка ажурна, *строчка ажурная* – різновид оздоблювальної строчки, виконаної ручним або машинним способом у вигляді отворів певного розміру й форми з обметуванням їх країв.

Строчка багатолінійна, *строчка многолинейная* – строчка, яка складається з двох або більшої кількості паралельних ліній стібків.

Строчка безпосаджувальна, строчка беспосадочная – строчка, виконана без приборювання тканини в середині стібка.

Строчка бісерна, строчка бисерная – строчка, використовується під час обкидання петель з вузликami переплетення на поверхні пружка для поліпшення зовнішнього вигляду петлі.

Строчка виметувальна, строчка выметочная – ручна або машинна строчка для тимчасового закріплення країв деталі, виробу (рис. 100).

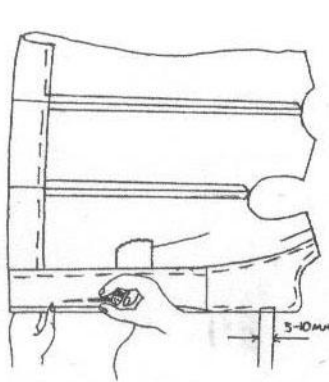

Рис. 100. Строчка виметувальна

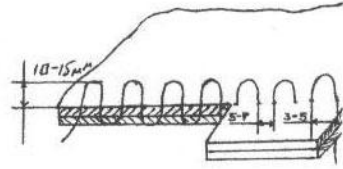
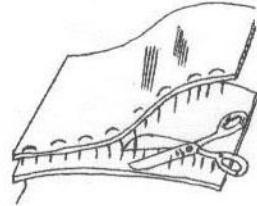

Рис. 101. Строчка копіювальна

Строчка закріпна, строчка закрепочная – ряд ручних або машинних стібків, виконаних у кінці розрізу, шва, складки, щоб запобігти розпусканню основної строчки.

Строчка зворотна, строчка обратная – машинна строчка для закріплення основної строчки, яка прокладається у зворотному для неї напрямі.

Строчка з'єднувальна, строчка соединительная – ручна або машинна строчка, призначена для з'єднання деталей виробу.

Строчка зигзагоподібна, строчка зигзагообразная – різновидність фігурної строчки з розміщенням стібків під кутом до середньої лінії.

Строчка зметувальна, строчка сметочная – строчка тимчасового призначення, виконана зметувальними стібками або на машині однониткового ланцюгового стібка.

Строчка копіювальна, строчка копировальная – ряд зметувальних ручних стібків або ланцюгових однопниткових машинних із незатягнутою ниткою, які дають можливість розрізати стібки між шарами матеріалу для перенесення розмічених ліній на симетричну деталь (рис. 101).

Строчка мережкова, *строчка мережечная* – те саме, що й **ажурна строчка**.

Строчка машинна, *строчка машинная* – послідовне з'єднання машинних стібків, що утворюється за допомогою ниток та робочих органів швейних машин (рис. 102 б).

Строчка обметувальна, *строчка обметочная* – ряд ручних або машинних строчок (стібків), призначених для закріплення й декоративно-го оздоблення країв і прорізів (рис. 102).

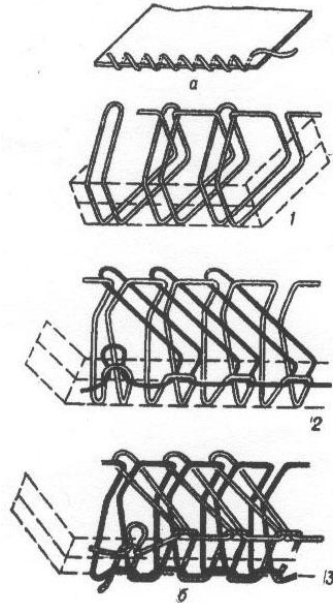

Рис. 102. Строчки обметувальні: а – ручна;
б – машинні: 1 – одниткова; 2 – двониткова; 3 – триниткова

Строчка оздоблювальна, *строчка отделочная* – строчка, видима з лицьового боку виробу й призначена для оздоблення його деталей.

Строчка підшивальна, *строчка подшивочная* – ручна або машинна строчка, призначена для закріплення підігнутих країв деталі, виробу.

Строчка потайна, *строчка потайная* – ряд повторюваних ручних або машинних стібків, невидимих з лицьового боку виробу.

Строчка ручна, *строчка ручная* – послідовне з'єднання ручних стібків, що утворюється за допомогою голки та нитки вручну.

Строчка спушна, *строчка вспушная* – потайна строчка, виконувана по обшивному краю для ущільнення шарів деталі та закріплення шва в кант.

Строчка фігурна, *строчка фигурная* – різновидність оздоблювальної строчки, виконаної у вигляді повторюваних машинних або ручних стібків, розміщених за заданим рисунком.

Структура, *структура* (лат. *structura* – побудова, розміщення) – внутрішня будова чогось, певний взаємозв'язок складових частин цілого.

Стягування, *стягивание* – дефект шва по лінії строчки у вигляді скорочення довжини оброблювальної поверхні, який виникає під час зшивання, вистьобування, прострочування матеріалу через недодержання технологічних режимів.

Стьобане покривало, *выстеганное покривало* – виріб, що складається з двох шарів тканини й прокладки між ними, стьобаний наскрізними стібками, призначений для накривання спального місця.

Стьобанка, *стебанка* – куртка, стьобана на ваті.

Стьобання, *стежка* – те саме, що й **вистьобування**.

Стьобати, *стегать* – те саме, що й **вистьобати**.

Сублістатик, *сублистатик* – перебивний спосіб нанесення рисунка на тканину, який полягає в тому, що рисунок попередньо друкують на папері, а потім переносять на тканину при певних умовах обробки.

Сукно, *сукно* – щільна вовняна напіввовняна тканина з щільним поєстяним застилом, утвореним завдяки валянню.

Сукня, *платье* (від укр. *сукати*, від лат. *sukula* – мотовило) – швейний або трикотажний плечовий жіночий одяг, що складається з ліфа і спідниці, об'єднаних в одне ціле. Різновидом сукні є сарафан.

Сукня-пальто, *платье-пальто* – сукня різних силуетів з центральною однобортною або двобортною застібною спереду, яка нагадує літнє пальто. Виготовляється з костюмних, пальтових тканин.

Сукня коктейльна, *платье коктейльное* (від англ.-амер. – *cocktail dress*) – святкова сукня довжиною до колін, яка є дуже відкритою і без рукавів.

Суконне прядіння, *суконное прядение* – апаратна система прядіння коротких волокон вовни або її сумішей із іншими волокнами. Цим способом виробляють грубу пухнасту пряжу.

Сурова, *сирова*, *суровая* – необроблена текстильна тканина, або тканина природного кольору.

Сутаж, *сутаж* – див. **шнур сутаж**.

Сутана, сутана (франц. *soutane*, з італ. *sottana* – спідниця) – довгий верхній одяг католицького духовництва, який не носять під час богослужіння.

Суцільнокрійний, цельновыкроенный – викроюваний разом з іншою деталлю.

Схема, схема (від грец. – вид, форма) – 1. Спрощене зображення чи усний виклад чогось узагальненого. 2. Креслення, що передає основну ідею будь-якої машини, приладу тощо за допомогою умовних позначень.

Сюртук, сюртук (від франц. *surtuor* – широке верхнє плаття) – чоловічий верхній одяг з довгими полами, відкладним коміром і широкими лацканами (рис. 103).

Рис. 103. Сюртук

Т

Табель мір, табель мер – документ, який містить основні виміри лекал і виробів усіх розмірів, припуски на обробку й допустимі відхилення від цих вимірів у готовому вигляді.

Таблиця, таблиця (від польск. *tablica*, від лат. *tabula* – дошка) – зведення, перелік предметів, розпис відомостей про щось, розміщених у певному порядку, за графами.

Тавар, тавар – шовкова віскозна тканина жакардового переплетення з різноманітними кольоровими узорами національного характеру. Виготовляють легкий жіночий національний одяг у країнах Середньої Азії, Монголії.

Такон, такон – петельна нитка, яка складається з двох ниток: із капрону і ацетатних ниток.

Талон, талон – паперова смужка з порядковим номером виробу, прикріплювана після розкроювання на основні деталі для зручності складання виробу. Талони розміщуються на певних місцях деталей крою, пришиваються на спеціальних напівавтоматах

Талька, талька (франц. *tailler*) – моток ниток, пряді.

Танін, танин (від франц. *tanner* – дубити шкіру) – органічна дубильна речовина.

Тапа, тапа – тканина, вироблена з лубу дерева, внутрішня частина кори. Поширена серед народів Індонезії, Центральної та Південної Америки, Африки.

Тарбуш, *тарбуш* (від франц. *tarbouche* – фреска) – арабський головний убір у вигляді червоного ковпака з повсті чи сукна, у формі зрізаного конуса, відомий під назвою тюрбан.

Тарлатан, *тарлатан* (від франц. *tarlatane*) – легка, прозора малощільна, бавовняна, напівшовкова тканина, схожа на серпанок, але виготовлена з більш грубих ниток. Використовують для виготовлення пачок (спідниці для балерини).

Таслан, *таслан* – міцна синтетична тканина з поліаміду, не дуже щільна, має високу повітропроникність. Для одержання найбільшої проникності тканина може бути армована. Використовують для виготовлення повсякденного одягу.

Тасьма, *тесьма* – це вузька смужка, отримана на спеціальних плетільних верстатах зі системи ниток, що переплітаються під кутом 45°. Унаслідок такого розміщення ниток плетена тасьма може тягнутися вздовж і впоперек, завдяки чому вона добре облягає краї деталей одягу і нашивається на виріб будь-якими вигинами. Залежно від волокнистого складу тасьма буває бавовняна, напівшовкова, шовкова, вовняна; за оздобленням – сурова, вибілена, гладкофарбована, багатоколірна; за призначенням – оздоблювальна й докладна. Найбільш поширені такі види оздоблювальної тасьми: аксельбант, галун, фасонна (з різних видів сировини), «змійка» шириною – 5,5 мм, «косичка» – 2 мм, «ялинка» – 3 мм, фігурна (з віскозних ниток), «пилка» – 6 мм, «хвиля» – 9 мм; зигзагоподібна хвиляста тасьма «в'юнчик» з віскозної плоскої соломки. Серед докладних видів тасьми найбільш поширені білизняна, корсетна, одягова, еластична.

Тасьма білизняна, *тесьма бельевая* – з бавовняної або змішаної пряжі, а також із віскозних та ацетатних комплексних ниток – сурова, вибілена, гладкофарбована, шириною 4...20 мм. Застосовується для обшивання швів в одязі, країв виробів, виготовлення зав'язок тощо.

Тасьма еластична, *тесьма эластическая* – виготовляють з бавовняної й змішаної пряжі, віскозних та ацетатних ниток у поєднанні з гумовими, поліуретановими прожилками шириною 2,5...25 мм. Використовують у білизняних виробках.

Тасьма корсетна, *тесьма корсетная* – отримують з бавовняної пряжі шириною 16...18 мм. Наявність у ній здвоєних ниток робить її значно міцнішою від аналогічної за волокнистим складом білизняної тасьми. Використовують для шнування корсетів.

Тасьма одягова, *тесьма одажная* – виробляють шириною 2...30 мм з різноманітних видів сировини, гладкою й фасонною. Використовують у різних видах верхніх швейних виробів.

Тафета водонепроникна, *тафета водонепроницаемая* – текстильна синтетична тканина різновид тафети. Це повітрообмінна тканина з водонепроникною обробкою, захищає від вітру. Використовують для виготовлення курток, підкладки, пухових виробів, наметів.

Тафета підкладкова, *тафета подкладочная* – тканина з поліефірних ниток, яка адсорбує вологу. Вона легка, міцна, має гіпоалергенні властивості, низьку гігроскопічність, високу повітрообмінність, малорозтяжна. Використовують для виготовлення підкладки курток.

Тафта, *тафта* (від франц. *taffetas* – тканина) – тонка блискуча щільна бавовняна або шовкова тканина. Має дрібні поперечні рубчики, буває вибілена, гладкофарбована, вибивна й мерсеризована. Використовують для виготовлення чоловічих сорочок, суконь.

Тафта – атлас, *тафта – атлас* – текстильна тканина, різновид класичної тафти. Це щільна, легка, шовковиста тканина з ефектом переливу кольорів. Має високу еластичність, жорсткість, завдяки якій одяг тримає форму. Має ще назву «тафта – хамелеон». Використовують для виготовлення блуз.

Тафта джинсова, *тафта джинсовая* – щільна тканина, різновид «денім», застосування металевих ниток створює легке мерехтіння. Використовують для виготовлення костюмів, штанів, суконь, спортивного одягу.

Тафта віскозна, *тафта вискозная* – текстильна тканина, різновид класичної тафти. Тканина менш тверда, ніж класична тафта, з «бавовняною» структурою і мерехтливим блиском. Використовується для виготовлення літнього одягу.

Тафта з вишивкою, *тафта з вишивкою* – різновид класичної тафти. Це блискуча, щільна, жорстка, тверда, легка тканина з натурально-го, штучного шовку й бавовни, з сильно закручених ниток в основі і пітканні, полотняного переплетення, за рахунок чого має дрібні поперечні рубчики, або візерунки на матовому фоні. Буває гладкофарбована, вибілена з вишивкою. Використовують для виготовлення чоловічих сорочок, блуз, суконь.

Технологія тафтингова, *технология тафтинговая* – одержання нетканних матеріалів із розрізним чи нерозрізним ворсом, пров'язуванням

каркасної основи нитками чи пряжею на тафтингових машинах із подальшим проклеюванням її виворітного боку.

Твід, *твид* (англ. *tweed* – матерія) – вовняна, напіввовняна меланжева тканина з апаратної пряжі. Різна за переплетенням, щільністю, містить різнокольорову пряжу або непс. Використовують для виготовлення жакетів, костюмів, спідниць.

Твіл, *твил* – текстильна тканина зі змішаних волокон (35% бавовни, 65% поліестеру). Використовують для виготовлення виробів для працівників медичних установ, корпоративного одягу.

Теврон, *теврон* – торговельна назва полівінілхлоридного (ПВХ)волокна, яке випускається в Японії.

Текс, *текс* (від лат. *texere* – ткати, плести) – міжнародна одиниця вимірювання товщини (або лінійної густини) волокна або нитки, яку визначають у грамах на кілометр. Товщину ниток у тексах визначають величиною маси (ваги), що припадає на одиницю її довжини (1 текс = 1г/км).

Текстиль, *текстиль* (лат. *textile* – тканина) – вироби, вироблені з текстильних волокон і ниток – тканини, трикотажні, неткані полотна, вата, сітка, текстильна галантерея, швейні нитки, канати тощо, а також волокна пряжі та нитки для них.

Текстоліт, *текстолит* (від лат. *textum* – тканина і ...літ) – багатошаровий спресований пластичний матеріал. Являє собою бавовняну тканину, просочену штучними смолами.

Текстура, *текстура* (від лат. *textura*) – тканина, зв'язок, будова.

Тема, *тема* (від грец. *tema* – положення, основа) – 1. Основна думка будь-якої розмови, твору мистецтва, лекції тощо. 2. У моделюванні – сукупність стильових ознак того чи іншого модельєра.

Теніс пістрявотканий, *теніс пестротканный* – бавовняна тканина, яка має картатий малюнок, виробляється з крученої пряжі середніх номерів і використовується для виготовлення чоловічих сорочок.

Теніска, *тенниска* – спортивна сорочка з короткими рукавами, звичайно трикотажна.

Тент, *тент* (голл., англ. *tent*) – накриття, зазвичай парусинове, від сонця й дощу.

Теорія, *теорія* (від грец. *theoria* – розгляд, дослідження) – 1. Логічне узагальнення практичного досвіду людей. 2. Загальні міркування на противагу практичній діяльності.

Теплопровідність, теплопроводность – властивість матеріалів, яка полягає у здатності проводити тепло.

Теплостійкість, теплостойкость – властивість матеріалів, яка полягає у здатності витримувати нагрівання за певних умов без руйнування структури.

Терилен, терилен (віл англ. *terulen*) – назва у Великобританії синтетичного поліефірного волокна і тканини з нього. В Україні це волокно називається лавсан.

Термопластичні матеріали, термопластические материалы – (від *термо-* і *пласт* – маса) – матеріали, які при нагріванні до певної температури переходять з високопластичного у в'язкотекучий стан, а при охолодженні до кімнатної температури повертаються в попередній стан.

Термостабілізація, термостабилизация – короткочасне теплове оброблення полотна в натягнутому стані до певної температури з швидким охолодженням, що сприяє зменшенню зминальності, зсіданню.

Терно, терно (франц. від імені власника паризької фабрики Г.Л.Терна) – вовняна тканина, вироблена з пряжі пухової козячої вовни саржевого переплетення. Використовують для виготовлення суконь.

Тефлон, тефлон (від англ. *teflon*) – 1. Назва в США синтетичного волокна і тканини з нього. В Україні його називають вторлон. 2. Торгова назва синтетичного полімеру, який використовується, щоб запобігти корозії, пригорянню.

Технічне приймання тканини, технический прием тканей – комплекс робіт з проведення лабораторних випробувань щільності, зсідання, тривкості забарвлення тканини, міцності на розрив та інших властивостей.

Технічне розмноження лекал, техническое размножение лекал – побудова лекал різних розмірів і зростів за вихідним лекалом, виконаним відповідно до креслення деталі.

Технологічний процес, технологический процесс – комплекс операцій з виготовлення одягу, виробів.

Технологічність конструкції одягу, технологичность конструкции одежды – конструктивне вирішення деталей, вузлів і виробів у цілому, яке дозволяє при їх виготовленні в умовах масового виробництва використовувати найбільш досконалу технологію обробки при високій продуктивності праці і високій якості продукції.

Технологія, технология (від техно... і ...логія) – сукупність способів переробки матеріалів, виготовлення виробів і процеси, що супроводять ці види робіт.

Тик, тик (від голл. *tijk*) – цупка, щільна лляна чи бавовняна тканина переважно саржевого переплетення. Використовують для виготовлення чохлів, матраців.

Тик матрацний, тик матрацний – різновид класичного тикучого з одиної або крученої грубої лляної або бавовняної пряжі. Виробляється дрібновізерунчастим, атласним, саржевим, полотняним переплетеннями, з повздовжніми широкими пістрявотканими або друкованими кольоровими смугами. Використовують для виготовлення матраців.

Тик наволочний (пошивковий), тик наволочний – різновид класичного тикучого з тонкої крученої бавовняної пряжі, полотняного, саржевого переплетення. Використовують для виготовлення пошивок.

Тик-ластик, тик-ластик – бавовняна тканина атласного переплетення з кардної пряжі, з гладкою блискучою, лицьовою поверхнею. Застосовується для виготовлення чоловічої білизни.

Тип голки, тип иглы – ознака, яка характеризує поділ машинних голок залежно від форми загострення вістря. Парні номери голок показують, що голки мають конусне загострення, а непарні – те, що голки мають спеціальне видовжене вістря.

Типова конструкція виробу, типовая конструкция изделия – типова форма й розміри деталей одягу, на базі яких протягом певного часу проектують різні нові моделі одягу.

Типо-розміро-зріст, типо-размеро-рост – стандарт, який характеризує розміри виробів у масовому виробництві відповідно до різних габаритів фігури людини.

Тифтик, тифтик – козяча ангорська вовна, яка використовується для виготовлення текстильних виробів.

Тіара, тиара (від грец. *tiara*) – 1. Головний убір давніх персидських і асирійських царів. 2. Трійчаста корона Папи Римського з хрестом зверху.

Тілогрійка, телогрейка – 1. Тепла куртка без рукавів, безрукавка. 2. Стьобана ватна куртка, ватник, фуфайка, ватянка.

Тільник (тіленька), тельняшка – частина одягу матроської форми військовослужбовців. Спідня трикотажна сорочка в синьо-білу, чорно-білу смужку без коміра з довгими рукавами. Побутова назва трикотажної фуфайки.

Тірольки, тирольки – короткі завдовжки до колін і вище чоловічі, жіночі штани.

Тісі, тиси – тип сорочкової тканини з водовідштовхувальною обробкою, для виготовлення одягу медичного персоналу, працівників лабораторій, ресторанів, кафе.

Тканина, тканьь (від лат. *textile* – тканина та *texui* – ткани) – 1. Виріб, виготовлений у процесі ткання на ткацькому верстаті. 2. Текстильне полотно, утворене переплетенням ниток основних та підтканних.

Тканини античні *ткани античные* – тканини Стародавньої Греції, Стародавнього Риму. Основним матеріалом для виготовлення цих тканин була вовна. Вовняні тканини вироблялись як грубі, так і тонкі.

Тканини антистатичні, *ткани антистатические* – характеризуються антиелектростатичними властивостями за рахунок використання антистатичної нитки, тобто не накопичується статична електрика.

Тканини апретовані, *ткани апретированные* – тканини, оброблені складом клейких речовин з метою надання їм стійкості структури, підвищеної гладкості.

Тканини бавовняні, *ткани хлопчатобумажные* – тканини, що виготовлені з бавовняної пряжі і містять 100% бавовняного волокна, або бавовняні волокна з вмістом не більше 10% целюлозовмісних волокон або ниток.

Тканини бавовняні змішані, *ткани хлопчатобумажные смешанные* – тканини, що містять бавовняне волокно і не більше від 50% хімічних волокон і ниток.

Тканини багат шарові, *ткани многослойные* – текстильні тканини, вироблені з кількох систем ниток.

Тканини бесагові, *ткани бесаговые* – домоткані вовняні тканини з поперечносмугастим або картатим візерунком, з яких виготовляли торби – бесаги або тайстри.

Тканини білоземельні, *ткани белоземельные* – тканини, на білому фоні яких нанесені вибивні малюнки, які займають невелику частину (30–40%) площі.

Тканини вафельні, *ткани вафельные* – виготовлена вафельним переплетенням. Можуть бути вибілені, гладкофарбовані, вибивні. Використовують для кухонних рушників, скатертин.

Тканини вовняні, *ткань шерстяные* – 1. Тканини, виготовлені з чистововняної пряжі або в сполученні з іншими волокнами. За видом

пряжі тканини бувають камвольні, тонкосуконні, грубосуконні. 2. Тканини, що містять не менше 70% вовняного волокна.

Тканини водовідштовхувальні, *ткани водоотталкивающие* – тканини, які мають здатність до водовідштовхування за рахунок спеціального оздоблення або гідрофобних волокон.

Тканини водонепроникні, *ткани водонепроницаемые* – тканини, що мають стійкість до проникнення води внаслідок спеціального оброблення чи застосування гідрофобних волокон.

Тканина волосяна, *ткань волосяная* – спеціальна тканина полотняного переплетення, нитки основи є бавовняні або лляні, а піткання – з кінського волосу. Використовують для бортової прокладки у пальто, піджаках.

Тканини ворсові, *ткани ворсовые* – група текстильних тканин, на поверхні яких наявний ворс, що закриває повністю полотно тканини або окремі його ділянки. Використовують для виготовлення декоративних тканин, для оббивання та одягу.

Тканини вігоневі, *ткани вигоневые* – тканини виготовлені з вігоневої пряжі. Використовують для виготовлення байкових ковдр і теплих зимових хусток.

Тканини вибивні, *ткани выбивные* – спочатку тканини вироблялися ручним способом за допомогою форм з рельєфними візерунками (набійка). Згодом вибивними тканинами стали називати всі тканини, на які рисунок наноситься механічним способом на одновальних і багатвальних друкувальних машинах з металевими циліндричними валами. Використовуються для виготовлення виробів у всіх галузях.

Тканини гобеленові, *ткани гобеленовые* – група декоративних художніх тканин, що імітують старовинні гобелени ручної роботи. Використовують для виготовлення порт'є, оббивки меблів.

Тканини готичні, *ткани готические* – художні тканини Західної Європи XII–XVст. у стилі готики.

Тканини грубосуконні, *ткани грубосуконные* – текстильні тканини, вироблені з грубововняної апаратної пряжі, виготовленої з грубої, напівгрубої вовни, а також їх сумішей з хімічними волокнами та відновленою вовною. Використовуються для виготовлення верхнього зимового й демісезонного одягу (пальто, напівпальто, шинелі тощо).

Тканини гребінні, *ткани гребенные* – тканини, вироблені з пряжі, одержаної способом гребінного способу прядіння (батист, шифон тощо).

Тканини декоративні типу плахта, *ткани декоративные типу плахта* – тканини машинного виробництва, в яких яскраво проявляється художні принципи народного ткацтва.

Тканини джинсові, *ткани джинсовые* – щільні тканини з двоколірної як бавовняної пряжі саржевого, дрібновізерунчастого переплетення. Сучасний асортимент джинсових тканин включає як бавовняні, так і напіввовняні шовкові та напівлляні тканини.

Тканини декатировані, *ткани декатированные* – тканини піддані дії гарячої води або пари з метою зняття внутрішнього напруження у тканині та запобігання утворенню заломів при подальшому обробленні.

Тканини декоративні, *ткани декоративные* – група декоративних тканин, виготовляються з бавовняної, шовкової пряжі або зі змішаної сировини. Використовуються для виготовлення драпірувань на двері, занавісок, гардин, порт'єр, а також для оббивки меблів та інших декоративних цілей.

Тканини декоративно-меблеві, *ткани декоративно-мебельные* – текстильні тканини з бавовняної, лляної, вовняної, шовкової та іншої пряжі або змішаної сировини. Виробляють жакардовими й складними переплетеннями, застосовується також друк, а саме аерографічний спосіб. Використовуються для виготовлення драпірувань, порт'єр, занавісок, покривал, скатертин, а також для оббивки стін і меблів.

Тканини з ефектом зминання, *ткани з эффектом сминаемости* – тканини, що мають стійкий м'який ефект унаслідок спеціального хімічного оброблення чи використання різноусадкових ниток.

Тканини з хімічних волокон, *ткани из химических волокон* – класифікаційний розподіл тканин за відсотковим співвідношенням компонентів вихідної сировини. Тканини виготовлені з хімічних волокон і ниток чи із суміші волокон із бавовною.

Тканини занавішувальні, *ткани занавесочные* – бавовняні, напівлляні тканини ажурного переплетення. Можуть бути: апретовані, фасонні, вибілені, пістрявоткані. Використовуються для виготовлення віконних занавісок.

Тканини змішані бавовняні, *ткани смешанные хлопчатобумажные* – тканини з бавовни в суміші з іншими волокнами, в яких масова частка бавовняних волокон повинна бути не меншою 50%.

Тканини змішані лляні, *ткани смешанные льняные* – тканини, які містять не менше 15% лляного волокна.

Тканини інтер'єрні, *ткани интерьерные* – декоративні тканини, що призначені для оздоблення житлових і громадських приміщень. До них належать: порт'єрні, меблево-декоративні.

Тканини камвольні, *ткани камвольные* (від нім. *katoolle*) – тканини, вироблені з чистововняної, вовняної чи напіввовняної пряжі гребінного способу прядіння.

Тканини кардні, *ткани кардные* – тканини, виготовлені з пряжі кардного способу прядіння (ситець, бязь тощо).

Тканини конопледжувові, *ткани конопледжутовые* – тканини, вироблені з конопледжутокенафної або льоноджутокенафної пряжі. Багатобарвні з виразними картатими візерунками.

Тканина «Космос», *ткань «Космос»* – двощарова шовкова жакардова тканина з рельєфною випуклою поверхнею. Вироблена з фарбованих віскозних ниток (виворіт) і кручених капронових ниток (лице). Використовують для пошиття костюмів, літніх пальт.

Тканини кисловані, *ткани кислованные* – лляні тканини, що мають світло-сірий колір після обробки слабким розчином кислоти з метою зниження їх лужності.

Тканини кишенькові, *ткани карманные* – бавовняні гладкофарбовані тканини полотняного або саржевого переплетення, мають високу стійкість до витирання. Використовують для виготовлення кишень.

Тканини-компаньйони, *ткани-компаньйоны* – близькі одна до одної за фактурою, кольором, рисунком тканини, які дозволяють отримати гармонічне поєднання.

Тканини лляні, *ткани льняные* – тканини, що містять не менше 92% лляного волокна.

Тканини махрові, *ткани махровые* – тканини, що мають на поверхні пухнастий шар, який складається з петель нитки.

Тканини меланжеві, *ткани меланжевые* – виробляються з меланжевої пряжі, отриманої з суміші пофарбованих у різні кольори волокон, наприклад, сукно – меланжеве.

Тканини мерсеризовані, *ткани мерсеризированные* – целюлозні тканини з підвищеною гігроскопічністю й фарбуванням, зі стійким шовковистим блиском, еластичністю і підвищеною міцністю завдяки обробці міцним розчином їдкого натрію.

Тканини металізовані, *ткани металлизированные* – тканини з тонким шаром розпиленого металу, нанесеного з метою підвищення їх термостійкості чи електропровідності.

Тканини малозминальні, *ткани малосминаемые* – тканини, що мають малу зминальність завдяки хімічній обробці полотна.

Тканини молестійкі, *ткани молестойкие* – вовняні тканини, які просочені спеціальними препаратами, що забезпечують стійкість до дії молі.

Тканини муарові, *ткани муаровые* – тканини зі спеціальними видами обробки, яка надає блиску, що виникає при здавлюванні та сплющуванні пітканих ниток.

Тканини напівбавовняні, *ткани полухлопчатобумажные* – тканини, що містять у своєму складі бавовняних волокон не менше 30% від маси тканини.

Тканини напіввовняні, *ткани полушерстяные* – тканини, що містять не менше 20% вовняного волокна.

Тканини напівлляні, *ткани полульняные* – тканини, що містять не менше 30% лляного волокна.

Тканини напівшовкові, *ткани полушелковые* – тканини, що містять шовкових волокон не менше 30% від маси тканини.

Тканини плащові, *ткани плащевые* – щільні тонкі бавовняні (іноді змішані тканини), з водовідштовхувальною обробкою. Використовують для виготовлення літніх плащів, костюмів.

Тканини пістрявоткані, *ткани пестротканые* – тканини, вироблені з різноколірних ниток або пряді.

Тканини рівносторонні, *ткани равносторонние* – тканини, що мають однакову оформлену лицьову і виворотну сторони.

Тканини рівнощільні, *ткани равноплотные* – тканини, що мають однакову щільність ниток по основі та пітканню.

Тканини рушникові, *ткани полотенечные* – бавовняні лляні тканини, які мають високу гігроскопічність, водопоглинальність. Виготовляють полотняним, вафельним, петельним переплетеннями. Використовують для виготовлення рушників.

Тканина сорочкова, *ткань сорочечная* – м'яка шовкова тканина більшості полотняного переплетення, характеризується наявністю по-вздовжніх смуг, які мають різний колір або утворені за рахунок переплетення. Використовується для виготовлення чоловічих сорочок

Тканини сигнальні, *ткани сигнальные* – тканини підвищеної видимості, які можуть мати різний сировинний склад із об'єднуючою властивістю – люмінесцентним складом барвника та яскравістю кольорів. Використовують для спецодягу.

Тканини синтетичні, *ткани синтетические* – тканини, що містять синтетичної нитки чи волокна не менше 50% від маси тканини.

Тканини суконні, *ткани суконные* – тканини, вироблені з чистововняної, вовняної, напіввовняної пряжі апаратного способу прядіння.

Тканини текстильні, *ткани текстильные* (лат. *tex* – *tile* – тканина, матерія, *texo* – ткати) – текстильні вироби, утворені в процесі ткацтва шляхом переплетення повздовжніх і поперечних ниток.

Тканини тиснені, *ткани тисненные* – тканини з рельєфним рисунком, отримані за допомогою каландрів. Тканину просочують метазинном, піддають тисненню, після чого проводять термообробку при температурі 140–150° С.

Тканини тонкосуконні, *ткани тонкосуконные* – тканини, вироблені з пряжі апаратного способу прядіння, виготовленої з тонкої, напівтонкої і напівгрубої вовни, а також їх сумішей із хімічними волокнами.

Тканини українські народні, *ткани украинские народные* – тканини, виготовлені ручним способом різного призначення. До них належать сирові полотна, сукна, вовняні тканини, поштучні вироби (скатерки, рушники, плахти, хустки, пояси, запаски тощо), килими, шпалери.

Тканини художні, *ткани художественные* – ткацькі вироби, які відрізняються вишуканою орнаментациєю, гарним кольоровим оформленням, їх відносять до виробів декоративно-прикладного мистецтва.

Тканини фільтрувальні, *ткани фильтровальные* (франц. *filtration* – проціджувати) – синтетичні тканини, які мають відповідну щільність, пористість й високу стійкість до хімічних реагентів.

Тканини флоковані, *ткани флокированные* – класифікаційний розподіл тканин за спеціальними видами обробки. Тканини мають на поверхні короткі волокна, які нанесені механічним, аерографним або електростатичним способами і закріплені синтетичними смолами.

Тканини чистововняні, *ткани чистошерстяные* – тканини, що містять не менше 95% вовняного волокна.

Тканини чистолляні, *ткани чистольняные* – тканини, що містять не менше 100% лляного волокна.

Тканини чистошовкові, *ткани чистошелковые* – тканини, що містять шовкових волокон не менше 90% від маси тканини.

Тканини штапельні, *ткани штапельные* – тканини, виготовлені з штучних (віскозних, ацетатних, триацетатних і ін.) або синтетичних

(капронових, лавсанових, нітронових і ін.) коротких штапельованих волокон.

Тканини шовкові, *ткани шелковые* – тканини, що містять шовкових волокон не менше 50% від маси тканини.

Тканини штучні, *ткани искусственные* – тканини, що містять штучних ниток чи волокон не менше 50% від маси тканини.

Тканинотримач, *тканедержатель* – пристрій для записування й фіксації тканини, деталей у певному положенні або для переміщення їх у заданому напрямку під час обробки на машинах автоматичної й напівавтоматичної дії. У тканинотримач машини під час обробки укладають напівфабрикат, а зверху на пластини накладають обшивку відповідно до ліній розмічання петлі.

Тло, *фон* – основний колір, на який наносяться малюнок і візерунок тощо.

Тога, *тога* (від лат. *toga*, від *tegere* – вкривати, покривати) – верхній одяг давніх римлян у вигляді плаща без рукавів; довга біла накидка.

Тока, *тока* – жіночий головний убір, круглий без крисів.

Толстовка, *толстовка* – довга верхня чоловіча сорочка зі складками й поясом, яку носили поверх штанів. Таку носив російський письменник Л.М. Толстой.

Тонина, *тонина* – лінійний розмір поперечного перерізу волокна або нитки.

Топ, *топ* (англ. *top* – верх, верхівка) – див. **блузка-топ**.

Торочки, *тесемки* – суцільний ряд кінців ниток, що вільно звисають із країв тканини; тасьма з тонким рядом ниток бахрома.

Торс, *торс* (від італ. *torso*, від грец. *Vupo'os* – пагін) – 1. Тулуб людини. 2. Скульптурне зображення тулуба людини.

Торшон, *торшон* (франц. ганчірка) – бавовняна пістрявоткана в клітинку тканина, малощільна, головних переплетень із фасонної пряжі, яка створює рельєфну поверхню. Шиють костюми, сукні.

Травер, *травер* – класифікаційний розподіл тканин за тематикою рисунка, де рисунок на тканині з поперечними смугами однакової або різної ширини. Створюється шляхом використання ниток контрастних кольорів або відповідним способом переплетення ниток.

Транспортер, *транспортер* (від франц. *transporteur* – переносу, переправляю) – 1. Пристрій, який переміщує вантажі на невелику відстань.

Трафарет, *трафарет* (від італ. *traforetto*, зменш. *traforo* – свердлення, проколювання) – пластина з картону, металу тощо, в якій прорізано малюнки, літери чи цифри.

Тренчкот, *тренчкот* (англ. *trench* – окоп, траншея, *trench coat* – дослівно «окопне» пальто) – двобортний плащ з щільного габардину на підкладці з глухою застібкою, відкладним коміром, погонами, асиметричною кокеткою – клапаном на пілочки, поясом, відлітною кокеткою та шлицею на спинці. Вперше – формений одяг британських офіцерів (рис. 104).

Трико, *трико* (від франц. *trico* – в’язана тканина) – 1. Щільна, вовняна, напіввовняна, бавовняна тканина візерунчастого переплетення, яка має рубчики, смужки, клітинки і використовується для верхнього одягу (штанів, костюмів). 2. Трикотажний театральний або тренувальний костюм для артистів балету. 3. Трикотажні костюми, що щільно облягають тіло, для гімнастів, плавців, борців. 4. Вид штанів, що щільно облягають тіло, які були основним видом чоловічих штанів у європейському костюмі.

Трикотаж, *трикотаж* (від франц. *tricotage* – плести) – 1. Широкий асортимент текстильних матеріалів готових виробів, отриманих у процесі в’язання. Основною складовою трикотажу є петля. 2. Машинна в’язана тканина.

Трикотин-букле, *трикотин-букле* – шовкова тканина дрібновізерунчастого переплетення із фасонної пряжі епонж. Шиють костюми, сукні.

Троакар, *троакар* (від франц. *trios – qarts* – три чверті) – верхній жіночий одяг прямого чи трапецієподібного силуету довжиною три чверті, що доповнює більш довгу спідницю або сукню. Отримав широке визнання у першій пол. ХХ ст.

Трувіль, *трувіль* – бавовняна тканина з репсодібною фактурою, з дрібним поперечним рубчиком. Використовують для виготовлення чоловічих сорочок.

Труси, *труси* – короткі спортивні штани, предмет чоловічої та жіночої нижньої білизни.

Рис. 104. Тренчкот

Туалет, *туалет* (франц. *toilette*, від *toile* – полотно) – одяг, убрання.

Туалінет, *туалінет* (франц. *tuilennette* – тканий, від *toile* – тканина, полотно) – напіввовняна (з льоном) тканина з плетеними кольоровими нитками узором із лиця і вивороту. Техніка такого декорування називається лансируванням (франц. *lanciner* – проколювання).

Туаль, *туаль* (франц. *toile* – полотно) – легка шовкова тканина полотняного переплетення. Має вигляд блискучого тонкого полотна з м'яким теплим туше.

Тужурка, *тужурка* (франц. *toujours* – постійно, завжди) – куртка для щоденного носіння або формений верхній одяг.

Тулія, *тулія* – верхня частина капелюха, кашкета, шапки (без крисів, козирка тощо).

Туніка, *туника* – (від лат. *tunica*) – давньо-римський одяг типу сорочки (спочатку вовняної, переважно білого кольору). Поверх туніки носили тогу. Існувало три типи тунік: колодіум, Т-подібна туніка і далматик (рис. 105).

Тутове дерево, *тутовое дерево* (від араб. *tut*) – рід рослин родини шовковицевих, дерева або кущі, поширені в помірних та субтропічних зонах Північної півкулі. Вирощують для годівлі шовковичного шовкопряда або як плодове дерево. Інші назви цього роду – шовковиця, морва.

Туше, *туше* (франц. *touche* – торкати) – це враження, яке складається в людини унаслідок дотику пучками пальців до тканини, завдяки якому визначають її жорсткість, м'якість, пружність, шовковистість, ковзкість, прохолодність тощо.

Тюбетейка, *тюбетейка* (тат. *тюбе* – верх) – 1. Національний головний убір круглої або овальної форми. Може бути прикрашений вишитими або тканими візерунками. 2. Головний убір узбеків, таджиків, киргизів, татар.

Тюль, *тюль* (франц. *tulle* – від назви м. Туле) – легке прозоре полотно, залежно від способу виготовлення і структури буває гладким і візерунчастим.

Тюніка, *тюника* (франц. *tuniquie*) – 1. Верхня частина подвійної спідниці. 2. Костюм класичної балетної танцівниці, що являє собою ліф та спідницю.

Рис. 105. Туніка

Тюрбан, тюрбан (франц. *turban*, від тур. *tulbent*, з перс. *dulban* – тканина з кропиви) – чалма, головний убір з легкої тканини народів Азії та Африки.

У

Уайт-спірит, уайт-спірит (від англ. *white spirite*) – лаковий бензин, нафтова фракція, безколірна рідина з нерізким запахом, середньої легкості. Застосовують як змивальну речовину.

Убір головний, убрання головне, убор головной – виріб із тканини, хутра, шкіри, трикотажу, фетру, який одягають на голову.

Убір, убрання, убор – 1. Сукупність предметів, виробів із текстилю, хутра, шкіри тощо, які одягають та якими закривають тіло: одяг, туалет, гардероб. 2. Те, що одягають на себе.

Убрус, убрус – 1. Старовинний жіночий головний убір із бавовняної або шовкової тканини. 2. Скатерка.

Угар, угар – втрати сировини при переробці в текстильній промисловості.

Українка, украинка – 1. Святкова вишита верхня чоловіча сорочка. 2. Висока хутрова шапка конічної форми із заокругленим верхом.

Укривало, покрывало – легке покривало (шовкове, бавовняне, мереживне та інше), яким накривають постіль.

Укрутка, укрутка – показник, що його визначає різниця між початковою довжиною нитки та її довжиною після кручення, виражена у відсотках від початкової довжини.

Ультрамарин, ультрамарин (від лат. *ultra* – по той бік і *mar* – море) – мінеральний пігмент синього кольору, використовують для виготовлення фарб, підсинювання білизни.

Умовно-типова фігура, условно-типовая фигура – еталон фігури у вигляді макета або комплексу розмірів у таблиці для організації масового виготовлення швейних виробів.

Унісекс, унисекс (англ. *unisex* – безстатевий) – див. **стиль унісекс**.

Уніфікація, унификация (франц. *unification*, від лат. *unus (uni)* – один і *facere* – робити) – раціональне скорочення кількості об'єктів однакового функціонального призначення; приведення чого-небудь до єдиної форми, системи. Один із методів стандартизації.

Уніформа, униформа (нім. *uniform*, франц. *uniforme*, від лат. *unus* – один і *forme* – форма) – формений одяг.

Унти, унты – 1. Хутряне взуття з м'якою підошвою, поширене здебільшого у народів Півночі та Сибіру. 2. Хутряне взуття льотчиків.

Урал, урал – шовкова (з віскозних і ацетатних ниток), щільна, важка тканина комбінованого переплетення. Використовують для суконь, костюмів осінньо-зимового сезону.

Усадка (зсідання), усадка – властивість текстильних матеріалів або виробів змінювати розміри у бік скорочення або звуження.

Уставка, вставка – конструктивна частина українських народних сорочок, вишита вставка прямокутної або трикутної форми на плечах.

Установка прасувальна, установка гладильная – прес для вологотеплової обробки деталей і виробів. За способом нагрівання подушок розрізняють парові й електричні прасувальні преси (рис. 106).

Рис. 106. Установка прасувальна

Уступ коміра, уступ воротника – край коміра, розміщений між відльотом і стояком.

Уступ лацкана, уступ лацкана – верхній край лацкана. Уступ лацкана розміщений між точками з'єднання коміра з горловиною виробу й бортовим краєм.

Утилізація, утилизація (від лат. *utilis* – корисний) – використання чогось для переробки; доцільне застосування відходів, лишків у господарстві.

Утиль, утиль (від лат. *utilis* – корисний) – непридатні для вжитку речі, які можна використати як сировину (ганчір'я, папір, брухт); те, що вийшло з ужитку.

Утягування стібків, *утяжка стежков* – дефект строчки у вигляді вузликів переплетення ниток, які розміщуються на поверхні з'єднаних шарів.

Ф

Фабрика, *фабрика* (від лат. *fabrica* – майстерня) – форма організації виробництва, промислове підприємство, засноване на машинній техніці. Місце, де розміщене приміщення, територія.

Фабрикат, *фабрикат* (від лат. *fabricatus*) – завершений продукт виробництва.

Фай, *фай* (від франц. *faille*) – міцна, щільна, тонка шовкова або вовняна тканина з дрібними поперечними рубчиками, що утворюються за рахунок різної товщини ниток основи й підкання. Шовковий фай використовують для пошиття суконь, прапорів; вовняний – для пошиття костюмів, суконь.

Файдешин, *файдешин* (від франц. *faille de China* – китайський фай) – шовкова тканина з дрібним рубчиком, різновид фаю. Використовують для виготовлення жіночих суконь.

Фактура, *фактура* (від лат. *facture* – будова, оброблення) – 1. Особливості побудови та оздоблення поверхні будь-якого предмета. 2. Оцінювання стану поверхні текстильного матеріалу, проведене візуальним способом без дотику до нього.

Фалди, *фалды* – м'які, округлі, спадаючі складки, які утворюються на тканині під дією власної ваги у виробках розширеного або розкльошеного силуету.

Фальсифікат, *фальсифікат* (від лат. *falsificatum* – підроблене) – підроблений товар, який видають за справжній.

Фальц, *фальц* (з нім. *Falz*, від *falzen* – згинати) – смужка тканини, якою під час переплітання книжки обклеюють форзац для приєднування до внутрішніх країв аркушів.

Фальцювання, *фальцевание* – загинання й закріплення країв під час волого-теплової обробки на фальцпресах за допомогою металевих шаблонів за формою деталей.

Фальцювати, *фальцевать* – див. **зафальцювати**.

Фанза, *фанза* (кит. *fanzi* – букв. будинок на річці) – 1. Легка китайська шовкова тканина, що схожа на тафту. 2. Житло каркасного типу в Китаї.

Фантазі, фантази – 1. Складний нетиповий фасон деталі, виробу.
2. Особливий фасон одягу, крою деталей і способів їх з'єднання.

Фарбування, окраска – процес нанесення на тканину того чи іншого кольору за допомогою спеціальних препаратів барвників, який передбачає такі стадії: поглинання барвника з води, з'єднання із зовнішньою поверхнею волокна; просочування барвника у волокно, закріплення його у волокні.

Фартух, фартух – швейний або трикотажний одяг для захисту від забруднення. Різновидом фартуха є нагрудний фартух для дітей, що захищає одяг від забруднення грудини.

Фасон, фасон (від франц. *fason*) – 1. Сукупність характерних рис і особливостей одягу даного виду й крою. 2. Крій, форма одягу, модель, зразок будь-яких виробів.

Фасонний ефект, фасонний ефект – місцева зміна структури або формування фасонної нитки (пряжі), що безперервно чи періодично повторюється по всій її довжині.

Фата, фата (від санскр. *pata* – тканина) – 1. Весільний головний убір. 2. Легке, звичайно довге покривало з тюлю або мережива, що спускається з голови до плечей, пояса іноді до ніг.

Фелон, фелон (від лат. *velum* – покривало, завіса, від *velare* – покривати, обкутувати) – основне верхнє вбрання православного духовенства.

Фередже, фереджія, фередже – плащ, яким жінки-мусульманки, виходячи з дому, закутуються, залишаючи відкритими тільки очі.

Ферязь, ферязь – староруський верхній народний одяг (чоловічий і жіночий) без коміра й без перехвату у поясі.

Феска, феска (тур. *fes* – від назви м. Фуца в Марокко) – 1. Шапочка у формі зрізаного конуса з китицею, переважно червона. 2. Чоловічий національний головний убір такого зразка.

Фестон, фестон (франц. *feston*, італ. *festone* від *festi* – свято) – 1. Машинне оздоблення фігурною стрічкою країв швейних виробів. 2. Невеликий виступ зубчастої або округлої форми, низкою яких прикрашають краї скатертин, завісів, суконь тощо.

Фетр, фетр (франц. *fetre* – повсть) – нетканий матеріал, виготовлений з пуху та відходів хутра звірів цінних порід, а також овечої вовни. З нього виготовляють капелюхи, валянки тощо.

Фігаро, *фигаро* (франц. *figaro* – герой комедії П. О. Бомарше) – короткий вільного покрою жіночий жакет, який одягають на плаття або блузку.

Фігура типова, *фигура типовая* – тип фігури, який можна охарактеризувати ведучими розмірними ознаками, отриманими в результаті масових антропометричних обмірів населення.

Фіжми, *фижмы* (від нім. *fischbein* – китовий вус) – широка спідниця на каркасі у вигляді обруча з китового вуса, а також самий каркас, приналежність жіночого одягу XVIII – XIX ст.

Фіксатор, *фиксатор* (від франц. *fixateur* – закріплювач) – деталь або пристрій, яким закріплюють у певному положенні частини машин або механізмів.

Філ-а-філ, *фил-а-фил* – класифікаційний розподіл тканин за тематикою рисунка, де рисунок з косими, чітко виступаючими східчастими діагоналями або смугами. Утворюється шляхом комбінації в саржевому переплетенні двох контрастних за кольором ниток по основі й пітканню.

Філе, *филе* (франц. *filet*, від *filer* – пряди) – 1. Мереживо. 2. Вишивка на нитчастій сітці. 3. Ажурне в'язання, виріб, виготовлений ажурним в'язанням.

Філь'єра, *фильера* (від франц. *filiere*, від *filer* – волочити) – пристрій в прядильних машинах, крізь який продавлюють розчин чи розплави.

Фільдекос, *фильдекос* (франц. *fil d'Ecosse* – шотландська нитка) – шовковиста кручена бавовняна пряжа, з якої виготовляють трикотажні вироби.

Фільдеперс, *фильдеперс* (франц. *fil de perse* – букв. перська нитка) – шовковиста пряжа, схожа на фільдекос, але спеціально оброблена, з якої виготовляють трикотажні вироби високої якості.

Фільц, *фильц* (нім. *filz* – повсть) – 1. Повстеподібний застил на поверхні суконних тканин. 2. Голкопробивний нетканий матеріал, який застосовується для нижньої частини коміра в піджаках.

Фіранка, *занавеска* – текстильний виріб, яким закривають нижню частину вікон, дверей тощо; занавіска.

Фланель, *фланель* (франц. *flanelle*) – м'яка, бавовняна, вовняна тканина з двостороннім начесаним ворсом, виготовляється полотняним, саржевим переплетенням. Буває вибілена, гладкофарована, вибивна. З

бавовняної фланелі виготовляють білизну, з вовняної – жіночі, чоловічі костюми.

Фланель-стрейч, *фланель-стрейч* – різновид фланелі, з додаванням еластичних волокон. Використовують для виготовлення штанів і костюмів

Флізелін, *флизелин* – неткане клеєне полотно із суміші волокон склеєних латексами.

Фліс, *флис* – 1. М'яка ворсова тканина для утеплення верхнього одягу і виробництва окремих текстильних виробів. Використовують для спортивних сорочок, курток, спецодягу. 2. Синтетичне волокно, виготовлене за альпійською технологією, з високим водовідштовхувальним ефектом, зберігає тепло як вовна.

Фліс-букле, *флис-букле* – різновид класичного флісу, лицева сторона вироблена під букле, а зворотний бік має м'яку ворсисту поверхню. Використовують для виготовлення костюмів, пальт, ковдр.

Фловерлок, *фloverлок* – штучна лакована шкіра, яка використовується для виготовлення взуття, сумок.

Флок, *флок* – коротке (від 0,5–2,0 мм) волокно для флокування.

Флокування, *флокирование* – нанесення на лицьову сторону деталі малюнка полімерною пастою, а потім – ворсу з текстильних волокон в електростатичному полі.

Флоранс, *флоранс* (назва від м. Флоренція (Італія), де вперше почали її виробляти) – тонка щільна шовкова підкладкова тканина.

Флорент, *флорент* (нім.) – вузька шовкова стрічка.

Фолетте, *фолетье* – трикутна хустка з тонкого світлого текстильного матеріалу.

Фон, *фон* (франц. *fond*, від лат. *fondus* – дно, основа) – основний колір, тон, на якому зроблено малюнок, візерунок, умовний знак тощо.

Форма, *форма* (від лат. *forma* – зовнішність, устрій) – 1. Зовнішній вигляд, обрис предмета. 2. Одяг, встановлений для певної категорії осіб, наприклад військова форма.

Форменка, *форменка* – матроська формена верхня сорочка з великим відповідної форми коміром.

Формування тканини, *формирование ткани* – характеризується тим, наскільки легко тканина набуває відповідної просторової форми і зберігає її під час експлуатації. Залежить від волокнистого складу, будови тканини, а також режиму волого-теплової обробки.

Формування, формование – надання деталям одягу стійкої об’ємної форми в процесі швейного виробництва.

Форніз, форниз – нанесення і фіксування на текстильному полотні хімічних препаратів з метою надання готовим виробам заданих розмірів і форм пресуванням з термофіксацією.

Фрак, фрак (від франц. *frac*) – чоловічий парадний костюм, тип сюртука з довгими фалдами ззаду й вирізаними полами спереду, який одягають в урочистих випадках (рис. 107).

Френч, френч (англ. *fréch*) – військовий одяг у талію, з чотирма накладними кишнями і хлястиком.

Фриз, фриз (франц. *fries*, від *friser* – заливати, скручувати) – груба вовняна тканина зі злегка кучерявим ворсом, один із найдешевших видів сукна.

Фуле, фуле (від франц. *foule* – пом’ятий, стоптаний) – вовняна тканина саржевого переплетення, з маловорсистим лицьовим боком для виготовлення пальт.

Фуляр, фуляр (від франц. *foulard*, від *fouler* – топтати, валяти) – 1. Тонка шовкова тканина полотняного переплетення. 2. Шовкова шийна чи носова хустина з такої тканини. 3. Сорт ситцю.

Фурнітура, фурнитура (від франц. *fourniture* – доставляти, постачати) – допоміжний матеріал у деяких виробництвах (гудзики, пряжки тощо).

Футор, футор – 1. Шкіряна підкладка в халяві високого чобота. 2. Спеціальна шкіра або її замітники для підкладки у взуттєвому виробництві. 3. Накладка, що закриває будь-який невеликий отвір (звичайний отвір для ключа в замку). 4. Деталь різних механізмів, яка має вигляд втулки.

Фуфайка, фуфайка – 1. Трикотажний плечовий одяг, що покриває тулуб частково або повністю та одягається безпосередньо на тіло або на корсетні вироби. 2. Тепла плетена вовняна чи байкова сорочка. 3. Стьобана куртка на ваті. Різновидами фуфайки є футболка, тільник.

Футболка, футболка (від англ. *football* – футбол) – фуфайка або джемпер з короткими рукавами, виготовлений з трикотажу.

Рис. 107. Фрак

Х

Хабака, *хабака* – щільна лляна або бавовняна тканина. Використовується для виготовлення рушників.

Хабара, *хабара* – покривало, верхній одяг жінок – бедуїнок Арабського Сходу. Вона має вигляд прямокутного відрізка тканини, який драпірувався по-різному, залежно від призначення.

Хаїк, *хаїк* – арабський чоловічий одяг, туніка без рукавів завдовжки до литок із дуже широкими плечима.

Хакі, *хаки* (від гінді *khaki* – колір землі) – 1. Сизувато-зелений із коричневим відтінком колір. 2. Тканина коричнево-зеленого кольору для виготовлення військового одягу.

Халат, *халат* – 1. Просторий швейний або трикотажний плечовий одяг, що покриває тулуб і ноги частково або повністю з розрізом чи застібною від верху донизу. 2. Верхній одяг у деяких азіатських країнах. 3. Домашній робочий одяг. 4. Одяг арештанта, в'язня. 5. Маскувальний одяг у солдатів.

Хан-атлас (абровий шовк), *хан-атлас* – узбецька національна тканина, отримана шляхом переплетення різнокольорових ниток основи, які під час ткання трохи зміщуються, утворюючи візерунок, що нагадує хмарки, звідси й назва – аброві тканини, тобто подібні до хмарок.

Хаорі, *хаори* – верхній японський чоловічий одяг – довга до середини стегон куртка.

Хаппі, *хаппі* – коротка чоловіча куртка в Японії, основний тип народного вбрання, яке вдягали безпосередньо на тіло.

Характеристики естетичні, *характеристики эстетические* – властивості об'єкта, предмета, що визначають рівень його естетичної досконалості і відображають загальноприйняті культурні норми в процесі естетичного сприймання.

Хеланка, *хеланка* – розповсюджена за кордоном назва високорозтяжної текстурованої нитки.

Хітон, *хитон* (грец. *chiton*) – 1. Ляний чи вовняний одяг у давніх греків у вигляді довгої сорочки, що підперізувався поясом. 2. Одяг балерини з легкої тканини і глибокими розрізами на стегнах. 3. Одяг, який одягали на голе тіло і скріплювали на плечах різними застібками.

Хламида, *хламида* (грец. *clamuz*, *clamudoz* – плащ, мантія) – 1. Чоловічий верхній одяг стародавніх греків і римлян у вигляді короткого плаща із застібною на правому плечі або на грудях. 2. Плащ або ман-

тія царів, полководців, героїв. 3. Широкий попівський одяг, схожий на рясу. 4. Незграбний широкий і довгий одяг.

Хлорин, *хлорин* – матове малопружне синтетичне волокно. Застосовують для виготовлення лікувальної білизни.

Хлястик, *хлястик* – прямокутна або фігурна деталь-застібка на спинці виробів, по низу рукавів, у поясі брюк, кальсон, у низках штанин спеціального й спортивного одягу.

Холст, *холст* – лляна, сурова або відбілена домоткана тканина чи тонкий шар волокон у виробництві нетканих матеріалів.

Хомутик, *шлевка* – деталь, призначена для кріплення паса, пояса, погонів і виготовлювана зі шнурка, тасьми або основного матеріалу.

Хомі, *хоми* (мова гінді) – коротка блузка прилеглого силуету довжиною вище талії, глибоким вирізом горловини овальної форми із застібною та короткими рукавами. В індійському національному костюмі – це доповнення до сарі, в європейській моді – самостійний елемент одягу.

Хром – **хромово шкіра**, *хром* – *хромовая кожа* – м'яка, тонка шкіра, вироблена хромовим дубленням, використовується для одягу, взуття. Виробляють зі шкір овець, телят, великої рогатої худоби.

Хромати, *хроматы* – солі хромової кислоти, кристалічні речовини жовтого кольору, сильні окисники. Застосовують у текстильній і шкіряній промисловості.

Хустка, *платок* – 1. Шматок тканини або в'язаний, трикотажний виріб, переважно квадратний, який пов'язують на голову, шию, напинають на плечі. 2. Атрибут весільного обряду. 3. Невеликий шматок тканини квадратної форми для витирання носа, рота, обличчя, очей.

Хутро натуральне, *мех натуральный* – вичинені шкурки хутрових і морських звірів, птахів, свійських тварин.

Хутро трикотажне, *мех трикотажный* – виготовляють способом ув'язування в петлі ґрунту (трикотажного полотна) пучків волокон із чесаної стрічки або способом вив'язування ґрунту з одночасним формуванням плюшевих петель. Отримують хутро під цигейку, котик, норку.

Хутро штучне накладне, *мех искусственный накладной* – виготовляють методом наклеювання ворсової нитки (синельки) на бавовняну тканину. Цим способом отримують штучний каракуль, смужок.

Хутро штучне тафтингове, *мех искусственный тафтинговый* – виготовляють прошиванням ґрунтової тканини, трикотажу ворсовою пряжею або нитками.

Хутро штучне ткане, *мех искусственный тканый* – виробляють на ткацьких верстатах ворсовим переплетенням.

Ц

Целюлоза, *целлюлоза* (від лат. *cellula* – комірка) – високомолекулярний вуглевод; головна складова частина оболонки рослинних клітин. У бавовні міститься 95–98%, у луб'яних волокнах 60–85%, у стовбурі деревини – 40–50% целюлози.

Цигайська вовна, *цигайская шерсть* (нім. *ziege* – коза) – вовна напівтонкорунних цигайських овець, що складається з волокон пуху або тонкого перехідного волосу.

Цирка, *цирка* – мережка, що складається з елементів, які нагадують букву «Ж». Використовується для прикрашення рукавів святкової жіночої сорочки.

Цілісність композиції, *целостность композиции* – гармонійна єдність частин і цілого, органічний взаємозв'язок елементів форми швейного чи трикотажного виробу, його узгодженість із іншими виробами, а також ефективність використання професійно-художніх засобів для створення композиційного вирішення.

Цілісність форми, *целостность формы* – логічний і органічний зв'язок конструктивного вирішення виробу з його композиційним втіленням.

Цураття, *тряпье* – лахміття.

Ч

Чадра, *чадра* (від тур. *cadir* – намет) – легка накидка, що закриває жінку з голови до ніг. Її одягають жінки-мусульманки, коли виходять з дому.

Чалма, *чалма* (тур. *calma*) – чоловічий убір у народів мусульманського Сходу.

Чапан, *чапан* – старовинний верхній одяг у тюрксько-татарських народів, що нагадує короткий халат або жупан.

Частота строчки, *частота строчки* – кількість стібків на одиницю довжини строчки.

Чашка, *чашка* – деталь швейного виробу, що покриває груди.

Чекмінь, *чекминь* (тюрк.) – 1. Чоловічий верхній одяг у кавказьких народів – суконний напівкаптан у талію зі складками ззаду. 2. Довгий верхній суконний каптан у міщан.

Чемерка, *чемерка* – старовинний чоловічий верхній одяг, пошитий у талію з фалдами ззаду.

Чепетоу, *чепетоу* – смугаста шовкова тканина для поясів національних халатів народів Середньої Азії, фарбована у золотисті, червоно-чорні кольори.

Чепець, *чепець* – біла шапочка у медичних працівників, представників торгівлі, кулінарії тощо, дитяча шапочка, що має вигляд капора.

Чепчик, *чепчик* – швейний або трикотажний головний убір для новонароджених із зав'язками під підборіддям.

Черкасин, *черкасин* – вид бавовняної сірої тканини.

Черкеска, *черкеска* – старовинний чоловічий верхній одяг із сукна, поширений у народів Кавказу та кубанських козаків. Шиється до стану нижче колін, без коміра, з вирізом на грудях, з обох боків якого нашиті газирі – гнізда з трубочками. Підперізується черкеска вузьким ремнем із металевими прикрасами.

Чесальний, *чесальный* – призначений для чесання, розчісування прядива, вовни.

Чесання, *чесание* – процес розділення волокнистих матеріалів на окремі волокна з усуненням домішок, дефектів і з'єднання волокон у стрічку. Розрізняють: кардочесання – застосовується для вироблення апаратної і кардної пряжі; гребнечесання – застосовується для вироблення високоякісної тонкої пряжі на гребнечесальних машинах.

Чесуча, *чесуча* – китайська шовкова тканина, полотняного переплетення жовтувато-пісочного кольору. Шують літній жіночий одяг.

Чесуча бавовняна, *чесуча хлопчатобумажная* (кит) – тканина, яка імітує за фактурою чесучу шовкову. Виробляється з бавовняної кардної пряжі або з бавовняної пряжі в основі і віскозних ниток у пітканні. Використовують для пошиття блуз і чоловічих сорочок.

Чесуча шовкова, *чесуча шелковая* – тканина полотняного переплетення, що виготовляється з шовку, має жовтувато-пісковий колір. Використовується для пошиття костюмів, чоловічих сорочок, суконь.

Чешки, *чешки* – легке спортивне взуття для занять гімнастикою типу тапочок із тонкою підошвою.

Чинбарня, *чинбарня* – кустарне підприємство (майстерня) для чинення, обробки шкіри.

Чинтс, *чинтс* – бавовняна декоративна тканина полотняного переплетення з вибивним рисунком на світлому фоні та обробкою воском.

Використовують для драпірування, оббивки меблів, декоративних цілей. Має ще назву «англійський ситець».

Чільник, *чильник* – головний національний убір, оздоблений двома кутасами.

Чільце, *чильце* – гуцульський весільний головний убір дівчини у вигляді металевої пластинки з підвішеними до неї бляшками.

Чоботарня, *сапожная* – майстерня, де шують і ремонтують чоботи та інші види взуття.

Чоботи, *сапоги* – рід взуття з досить високими халявами.

Човник, *челнок* – 1. Робочий орган швейної машини, який здійснює переплетення верхньої й нижньої ниток у човниковому стібку. Захоплення петлі верхньої нитки здійснюється носиком човника. У швейних машинах застосовують коливні й обертові човники. 2. Робочий орган ткацького верстата, що прокладає пітканну нитку між нитками основи.

Човниковий комплект, *челночный комплект* – комплект деталей для встановлення човника й забезпечення переплетення голкової й човникової нитки (рис. 108).

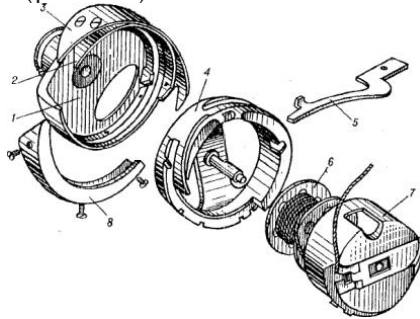

Рис. 108. Човниковий комплект: 1 – човник; 2 – носик човника; 3 – бічне півкільце; 4 – шпулетримачі; 5 – встановлювальний палець; 6 – шпулька; 7 – шпульний ковпачок; 8 – верхня пластина

Човниковий стібок, *челночный стежок* – див. **стібок**.

Чола, *чола* – давньоруський жіночий головний убір – пов’язка навколо голови, передня частина якої була високою і щедро прикрашеною. Виготовляли чола з шовку і вишивали кольоровими узорами.

Чув’яки, *чувяки* – шкіряні туфлі з м’якою підшовою без підборів (переважно у народів Кавказу та Криму).

Чуга, чуга – тип давнього російського каптана, що був призначений переважно для їзди верхи, а також використовувався як військовий одяг. Чуга мала короткі рукави, відкладний комір і широкий виріз на грудях.

Чуганя, чуганя – чоловічий верхній одяг гірських лемків. Простий розстібний одяг прямого покрою завдовжки по коліна із короткими рукавами і відкладним коміром.

Чумарка, чемерка, чумарка – старовинний український чоловічий верхній одяг, пошитий у талію з фалдами ззаду; жупан, кунтуш.

Чушка, чушка – старовинний жіночий головний убір у формі шапочки; різновид очіпка.

Ш

Шаблон, шаблон (від нім. *schablone*, від *echantillon* – зразок) – взірець, за яким виготовляють однорідні вироби або перевіряють форму готових виробів.

Шалон, шалон (назва тканини походить від м. Шалона (Франція), де вона вперше вироблялася) – легка, вовняна, двостороння тканина, яка має з обох сторін діагональні смуги. Використовують для виготовлення верхнього одягу.

Шаль, шаль (перс.) – 1. Квадратна чи прямокутна хустка великого розміру з шовку, вовни або іншого матеріалу, з облямівкою по краях. 2. Тонка, як правило, вовняна тканина саржевого переплетення.

Шальвари, шальвари – те саме, що й **шаровари**.

Шанель, шанель – текстильна тканина з вузливою поверхнею, виробляється з натуральної вовни, з додаванням бавовни і синтетичних ниток. Чорно-біла фактура – «перець із сіллю» або «гусяча лапка». Використовується для виготовлення костюмів.

Шанжан, шанжан (від франц. *changeant* – мінливий) – 1. Тканина, якій властиво мінитися різними кольорами. 2. Переливчастий ефект виникає за рахунок різнокольорових яскравих ниток в основі і підканні. Використовують для виготовлення блуз, суконь, курток. 3. Ефект переливчастого коліру має назву «шанжан».

Шапка, шапка – головний убір для вкривання голови в різних кліматичних умовах.

Шапка-вушанка, шапка-ушанка – швейний головний убір з козирком, бортиком і навушниками.

Шапокляк, *шапокляк* (франц. *chapeau – claque* – складаний циліндр) – складаний капелюх-циліндр.

Шапочка-косинка, *шапочка-косынка* – головний убір, який складається з косинки й околиша та зав'язується на потилиці.

Шарлах, *шарлах* (нім. *scharlach* – яскраво-червоний колір) – шовкова тканина яскраво-червоного кольору. Використовується для виготовлення святкого одягу світських та церковних замовників.

Шарлі, *шарли* – овеча вовна високої якості саксонських мериносів, яких вирощують не на відкритих пасовищах, а в закритих приміщеннях. Волокно тонке, довге, однорідне білого кольору. Походить від назви ферми Шарлі (Австралія), де вперше отримали цю вовну.

Шармез, *шармез* (франц.) – щільне шовкове сукно.

Шаровари, *шаровары* (від перс. *saravara*) – 1. Широкі штанини особливого крою, які переважно заправляють у халяви. 2. Штани такого крою, зібрані біля кісточок унизу, які є частиною національного одягу деяких народів. 3. Спортивні штани такого крою.

Швачка-мотористка, *швея-мотористка* – робітниця, яка виконує ту або іншу операцію на швейній машині з пристроями або без них. Під час роботи на універсальній машині швачка-мотористка повинна вручну надавати виробу потрібного напрямку.

Шеврон, *шеврон* (франц. *chevron*) – нашивка трикутної та іншої форми з галуна, тасьми, шнура на різних частинах форменого одягу.

Шевйот, *шевиот* (від англ. *cheviot*, від назви місцевості Cheviot hills у Шотландії) – ворсиста, напіввовняна камвольна, тонкосуконна тканина саржевого переплетення. Переважно гладкофарбована темних кольорів. Використовують для пошиття костюмів, пальт.

Шеврет одяговий, *шеврет одажный* – це шкіра хромового дублення, вироблена з овечої шкіри, розтяжна, не дуже щільна, її мережка має гарний рельєфний візерунок.

Шелон, *шелон* – модифіковане поліамідне, дуже м'яке волокно, яке використовують для шовкоподібних тканин.

Шеніль, *шениль* (франц. *chenille* – гусениця) – 1. Бархатистий шовк. 2. Жакардова тканина синтетичного волокна (поліестеру) з додаванням термоплавкого компонента (поліетилену або пропілену). Ефект ворсистості поверхні забезпечує ворсова пітканна пряжа. Тканина буває з розрізаним і петельним ворсом, з виворотною стороною, обробленою клеєм. Використовується як оббивочний матеріал.

Шерстянка, шерстянка – бавовняна тканина з одиночної кардної пряжі, виготовлена комбінованим або креповим переплетенням. Буває вибивна, гладкофарбована. Використовується для виготовлення жіночих, дитячих суконь.

Шийна точка, шейная точка – див. **антропометричні точки**.

Шинель, шинеля, шинель – формений верхній одяг особливого крою, із складкою на спині й хлястиком, призначений для військових і певної категорії учнів, службовців і т. ін (рис. 109).

Ширина грудей, ширина груди – див. **розмірна ознака**.

Ширина перекаату, ширина переката – відстань від лінії перекаату верхньої половинки рукава до переднього й ліктьового швів у готовому виробі або від лінії перекаату до лінії переднього або ліктьового зрізу на кресленні рукава.

Ширина півзаносу, ширина полузаноса – відстань між лінією півзаносу й краєм борта.

Ширина плечевого схилу, ширина плечевого ската – див. **розмірна ознака**.

Ширина пройми, ширина проймы – те саме, що й **горизонтальний діаметр пройми**.

Ширина спини, ширина спины – див. **розмірна ознака**.

Шиття, шитье – 1. Виготовлення швейних виробів із застосуванням ниткового методу кріплення. 2. Те саме, що й **вишивання**.

Шифон, шифон (франц. *chiffon* – ганчірка) – легка, тонка, щільна, бавовняна або шовкова тканина, полотняного переплетення з ниток крепового кручення, з характерною зернистою поверхнею, підвищеною щільністю. Буває вибілена, гладкофарбована, вибивна й мерсеризована. Використовують для виготовлення білизни, блузок, суконь.

Шифон з вишивкою, шифон с вышивкой – різновид класичного шифону, але з вишитими квітковими візерунками, кольоровими, срібними або золотими нитками.

Шифон з люрексом, шифон з люреком – різновид класичного шифону. Це напівпрозора гладка тканина з м'яким переливчастим блиском, з наявністю поздовжніх ниток – люрексу, відповідно пістрявоткана.

Рис. 109. Шинель

Шифон-жакард, *шифон-жаккард* – різновид класичного шифону, прозорі елементи в цій тканині цікаво сполучаються з більш щільними, складаючи оригінальний абстрактний візерунок. Використовується для виготовлення весільних, вечірніх суконь.

Шифон двосторонній, *шифон двухсторонний* – текстильна тканина, різновид шифону, складається із двох шарів, вільно з'єднаних один з одним. Шари витримані в різних тонах, утворюючи гру кольору і візерунку. Шийють нарядний одяг.

Шкала розмірів, повнот і зростів, *шкала размеров, полнот и ростов* – таблиця сукупності розмірів, повнот і зростів із зазначенням процентних співвідношень щодо видів виробів для різних географічних районів відповідно до даних масових обстежень населення (окремо для чоловічого, жіночого й дитячого одягу).

Шкарпетки, *носки* – панчішно-шкарпетковий виріб, яким вкривають нижню частину ноги, включаючи кісточку та частину литки.

Шкіра натуральна, *кожа натуральная* – виробляється зі шкір звірів, свійських тварин, буває за призначенням взуттєва, одягова, технічна.

Шкіра штучна, *кожа искусственная* – це матеріал, який складається з волокнистої основи (тканої, нетканої, трикотажного полотна) і лицьового покриття з полімерних матеріалів.

Шкірянка, *кожанка* – шкіряна куртка, напівпальто.

Шлейка, *шлейка* – 1. Лямка для підтримання предметів одягу (штанив, спідниці тощо). 2. Те саме, що й **бретель**.

Шлейф, *шлейф* (від нім. *schleife*) – жіночих парадних сукнях – довгий спідній край, що тягнеться по землі. Інша назва – «трен» (рис. 110).

Шлем, *шлем* – швейний або трикотажний головний убір, що щільно облягає голову і закриває вуха, те саме, що й шолом.

Шлик, *шлык* – 1. Старовинний круглий або конічний головний убір, обшитий чи оздоблений хутром; те саме, що ковпак. 2. Конусоподібний верх шапки (переважно з тканини), що звисав донизу.

Шліца, *шлица* – 1. Поздовжній розріз з обробленими краями, призначений для зручності в експлуатації або для оздоблення. 2. Складка або незшита частина поздовжнього шва в нижніх ділянках одягу.

Рис. 110. Шлейф

Шліца виточна, *шлица вытачная* – зшита й закріплена по лінії низу неглибока складка в нижній частині ліктьового шва рукава.

Шліца відкрита, *шлица открытая* – різновидність шліци у вигляді незшитої однобічної складки з обробленими ріжками.

Шліца відлітна, *шлица отлетная* – неглибока складка в нижній частині ліктьового шва, нижній ріжок якої не з'єднано з рукавом по лінії низу.

Шліхта, *шлихта* (від нім. *schlichte*) – клейкий розчин, яким просочують основу тканини.

Шлярка, *оборка* – див. **оборка**.

Шматина, *кусок* – 1. Кусок, клапоть тканини (переважно старої, зношеної), ганчірка. 2. Те саме, що шматок.

Шмаття, *тряпье* – 1. Шматки чого-небудь. Білизна. 2. Дрантя, лахміття. 3. Купа одягу, білизни.

Шнур, *шнур* – тонкий мотузок, сплетений або скручений з ниток або пасом прядива.

Шнури бортові, *шнуры бортовые* – бавовняні шнури діаметром до 1,76 мм. Їх застосовують для прокладки в рельєфних петлях.

Шнури взуттєві, *шнуры обувные* – мають вигляд пустотілих плоских трубок. Вони виготовляються з бавовняної пряжі, віскозних і капронових комплексних ниток, гладкофарбованими різноколірними, а також суровими й білими. Вони можуть бути одно- або дворядними, шириною 2–7 мм, довжиною 30–95 см (залежно від виду взуття) з металевими або пластмасовими наконечниками.

Шнури в'язані, *шнуры вязанные* – виробляють трикотажним переплетенням гладі на шнуров'язальних машинах.

Шнури оздоблювальні, *шнуры отделочные* – напівшовкові шнури діаметром 3,5..6 мм, які виробляють із трьох бавовняних пасом, обвитих ниткою віскозного шовку; вовняний суканий шнур діаметром 1,5..2,5 мм. Ці, а також інші фасонні шнури застосовують для оздоблення різних швейних виробів.

Шнури корсетні, *шнуры корсетные* – мають плоску форму, шириною 6,5 мм, виготовляють із бавовняної пряжі, обвитої капроновими нитками. Використовують для шнурування корсетів і бандажів.

Шнур синелька, *шнур синелька* – шнур із ворсистою поверхнею, утвореною вплетанням віскозних волокон між двома скрученими бавовняними нитками. Синельку виробляють діаметром 2..4 мм

найрізноманітніших кольорів і застосовують для оздоблення швейних виробів, виготовлення штучного каракулю.

Шнур сутаж, *шнур сутаж* – оздоблювальний шнур із заглибленням посередині у вигляді вісімки, шириною 2..6 мм. Отримують його з двох пасом бавовняної крученої пряжі, обплетеної нитками віскозного шовку. Використовують для оздоблення жіночих і дитячих суконь.

Шнури петельні, *шнуры петельные* – напівшовкові шнури діаметром 4..4,5 мм з бавовняної пряжі й віскозного шовку. Використовують для виготовлення пришивних гудзикових петель.

Шнури плетені, *шнуры плетенные* – виробляють у вигляді порожнистої трубки або трубки з осердям із бавовняної пряжі чи гумових ниток, обплетених штучними, синтетичними нитками, бавовняною пряжею, металізованими нитками. Сукані шнури отримують із двох, трьох або чотирьох пасом, звитих разом.

Шовк дикий, *шелк дикий (Tussah)* – дикий шовкопряд, що споживає листя дуба, вишні. Одержане волокно має високу міцність, природний кремований відтінок.

Шов, *шов* – з'єднання або оздоблення деталей швейних виробів за допомогою швейних ниток, клею чи зварювання.

Шов безпосаджувальний, *шов беспосадочный* – технічно досконалий вид ниткового з'єднання матеріалів без зміщення одного шару відносно іншого.

Шов бічний, *шов боковой* – призначений для з'єднання бічних зрізів спинки й пілочки, передніх і задніх половинок брюк, спідниць.

Шов виточний, *шов вытачной* – різновидність оздоблювального шва, виконуваного за допомогою смужок тканини, пришиваних з вивороту.

Шви з'єднувальні, *швы соединительные* – група швів, застосовуваних для з'єднання двох або кількох деталей швейного виробу.

Шов запошивний, *шов запошивочный* – різновидність з'єднувального шва, виконуваного за допомогою запошивача двома строчками – внутрішньою і з'єднувально-оздоблювальною (рис. 111 а).

Шов зварний, *шов сварной* – з'єднання деталей виробів з термопластичних матеріалів за допомогою зварювання.

Шов зшивний, *шов стачной* – шов, виконуваний внутрішньою строчкою із закріпленням зрізів волого-тепловою обробкою на один або два боки (рис. 111 в).

Шви крайові, *швы краевые* – група швів, застосовуваних для обробки країв деталей швейних виробів.

Шов накладний, *шов накладной* – різновидність ниткового або клейового з'єднання країв виточки й деталі, коли один край з підгином або без нього лежить на іншому (рис. 111 г).

Шов настрочний, *шов настрочной* – з'єднувальний шов, який виконують двома строчками: внутрішньою з'єднувальною й зовнішньою оздоблювальною (рис. 111 б, в).

Шов обкантиувальний, *шов окантовочный* – крайовий шов, застосовуваний для оформлення країв деталей виробу одинарними або подвійними смужками основного, оздоблювального матеріалу або тасьмою (рис. 111 д).

Шов обшивний, *шов обтачной* – крайовий шов, виконуваний однією з'єднувальною строчкою, в якому зрізи деталей знаходяться всередині з'єднувальних деталей (рис. 111 е). Обшивний шов застосовують для обробки країв бортів, коміра, клапанів та інших деталей.

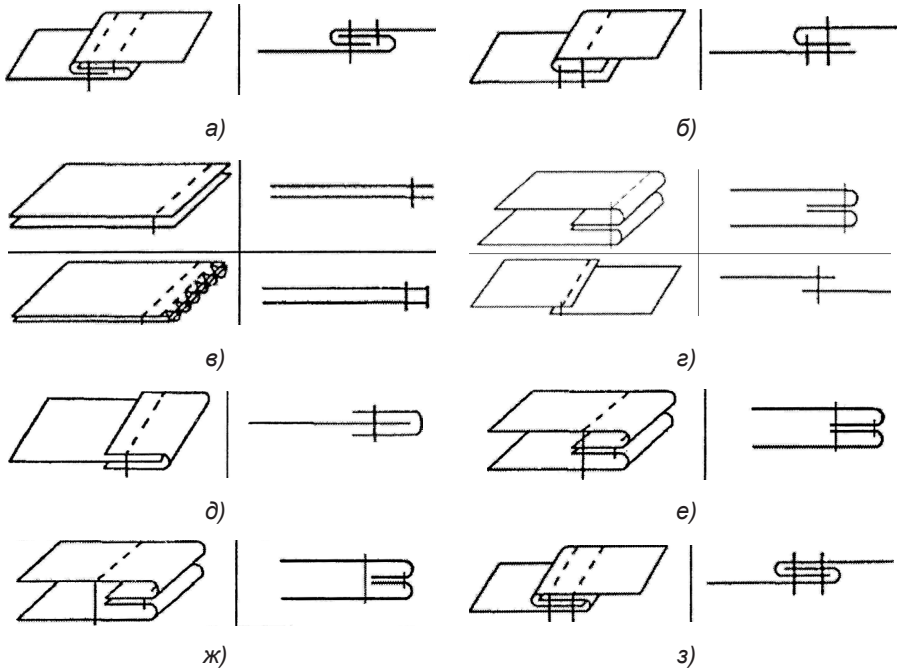

Рис. 111. Види швів

Шви оздоблювальні, швы отделочные – група швів, застосовуваних для оздоблення деталей (рис. 112).

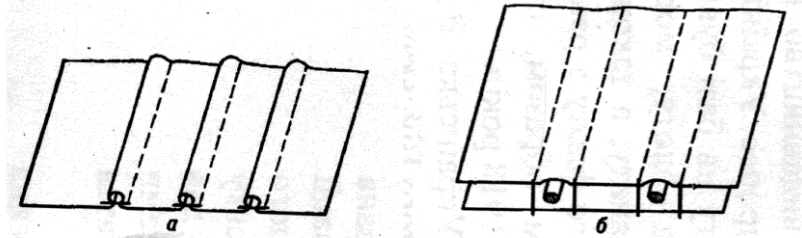

Рис. 112. Оздоблювальні шви: а) защіпи; б) рельєфний зі шнуром

Шов подвійний, шов двойной – різновидність з'єднувального шва, виконуваного двома внутрішніми строчками й застосовуваного при виготовленні білизни, костюмів з бавовняних і лляних тканин без підкладки, легкого вбрання (рис. 109 е, ж).

Шов розстрочувальний, шов расстрочной – зшивний шов, розгорнуті запаси якого закріплено машинною строчкою.

Шов розкепу, шов раскепа – місце з'єднання верхнього коміра з підбортами.

Шов у замок, шов в замок – те саме, що й **запошивний шов** (рис. 109 з).

Шов у підгин, шов в подгибку – крайовий шов, застосовуваний для обробки підігнутих країв деталей або виробу.

Шов у стик, шов в стык – з'єднувальний шов, в якому деталі укладають зрізами у стик на смужку з тонкої тканини й з'єднують за допомогою клейової смужки, однією або трьома строчками.

Шовк-сирець, шовк-сирець – 1. Текстильна тканина, різновид чесучі. Легка шовкова тканина, виготовлена з натурального шовку, яка має назву «китайський шовк». Використовують для виготовлення легкого одягу, декоративного оздоблення. 2. Шовкові нитки які отримують після заварювання коконів у киплячій воді і розмотування їх на кокономотальних автоматах, складаються з двох-чотирьох шовковин ілдь скручені.

Шовк-тусар, шелк-тусар – натуральний шовк диких шовкопрядів.

Шовк натуральний, шелк натуральный (silk) – тонкі довгі нитки, які в природних умовах формують гусениці нічних метеликів – шовкопрядів.

Шовкографія, шелкография – класифікаційний розподіл тканин за способом оздоблення; різновид друку. Одержують рисунок за допомогою нанесення його на тканину через спеціальні трафарети, виготовлені після вихідного зображення. Процес розподілення кольорів полягає в розкладанні зображення на складові кольори, з яких воно складається. Скільки використовується кольорів, стільки й застосовується трафаретів. Має ще назву «трафаретний друк».

Шолом, шолом – 1. Спеціальний головний убір, який застосовують на виробництві, у спорті, побуті для захисту голови і шиї від холоду, травм і опіків. 2. Головний убір, який закриває вуха.

Шорти, шорты (від англ. *short*) – короткі до колін або вище штани, що їх носять як пляжний і спортивний одяг.

Шотландка, шотландка – пістрявоткана тканина в клітинку саржевого переплетення. Буває вовняна, бавовняна, напівшовкова, шовкова. Назва її походить від назви національного одягу шотландських горян.

Шпилька, шпилька – металева голка з головкою на тупому кінці. Використовується для тимчасового скріплення деталей одягу.

Шпулетримач, шпуледержатель – деталь човникового комплекту, обладнана центральною шпилькою, на яку надівають шпулетримач, вільно вставляється обідком у напрямний паз човника.

Шпулька, шпулька – металева катушка для намотування нитки, вкладувана в човниковий комплект. Одержується шпулька в одних човниках за допомогою відкидного кільця, на якому встановлено пружину для натягування нитки, в інших для цього є або відкидний, або вставний шпульний ковпачок, обладнаний пружинкою для натягування нитки.

Шпульний ковпачок, шпульный колпачок – металевий ковпачок із заскочкою та прорізом, в який поміщують шпульку. На стержень шпулетримача надівають шпульний ковпачок – шпулькою, який замикається його заскочкою.

Штани, брюки (від тюрк. *iston*, від *ic* – внутрішній, *ton* – одяг) – поясний верхній одяг, яким укривають нижню частину тулуба й ноги, кожну окремо до ступнів. Складаються із двох частин-холош, з'єднаних середнім швом, кроковими і бічними швами. Іноді замість назви «штани» застосовують назву «брюки».

Штани-галифе, брюки-галифе – див **галифе**.

Штани-кльош, брюки-клевш (від франц. *cloche* – дзвін) – штани, що розширюються донизу.

Штани-банани, брюки-банани – штани, розширені по лінії стегон за рахунок складок, які звужуються до кісточки і не мають заправованої стрічки.

Штани-гольф, брюки-гольф (від англ. *golf* – назва спортивної гри) – штани довжиною до коліна чи до середини литки, середньої ширини, закінчуються пришивними манжетами.

Штанина, холоша, штанина – частина штанів, яка надягається на одну ногу.

Штапель, штапель (від нім. *stapel* – короткий 40..150 мм) – відрізок штучного чи синтетичного волокна. З пучка штапелю одержують пряжу, а з неї – штапельні тканини.

Штопати, штопать – зашити діри, отвори, розриви в тканині, деталях виробу переплетенням ниток ручним або машинним способом без стягування країв діри.

Штопка, штопка – 1. Зашивання дір, отворів, розривів у тканинах, деталях виробу переплетенням ниток ручним або машинним способом без стягування країв діри. 2. Нитки для зашивання дір у панчохах, шкарпетках, одязі.

Штора, штора – 1. Віконна занавіска, яка згортається в рулон, піднімається або відсувається переважно з допомогою шнура. 2. Занавіска взагалі. 3. Складені з вузьких дощочок або металевих пластинок віконниці.

Штоф, штоф – цупка, важка шовкова або вовняна тканина, переважно з великим тканим візерунком, яку використовують для оббивання меблів, з декоративною метою.

Штрипка, штрипка – тасьма, пришита внизу до спортивних або дитячих брюк, яка продається під ступню.

Штормфлі, носки – шкарпетки.

Штукувати, штукувати – з'єднувати частини деталі в стик за лінією зрізів ручними, не помітними з лицьового боку стібками.

Штурмівка, штурмовка – спортивна куртка (для альпіністів, туристів тощо).

Шуба, шуба (від араб. *jubba* – одяг з довгими рукавами) – верхній розчіпний зимовий одяг із хутра, переважно з довгими лапами.

Шугай, шугай – 1. Старовинний верхній жіночий одяг, що має вигляд короткої кофти з рукавами. 2. Вид сарафана, що його носили старі жінки.

Шушон, *шушон* – старовинний верхній жіночий одяг – кофта, тілогрійка або сарафан особливого покрою.

Шушун, *шушун* – російський національний жіночий сарафан, розширений до низу за рахунок клинів, який має умовні відкладні рукави.

Щ

Щетина, *щетина* – жорсткий, пружний, волосяний покрив із потовщеного волосся у деяких тварин, наприклад свиней, борсуків та ін.

Щільність тканини, *плотность ткани* – якість тканини, яку визначають кількістю ниток основи й піткання, розміщених на певній одиниці довжини тканини, найчастіше на 100 мм. Щільність тканини залежить від товщини пряжі, виду переплетення та інших характеристик.

Щільність тканини максимальна, *плотность ткани максимальная* – умовна щільність, при якій прийнято, що всі нитки мають однаковий діаметр і щільно розміщені одна біля одної.

Щільність тканини відносна, *плотность ткани относительная* – означає, який відсоток довжини прямолінійного відрізка в напрямку основи або піткання становлять нитки, і характеризує наповнення будь-якої тканини нитками основи та піткання незалежно від їх товщини. Відносна щільність тканин по основи та пітканню може бути різною в межах від 25% (марля) до 140% (драпи).

Щільність тканини фактична, *плотность ткани фактическая* – визначається унаслідок підрахування кількості ниток на відстані 100 мм, окремо по основи та пітканню тканини.

Ю

Юбка, *юбка* – 1. Бокові стібки (або нижня частина їх) якогось циліндричного виробу. 2. Поясний виріб жіночого одягу.

Ювакрил, *ювакрил* – синтетичний матеріал, що імітує малахіт і яшму.

Юка, *юка* (ісп. *yuca*, з індіан.) – рід вічнозелених рослин родини лілійних. Більшість – деревні рослини. Поширені переважно в Центральній і Південній Америці. З юки виготовляють мотузки, рибальські снасті тощо. Культивують як декоративну рослину.

Юнгштурмівка, *юнгштурмовка* – форма військового зразка, яку носили члени юнгштурму, а також подібний одяг радянської молоді 20–30-х рр. XX ст.

Юпка, юпка – 1. Верхній жіночий одяг у вигляді довгої корсетки, переважно з рукавами. 2. Чоловічий короткополий каптан із домашнього тонкого сукна, пошитий у талію, із складками і стоячим коміром.

Юхта, юхть – сорт шкіри, одержуваний особливою обробкою шкур великої рогатої худоби, коней, свиней.

Я

Якість, *качество* – 1. Сукупність характеристик об'єкта, які стосуються його здатності задовольнити установлені і передбачені потреби. 2. Ступінь вартості, цінності, придатності чого-небудь для використання за призначенням, добротність.

Якість продукції, *качество продукции* – сукупність властивостей, які відображають безпеку, новизну, довговічність, надійність, економічність, ергономічність, естетичність, екологічність продукції тощо і дають можливість задовольняти потреби споживача відповідно до призначення.

Яломок, *яломок* – повстяна шапка.

Ярмулка, *ярмулка* – шапочка з м'якої тканини, без околички, яка щільно прилягає до голови.

Ясик, *ясько* – маленька подушечка.

Яхобаб, *яхобаб* – шкурка ягняти каракульської та смушкової породи овець у віці до одного місяця з довгими розсипчастими завитками. Яхобаб використовують для пошиття курток, жіночих пальт, жакетів, кожушків.

Список літератури

1. Драпак Г.М., Грицева А.П., Коханко О.М., Мосеєнко Ф.А., Станіславова Л.Л., Російсько – український словник технічних термінів (легка промисловість), 1997. – 318с.
2. Кучер В.О., Степура А.О., Навчальний посібник для професійно – технічних навчальних закладів. – К : Вікторія, 2001. – 416с.
3. Пугачевський Г.Ф., Кисляк Н.К., Михайлова Г.М., Романенко О.Л., Тихонова Н.П. Сучасні товарознавчі терміни: тлумачний словник. – К. : КНТЕУ, – 2008. – 160с.
4. Борецька Є.Я., Борецький М.М., Пухальська А.П., Моделі одягу / Навч. посібник. – Львів : Світ, 2000. – 344.
5. Пугачевський Г.Ф., Семак Б.Д., Товарознавство непродовольчих товарів. Частина I.Текстильне товарознавство : Підручник для студентів товарознавчих спеціальностей вищих закладів освіти. – К. : НМЦ «Укоопосвіта», 1999. – 596с.
6. Мельничук О.С. Словник іншомовних слів. – К.:Головна редакція Рядянської енциклопедії Академії наук України РСР, 1975. – 775с.
7. Яценко Ю.М. Словник – довідник текстильних матеріалів: Навч.посіб. – К.: КНТЕУ, 2007. – 240с.
8. Лазур К.Р. Швейне матеріалознавство : Підручник. – Львів : Світ, 2004. – 240с.
9. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К. : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440с.
10. Орленко Л.В. Терминологический словарь одежды. – М.: 1996. – 240с.
11. Андреева Р.В. Энциклопедия моды. – М. : 1997. – 320с.
12. Козьмич Д.І., Поліщук Л.В., Діанич М.М, и др. Товарознавство текстильних, швейних, трикотажних товарів. – К. : Вища шк., 1992. – 408с.
13. Антипова О.І., Баєв П.М., Бойцова Г.М., Гайнулін Г.А. Російсько-український тлумачний словник швейного виробництва.
14. Радневич В.О. Моделирование одежды: Підручник. – К.: «Вікторія», 2000. – 352с.: іл.
15. Янчевская Е.А. Конструирование верхней женской одежды: Учебник. – Москва: Легпромбытиздат, 1989. – 240 с.: ил.

16. Литвин В.Г., Степура А.О. Конструювання швейних виробів: Підручник для професійно-технічних навчальних закладів. – К.: «Вікторія», 2008. – 320с. + кольорова вклейка.

17. Батраченко Н.В., Головінов В.П., Каменєва Н.М. Технологія виготовлення жіночого одягу: Підручник для учнів професійно-технічних навчальних закладів. – К.: «Вікторія», 2000. – 512с.

18. Галик І.С., Семак Б.Д. Текстильні матеріали та вироби : тлумачний словник. – Львів : Видавництво Львівської комерційної академії, 2010. – 224 с.

19. Кучер В.О., Степура А.О. Обладнання швейного виробництва: Навч.посіб для проф.-тех. навч. закладів. – К. : Вікторія, 2001. – 416с.

20. О.Г.Кустова, К.І. Бондар. Обладнання для волого-теплого оброблення швейних виробів : довідник / уклад. Хмельницький : ХНУ, 2010. – 38с.

21. Ателье : журнал. – К. : издатель ЧП «Вариантпресс-В», 2007. – № 2.

18. Волков О. І., Зубнова Л. І., Колосніченко Н. В. та ін. Енциклопедія швейного виробництва. навч. посібник. – К. : «Саміт-книга», 2010. – 968 с. : іл.

Навчальне видання

**Лазур Клавдія Романівна
Олійник Тетяна Миколаївна**

Швейне виробництво та матеріалознавство

Словник

Керівник видавничого проекту Піча С. В.
Дизайн та верстка Безотосний О. М.

Підписано до друку з оригінал-макета 05.09.2012 р.
Формат 60×84/16. Умовн. друк. арк. 14,27. Гарнітура Таймс Нью-Роман
Тираж 1000 прим. Зам. № 43-12

Видавництво ПП «Новий Світ-2000»
а/с 5026, м. Львів-53, 79053, Україна,
E-mail: novyisvit2000@lviv.farlep.net.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів видавничої продукції: серія ДК № 59 від 25.05.2000 р., видане Державним комітетом інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України.

Надруковано в поліграфічному центрі ПП «Новий Світ-2000»